

JEN PRO GENERÁLY A DŮSTOJNÍKY
ČS. LIDOVÉ ARMÁDY

VOJENSKÁ MYSL

Časopis ministerstva národní obrany

Ročník jedenáctý

B

MINISTERSTVO NÁRODNÍ OBRANY

PRAHA 1961

K některým problémům stranickopolitické práce ve válce

Plukovník Václav Michalec

Příští možná válka bude klást na připravenost armád a obyvatelstva v zemích socialistického tábora mnoho náročných požadavků. Především půjde o správné pochopení jejího třídního a rozhodného charakteru. Do vědomí lidí bude muset hluboce proniknout historické poslání našich národů, spočívající v tom, aby zbavily lidstvo jeho největšího nepřítele — kapitalismu. Všichni musíme pochopit již nyní, a až dojde k válce tím spíše a velmi rychle skutečnost, že rozhodné cíle války bude možné splnit pouze rozhodnou činností, která zabezpečí úplnou porážku imperialistických armád v co možno nejkratší době a za nejmenších, pro socialismus, obětí. To bude jeden z prvořadých a nejdůležitějších úkolů stranickopolitické práce od samého prvopočátku války. Není to otázka tak jednoduchá, jak se na první pohled zdá. Ještě dnes se najdou i v armádě lidé, kterým leďacos chybí k tomu, aby tyto otázky správně pochopili, aby byly v jejich myšlení hluboce zakořeněny a aby si z nich dělali pro svou práci správné závěry.

Ve válce, hned od samého jejího počátku, bude nutno tuto otázku řešit všemi prostředky a všemi silami. To bude jeden z prvních úkolů propagandy, agitace a masové politické práce. Tyto úkoly budou řešeny na základě příslušných dokumentů strany a vlády a velení armády. První otázka, se kterou naše strana a vláda přijde před lid, bude otázka vyhranění třídního charakteru války a rozhodných cílů, které si v ní budeme stavět a na základě toho i metody, jakými je budeme plnit.

Z historického hlediska je poučné, že intervenční válka proti Sovětskému svazu po první světové válce a Velká vlastenecká válka proti fašismu skončily tím, že oba systémy, jak socialistický, tak kapitalistický, zůstaly existovat. Ovšem válka, která může nastat nyní, takovýto „kompromisem“ skončit nemůže. To je naprosto vyloučená věc. My jsme přesvědčeni o tom, že případná válka by skončila úplnou porážkou kapitalismu a vítězstvím socialismu, a to především v důsledku změny v poměru sil ve prospěch socialismu, k níž v poslední době v celosvětovém měřítku došlo. Je třeba ovšem obrátit pozornost na tu skutečnost, že naše převaha, o které jsme všichni hluboce přesvědčeni, se nemůže ani v době války, a především v době války, prosazovat nějak automaticky, ale že může být realizována jen v procesu úporného boje proti kapitalismu, a to ve všech oblastech, především pak v oblasti ozbrojeného boje

cestou mobilizace a správným využitím všech našich sil a prostředků k rozhodnému a konečnému vítězství. Některá polovičatá řešení nepřipadají absolutně v úvahu. Taková je zákonitost vývoje a jen tak je správně a reálně přistupovat k příští možné válce. Nepřítele bude nutno zničit co nejdříve a naší snahou nesporně bude, aby jeho ničení probíhalo na jeho území, aby bojová činnost byla co nejrychleji přenesena za hranice našeho státu, za hranice celého socialistického tábora. To znamená úměrně možnostem rozvinout účinné operace právě s tímto cílem. Nepřítele bude možné s konečnou platností zničit nehlédě na naše údery zbraněmi hromadného ničení na celou hloubku jeho území a zejména strategické a operační uskupení vojsk, útočnými operacemi pozemních vojsk, zejména tankových v těsné součinnosti s ostatními druhy vojsk především raketovým, výsadkovým a letectvem. Nehledě na mohutnou sílu raketonukleárních zbraní budeme moci s konečnou platností nepříteli zničit vedením pozemních operací.

Z třídního a rozhodného charakteru příští možné války vyplývá nutnost vychovávat již nyní v míru a zejména v průběhu války vysokého útočného ducha vojsk, a to je možné právě jen na základě hlubokého a všestranného objasňování a pochopení třídního charakteru a rozhodných cílů války. V současné době v naší armádě bohužel, útočný duch není patřičně propagován.

Někdy to vypadá, jako když se samého termínu bojíme, ačkoli nemá nic společného s agresí. Nedostatečně zdůrazňování útočného ducha vojsk je způsobeno především tím, že není hluboce osvojen a pochopen charakter a cíle války a soudobého boje. Musíme vidět, že veškerá stranickopolitická práce, výchova lidí a v neposlední řadě pojetí výcviku již v míru musí ve svém souhrnu vstěpovat lidem objektivní nezbytnost vysokého útočného ducha, jako jednoho z hlavních předpokladů našeho vítězství nad nepřitelem. Obecně a teoreticky se charakter soudobé války, operací a boje přiznává, ale ve výcviku vojsk a přípravě štábů i nadále trvají některé nedostatky, které jsou s těmito požadavky v přímém rozporu. V praxi dochází často k hrubému podceňování protichemické přípravy, ochrany proti atomovým a vodíkovým zbraním, i proti jiným zbraním hromadného ničení, k podceňování ženižního zabezpečení. Ve štábech přežívají ještě některé pozůstatky starého způsobu myšlení a činnosti, zdlouhavost v práci a projevy schematismu.

To svědčí o tom, že ani ve stranickopolitické práci nejsou překonány pozůstatky starého myšlení a konzervatismu, že stranickopolitická práce ještě není dostatečně cílevědomě zaměřena na výchovu lidí, na změnu jejich myšlení, na mobilizaci kádru k důslednému plnění rozkazů ministra národní obrany a nových řádů a proto trvají staré návyky a stará praxe.

Politické orgány a stranické organizace by měly otázkám výchovy útočného ducha našich vojsk věnovat již nyní potřebnou pozornost. V podmínkách vedení boje to bude jednou z prvořadých jejich povinností.

★

Druhým závěrem, vyplývajícím z rozhodného charakteru a vyhraněných cílů války, je nutnost **výchovy všech příslušníků armády k třídní nenávisti k nepřátelům socialismu**, ke všem, kteří se zbraní v ruce budou bojovat proti nám.

Zkušenosti z počátečního období Velké vlastenecké války Sovětského svazu jsou i v tomto směru poučné. Sovětské lidé byli dlouhá léta vychováni v duchu proletářského internacionalismu a mnozí sovětské vojáci a důstojníci nechtěli z počátku věřit, že by německý dělník šel bojovat se zbraní v ruce proti dělníku sovětskému. Politické orgány a stranické organizace musely provádět velmi intenzivní kampaň k překonání těchto nesprávných názorů. Její nutnost přestala existovat, když lidé v boji na fron-

tě na vlastní oči viděli zvěrstva fašismu. Potom každý odhodil jakékoli falešné představy a iluze a teprve pak se u některých lidí začala rodit a silit skutečná nenávist k nepřítelům sovětského státu.

Pochopitelně i v příští možné válce musíme v našich podmínkách počítat s tím, že ne všichni lidé bez výjimky správně tuto otázku chápou a že skutečně s pocitem třídní nenávisti k nepřítelům socialismu půjdou do boje. U nás ještě jsou různé iluzorní představy například o Spojených státech amerických a o způsobu života na Západě vůbec. Nyní se situace podstatně zlepšila, zejména možno říci v posledních měsících. Máme přece skvělé možnosti již v míru provádět výchovu k třídní nenávisti a na základě odhalování pravé tváře amerického a západoněmeckého imperialismu a celých koalic, jako je NATO, na konkrétních faktech, jako je Kuba, Kongo, Alžír a řada jiných. Na faktech, které se dějí v Německé spolkové republice, zejména na příkladech revanšistických územních požadavků vůči naší republice ze strany různých utečeneckých svazů, požadavků, které byly v Německé spolkové republice povýšeny na vládní politiku. To jsou mimořádně účinné prostředky, pomocí kterých musíme burcovat myšlení lidí a na nich tříbit city nenávisti k nepřítelům socialismu. Nenávist k nepříteli je mimořádně důležitá a je jednou z hybných sil vojáka ve válce. Spolu se socialistickým vlastenectvím je nenávist k nepříteli jedním z nejdůležitějších činitelů, které ovlivňují morálku vojsk. V podmínkách války bude mít tato otázka své významné místo a my s ní musíme v politické práci počítat.

S tím souvisí otázka výchovy k socialistickému vlastenectví a proletářskému internacionalismu, která u nás také není plně doceněna.

Jsme povinni již nyní a ve válce zvláště vést lidi, vychovávat a mobilizovat je do boje za svobodnou socialistickou vlast, za vlast dělníků a rolníků, do boje za splnění přísahy, a vůbec více působit na city vojáků, ukazovat jim, že nebojují jen za svou rodinu, kolektiv z továrny a za svůj vlastní život, ale za celou společnost, za proletářský stát. To je mimořádně důležité, protože jestliže by všichni naši lidé nešli bojovat s hlubokým přesvědčením právě na základě citů socialistického vlastenectví a třídní nenávisti k nepříteli, tak budeme mít ve stranickopolitické práci mnoho problémů.

Obdobně je to s otázkou proletářského internacionalismu, která kromě toho do-

stane v příští možné válce v našich konkrétních podmínkách specifický charakter a bude mít své konkrétní projevy a zvláštní místo. Máme své úkoly, uložené nám spojeným velením, ale z jedné strany máme Německou demokratickou republiku a z druhé strany Maďarskou lidovou republiku. Na našem směru také nebudeme bojovat sami. Armády mohou mít různorodé národnostní složení a kromě toho budou ve styku a provádět součinnost s vojsky dalších socialistických armád. Z toho vznikne řada politickovýchovných úkolů a problémů pro stranickou práci právě ve směru upevňování internacionalismu, vzájemné družby a součinnosti. Nemluvě již o tom, že naše armáda má své vlastní problémy, protože není složena jenom z Čechů a Slováků, ale máme též nemálo vojáků maďarské a německé národnosti. Problém proletářského internacionalismu bude mít skutečně svou konkrétní podobu.

Kromě toho musíme počítat s tím, že budeme bojovat na cizím území za hranicemi socialistického tábora. Tam jsou dělníci, pokrokově smýšlející lidé, pokrokové organizace, komunistické strany, dělnické strany. Tam bude třeba řešit otázky vzájemných styků a vzájemných vztahů. Oni v nás musí vidět své osvoboditele, my se nebudeme smět dopouštět nějakých chyb, abychom nekompromitovali socialismus. To jsou velmi choulostivé otázky. Vzpomeňme například rok 1945! Co tehdy mohl způsobit jeden neukázněný sovětský voják! A jak toho využívaly různé měšťácké a buržoazní živly, které okamžitě zobechovaly chování jednotlivce na celou armádu a prohlášovaly, že celá Rudá armáda je taková! To jsou velmi vážné politické otázky. Nedostatky a chybami v jednání bychom podlamovali autoritu komunistickým a dělnickým stranám a dávali zbraň do rukou měšťákům a buržoazii. To nejsou otázky, které by nestály za povšimnutí, či snad nějaké okrajové problémy. Výchova k proletářskému internacionalismu bude mít v našich konkrétních podmínkách své významné místo.

☆

Dalším momentem, který vyplývá z charakteru soudobé války a který bude mít veliký vliv na cíle, obsah a metody stranické práce, je skutečnost, že válka bude mít nezbytně raketonukleární charakter. Je nutné odhodit jakékoli iluzorní představy o tom, že by příští možná válka mohla být vedena klasickými zbraněmi anebo atomovými zbraněmi pouze taktického dosahu.

Jestliže se imperialisté rozhodnou k takovému, pro ně osudovému kroku, jakým by byl pokus zlikvidovat socialismus ozbrojenou silou, pak k tomu použijí nejmodernější a neúčinnější prostředky, které budou mít k dispozici, především pak zbraně hromadného ničení, termonukleární a atomové pumy, chemické a bakteriologické prostředky, dopravované na cíle raketami, v rozsahu, který jim jejich možnosti dovolí. Přitom v maximální možné míře s překvapením, zejména při samém zahájení války a v jejím počátečním období. Z toho vyplývají pro stranickopolitickou práci již nyní, a ve válce zvláště, konkrétní závěry a konkrétní úkoly.

Skutečnost, že příští možná válka bude mít raketonukleární charakter, a že tyto prostředky budou hlavní údernou silou na obou válčících stranách především znamená, že je nanejvýš nutné tyto prostředky dokonale znát, znát jejich vlastnosti, způsoby využití ve prospěch našich vojsk a ovládat všechny způsoby ochrany proti nim. Především tím lze reálně předejít zbytečné ztrátě a uchovat maximum živé síly a techniky pro boj s nepřítelem.

Jestliže uznáváme, že hlavním objektem stranickopolitické práce jsou lidé a péče o ně, pak to musí plně zabezpečit hluboké uvědomění si skutečnosti všemi příslušníky armády, že zachování sil a prostředků od úderů zbraní hromadného ničení je rozhodující otázkou pro splnění bojových úkolů. Hluboká znalost účinků těchto zbraní a ochrany proti nim je nejdůležitějším prostředkem, zejména v boji proti panice a psychóze strachu. A s projevy paniky a psychózy strachu musíme nezbytně v té či oné míře počítat.

Je nutné mít reálnou představu, a to je do značné míry možné a nutné, jaká situace se u lidí v důsledku použití zbraní hromadného ničení vytvoří. Vezměme si třeba takový významný moment, jako je pronikavá radiace a radioaktivní zamoření. To je, možno říci, nejožehavějším problémem. Účinky úderné vlny a tepelného záření budou zjevné a každý bude vědět, na čem je. Ale nakolik kdo utrpěl na zdraví od pronikavé radiace, kolik obdržel rentgenů, stejně tak nakolik je zamořen terén a kolik dalších rentgenů obdrží za každou další minutu pobytu v tomto prostoru, to hned vědět nebude. A každý bude mít snahu z daného prostoru se vzdálit. Bude nutné poskytnout pomoc všem, kteří budou na ni odkázáni. Budou rozsáhlé požáry a závaly. Nepřítel bude provádět úder zbraněmi hro-

madného ničení proto, aby je svými vojsky využil, a tomu musíme zabránit činností našich pozemních vojsk a údery našich zbraní hromadného ničení. Budou to velmi složité situace. Tyto složité situace je reálné za určitých podmínek a splnění určitých předpokladů zvládnout.

Ochrana proti zbraním hromadného ničení je prvořadým úkolem. Nejúčinnější ochranou proti zbraním hromadného ničení je jejich včasné odhalení průzkumem a zničení. To pro politické pracovníky, pro aparát, který řídí práci stranických organizací ve štábech a v útvech znamená věnovat prvořadou pozornost stranickopolitické práci v průzkumných jednotkách všech druhů. A to především směrem k výchově vysoké osobní odpovědnosti každého vojáka, poddůstojníka, praporčíka i každého důstojníka za to, že ani jeden z prostředků zbraní hromadného ničení nepřítele nezůstane neodhalen, výsledky průzkumu budou neprodleně upřesněny a doloženy, aby zbraně hromadného ničení mohly být co nejrychleji zničeny. Důležitá bude stranická práce v hloubkovém průzkumu, v diverzních skupinách, které budeme posílat do týlu nepřítelů. Jedna raketa s atomovou nebo vodíkovou hlavicí může znamenat ztráty tisíců a desítek tisíc lidí a veliké materiální škody. Ale tuto raketu může zničit jedna diverzní skupina v týlu nepřítelů. To jsou kvalitativně nové momenty. Dříve, když třeba vidová hláska neviděla letoun a jak se říká „zaspala“ a ten někde shodil bomby, pak zahynulo několik desítek lidí a materiální škody nebyly příliš velké. Ale v příští možné válce bude mít takové přehlédnutí tragické následky. Budeme muset ve světle těchto skutečností věnovat velkou pozornost stranické práci v raketových dělostřeleckých a leteckých jednotkách.

☆

Ve všech druzích vojsk, u všech útvarů, jednotek a svazků, které mají bezprostředně za úkol odhalit a ničit prostředky napadení zbraní hromadného ničení ze strany nepřítele, bude mít stranickopolitická práce prvořadé místo. Tam musí být na vysokém stupni bojová pohotovost, morálka lidí, vysoký pocit osobní odpovědnosti za splnění úkolů, za likvidaci zbraní hromadného ničení nepřítele, a to nehlédě na únavu a na to, že mnohdy bude třeba v palebných postaveních radioaktivně zamořených terénů. Příslušníci těchto jednotek budou muset plnit své povinnosti tím nejpříkladnějším způsobem, protože na jejich odpovědnosti bu-

dou záviset životy desítek tisíců a statisíců lidí na frontě i v týlu.

Skutečnost, že v současné době mají Spojené státy k dopravě atomových a vodíkových pum k dispozici převážně strategické bombardéry, zatím co rakety jen v nepostačující míře, znamená, že u letectva, u přepadových stíhačů, u protiletadlových raketových jednotek i protiletadlových dělostřeleckých jednotek bude muset politický aparát a stranické organizace pracovat velmi intenzivně. Od nich bude často v rozhodující míře záviset splnění úkolů.

Významným a velmi účinným prostředkem ochrany proti zbraním hromadného ničení je rychlý manévr, rychlé rozptýlení, dotyk s nepřítelem a maskování. To bude významná oblast stranické práce. Političtí pracovníci, funkcionáři stranických organizací a velitelé musí vést lidi, vychovávat je, vštepovat do jejich vědomí znalosti a vlastnosti, které budou nutné k dosažení vítězství. Tyto otázky musí být plně zvládnuty již nyní v době výcviku a v průběhu války zejména. Jakmile se budou jednotky maskovat a budou svým významem stát za to, aby nepřítel na ně použil zbraně hromadného ničení, tak zcela určitě to udělá. Dnes jsou moderní a operativní prostředky, že to není žádný složitý problém. Skvělý prostředek ochrany je právě rychlý manévr, rozptýlení, držet dotyk s nepřítelem a maskování. Dále pak rychlé rozhodování, při kterém půjde často o minuty. Jestliže náš velitel přijme v určité situaci dříve rozhodnutí než nepřítel a začne ho neprodleně realizovat, bude mít iniciativu a tím i úspěch. Čas bude mimořádně důležitým faktorem. Stranická práce ve štábech a ve vojscích musí plně z této skutečnosti vycházet. Političtí pracovníci musí být předními bojovníky za to, aby všichni význam času pochopili, sami si to musí uvědomit a musí stát v prvních řadách boje proti rozvleklosti, pomalosti, složitosti a neoperativnosti v práci štábů a velitelů.

Důležitou otázkou pro stranickopolitickou práci bude, že politický aparát, funkcionáři strany, a to bez rozdílu, zda to budou uvolnění funkcionáři nebo velitelé, pracovníci štábu, ale především političtí pracovníci, budou muset jako jeden z prvních úkolů zabezpečit, aby vojska do posledního vojáka znala co nejvíce stupeň ozáření. To bude v daný moment rozhodující pro zadržování případným projevům psychózy strachu a paniky. Političtí pracovníci a stranické organizace musí uplatnit svůj vliv a pomocí velitelům při výběru dozimetristů,

kteří musí být velmi houževnatí, pevní lidé, s vysokou morálkou, všestranně připravení a znalí své věci, protože oni první budou nuceni jít do zamořených prostorů, kde budou měřit stupeň radioaktivity. Když to přesně a včas neprovedou, nebudeme znát situaci a nebudeme moci ji říci vojákům a situaci budeme těžko zvládat. Zabezpečení výběru skutečně nejlepších vojáků z řad komunistů a svazáků pro funkci dozimetristů a neustálé spojení s nimi, jejich politické vedení a výchova budou povinností mimořádné důležitosti. To bude konkrétní a velmi účinná politická práce, která kladně ovlivní morálku a bojeschopnost vojsk.

Současně s tím bude politický aparát zabezpečovat poskytnutí pomoci všem, kteří ji budou potřebovat a provádět velmi intenzivní práci při likvidaci následků atomových úderů nepřítele, a to přímo na místě zasažení, na místech speciální čistoty a ve všech zdravotnických zařízeních. Ze zkušeností Velké vlastenecké války je známo, že pro morálku vojáka nemůže být snad nic horšího, než když ho spolubojovník zklame. To je pro morálku lidí velmi nepříjemné. Péče o lidi se bude muset projevit velmi konkrétně. Čím dříve je z prostoru zamoření dostaneme, tím větší bude naděje na jejich záchranu. Současné s touto prací bude nutné zabezpečovat rozhodnutí velitele.

Nemůžeme vyloučit ani takový moment, a ten bude mít bezesporu své místo, že některé jednotky budou mít dávku ozáření na hranici přípustnosti, ale budou nuceny plnit dále bojový úkol i s vědomím, že se u nich stupeň radioaktivního zamoření zvýší, protože kdyby ho neplnily, tak otevrou cestu nepříteli. Političti pracovníci budou muset být přímo mezi vojáky, mobilizovat je a osobním příkladem je vést ke splnění úkolu. Za této velmi složité situace bude nutné rychlé rozhodnutí velitele všem objasnit a tím uplatňovat stranický vliv na plnění rozkazů, na morálku lidí a na obnovení bojeschopnosti našich jednotek.

Znalosti a konkrétní přístup ke stranickopolitické práci bude také nutný i z hlediska použití zbraní hromadného ničení z naší strany, protože i zde budou vznikat složité situace. Například na celkovou radiační situaci bude mít velmi vážný vliv povětrnostní situace. Může se stát, že my použijeme vodíkové nebo atomové pumy a přitom povětrnostní situace bude pro nás příznivá, radioaktivní stopa půjde směrem k nepříteli. Ale během půl hodiny se vítr otočí a stopa změní směr. My se nebudeme

moci před ní zastavit, budeme muset vědět, jak je široká, jaká je v ní úroveň radioaktivity, na jakých prostředcích a za jakou dobu ji můžeme projít a jaký bude v důsledku toho stupeň radioaktivního zamoření lidí a bojové techniky.

Jestliže vojáci budou znát stupeň radioaktivního zamoření v prostoru stopy, kterou budou muset projet a přitom budou dobře znát nakořk pronikavou radiaci snižují pancíř tanku, obrněného transportéru anebo i obyčejný automobil a budou vědět i celkově, kolik rentgenů dostanou, potom bez jakýchkoli projevů zakolísání budou všichni plnit bojový úkol a nebudou žádné projevy paniky a psychózy strachu. To budeme muset všemi prostředky stranickopolitické práce a konkrétní znalosti situace zabezpečit. Političti pracovníci musí být jedni z prvních, kteří znalost situace zabezpečí. Budou to skutečně velmi konkrétní a velmi naléhavé otázky a přitom mimořádně významné pro morální politický stav vojska, tím i pro úspěšné vedení operace a boje.

V této souvislosti chci poukázat na to, že tyto otázky je třeba mít zvládnuty již nyní, v míru, protože kdyby k válce došlo, potom již mnoho času nebude. Politické orgány a stranické organizace by neměly nečinně přihlížet jakýmkoli projevům podceňování těchto otázek a zlehčování podmínek při jejich zvládnutí v průběhu výcviku vojsk a štábů. Již nyní v míru by neměly mít místo takové nedostatky, jako je opomíjení vyhodnocování radiační situace, průzkum zbraní hromadného ničení a jejich rychlé ničení všemi prostředky, případy, kdy na cvičicích zbraních hromadného ničení nestojí v popředí zájem velitelů a štábů, a to oboustranně jak ze strany jejich použití nepřítelům, tak i z vlastní strany, kdy nestojí tyto otázky v popředí pozornosti štábu z hlediska vlivu použití těchto zbraní a vlivu radiační situace na činnost vlastních vojsk, na plnění bojových úkolů. To nejsou nějaké čistě vojensko-odborné problémy. To jsou otázky vysoce politické! Otázky, které musí stát v popředí v obsahu stranickopolitické práce, protože od jejich řešení bude záviset úspěch operace a boje.

I nyní, v míru, máme veliké možnosti názorně a přesvědčivě ukázat efektivnost ochrany proti pronikavé radiaci. Na přípravě tohoto výcvikového roku velitelství chemického vojska ministerstva národní obrany provedlo praktickou ukázkou ochrany proti pronikavé radiaci skutečně mimo-

řádně přesvědčivým a názorným způsobem. Soudruzi umístili bojové radioaktivní látky do tanku a do obrněného transportéru a postavili řadu mezníků na různé vzdálenosti. Dozimetrista postupoval nejdříve k tanku a poté k transportéru. U každé tabulky se zastavil a hlásil, kolik je u mezníku rentgenů. Tam jsme se všichni názorně přesvědčili, co to znamená sedět v tanku, v obrněném transportéru anebo nebýt vůbec chráněn. To byly markantní rozdíly. Tam se každý přesvědčil o reálných možnostech ochrany proti pronikavé radiaci. Byla to skutečně názorná a přesvědčivá ukázka.

Vraťme se však zpět k otázkám války. Snaha použít nukleární zbraně s překvapením vyzývá pochopitelně zákonitě otázku, jak to bude v době zahájení války a v jejím počátečním období. To je otázka velmi aktuální. Někdy se objevují názory o tak zvaném preventivním úderu z naší strany. Je samozřejmé, že z hlediska pochopitelné snahy snížit následky prvních úderů nepříteli na minimum byla a jsou hledána nejruznější východiska. Je třeba dosáhnout při nejmenším toho, aby se rakety střetly na cestě. Soudruh Chruščov, když mluvil o síle raketových vojsk Sovětského svazu, prohlásil: „... zbraně, které máme nyní, jsou strašné a ty, které vycházejí z výroby, jsou ještě dokonalejší a ještě strašnější. Zbraně, které se připravují a jsou, jak se říká, v aktovkách vědců a konstruktorů, jsou neuvěřitelné.“ (N. S. Chruščov, projev na zasedání Nejvyššího sovětu SSSR, Pravda, 15. ledna 1960.) Není naším úkolem zkoumat, co v Sovětském svazu mají. Ale je jisté, že když v SSSR dokázali takové věci, jako historický let majora Gagarina 12. dubna t. r. do vesmíru, tak jistě dokáží i jiné, z hlediska vojenského ještě významnější. Jistě se hledá způsob, jak dosáhnout toho, že se rakety nebudou muset potkat a že nepřátelské rakety k nám nedoletí a přitom nebudeme moci být označeni za agresory. Ovšem my musíme být realisty. Vycházíme z konkrétní situace, jakou dnes máme, a proto bereme v úvahu, že dosáhneme toho, aby se rakety potkaly na půl cestě. To je za dané situace nejrealističtější varianta. To ovšem neznamena, že v takové situaci nebudeme nic dělat, že budeme pasivně čekat nebo prostě nečinně přihlížet.

Z otázek, které jsou bezprostředně spojeny se začátkem války, musíme vyvodit řadu poučení pro stranickopolitickou práci. Válka může začít buď po určitém období zvýšeného nebezpečí, které se bude měřit

na hodiny anebo třeba na dny anebo, což jsou nejpříznivější podmínky, a ta nejhorší varianta pro nás, s „naprostým překvapením“, to znamená bez období zvýšeného nebezpečí. Zde je třeba dát některá vysvětlení. Otázka stojí tak — je naprosté překvapení možné? My ho zcela vyloučit nemůžeme, ale je velmi málo pravděpodobné. Málo pravděpodobné je již proto, že naši nepřátelé v NATO, hlavně pak USA, mají v současné době k provedení hromadného úderu zbraněmi hromadného ničení při zahájení války k dispozici jako dopravní prostředky převážnou měrou letectvo. To je třeba nejdříve soustředit, přemístit na bližší základny. To se však plně utajit nedá. Imperialisté vycházejí z varianty, že nejednodušší bude přechod ze cvičení k přímému napadení, ale i to není možné provést bez určitých opatření. Vezměme například nutnost postavit rakety do bojové polohy, což bude neklamným znamením, že se něco děje, nebo uvedení do plného provozu sítě navedení, radiolokačních prostředků. Kromě toho máme další prostředky, které nám umožňují nebezpečí napadení zjistit. Takže máme řadu možností, jak i za situace, kdyby imperialisté chtěli za cvičení přejít k agresi, naprosté překvapení prakticky vyloučit.

Vezměme však pro nás tu nejhorší variantu. I za těchto mimořádně těžkých podmínek máme značné možnosti účinky a následky prvních úderů podstatně snížit a tím vytvořit příznivé podmínky jak pro bojovou činnost vojsk, tak pro mobilizaci.

Pro nás bude velmi cenná každá minuta, nemluvě o hodinách. Doba, která je nutná pro zjištění zahájení války, postačuje k vyvedení vojsk zpod úderů zbraní hromadného ničení nepříteli.

Válku v počátečním období za té nejnepříznivější varianty povedeme těmi silami a prostředky, které budeme mít k dispozici v míru. Mobilizace bude trvat určitou dobu a bude prováděna za nepředstavitelně ztížených podmínek. A odtud vyplývá požadavek vysoké bdělosti a ostráživosti a vysoké bojové pohotovosti vojsk, požadavek, aby vojska byla schopna na signál a v maximálně krátké době opustit místa dislokace a to při plné bojeschopnosti s veškerým potřebným materiálem, střelivem a zajmout určené prostory, ze kterých budou moci přistoupit přímo k plnění bojových úkolů. Proto i v Rozkazu ministra národní obrany na výcvikový rok i v usnesení politického byra z 13. 9. 1960 otázky bojové připravenosti a pohotovosti jsou na před-

ním místě. V současné době je řešení této otázky na jednom z prvních míst v činnosti politických orgánů, stranických i svazáckých organizací. Především jde o další zvýšení vlivu strany na všechny stránky života vojsk a štábů, které o vysoké bojové připravenosti a pohotovosti rozhodují! Je již mnoho dobrých zkušeností. To ukázalo například shromáždění funkcionářů strany a velitelů organizované politickou správou jednoho operačního svazu. Otázky bojové pohotovosti platí plně i pro průběh války. Veškerá vojska, snad s výjimkou těch, která se začínou formovat někde v hlubokém týlu, musí být kdykoli schopna plnit bojový úkol. Vysoká bojová pohotovost není úkol jen velitelů a štábů, ale současně úkol politického aparátu, stranických i svazáckých organizací. Ještě ani dnes v mírových podmínkách nejsou všechny otázky související s bojovou pohotovostí v myšlení všech lidí beze zbytku probojovány. A v průběhu války to bude jeden z nejdůležitějších úkolů stranickopolitické práce.

Každá příznivější varianta zahájení války nám bude umožňovat provedení dalších opatření ve všech směrech a tím se budou zlepšovat podmínky i pro stranickopolitickou práci. To znamená, že jestliže budeme o nebezpečí agrese vědět několik hodin nebo den předem, provedeme i po linii stranickopolitické práce další opatření, která významným způsobem ovlivní především připravenost lidí. To jsou jen některé otázky začátku války. Úkolem bude uchránit maximum sil a prostředků, a kdo se dřív rozhodne, ten dřív začne bojovat, ten bude mít iniciativu v ruce. **My musíme udělat vše pro to, abychom se v situaci prvního zorientovali my, a začali bojovat první.**

★

Z rozhodných cílů války a v důsledku použití zbraní hromadného ničení bude případná válka mít úporný a ničivý charakter a bude klást na celé národy a zejména na ozbrojené síly, mimořádné nároky. Zejména vystupuje do popředí ničivý účinek zbraní, které budou použity jak na frontě, tak i v zázemí, daleko obtížnější obnovování prvků bojové sestavy a operačního uskupení vojsk, překonávání rozsáhlých zamořených území v ochranných prostředcích a další problémy.

Ničivý a úporný charakter války bude vyžadovat především vysoké morálně politické kvality lidí, vysokou úroveň jejich všestranné připravenosti, bezpříkladnou statečnost a odvalu, iniciativu a vůli splnit

rozkazy i v nejtěžších podmínkách soudržnost vojenských kolektivů, vysokou osobní odpovědnost každého vojáka, praporečnicka, důstojníka za splnění úkolů a vysokou fyzickou připravenost.

Výchova lidí je oblastí především stranickopolitické práce. Výchova a pěstování vlastností, které budou bezpodmínečně nutné pro dosažení úspěchu v příští možné válce, bude především záležitostí práce politického aparátu, stranických a svazáckých organizací v těsné spolupráci s veliteli všech stupňů. To bude jeden z nejdůležitějších a nejrozhodnějších momentů v obsahu stranickopolitické práce, především tam bude muset zaměřit svoje úsilí.

Pro ilustraci ničivého charakteru války a rostoucích nároků na vojska ve srovnání s druhou světovou válkou vezmeme například útočnou frontovou operaci. Ve druhé světové válce byly frontové operace prováděny průměrně a na hloubku kolem 200 km, při středním tempu útoku 20 až 30 km za den. Ve frontové operaci a v současných podmínkách se počítá s jejím trváním 8—10 dnů, hloubkou 600—800 i více km a s průměrným tempem 80—100 km za 24 hodin. Z toho je vidět, jak rozmach, tempo a dynamika operací a boje se v soudobé válce ve srovnání s minulou válkou změnil. To budou nároky kvalitativně podstatně vyšší než byly za druhé světové války.

Je třeba, abychom to měli na zřeteli a vycházeli z reálných předpokladů. Jestliže v minulé válce byly ztráty způsobovány postupně a někdy i v průběhu několika operací, tak nyní při použití zbraní hromadného ničení budou způsobovány hromadně, to znamená, že budou ničeny nebo vyřazovány úplně z boje celé jednotky, útvary a svazky, tj. celé prvky bojové sestavy a operačního uskupení. Proto bude běžným jevem doplňování útvarů celými jednotkami a svazků celými útvary.

Z ničivého a úporného charakteru války, operací a bojů vyplývá, že divize, pluky, prapory a roty, pokud nebudou vyvedeny z boje zbraní hromadného ničení, to znamená pokud nebudou zničeny úplně anebo nebudou mít takové ztráty, že se stanou neschopnými boje budou po celou dobu anebo většinu operace v akci buď v prvním nebo druhém sledu, v záloze atd.

Přítom bojová činnost bude velmi často probíhat na jednotlivých směrech, v hlubokém týlu nepřítele bez souvislé fronty, bez dotyku se sousedy a to po celé dny a noci. To vyplývá z charakteru zbraní hromadného ničení a možnosti jejich použití

na celou hloubku operační sestavy nepříteli a na objekty v hlubokém týlu, i na objekty strategického významu. V důsledku toho budou sodobé operace a boj klást mimořádné požadavky na samostatnost, rozhodnost, iniciativu každého vojáka, jednotky velitele, štábu, politických pracovníků a stranických organizací.

★

Na cíle, obsah a metody stranické práce budou mít významný vliv charakter a cíle jednotlivých frontových a armádních operací, cíle bojových úkolů a místa každé jednotky, útvaru a svazku v jejich plnění. Takové zásadní otázky, jako je charakter bojové činnosti, prostor, ve kterém bude probíhat, délka trvání, obtížnost terénu, tempa útoku, směr útoku, budou pro obsah a organizaci řízení stranickopolitické práce mimořádně důležité a v každé operaci a boji jiné. Zkušenosti Velké vlastenecké války ukazují, že neexistovaly dvě operace, které by byly stejné. Každá měla své zvláštnosti.

Vezměme si např. tankovou divizi v útočné operaci armády. Frontová útočná operace se zpravidla bude skládat ze dvou útočných operací armád. Ke kolika různým situacím takové tankové divize v sestavě armády může dojít! Od přípravy útoku k jeho zahájení, překonávání vodních toků, překonávání zamořených prostorů, součinnost s výsadky, letectvem, raketovými prostředky, zásobování vzduchem v průběhu operace, pronásledování, odrážení protiztečí a protiúderů, doplnění plukem nebo více útvary v chodu operace, vyvedení do druhého sledu nebo do zálohy, a to během 8—10 dnů operace do hloubky 600—800 km. Často samostatně, bez dotyku se sousedy, hluboko v týlu nepříteli, bez vlastních vojsk bezprostředně v týlu. A možno říci, že tankovou tankovou divizi, pokud si uchová bojeschopnost, čeká v armádní útočné operaci značná část nebo většina těchto úkolů. Neříkám, že všechny, ale mnohé z nich určitě.

V každém z uvedených případů budou politický aparát, stranické a svazácké organizace postaveny před konkrétní úkoly a problémy vyplývající ze specifiky dané operace a boje. Stranickopolitická práce bude muset být těsně spjata s bojovými úkoly a maximálně napomáhat jejich úspěšnému plnění.

Dalším významným momentem je složení vojsk, stranického aparátu, stranických a svazáckých organizací. Tyto otázky budou též mít pro stranickopolitickou práci veliký význam. Uvedl jsem variantu nenadálého

napadení nebo napadení odhaleného těsně před jeho provedením, kdy budeme vést boj s vojsky, která máme jako kádrovou armádu. Kádrové složení těchto vojsk známe a podle situace v míru s ní počítáme. Někde počítají víc, někde méně, podle úrovně práce. V případě, kdy dojde k období zvýšeného nebezpečí, které svým časovým rozsahem umožní provést částečnou nebo úplnou mobilizaci armády, budou doplněny útvary a svazky na plné počty lidmi a materiálem, technikou, budou postaveny celé jednotky, útvary a svazky a pochopitelně i politický aparát, stranické i svazácké organizace. Tam bude třeba konkrétní složení vojsk, politického aparátu, stranických a svazáckých organizací i štábů zhodnotit a vyvozovat z něho závěry pro konkrétní stranickopolitickou práci. Jestliže to politické orgány neprovedou, dopustí se vážné chyby. Musíme brát v úvahu i časové možnosti, které budeme mít. Podle nich budeme připravovat, vybírat a rozestavovat kádry. Možnosti budou nejrozličnější, začínaje časovým rozpětím v hodinách, ale budou i možnosti, které budou trvat řadu dnů, a není možno vyloučit třeba i týden, dva atd.

Politické pracovníky a velitele musí především zajímat kádrový stav stranických organizací v praporech, plucích a ve štábech. To je klíčová otázka. Množství, připravenost a zkušenosti komunistů důstojníků, praporčíků a vojáků budou východiskem momentem pro výběr, rozestavení a přípravu kádru politického aparátu i funkcionářského aktivu strany a ČSM. Budeme muset dbát na to, abychom měli zabezpečenou bojeschopnost stranických organizací. Politické orgány budou muset znát a ovlivňovat rozmístění členů strany. Neustále zachovávat nezbytného počtu stranických organizací a množství komunistů v nich bude ve válce jedním z prvotních úkolů politických orgánů a samých stranických organizací. Ztráty nebudou malé a my musíme mít neustále na zřeteli, abychom měli bojeschopné stranické a svazácké organizace. Bez toho by nebylo možné uplatňovat stranický vliv na jednotky, útvary a štáby.

V průběhu války budeme muset zabezpečit neustálé doplňování příslušníků strany z řad vojáků základní služby, praporčíků i důstojníků, jejich přijímáním za kandidáty. Základním kritériem bude chování soudruhů a jejich jednání v boji, i když pochopitelně nebudou opomíjeny i jiné momenty, jako třídně politický, individuální výběr, ale ve válce bude rozhodujícím kri-

tériem jak kdo bojuje, co konkrétně dělá pro obranu socialistické vlasti a porážku nepřítele. Způsob přijímání bude mít své zvláštnosti, jejichž nutnost je ověřena zkušenostmi z Velké vlastenecké války. Jde především o ručitele, o délku doby, po kterou musí ručitelé přijímané soudruhy znát, jde i o délku kandidátské lhůty a o způsob konečného schvalování přijímání do strany včetně vydávání stranických legitimací. Přijímání do strany bude nutno ve vojenských případech podřídit podmínkám vedení války, podmínkám bojující armády, musí být pružné, operativní a přitom nesmí dojít ke snižování jeho významu.

Je samozřejmé, že kádrové složení vojsk, politického aparátu, stranických a svazáckých organizací bude mít velký vliv na veškerou stranickopolitickou práci a bude od politických orgánů vyžadovat plnění následujících úkolů.

Především bude nutné věnovat neustálou pozornost zvyšování marxisticko-leninské připravenosti kádru strany, zejména ve směru znalosti politiky strany, mezinárodní politiky a situace, otázek války, vojenské politiky strany, a to v konkrétních otázkách, v konkrétní situaci vedení války. A to způsobem co nejefektivnějším, individuální práci, besedami, ale na potřebné ideové teoretické úrovni. Vychovávat kádry na konkrétních úkolech, obohacovat jejich vědění a přitom je současně marxisticky vzdělávat, agitovat a mobilizovat. Čili ne nějaké školské marxistické vzdělávání.

Bude nutné zvyšovat připravenost funkcionářů strany útvarových organizací pro provádění stranickopolitické práce v podmínkách vedení boje, a to ještě s přihlédnutím ke specifické druhů vojsk, především raketových, PVO, tankového vojska, výsadků a průzkumných jednotek. Budeme muset využít každé chvíle a zabezpečit jejich alespoň minimální přípravu, pomáhat jim a zvyšovat jejich připravenost pro řízení a provádění stranickopolitické práce, a to metodami, které budou maximálně efektivní a nebudou vyžadovat dlouhodobé školení.

Dále je to otázka zobecnování a předávání zkušeností ze stranickopolitické práce ve vojscích v boji novým jednotkám, útvarům a svazkům, které půjdou na frontu a dosud nebojovaly, a těm pracovníkům a funkcionářům stranického aparátu a stranických organizací, kteří budou přicházet ze zálohy politické správy armády nebo frontu na doplnění. Bude mnoho zkušeností, které bude nutné vyhodnocovat a novým kádram je předávat.

Věnovat velkou pozornost tomu, aby-
chom všemi prostředky stranického vlivu
napomáhali zvyšování vojenskoodborné a
technické připravenosti u těch kádru, které
v ní budou mít nedostatky. Bude dosti mla-
dých velitelů, kteří nebudou mít zkušenosti
a my jim budeme muset pomáhat. A to jak
v době, kdy se budou útvary mobilizovat
v týlu a budou provádět zkrácenou bojovou
přípravu nebo i na frontě při různých pří-
ležitostech, které se tam najdou, například
když bude jednotka vyvedena do druhého
sledu nebo do zálohy.

Bude nezbytné věnovat pozornost určité
základní přípravě nových členů strany, kte-
ré budeme přijímat v průběhu vedení ope-
rací a bojů. Nemůžeme jenom přijímat do
strany, je třeba si najít čas a využít každé
příležitosti si s novými členy pobesedovat
o Stanovách strany, zejména o povinnostech
komunisty ve válce; nedělat sáhodlouhá
opatření, ale stranický s nimi pobesedovat.

Důležitým úkolem bude poskytovat po-
moc mladým a novým velitelům ve směru
správného chápání a uskutečňování funkce
velitele v socialistické armádě, na frontě, ve
válce, jako politického vedoucího, pomoci
mu ve správném chápání a uplatňování
družné spolupráce se stranickou a svazá-
ckou organizací. Zvyšovat znalosti vojenské
politiky strany u těchto soudruhů, zásad
stranickopolitické práce včetně znalosti
směrnic ÚV pro práci strany ve válce. Po-
vinností politických orgánů je provádět
stranickou přípravu velitelů, najít si pro
velitele čas. To pro politického pracovníka
musí být pravidlem. Jistě se vyskytne mno-
ho dalších problémů. Způsob jejich řešení
bude vždy záviset na konkrétní situaci, po-
třebách a podmínkách.

Musíme počítat s poměrně malými časovými možnostmi, což bude vyžadovat velmi cílevědomou a znovu podtrhuji, maximálně efektivní práci. Nejčastěji se budou provádět krátké individuální besedy a teprve tam, kde budou možnosti, si bude možné funkcionáře na několik hodin svolat. Je nutné počítat s tím, že i když bude útvar vyveden do druhého sledu, tak funkcionáři budou muset plnit také jiné úkoly, jako doplnění jednotek lidmi, technikou, střelivem atd. Nemůžeme počítat s tím, že bychom si vždycky mohli zabrat funkcionáře jenom pro sebe.

☆

Požadavky kladené na styl a metody řízení stranickopolitické práce ve válce budou v zásadě totožné se zásadami vedení

vojskům vůbec. Jde o následující základní požadavky:

- předvídání vývoje v obsahu a způsobech řešení úkolů stranickopolitické práce na základě hodnocení situace, rozhodnutí a předvídání vývoje operace a boje provedených velitelem a na základě analýzy situace z hlediska činnosti politického aparátu, stranických a svazáckých organizací;
- samostatnost, iniciativa, operativnost a tvůrčí přístup k řešení otázek stranickopolitické práce;
- cílevědomost, soustředění úsilí na řešení rozhodujících úkolů, jednoduchost a efektivnost opatření;
- vysoká osobní odpovědnost všech funkcionářů politického aparátu stranických a svazáckých organizací, spojená s kolektivností uplatňovanou skutečně jen v rozhodujících otázkách a tehdy, kdy budou pro ni podmínky;
- nepřetržitý, především osobní styk s podřízenými stupni a funkcionáři, práce funkcionářů aparátu a stranických organizací ve vojscích, v jednotkách a štábech, kde se bude rozhodovat o vítězství nad nepřítelem;
- správný výběr a rozmístění kádru a to i na příslušných místech velení včetně vytváření záloh politického aparátu;
- operativní a kvalitní systém stranické informace;
- maximální využití stávajícího systému velení včetně prostředků, které budou k dispozici.

Již z tohoto výčtu hlavních požadavků je zřejmé, že nejsou a ani nemohou být nějakou zvláštností, která by byla vlastní jenom řízení stranickopolitické práce.

Předpokládám, že základní direktivou pro organizování stranickopolitické práce za války budou direktivy vojenské rady fronty a armády. Z nich budou vycházet všechny podřízené stupně aparátu. V ní bude jednotná možná řící vojenskopolitická linie, v ní bude stanoven cíl a obsah stranickopolitické práce vzhledem ke konkrétním cílům frontové nebo armádní operace.

Ještě před rozbořem některých otázek chci obrátit pozornost na nutnost, mít spolu s operačními plány a plány pro boj na počáteční období války pro případ jejího nenadálého rozpoutání s překvapivými údery nepřítele, rozpracované cíle a základní problémy stranickopolitické práce ve stejných variantách jako předpokládá velitel, které musí být určitému i když malému okruhu pracovníků politického aparátu známy. To

je důležité, aby se předešly případné projevům bezradnosti a pasivity. Tyto plány podle měnící se situace ve vojscích upřesňovat.

Východím momentem pro řízení stranickopolitické práce bude období obdržení úkolu pro operaci a boj, jeho ujasnění, analýza a zhodnocení situace, zámysl a rozhodnutí velitele. Politické orgány se budou muset tohoto procesu aktivně účastnit a podílet se na něm svými konkrétními znalostmi morálně politického stavu vojsk. Celého procesu zhodnocení situace velitelem armády se musí zúčastnit náčelník politické správy. On bude nejlépe znát morálně politický stav vojsk, a to pro přijetí rozhodnutí velitele je velmi důležité, protože ne v každé jednotce, útvaru nebo svazku bude morálně politický stav stejný. Ne všude budou stejně silné a bojeschopné stranické organizace. Náčelník politické správy bude muset veliteli armády říci, jaké by bylo z tohoto hlediska nejvýhodnější řešení, kde a jaké jednotky, útvary a svazky zasadit. Současně s tím si bude politický aparát sám provádět rozbor situace z hlediska stranickopolitické práce, kterou bude provádět. Souběžně s tím musí pracovat ve štábu, kde práce poběží plným tempem, tam se budou vypracovávat podklady pro rozhodnutí velitele a organizovat jeho realizace.

Pracovníci politických orgánů budou muset promýšlet a předvídat průběh stranické práce a způsoby jejího řízení v jednotlivých fázích operace a boje v souladu s variantami předvídanými velitelem. Pro politické orgány je to východí otázka. Podle toho si bude muset připravit podřízené stupně politického aparátu, zorientovat a připravit je na jednotlivé varianty. Přesto nebudeme mít záruku, že boj nebo operace proběhne právě podle některé z nich.

V této fázi práce štábu bude pro politický aparát další velmi důležitý moment, a to je čas. Jakmile velitel obdrží operační směrnicí nebo úkol pro boj, ujasní si ho a provede časovou kalkulaci, tak tato bude pro politické orgány a stranické organizace jednou ze základních otázek. Podle časové kalkulace velitele budou vyvozovat, co budou s to konkrétně dělat a co bude reálné na jednotlivých stupních za tu dobu provést. Který politický pracovník si to předem nevyhodnotí, může počítat s tím, že se dostí mnohých chyb a že nemusí se svými některými dobrými předsevzetími uspět a nebude s to je realizovat v praxi.

Již jsem se vzhledem k charakteru operací a boje zmiňoval o požadavcích na sa-

mostatnost, operativnost, iniciativu. Musíme vidět skutečnost, že soudobý boj bude vyžadovat od politických orgánů v tomto směru mimořádně vysoké kvality. Když jsem uváděl příklad tankové divize, která bude útočit v sestavě armády, upozorňoval jsem, do jakých rozmanitých situací se může v průběhu operace dostat. Z toho vyplývá, že političtí pracovníci budou muset řešit konkrétní úkoly, aniž by náčelník politického oddělení divize vždy dostal od náčelníka politické správy armády směrnice. Bude velmi často závislý na sobě samém. Bude řešit otázky spolu s velitelem a na základě jeho rozhodnutí bude organizovat a řídit stranickopolitickou práci samostatně, iniciativně, s plnou osobní odpovědností. Náčelník politického oddělení se často může stát, že velitel divize dostane nějakým způsobem úkol nebo upřesnění situace od velitele armády, ale náčelník politického oddělení ne, ale přesto bude muset pracovat a řídit práci na základě konkrétních úkolů, které bude divize plnit. Chci tím jenom potvrdit myšlenku samostatnosti, iniciativy a vysoké osobní odpovědnosti. Na některé návyky, které v armádě jsou — čekat na direktivu shora — bychom doplatili. Především samostatně, iniciativně a tvůrčím způsobem budou politické orgány organizovat a řídit stranickopolitickou práci.

Několik poznámek k otázkám kolektivnosti a osobní odpovědnosti. Je to otázka spojená s vnitrostranickou demokracií a s demokratickým centralismem, který bude mít ve válce své zvláštnosti. My jsme zvyklí příliš zdůrazňovat a radit se na poradách, schůzích a zasedáních. To nám již nyní v míru činí mnoho potíží, odvléká funkcionáře od konkrétní a soustavné práce dole na nižších stupních a v masách vojáků a důstojníků nemluvě o tom, že to plodí papírovou vojnu a oživuje byrokratismus. V podmínkách války by to bylo naprosto nemožné. Když si uvědomíme, že vojska v chodu operace budou za příznivých okolností postupovat tempem 80 až 100 km za 24 hodin, tak je zjevné, že na nějaké porady a schůzování nebude ve vojenských čas. Kolektivnost bude nutně a možné uplatňovat jen při řešení nejdůležitějších otázek a to na krátkých poradách se stručným rozбором situace, závěry z nich a provádění konkrétních opatření a řešení. Ne vždy budou přítomni všichni pracovníci orgánu nebo výboru, to není rozhodující. Často se stane, že ZVP nebo předseda ÚO se bude moci poradit pouze s jedním nebo maximálně jen s několika soudruhy na chodu, ale

i to bude projev kolektivnosti. Pochopitelně budou-li podmínky k dodržení kolektivnosti, bude bezesporu povinností každého funkcionáře, ať jmenovaného nebo voleného, ji uplatňovat. Jestliže možnost k tomu nebude, bylo by nesprávné na ní lpět.

Nyní k otázce rozmístění kádru na velitelských stanovištích. Zkušenosti z Velké vlastenecké války a ze cvičení potvrzují dvě zásady.

První zásadou je, že vedoucí odpovědní funkcionáři, ZVP především nebo jejich zástupci, musí být v každém případě tam, kde se hodnotí situace, kde se přijímá rozhodnutí, odkud je řízen boj a operace. Není rozhodující, bude-li to na velitelském stanovišti nebo předsunutém velitelském stanovišti, ale rozhodující je, aby odpovědní stranický funkcionář byl tam, kde se velí, aby byl v kursu situace a v konkrétní situaci mohl řídit se znalostí věci stranickou práci.

Druhou zásadou je, že ostatní političtí pracovníci musí být tam, kde se rozhoduje o plnění úkolů vydaných velitelem, tj. ve štábech, v útvech a v jednotkách. Kdo kde a jak dlouho bude a co tam bude dělat, to je závislé na konkrétní situaci a na to nikdo nikomu recept nedá. Náčelník politické správy nebo politického oddělení nebo ZVP útvaru bude na základě znalosti konkrétní situace a úkolů velitele rozmisťovat kádru a dávat jim úkoly, posílat je tam, kde je potřeba. K tomu je třeba mít též některé rezervy politických pracovníků, zejména na stupni frontu, armády a možná i na stupni divize. To nelze chápat nějak dogmaticky a schematicky. Jestliže bude jasné, že divize bude plnit úkoly samostatně po řadu dní, bude mít náčelník politické správy jistě zájem na tom, aby na politickém oddělení byli dva až tři političtí pracovníci jako záloha. Tito soudruzi budou muset mít přehled o situaci a být schopni kdykoli po krátké instruktáži se zapojit do práce. Některý rezortismus zde bude těžké dodržovat. To je jeden z dalších konkrétních úkolů, který budou politické orgány muset řešit. Není možné, aby se většina politického aparátu zdržovala na týlovém stanovišti a u vojsk nebyl nikdo.

Pokud jde o prostředky řízení, bude mít politický aparát k dispozici to, co mají velitelé a štáby. Bude nutné využít všech prostředků, které budou k dispozici. Pokud jde o provoz na rádiových spojkách, bude velmi rušen a rádiové sítě budou velmi ztíženy. Velký význam budou mít styční a směroví důstojníci, využití moderních do-

pravních prostředků, jako jsou vrtulníky atd.

Mám za to, že jedním z neefektivnějších způsobů, jak vedoucí političtí pracovníci budou moci řídit stranickou práci, je zvýšení úlohy velitelů a zvýšení těsné spolupráce velitelů a politických orgánů, a to především v období vedení operace a boje. Velitel, kdyby nikdo jiný spojení neměl, je musí mít. Náčelník politického oddělení může veliteli divize stručně sdělit podklady a závěry ze stranickopolitické práce a on je může doložit současně se svými veliteli armády, kde bude přítomen někdo z politické správy, ať již pojitky nebo přes styčného důstojníka. Právě tak je to možné provést obráceně z vyššího stupně na nižší. Velitelé budou vždy první, kdo budou mít spojení. To je jedna z možných efektivních a reálných cest, jak řídit stranickopolitickou práci. Na nižších stupních, jako je divize, pluk, prapor, bude na prvním místě osobní styk.

☆

To jsou skutečně jen některé důležité otázky stranickopolitické práce v příští možné válce. Je bezesporu, že politické orgány, stranické organizace a svazácké organizace budou nuceny řešit mnoho dalších, které konkrétní situace bude přinášet. I ty otázky, které jsem v této stati uvedl, zasluhují hlubší a konkrétnější zpracování, což ovšem přesahuje rámec stručného pojednání.

Na mnohých otázkách se v současné době pracuje. Zejména řešení některých problémů hlavní politickou správou může přinést určité změny, které tu nemohly být zachyceny. Pokud k zásadním změnám dojde, bude nutné si příslušné závěry poopravit. Kromě toho jsou mnohé problémy i diskusního charakteru a z pochopitelných důvodů si nekladu nároky na nějaké vyčerpávající a konečné slovo.

Současné názory a konkrétní představy i předvídaní umožňují provést některé závěry.

1. K úspěšné stranickopolitické práci ve válce se vytvářejí rozhodující předpoklady již nyní v míru, a to především tím, že veškerá příprava vojsk na válku probíhá v maximálním souladu s jejím charakterem a požadavky.

2. Stupeň našich znalostí, vědomostí a představ je plně postačující k tomu, aby-

chom měli i v otázkách stranickopolitické práce ve válce v zásadě jasno a byli na ni připraveni.

3. Otázky stranickopolitické práce ve válce jsou v rozhodující míře otázkami tvůrčího a konkrétního přístupu k jejich řešení v konkrétní situaci. Nemůže být a nebude žádných šablon, receptů a návodů jak, co a kdy dělat. Závislost stranickopolitické práce na řadě rozhodujících činitelů je natolik zřejmá, že každý musí pochopit, že rozpracování otázek stranickopolitické práce ve válce nemůže upadnout do sféry spekulací a vymyšlení, ale musí jít stroze po linii rozpracování zásadních otázek a těch, které naprosto jasně vyplývají z dosaženého stupně poznání války a boje a jejich užití v přípravě vojsk. Možno předvídat — a to je nutné — ale nesmíme to brát jako dogma a vymýšlet si.

4. Politický aparát musí již nyní v míru pracovat tak, aby maximálně napomáhal řešení otázek spojených s přípravou na válku. Sami pracovníci politického aparátu pak musí být příkladem a nositeli těch vlastností, které jsou pro úspěšnou stranickopolitickou práci v době války nezbytné. Aby mohli úspěšně pracovat, musí být nejenom politicky, ale i vojenskoodborně na výši.

5. Hlavním objektem stranickopolitické práce ve válce bude stejně jako v míru člověk, jeho výchova, vedení a péče o něho, ovšem za nesrovnatelně obtížnějších a náročnějších podmínek.

6. Hlavním cílem stranickopolitické práce ve válce bude mobilizace lidí k plnění bojových úkolů a k úplné porážce nepřítelů, mobilizace lidí k uvědomělé a hrdinské obraně naší socialistické vlasti a celého socialistického tábora. Bojovat za to, aby masy vojsk, semknuty kolem vlády a ústředního výboru strany a pod jejich vedením maximálně přispěly k vítězství socialismu a ke konečné porážce kapitalismu.

7. Stranickopolitická práce ve válce musí svým zaměřením, obsahem a způsoby provádění zabezpečit životaschopnost aparátu a organizací, aby strana ve vojscích byla rozhodující silou, aby uplatňovala plně svůj vliv na chod událostí a aby komunisté byli vždy a všude příkladem a strhávali za sebou masu bezpartijních.

8. Stranickopolitická práce a její řízení budou muset být vysoce operativní, cílevědomé a maximálně efektivní.

Poznatky z práce štábu při plánování, organizaci a řízení útočných operací

Plukovník Jan Voštera

Zařazení raketových zbraní jako nosičů jaderných nábojů do výzbroje vojsk zásadním způsobem ovlivňuje charakter soudobých útočných operací. Raketové jaderné zbraně jsou mohutným kvalitativně novým a podstatně odlišným prostředkem, který je s to provádět překvapivé údery na nepřítele nezávisle na denní a roční době, na meteorologických podmínkách a na systému PVO nepřítele.

Důležitou vlastností raketových jaderných zbraní je jejich velký dostřel, umožňující provádět ničivé údery na cíle v celé hloubce operačního uskupení nepřítele včetně důležitých cílů v jeho hlubokém týlu.

Spolu s ostatními prostředky hromadného ničení má tak velitel vyššího operačního svazu (operačního svazu) reálnou možnost v zásadě změnit poměr sil ve svůj prospěch a řešit mnohem rozhodněji cíle soudobé útočné operace v mnohem kratší době.

Raketové zbraně spolu s mechanizací, organickým zařazením tanků do vševojskových svazků a útvarů a vybavením vojsk novými druhy výzbroje dovoluje soudobým svazům a svazkům útočit s **průměrným denním tempem** do 100 i více kilometrů a dosáhnout tak dosud nevidaného rozmachu operací. Hloubka útočné operace vyššího operačního svazu v počátečním období války může dosahovat 500—600 i více kilometrů, šířka pásma útoku může být 300—400 km a trvání operace v průměru 6—8 dní.

Soudobé operace v důsledku **použití raketových jaderných zbraní** budou mít své specifické zvláštnosti, jejichž charakter vyplývá z konkrétních podmínek operační situace, v níž se tato operace plánuje a provádí. Záleží to především na umění velitelů a připravenosti štábů, jak v dané situaci jsou schopny co nejefektivněji použít současné prostředky ozbrojeného boje — zvláště raketových a leteckých jaderných zbraní — jako hlavního prostředku ničení nepřítele.

Půjde při tom hlavně o umění

- vést **smělou, rozhodnou, iniciativní a nepřetržitou manévrovou činnost**, sladěnou především s použitím jaderných zbraní,
- **dosáhnout překvapení** jak při zahájení útoku, tak i v jeho průběhu,
- **vytvořit rozhodnou převahu sil a prostředků na rozhodujícím směru ke splnění nejdůležitějších úkolů**,
- pečlivě připravit a všestranně zabezpečit operaci,
- **pevně řídit a nepřetržitě velet vojskům**.

To tedy znamená být připraveni **plánovat, organizovat a řídit soudobé operace s využitím hlavního prostředku ničení nepřítele — raketových jaderných zbraní**.

Nelze proto očekávat, že budeme moci v našich štábech pokračovat starými způsoby a formami práce, poněvadž všechny nové prostředky vedení ozbroje-

ného boje si přímo vynucují zásadní změny v organizaci práce všech štábů, zvláště však štábu vyššího operačního svazu (operačního svazu).

Jednou z vážných otázek, která souvisí s přípravou a vedením operací v souběžných podmínkách, je **rychlost přípravy a dovedení rozhodnutí velitele vyššího operačního svazu (operačního svazu) do vojsk**, jak v přípravném období operace, tak zvláště v průběhu operace.

Dovedným použitím atomových jaderných zbraní může být prakticky v okamžiku zásadně změněna situace ve prospěch nebo neprospěch jedné nebo druhé válčící strany. To si vyžaduje rychle připravit a dovést rozhodnutí velitele do vojsk.

Záleží na tom, kdo se dříve a rychleji rozebere v nastalé situaci, chopí se iniciativy — a to na všech stupních velení — rozhodne se a toto rozhodnutí, byť i s některými nedostatky, zato s maximální rychlostí dovede do vojsk.

Použití atomových jaderných zbraní vynucuje nejen rychle se rozhodovat, ale i podstatně zkrátit dobu na přípravu rozhodnutí a plánování celé útočné operace.

Rychlost si vynucuje nové vedení soudobé operace při použití atomových jaderných zbraní, možnosti podstatně jednodušeji dosáhnout mnohonásobně většího ničivého a umlčovacího účinku, než tomu bylo dříve při použití klasických zbraní. Tím odpadají značné časové nároky na důkladnost přípravy ve starém pojetí útočné operace včetně navedení nutných zásob, zvláště munice atd.

To vše tedy práci štábu každého stupně musí ovlivnit a vynutit si zásadní změny ve způsobech práce všech druhů, zvláště pak na přípravě a dovedení rozhodnutí velitele do vojsk.

Při přípravě na různá zaměstnání jsme se touto otázkou vážně zabývali a dospěli jsme k závěru, že je v našich štábech teoreticky vedoucí úloha raketových zbraní a všeho, co s ní souvisí, plně uznávána, ale v praktické práci štábu se to buď vůbec neodráží anebo jen velmi málo.

Věc není v tom, že se v zámyslu rozhodnutí a možná ještě v některých jiných místech objeví „... využívaje atomových úderů útočit...“. To samo o sobě pochopitelně neřeší vedoucí úlohu raketových jaderných zbraní.

Musíme to projevit v zásadní změně způsobu práce štábu. Při řešení jakékoli situace, ať již v přípravném období nebo v chodu operace, musíme začít s vyhodnocením možností zbraní hromadného ničení nepřítele i vlastních a rovněž důsledků použití těchto zbraní na vlastní vojska i vojska nepřítele. Toto vyhodnocení pak diktuje všechno ostatní, co s přijetím rozhodnutí velitele vyššího svazu (svazu) souvisí.

Znovu se vracím k dosavadní praxi, aby na podkladě stanoveného úkolu daného operační směrnici nadřízeného náčelníka se uhlém v rychlosti „nahodily“ možné směry úderů — stanovený úkol se více nebo méně schematicky rozdělil na bližší a další, stanovila se operační sestava a její zaujetí a teprve pak se začalo uvažovat o tom, jak raketových jaderných zbraní použít a na takto již připravené vševojskové podklady se „věšely“ úderu hromadné, skupinové, jednotlivé ZHN, aby tomuto vševojskovému zámyslu použití jaderných zbraní odpovídalo.

Prakticky se použití raketových jaderných zbraní podřizovalo a často podřizuje vševojskové myšlence zámyslu rozhodnutí. Takovýmto způsobem vedoucí úloha ZHN vyjádřena není, ani ji takto chápat nebudeme.

Rovněž v ostatních odvětvích práce štábu se vedoucí úloha ZHN neprojevuje. Vezměme např. nařízení, rozkazy a hlášení — a podrobme kritickému pohledu kterékoli z nich. Zjistíme, že ani v nich se neprojevuje to, co tak zásadním způsobem ovlivňuje soudobé operace. V této souvislosti budeme věnovat více pozornosti znalosti a vyhodnocování tzv. atomové situace vojsk, která v sobě zahrnuje všechno to, co z použití raketových atomových zbraní i ostatních ZHN vyplývá.

Málo přihlížíme k jednomu z nejvýznamnějších prvků atomové situace vojsk — radiační situaci.

Boj nebo operace se vede bez ohledu na to, kolik rentgenů vojska nebo štáby obdržely a zda jsou nebo nejsou bojeschopné. V důsledku toho se dosud velmi málo vžívají opatření, která mají štáby a velitelé v tomto směru přijímat.

Uvažme, jak ještě ve druhé světové válce byla ve štábech vedena evidence položených minových polí — jak podrobně a po jak dlouhou dobu? To proto, že mohla vlastní vojska, která prováděla v prostoru těchto minových polí jakoukoli činnost a neznala tuto situaci, přijít „k úrazu“. Musíme daleko více dbát, aby se vedla atomová situace v plném rozsahu včetně širokých zamořených prostorů, při jejichž přechodu ještě za několik týdnů a dokonce měsíců mohou být vojska zasažena silnou radioaktivitou a tak vyřazena z boje.

Rovněž obsahovou náplň dokumentace všeho druhu nutno podrobit revizi. V závěru rozkazu se např. uvádí bod — hlášení — a podle stupně velení se na tomto místě určuje hlásit situaci vojsk k určité hodině — na stupni vyššího operačního svazu se tato situace pochopitelně dostane s několika hodinovým zpožděním. To mohlo stačit ještě ve druhé světové válce, ovšem dnes je takový přístup k znalosti situace nevyhovující. Je možno připustit, že se ve štábu vyššího operačního svazu dozví velitel za několik hodin (2—3 hodiny), na jakou čáru určitý svazek vyšel, ovšem nelze v žádném případě dopustit, že se za stejný počet hodin dozví atomovou situaci u tohoto svazku. Nelze to dopustit proto, že atomová situace rozhodným způsobem ovlivňuje bojeschopnost nejen svazku, v jehož pásmu byly úder nepřítelé provedeny, ale i sousedních svazků, podle směru větru, bylo-li použito pozemních výbuchů raketových nebo leteckých jaderných zbraní.

Zde je třeba vidět, že o takovéto situaci musí být velitelé všech stupňů v nejkratší možné době **informováni**, aby mohli včas, a **já toto slovo zvlášť podtrhuji**, reagovat na vzniklou situaci. Musíme dosáhnout toho, aby do štábu vyššího operačního svazu se tato situace dostala nejpozději do 20 minut.

Pro zabezpečení příkrytí ze vzduchu v rámci PVO je již dávno organizováno solidní spojení a stále promyšleno, jak nejrychleji na vzdušnou situaci reagovat.

K okamžitému hlášení atomové situace vojsk a naopak k okamžitému předání rozkazů do vojsk, které by tuto situaci řešily, musíme přistupovat se stejnou vážností.

Musíme se od vžitých praxe a návyků odpoutat a v praxi vidět to, že nové prostředky potřebují nové metody práce a že těchto nových metod práce potřebují zvlášť také prostředky, jako jsou raketové a letecké jaderné zbraně.

Chci proto dále pohovořit o takových oblastech práce štábu vyššího operačního svazu (operačního svazu), které vidím z hlediska soudobého způsobu vedení operací jako jedny z nejdůležitějších.

1. Práce štábu vyššího svazu (svazu) na přípravě rozhodnutí — v přípravném období

Pro přípravu rozhodnutí velitele vyššího svazu jsme zpracovali **možnou metodiku práce štábu**, která vychází především z **rozhodujícího vlivu raketových jaderných zbraní** na vedení útočné operace a dále z potřeby vydělit z podstatně kratší doby na přípravu operace než tomu bylo dříve, maximum času přípravě boje na taktických stupních velení, tj. svazek, útvar a níže. Tento moment se prakticky odráží v souběžném plánování, jak o tom bude dále hovořeno.

Rozhodně nemůžeme připustit, aby metody práce byly pomalé a zdoluhavé, jak tomu bylo donedávna, a naopak musíme hledat a zkoušet takové způsoby práce, abychom uspěli i při časové tísni a ve velmi krátkých lhůtách zplánovat a vydat reálné rozhodnutí a nařízení. Nemůžeme proto dále praktikovat např. takový způsob práce, kdy velitelé a náčelníci druhů vojsk a služeb jsou vyslýcháni na společném shromáždění trvajícím několik hodin k tomu, aby se velitel rozhodl.

Základem pro rozhodnutí velitele vyššího operačního svazu je operační směrnice hlavního velení, výpis z plánu použití atomových zbraní a odborné směrnice hlavního velení po družích vojsk a služeb.

K tomu, aby velitel vyššího svazu se mohl rozhodnout, je třeba, aby nejdříve přijal hrubý záměr rozhodnutí.

Při zpracování uvedené metodiky jsme přišli k závěru, že na tomto záměru je třeba, aby pracovali v určitém slova smyslu tři pracovní skupiny.

Již ze začátku — hned po obdržení operační směrnice — je třeba, aby náčelník štábu nebo náčelník operační správy vyššího svazu zorganizoval práci tak, aby se základními údaji ze směrnice byli informováni ti příslušníci štá-

bu, kteří musí ihned souběžně začít pracovat nejdříve na hrubém záměru velitele. Ten slouží pak za základ pro vydání pokynů na přípravu rozhodnutí velitele pro celý štáb a druhy vojsk i služeb.

Měli by to být:

1. velitel, náčelník štábu a náčelník operační správy nebo náčelník operačního oddělení s jedním příslušníkem plánovací skupiny,

2. náčelník plánovací skupiny s 2 až 3 důstojníky, z nichž 1—2 jsou důstojníci — specialisté ZHN,

3. náčelník informačního oddělení nebo jeho zástupce s 1 příslušníkem svého oddělení.

Je účelné, aby se uvedeného seznámení se směrnici HV zúčastnil i velitel dělostřelectva a velitel leteckého svazu.

Obsah operační směrnice bude pomalu číst náčelník štábu, nebo náčelník operační správy a výše uvedené skupiny budou si potřebné údaje zakreslovat do mapy tak, že po přečtení směrnice mohou začít ihned souběžně pracovat na přípravě zmíněného již záměru.

Informační oddělení kromě toho získalo tak všechny nutné podklady, aby informovalo o nejn nutnějších údajích ze směrnice HV (rozhraní, BÚ, DÚ, rozhodující směr činnosti, úkoly sousedů) ty druhy vojsk a složky štábu, které se na přípravě rozhodnutí podílejí. To provede informační oddělení s využitím dispečinku jako **předběžnou orientaci**.

Velitel spolu s náčelníkem štábu si krátce ujasní úkol, zhodnotí celkovou situaci a začnou uvažovat o myšlenkách záměru operace **především z hlediska použití atomových zbraní**. Přitom vycházejí ze zhodnocení nepřítel, přihlížejíce především k jeho jaderným možnostem. Z toho jim **předběžně vy-**

plyne, jak použít vlastních atomových zbraní ke zničení prostředků atomového napadení nepřítele a objektů, jejichž zničení nebo ovládnutí vede ke splnění hlavních cílů nařízené operace.

Již při práci na tomto základu zámyslu si může velitel podle potřeby povolát kteréhokoli funkcionáře štábu a druhů vojsk, zvláště velitele dělostřelectva a velitele leteckého svazu, aby mu tito krátce ujasnili nebo doložili kterýkoli problém, potřebný k stanovení zámyslu operace, hlavně ovšem problém použití jaderných zbraní.

Současně, v téže době, začne **pracovat zvláštní skupina na řešení návrhu použití ZHN, která bude vytvořena**

- z náčelníka operační správy,
- z důstojníků plánovací skupiny — specialistů ZHN,
- z náčelníka zpravodajské správy,
- z velitele dělostřelectva nebo některého z hlavních funkcionářů jeho štábu,
- z velitele leteckého svazu nebo letecké styčné skupiny, popřípadě jeho zástupce.

Náčelník operační správy dá přitom úvodem linii, jak použít vlastních jaderných zbraní raketových i leteckých. Náčelník zpravodajské správy v součinnosti se skupinou ZHN v souhlase s touto linií navrhne cíle pro jaderné údery. Velitel dělostřelectva a velitel letecké operační skupiny nebo důstojníci, kteří je zde zastupují, musí být připraveni vyřešit použití jaderných zbraní po stránce své odbornosti, především z hlediska časových a prostorových možností přepravy jaderných zbraní na cíle atd.

Souběžně s touto prací připravuje plánovací skupina za řízení zástupce náčelníka operační správy, využívající postupně dílčích výsledků práce skupiny pracující na návrhu použití ZHN, celkový návrh zámyslu pro náčelníka

operační správy (nebo náčelníka štábu), podložený nutnými propočty poměrů sil na jednotlivých směrech před a po použití ZHN, závěry z vyhodnocení terénu apod.

Náčelník operační správy po zakončení uvedených prací doloží veliteli a náčelníku štábu v operačním stanu návrh zámyslu, který vychází z rozhodující síly soudobých operací — zbraní hromadného ničení.

Možné znění tohoto zámyslu chci v dalším ukázat a rád bych, abyste si všimli nového a skutečně vedoucího místa jaderných zbraní, kde se vychází z myšlenky jejich použití i jak je stanovena myšlenka zámyslu použití vševojskových svazů. Jsem si vědom toho, že uvedený příklad není dokonalý, ale v dané etapě jsme se dopracovali tohoto znění a bude jistě správné, bude-li posouzeno, popřípadě vylepšeno.

Možné znění zámyslu velitele vyššího operačního svazu pro řešení útočné operace v POV

Jadernými zbraněmi postupně rozbit uskupení nepřítele (v tom jaderné zbraně nepřítele, letectvo a letiště nebo tanková uskupení) na směrech.

Proto provést (dva — tři) hromadné údery všemi prostředky vyššího operačního svazu a operačních svazů.

Hromadné jaderné údery provést: první (Č-30), druhý (za 3 hodiny), třetí (při plnění dalšího úkolu vyššího operačního svazu).

Hlavní úsilí prvního úderu soustředit na (jaderné zbraně, vojska, letectvo), druhého úderu na atd. (určit, kdy k těmto úderům použít i vojskové raketové prostředky).

Využívaje výsledků prvního hromadného úderu vyvést vojska z hloubky, přejít do útoku z chodu a rozhodně

rozvíjet útok na směrech Rozhodující směr činnosti vojsk

Bližší úkol: dokončit rozbití protistojících sil as, ovládnout prostory rozmístění operačně taktických prostředků jaderného napadení nepřítele a do konce dne ovládnout prostor

Další úkol: zasazením rozvíjet útok, ve střetném sražení dokončit rozbití přisunovaných hlubokých operačních záloh nepřítele, z chodu ovládnout přechody na řece a v dne operace ovládnout prostor

K ovládnutí předmostí na řece . . . (k zachycení prostoru rozmístění raketových zbraní) a k narůstání rychlého tempa útoku vysadit vb v prostoru

Operační učenění mít ve sledech. V prvním sledu, ve druhém sledu Jako vševojskovou zálohu mít msd, a atd.

Zaujetí operační sestavy zabezpečit východem silných předsunutých odřadů (divízi) na (pohraniční přechody, výchozí čáry).

Pohotovost vojsk

Práce na uvedeném hrubém zámyslu podle našich propočtů by neměla na stupni vyššího operačního svazu trvat déle než dvě — tři hodiny. Maximum této doby zabere nutné propočty o použití jaderných zbraní. Na druhé straně je třeba, aby naši velitelé si byli vědomi toho, že tato doba je pro zpracování návrhu zámyslu bezpodmínečně nutná, má-li být podložen reálnými kalkulacemi, a práci štábu nerušili vnášením nervozity tím, že budou návrhy zámyslu chtít za půl hodiny.

S takto schváleným zámyslem plnění stanoveného úkolu seznámí velitel, ale častěji náčelník štábu, velitele a náčelníky druhů vojsk a složek štábu v rámci operační orientace, která může mít na stupni vyššího svazu tento obsah:

a) závěry o nepříteři (provede NZS),
b) úkol skupiny vyšších operačních svazů (v nejnnutnějším rozsahu, bude-li uveden),

c) úkol v útočné operaci,

d) složení,

e) úkoly sousedů, rozhraní, odpovědnost za styk a z toho vyplývající úkoly,

f) raketové zbraně — počet a druh, — atomové náplně — počet, mohutnost a lhůty, kdy budou k dispozici, — kolika náboji a jakým způsobem bude působeno HV do prostoru vyššího svazu,

g) seznámení s hrubým zámyslem plnění stanoveného úkolu,

h) lhůty pohotovosti vojsk (jsou-li stanoveny),

i) vydání pokynů pro práci na rozhodnutí velitele,

j) seznámení s lhůtami vyplývajícími z kalendářního plánu činnosti štábu.

Jestliže byly některé výše uvedené údaje informačním oddělením složkám štábu a druhů vojsk v rámci předběžné orientace již předány (jak bylo dříve uvedeno), je o ně operační orientace zkrácena.

V některých případech, hlavně tehdy, kdy směrnice HV bude skutečně direktivní, bude možno hrubý zámysl velitele přijmout a vyhlásit podstatně dříve — tedy asi v době, kdy je na předchozích stránkách uváděno, že informační oddělení provádí předběžnou orientaci. V takovém případě se samozřejmě nebude provádět operační orientace nadvakrát.

To jsou tedy podklady pro práci na návrhu rozhodnutí velitele vyššího operačního svazu.

Aby bylo zabezpečeno souběžné plánování i na stupni operačního svazu, je třeba, aby svazy byly rovněž informovány o zámyslu velitele vyššího svazu, je však třeba jim k tomu jako mini-

máliní rozsah rozhodnutí velitele vyššího svazu předat i nařízení pro použití ZHN, úkol svazu (včetně leteckého), rozhraní a hlavní údaje pro plánování.

To prakticky znamená, že při dobré organizaci práce operační správy a v ní zvláště směrových důstojníků — **svazy dostanou s využitím stávajících šifrovacích strojů nejnutnější podklady pro zahájení práce za tři a půl hodiny od obdržení směrnice na štáb vyššího operačního svazu.** Touto cestou se velitelům operačních svazů současně sdělí, kdy se mají dostavit na VS vyššího operačního svazu k vylechnutí rozhodnutí. Předpokládáme totiž, že v přípravném období bude velitel vyššího svazu velitele svazů povolávat na VS vyššího svazu k tomu, aby osobně vylechli jeho rozhodnutí a aby jim mohl dát ústní pokyny.

Může ovšem nastat i situace, zvláště v počátečním období války, kdy přípravné období buď vůbec nebude anebo bude minimální a přitom není vyloučeno, že bude muset být stávající plán podstatně změněn. V tom případě bude třeba dávat do vojsk krátká nařízení — postupně — bez povolávání velitelů svazů.

Jednotlivé druhy vojsk a složky vyššího svazu za řízení operační správy pracují na podkladech pro rozhodnutí velitele. Je třeba počítat s tím, že **velitel nebude v žádném případě svolávat shromáždění velitelů a náčelníků druhů vojsk a složek k vyslýchání dokladů.** V soudobých podmínkách tento způsob práce je naprosto vyloučen — **velitel nebo náčelník štábu bude k sobě v případě potřeby volat jednotlivé funkcionáře štábu a krátkými dotazy si upřesňovat své rozhodnutí.** Velitelé a náčelníci druhů vojsk a složek musí si pochopitelně svůj doklad připravit komplexně, dokládat však budou s největší pravděpodobností jen dílčí otázky.

Veškeré práce na přípravě a vydání

rozhodnutí velitele musí být rychlé, odpovídající současným podmínkám a proto je třeba se ve svých návrzích zaměřit jen na základní a nejnutnější otázky — **všechny z hlediska použití ZHN a podložené reálnými propočty.**

To ovšem předpokládá vysoký stupeň připravenosti každého z funkcionářů štábu složek vyššího svazu, aby v mnoha případech sami dovedli řadu otázek řešit. Reálné návrhy a řešení doložit bez toho, že by se na zpracování odpovědi musel podílet štáb, čímž by se prakticky přijetí rozhodnutí prodlužovalo.

Vliv použití jaderných raketových zbraní se pochopitelně musí odrazit nejen v operační správě, zprávačské správě, štábu dělostřelectva a štábu leteckého svazu, tj. ve složkách, které s těmito prostředky mají nejvíce co dělat, ale souběžně také v organizaci a náplni práce všech ostatních složek štábu, druhů vojsk a týlu. I u nich musí být každý návrh a situace řešena sice po odbornosti, ale především z hlediska vlivu jaderných raketových a leteckých zbraní. Proto i zde je třeba na všech složkách štábu, druhů vojsk a služeb podrobit kritickému pohledu dosavadní způsob práce po stránce obsahové náplně, ale i její formy — a všechno to, co souvisí se starými způsoby práce ve štábu a starými způsoby řízení a velení vojskům a zařízením v nejkratší době odstranit. Není ani jedné složky štábu a druhů vojsk, které by se toto opatření netýkalo, zvláště významně se však změna způsobu práce musí projevit kromě těch složek, o kterých jsem již dříve hovořil, v oddělení protiradiotechnické služby, 6. oddělení, štábu spojovacího vojska, ženíjního i chemického vojska a ve štábu a všech složkách týlu.

U oddělení protiradiotechnické služby půjde o promyšlení takových opatření, která by zabezpečila zarušení takových sítí a prostředků navedení

nepřítele, které mu rozhodujícím způsobem řeší možnost použití jaderných zbraní.

6. oddělení musí konečně přistoupit k promyšlení a zpracování takových pomůcek a tabulek, které by rychlost předávání rozkazů, nařízení a hlášení umožňovaly a zabezpečovaly. Zatím je stav v tomto směru skutečně nevyhovující. Je jisté třeba plně souhlasit s nutností utajení řady skutečností ovšem i **hledisko rychlosti musí být respektováno.**

Zkušenosti ukazují, že se minimálně využívá všech takových pojítek, která vyžadují kódování zpráv a to musí přestat, poněvadž rádio zůstává stále hlavním prostředkem spojení a velení v průběhu operace.

Obratu ovšem nedosáhneme dříve, dokud 6. oddělení v součinnosti se všemi složkami štábu nezpracuje z hlediska utajení vyhovující a současně jednoduché pomůcky, které rychlost předání a přijetí každé zprávy zabezpečí.

Spojovací oddělení štábu musí vyřešit a všechno své úsilí zaměřit na nepřetržité a pevné spojení v průběhu celé operace při těch vysokých tempách, která denně dosahují 100 i více kilometrů. Je to úkol velký, nesnadný a rozhodně jej nebude možno řešit starými způsoby práce.

Štáby ženijního a chemického vojska v rámci toho nového, co použití ZHN přineslo, musí prvořadou pozornost věnovat zabezpečení vysokých temp, ve kterých vševojskové svazky budou plnit úkoly zabezpečení raketového vojska a letectva a neméně úsilí věnovat i dokonalé organizaci ochrany a likvidaci následků po napadení ZHN nepřítelem na vlastní vojska.

Také zde každé rozhodnutí nebo řešení situace musí vycházet z těchto rozhodujících ukazatelů.

Soudobé pojetí útočných operací nejpřevratněji se odráží v práci štábu

a složek týlu, což vyžaduje právě u nich podstatné úpravy všech otázek způsobů organizace materiálně technického a zdravotnického zabezpečení.

Vysoká tempa vyžadují organizaci včasného přísunu hlavních druhů materiálů (PHM a střeliva) tak, aby vojska nemusela v důsledku nedostatku tohoto materiálu tempa snižovat; současné účinky ZHN nepřítele diktují mít do důsledku promyšlené otázky zdravotnického a materiálně technického zabezpečení bojujících vojsk.

Z uvedeného je zřejmé, že se musí-me těmito otázkami urychleně zabývat a v nejkratší době je nejen teoreticky, ale hlavně prakticky vyřešit.

☆

Práce na přípravě rozhodnutí je prováděna na operační správě. Odtud je i řízena, pokud jde o složky a druhy vojsk vyššího svazu. Úsilí je soustředěno v plánovací skupině operačního oddělení, která připravuje návrh grafického rozhodnutí s potřebným textem.

Při dobře organizované práci na operační správě i v ostatních složkách štábu je možno počítat s dohotovením rozhodnutí velitele ve víceméně úplném znění za 6—8 hodin od přijetí operační směrnice HV.

Tuto dobu, i když je zdánlivě značná, je třeba na tomto stupni vydělit k solidnímu propracování rozhodnutí i k jeho podložení odpovídajícími počty. Při celkové době — která se obvykle na přípravu operace vyděluje (až 2 dny) — je doba vyhrazená přípravě rozhodnutí odpovídající. Kromě toho, **při souběžném plánování**, je k této době ve svazech **dostatek podkladů**, jak bylo dříve ukázáno, aby mohly tyto štáby **pracovat na přípravě rozhodnutí svých velitelů.**

☆

Dále se chci zastavit u organizace součinnosti v rámci přípravného období.

Pochopitelně, že organizace součinnosti bude odvislá od času, který je veliteli vyššího operačního svazu na zplánování operace vydělen.

Bude běžný případ, že budou otázky součinnosti řešeny při vydávání rozhodnutí velitele a postupně popřípadě doplňovány při schvalování plánů operace svazů. Je ovšem možné, zvláště při upřesňování rozhodnutí a plánu útočné operace, řešící první operaci počátečního období války, že bude organizace součinnosti na stupni vyšší svaz—svaz provedena zvlášť.

Tato součinnost nebude, až na velmi řídké výjimky, organizována a prováděna v terénu, ale na plastické mapě měřítko 200 000 na VS.

Velitel může tuto součinnost provádět rovněž na VS prvosledového svazu, který ponese největší tíhu boje při plnění bližšího úkolu vyššího svazu. V tom případě nařídí připravit plastickou mapu veliteli svazu.

Pro organizaci součinnosti v první operaci počátečního období války může velitel rozdělit svoji práci na tato období:

- postupné uvádění do pohotovosti vojsk vyššího svazu s důrazem na činnost raketových jaderných prostředků, prostředků letectva, PVO a průzkumu,
- účast prostředků vyššího svazu a svazů v provedení hromadného úderu a účast těchto prostředků v odražení hromadného úderu nepřítele,
- přechod vojsk vyššího svazu z chodu do útočné operace a likvidace následků hromadného úderu provedeného nepřítelem,
- plnění bližšího úkolu s důrazem na použití jaderných prostředků,
- plnění dalšího úkolu (informativně) s důrazem na zasazení 2. sledu vyš-

šího svazu (jestli existuje) a na použití jaderných prostředků.

Štáb vyššího svazu za řízení operační správy zpracuje veliteli „plán činnosti velitele při organizaci součinnosti“, ve kterém předkládá praktický návrh na řešení problematiky jednotlivých období.

Je samozřejmé, že jednotlivá období a řešení organizace součinnosti v nich budou mít několik variant, které je třeba pak uvést na všech stupních do praxe s cílem zabezpečit zámysl velitele.

Otázky součinnosti řešené provedenou organizací součinnosti pochopitelně nekončí, ale naopak daleko více než dříve vystupuje do popředí nutnost neustálého upřesňování součinnosti, zvláště otázek zabezpečení a sladění činnosti raketového vojska a letectva s činností vševojskových svazů a útvarů a svazků druhů vojsk.

Je třeba vidět, že každý nedostatek v součinnosti může mít velký vliv na úspěch nebo neúspěch operací a podle toho je třeba k této otázce přistupovat. Rozhodující a vedoucí úlohu musí i zde sehrát opět operační správa.

K otázce přípravy a vydání rozhodnutí v průběhu operace.

Charakteristickým rysem pro průběh operace bude velká časová tíseň, ve které štáby budou muset připravovat rozhodnutí a dostat je včas do vojsk vedoucích boj a operací ve vysokých tempech. **To bude rozhodující.**

Rozhodně bude v průběhu operace na přípravu a vydání rozhodnutí velitele k zásadním fázím operace podstatně méně času, než bylo v přípravném období.

Abychom stačili úspěšně, ale hlavně včas připravovat podklady pro rozhodnutí velitele, je třeba dokonale znát situaci vlastních vojsk, možnosti nepříte-

le, možnosti použití jaderných zbraní vlastních. To znamená neustále vyhodnocovat situaci na frontě, možnosti nepřítel, předvídat možný průběh operace a k tomu mít včas připravený návrh na řešení té nebo oné situace a návrhy k včasnému zabezpečení připravovaných opatření, jako např. provedení předběžných výpočtů na prostory, kde je možno očekávat rozmístění a rozvíjení nepřítele, výpočty na důležité objekty — jako přechody přes vodní překážky, soutěsky, prostory, kde je třeba provést zamoření, nebo kde je nutno zamoření očekávat apod.

Záurazňují zvláště moment včasného předvídaní možného průběhu operace vycházejícího ovšem z reálných propočtů.

Bez tohoto prvku se v žádném případě v soudobé operaci neobejdeme, a to nejen u velitele, náčelníka štábu nebo náčelníka operační správy, ale prakticky u všech pracovníků štábu i druhů vojsk. **Nebude-li každý pracovník myslet neustále nejméně několik hodin dopředu, nezabezpečíme včasné přijetí a tím méně včasné dovedení rozhodnutí do vojsk.**

To ovšem vyžaduje vysoký stupeň všestranné připravenosti každého příslušníka štábu i druhů vojsk — to nepůjde samo, k tomu je třeba naše důstojníky a generály vést a k tomu je vychovávat.

Vážnou úlohu v průběhu operace musí sehrát ve štábu vyššího operačního svazu směroví důstojníci jak operační správy, tak i druhů vojsk. **Na nich bude ležet tíha včasného získání znalosti o situaci vojsk.** Bude jistě správné, aby v této době byli směroví důstojníci ve své práci všemožně posíleni, např. na úkor plánovací skupiny — právě tak jako budou muset v přípravném období směroví důstojníci posílit plánovací skupinu. Obdobně je třeba řešit tuto otázku i v ostatních slož-

kách štábu. Je samozřejmé, že v této době i úsilí spojovacích prostředků musí být zaměřeno **ve prospěch činnosti směrových důstojníků zvláště na jednotné spojovací výpravně.** Je třeba využít rovněž směrových rádiových stanic, se kterými přijíždějí směroví důstojníci svazů na VS vyššího svazu.

Tak jako v přípravném období i v průběhu operace rozhodující význam pro rozhodnutí velitele bude mít návrh na použití jaderných zbraní a celková atomová situace vojsk.

Jak atomovou situací vojsk získávat, jaká organizační opatření přijmout, o tom budu hovořit v třetí části příspěvku.

Metodika práce přípravy a vydání rozhodnutí v průběhu operace zůstane v podstatě stejná jako v přípravném období, s tím charakteristickým rysem, o kterém jsem již hovořil, že bude totiž podstatně méně času.

Návrh rozhodnutí se musí za řízení operační správy předvídatě tvořit v celém štábu. **Velmi důležité podklady** při tom musí být vyhodnocovány a předkládány **zpravodajskou správou.**

To tedy znamená, že o možném rozhodnutí uvažuje opět velitel obvykle spolu s náčelníkem štábu a náčelníkem operační správy, nebo jeho zástupcem a podle potřeby si volají jednotlivé funkcionáře k upřesnění některé otázky.

Dále se návrh zpracovává v plánovací skupině OS za řízení náčelníka operační správy nebo jeho zástupce a náčelníka operačního oddělení — kde opět hlavní slovo má zvláštní skupina připravující návrh použití jaderných zbraní jako základ vševojskového rozhodnutí. V této skupině pracují opět NOS, NZS, VD, VL a důstojníci ZHN.

Návrh rozhodnutí pak dokládá NOS veliteli a náčelníkovi štábu. Jestli se v operační správě na přípravě tohoto rozhodnutí podílel i náčelník štábu, pak

dokládá veliteli takto zpracovaný návrh sám.

Zdůrazňuji znovu jen to, že chťtí řešit a rozhodovat se o situaci, která už dozrála, je nemyslitelné, poněvadž rozhodnutí by přišlo do vojsk zákonitě pozdě — situaci je třeba předvídatě promyslet dopředu a takto návrh rozhodnutí i připravit.

Zkušenosti ukazují, že v období vedení operace je výhodné, aby skupina důstojníků, která řeší otázky použití ZHN, byla rozdělena.

V údobí zahájení operace při hromadném úderu, provedeném oběma stranami, bude třeba mít většinu těchto důstojníků (asi 3—4) na informačním oddělení, kde na podkladě vlastní vševojskové situace (vojska budou pravděpodobně v prostorech rozptýleni) bude nanášena a vyhodnocována atomová situace těchto vojsk. Bude tak možno co nejdříve informovat jak velitele, tak i celý štáb o situaci vzniklé po hromadném úderu a předkládat odpovídající návrhy na řešení (přechod do aktivní činnosti se současným odstraňováním následků hromadného úderu ZHN).

Zbytek důstojníků — specialistů ZHN — zůstane v této době u plánovací skupiny s úkolem být připraveni navrhnout použití vlastních jaderných zbraní. Vzhledem k tomu, že pro použití vlastních jaderných zbraní do vlastního hromadného úderu bylo všechno potřebné včas zplánováno a provedeno, je předpoklad, že k této době bude potřeba uvedených důstojníků v plánovací skupině k navrhování dalších vlastních úderů menší, než potřeba důstojníků — specialistů v informačním oddělení při vyhodnocování následků nepřátelského hromadného úderu.

V dalším průběhu operace bude poměr potřeby těchto důstojníků na obou pracovištích obrácený, to znamená, že větší úsilí bude třeba položit do pláno-

vací skupiny na zpracování návrhů použití vlastních jaderných zbraní a pak teprve do informačního oddělení na vyhodnocování atomové situace po úderech nepřítele. Nevylučuje se pochopitelně jejich vzájemný „přeliv“ z jednoho pracoviště na druhé. Jisté, že to bude rozhodujícím způsobem ovlivňovat konkrétní situace a nebude problémem tento drobný a dočasný manévr provést.

V každém případě práce těchto důstojníků operační správy spolu s příslušníky chemického vojska a některými ostatními druhy vojsk při řešení odstraňování následků po úderech nepřítele a na druhé straně jejich práce v součinnosti s VD, VL a zpravodajci při návrzích použití vlastních jaderných zbraní — rozhodujícím způsobem bude ovlivňovat všechna připravovaná rozhodnutí velitele.

Je žádoucí, abychom v blízké době dosáhli ve všech našich štábech, zvláště v operačních odděleních, aby tam nepracovali v tomto směru jen důstojníci — specialisté, aby byli v řešení atomové situace vycvičení všichni příslušníci.

I v tomto směru je třeba udělat krok kupředu a tuto specializaci změnit na běžné plnění funkčních povinností.

V průběhu operace často i minuty rozhodují o úspěchu. Proto je třeba, aby velitelé všech stupňů a hlavní funkcionáři štábů zvýšili své znalosti v otázkách řešení jaderných zbraní, aby byli s to řešit situaci sami, bez zvláštní pomoci podřízeného důstojníka — specialisty. Je nutné, aby velitel v průběhu operace sám byl s to ihned rozhodnout o použití raket nebo letectva v případě objevení se na bojišti ZHN nepřítele. Zde rozhodují doslovně minuty, zda úder najde ještě svůj cíl, nebo nikoli. Není proto možné, aby velitel v této situaci napřed žádal návrh skupiny ZHN

a pak o něm rozhodl, ale musí rozhodnout sám.

Ještě o jedné zvláštnosti se chci zmínit. Je to zařízení svědčící o postupující mechanizaci a v dalším i automatizaci práce, pokud jde o stálou znalost stavu jaderných zbraní (raketových i leteckých) v každý okamžik v průběhu operace. Jde prostě o to, aby velitel neustále měl přehled o jaderných nábojích, které jsou k dispozici nyní, kolik a jaké budou k dispozici ještě dnes, a v kolik hodin a kolik a kde jich má dnes k dispozici.

Jakmile velitel dělostřelectva nebo letectva některé náboje použije, musí se to okamžitě na tomto přehledu projevit, a to nejen vlastní použitím, ale i postup těchto nábojů z jednotlivých technických zařízení až do palebných postavení.

Je třeba, aby se obdobným způsobem mohla přenášet automaticky jak atomová situace ze svazů na vyšší svaz a naopak, tak i rozkazy z vyššího svazu na svaz k provedení jaderných úderů, aniž by musely být kódovány.

Tato automatizace by podstatně přispěla k vyřešení tohoto zatím velkého problému v našich štábech a nelze si bez ní již dnes, v soudobých podmínkách vedení operací, práci štábu vyššího operačního svazu a operačního svazu představit.

2. Práce štábu na dokumentaci

K zpracovávání dokumentaci jen několik poznámek. Nechci rozebírat jeden dokument za druhým co do obsahové náplně i formální úpravy. Chci však poukázat hlavně na to, že se ve většině zpracovávání dokumentace (nařízeních a hlášeních) neodráží rozhodující síla, která řeší úspěch soudobých operací — jaderné zbraně. V těchto dokumentech se neodráží též jako hlavní prvek posuzování situace vlastních

vojsk i prostoru, ve kterém se operace vedou — použití jaderných zbraní nepřitelem a dlouhodobé důsledky, které z tohoto použití vyplývají.

Zpracovávaná dokumentace by měla odrážet:

a) nutnost dopravit velmi rychle nařízení do vojsk a naopak hlášení do vyšších štábů. To znamená kromě čistě technické spojovací stránky zásadní požadavek na zkrácení obsahové náplně všech našich nařízeních a hlášení. Je třeba vidět, že nařízení nebo hlášení nekoliikastránková ztrácejí na své hodnotě, byť byla obsahově sebesprávnější, poněvadž doba potřebná k předání takového nařízení nebo hlášení je tak dlouhá, že už pro vykonavatele nebo příjemce (pokud jde o hlášení) ztrácí na svém významu — jelikož nutně přichází pozdě.

Nařízení i hlášení musíme formulovat stručně — telegraficky. Abychom tohoto základního předpokladu dosáhli, je třeba k tomu využívat všech štábních nácviků i letůček, prostě všech forem štábní přípravy důstojníků.

Je jistě pravda, že na nás všech byla dříve vyžadována nařízení a hlášení tzv. „vyčerpávající“ a často se hodnotilo, že nařízení nebo hlášení není úplné, poněvadž tam jeden nebo více bodů chybělo. Zda k dané situaci vynechaný bod byl skutečně potřebný, se již nehodnotilo.

Jsme prostě ve velké většině přípádů v zajetí starých „vyjetých“ návyků. Je ovšem třeba si to uvědomit a nastoupit novou cestu.

Aniž bych chtěl dávat nějaký stálý recept na to, jak má být nařízení nebo hlášení dlouhé, je faktem, že budou tyto dokumenty správné, budou-li na půl, maximálně na jedné stránce.

b) Rozhodující úlohu jaderných raketových a leteckých zbraní v soudobých operacích vyjádřit nejen for-

málně tím, že do libovolného dokumentu vloží „zakládací“ formule o využití účinků ZHN, ale skutečně a naprosto konkrétně v nařízeních, rozhodnutích, hlášeních a ostatních dokumentech tuto rozhodující úlohu jaderných zbraní uplatnit.

Již v první části jsem ukázal na možné znění „zámyslu velitele vyššího svazu“ v novém pojetí.

V této části rozeberu jeden z bodů rozhodnutí velitele, který je třeba vložit jako nový — právě vzhledem k úloze jaderných zbraní. Dále bod, který v rozhodnutí dříve byl, ale který je třeba „zmodernizovat“.

Tak např. v jednom z prvních bodů rozhodnutí (my jej stavíme na 4. místo) je třeba říci, kolik a jakých jaderných úderů má vyšší operační svaz k dispozici, čím působí HV ve prospěch vyššího operačního svazu, kolik z přidělených jaderných náplní bude použito do BÚ, DÚ, kolik zůstane v záloze a k čemu bude jaderných úderů použito.

Možné znění tohoto bodu:

4. Vyšší operační svaz má pro operaci k dispozici jaderných úderů, z toho:

raket vojenských	ks,
raket A a F	ks
(typu operačního svazu a vyššího operačního svazu),	
atomových pum	ks,
FKR	ks

Celková hodnota kiloton

Kromě toho hlavní velení provede v pásmu vyššího operačního svazu jaderných úderů.

Ke splnění BÚ vyčleňují jaderných náplní (60—70 %).

Ke splnění DÚ vyčleňují jaderných náplní (25—30 %).

V záloze mít jaderných náplní (10—15 %).

Přidělených jaderných náplní použít ke splnění těchto úkolů:

1. na zničení vojsk nepřítele
. . . . jaderných nábojů,
2. na zničení raketových prostředků
. . . . jaderných nábojů,
3. na zničení letectva a letišť
. . . . jaderných nábojů,
4. pro zabezpečení výsadek
. . . . jaderných nábojů,
5. pro odrazení protiúderu
. . . . jaderných nábojů atd.

Z celkového počtu jaderných náplní vyčleněných pro BÚ použít v prvním hromadném úderu (účást v úderu HV, jaderná příprava atd.) . . . jaderných náplní.

Nikdo z čtenářů nebude jistě pochybovat, že takový bod s uvedenou možnou formulací do rozhodnutí velitele vyššího operačního svazu patří.

K úkolům operačních svazů, které tvoří další body rozhodnutí, uvádím možné znění.

5. Úkoly operačních svazů

. . . . (operační svaz) s vy-
užívajíc úderu jaderných zbraní (a tak-
tických výsadek) útočit na směr
.

Bližší úkol: dokončit ve střetném
sražení a v součinnosti s rozbití
. . . . divizi (as) nepřítele a do konce
dne ovládnout prostor

Částí sil útočit ve směru
a zabezpečit pravý bok.

Další úkol: hlavními silami útočit
na směr zmařit rozvinutí a
mobilizaci vojsk, z chodu překročit
řeku a využívajíc úderů jader-
ných zbraní dokončit rozbití operačních
záloh nepřítele; částí sil útočit na smě-
ru v součinnosti s
odříznout a zničit uskupení ne-
přítele a do konce dne ovlád-
nout prostor

Předpokládat péči vyššího operačního svazu v den . . . vysazení . . . vb do prostoru . . . s úkolem . . .

Výsadek se . . . operačnímu svazu podřizuje při vyjití na čáru . . .

V den . . . být připraven zabezpečit zasazení . . . operačního svazu z čáry . . . a vést novou útočnou operaci na směru . . .

Na operaci . . . přiděluji . . . jaderných náplní, z toho:

raket A . . . kt . . . ks,

. . . kt . . . ks

B . . . kt . . . ks

V . . . kt . . . ks

leteckých pum . . . kt . . . ks

Kromě toho v pásmu . . . (svazu) provede vyšší operační svaz . . . jaderných úderů — z toho:

raketami . . . (množství),

leteckými pumami . . . ,

FKR . . .

Cíle a doba provedení podle požadavku velitele . . . (svazu). Nebo: Vyšší operační svaz svými prostředky provede v pásmu . . . (svazu) jaderné údery na: . . . (místo) . . . kt . . . (místo) . . . kt.

Předvídat vyčlenění . . . (množství raket a leteckých pum) z přiděleného počtu pro účast v prvním hromadném úderu vyššího operačního svazu.

Ochranu vojsk . . . (svazu) pro-

vádí od . . . (dne) . . . sld podle plánu vyššího operačního svazu.

Pro zabezpečení operace . . . (svazu) přiděluje se . . . plukovních vzletů stíhacího bombardovacího letectva.

VS . . . (svazu) . . .

Rozhraní vlevo: . . .

Jistě je i z této možné formulace úkolu zřejmé, že se tyto články rozhodnutí podstatně konkretizují o údaje použití jaderných zbraní.

A tak tomu je prakticky u všech bodů rozhodnutí.

c) **Rozhodující vliv nepřátelských jaderných úderů se všemi jejich účinky na stav vlastních vojsk**, aby tak velitelé všech stupňů měli stále obraz o bojeschopnosti podřízených vojsk. Je třeba vidět, že kromě účinků úderné vlny a světelného záření je to zvláště radioaktivní zamoření vojsk i terénu, které bojeschopnost vojsk podstatně a dlouhodobě ovlivňuje.

Naše hlášení včetně souhrnných se nijak zvláště těmito otázkami nezabývají, není jim vyhrazeno to místo, které si s ohledem na svůj význam zaslouží, třeba na úkor řady jiných, méně významných bodů uváděných v hlášení.

I v tomto případě je třeba úsilí vědecké práce soustředit na vyřešení uvedených problematiky, a to jak teoretické, tak hlavně praktické stránky aplikace této teorie.

3. Opatření, která by mohla zabezpečit veliteli a štábu rychlé hlášení o atomové situaci u vojsk a naopak předat krátká nařízení, která by vzniklou atomovou situací u vojsk řešila

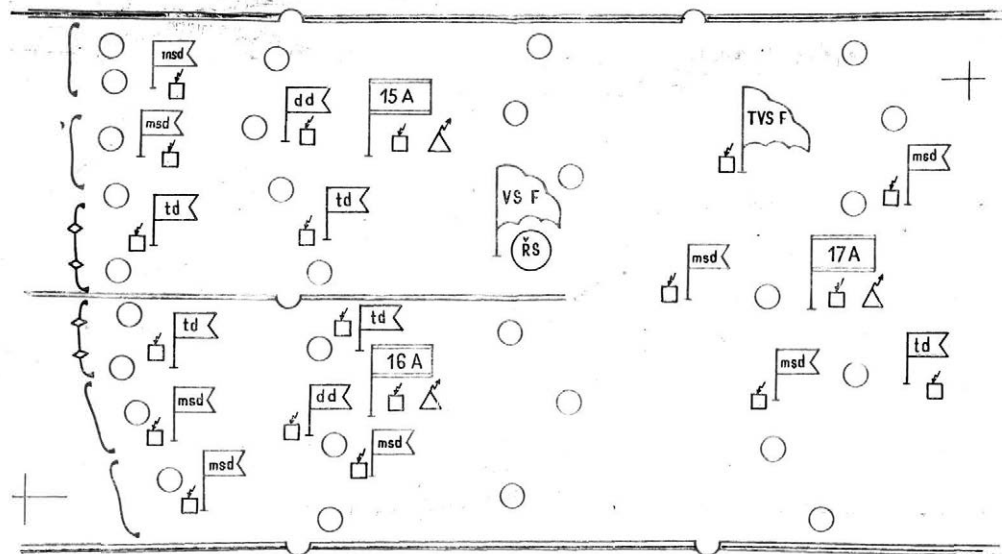
Hovořili jsme již o tom, že hlášení o situaci vojsk po jaderném napadení postupují do štábů svazků, operačního svazu a vyššího operačního svazu velmi pomalu. Dosavadní způsob přednostního předávání těchto zpráv po velitelské síti nezabezpečuje plně veliteli a štábu včasné informace pro rozhodnutí podle

vzniklé atomové a radiační situace a pro jeho rychlé předání do vojsk.

V současné době se začíná procvičovat předávání těchto zpráv po samostatné speciální síti vyššího operačního svazu (možné schéma speciálního spojení — viz přílohu).

Předpokládá se, že v zájmovém pro-

MOŽNÉ SCHÉMA SPECIÁLNÍHO SPOJENÍ

LEGENDA:

- — samostatné pozorovací stanoviště speciálně vybavené (kromě jiného a přijímačem a vysílačem)
- — přijímač u štábů svazků a svazů
- — vysílače u štábů svazů

- — řídicí orgán u štábu vyššího operačního svazu

storu vyššího operačního svazu budou vhodně, do šířky i do hloubky, rozmístěna samostatná pozorovací stanoviště, která budou vybavena přístroji pro zaměřování jaderných úderů a spojena nepřetržitě přijímačem a vysílačem s vyhodnocovacím střediskem u operační správy.

Vzájemné vzdálenosti a hustota rozmístění těchto stanovišť se bude řídit kvalitou a možnostmi přístrojů, které se budou používat při zaměřování epicentra (center) výbuchů a k určování jejich ráží a výšek.

Úkolem těchto stanovišť bude — soustavně zaměřovat jaderné údery v dosahu přístrojů stanoviště a získané údaje okamžitě předávat štábu vyššího svazu. Současně jsou na nepřetržitěm příjmu přijímače u všech štábů svazů a svazů, odposlouchávají hlášení jednotlivých stanovišť, podle vlastního zájmového prostoru vyhodnocují jaderné údery a provádějí opatření ke zmírnění účinků jaderného úderu nebo odstranění následků napadení s důrazem na operačně taktická opatření.

Operační správa (analogicky i operační oddělení) vyhodnocuje údery ve svém zájmovém prostoru a využívá speciální síť pro rychlé upřesnění situace, vydání doplňujících nařízení a k uvědomění vojsk o nebezpečí radioaktivního zamoření a o rozhodnutí velitele k těmto otázkám.

Současně povinností pozorovacích stanovišť je sledovat i postup radioaktivního mraku po jaderném úderu, popřípadě i měřit úroveň zamoření v prostoru stanoviště a tyto údaje opět předávat po speciální síti.

V případě, že podle rozhodnutí velitele vyššího operačního svazu bude některou složitější atomovou situací řešit samostatně svaz, může dostat od vyššího svazu povolení zapojit se do speciální sítě vysílačem (který je pro tyto účely u svazů připraven) a využít

sítě k vyřešení daného úkolu. Bez svolení řídicí stanice vyššího svazu se nesmí žádný vysílač do sítě zapojit.

Tento způsob předávání zpráv za pomoci jednoduchých pomůcek utajeného velení velmi urychlí informování štábů od vyššího svazu až po svazek vto o atomové situaci a umožní velitelům rychle přijímat potřebná, iniciativní rozhodnutí pro další průběh operace.

Je třeba znovu zdůraznit, že na rychlém vyřešení situace, vzniklé po jaderných úderech, zvláště hromadných, bude ve většině případů záviset i úspěch operace. Proto musíme věnovat těmto otázkám odpovídající pozornost.

Podkladů získaných od samostatných pozorovacích stanovišť a jejich vyhodnocení, spolu s údaji o použití vlastní jaderné munice, využívají štáby k vedení **mapy atomové situace**.

Mapu atomové situace vede operační správa a má na stupni vyššího svazu obsahovat:

- hranice vyššího svazu a svazů a v určitých intervalech průběh linie fronty po svazcích;
- všechny vlastní provedené jaderné údery;
- v zájmovém prostoru všechny jaderné údery i údery ostatních prostředků hromadného ničení na naše vojska a následky těchto úderů (např. lesní závaly, zničené mosty, požáry apod.), včetně doby sil a prostředků k odstranění těchto následků;
- přehlednou radiační situaci (úplnou, již po podrobném vyhodnocení), kterou vyhodnocuje štáb chemického vojska.

Zájmovým prostorem vyššího operačního svazu pro vedení atomové situace se rozumí nejen pásmo omezené rozhraním, ale též pásmo u sousedů proti směru převládajícího větru asi do šířky 60—80 km (obdobně i u svazů).

Souběžně s mapou atomové situace je třeba vést pro potřeby operační správy přehledně v tabulkách následky napadení vlastních vojsk tak, aby mapa spolu s tabulkami mohla dát kdykoli veliteli a štábu na příslušném velitelském stupni přehled o možnostech a síle vojsk, jejich rozmístování, zasazení, provádění přesunů apod.

Uvedená speciální atomová síť však řeší jen část potřebné rychlosti k včasnému přijetí rozhodnutí.

Dalším úsekem, kde je nutno získat čas pro provádění opatření, je používání vhodných pomůcek pro předběžné vyhodnocování jaderných úderů, především pozemních. Značná časová ztráta se projeví zvláště při provedení hromadného pozemního úderu.

Uvážíme-li, že předběžné vyhodnocení jednoho pozemního úderu (až po zakreslení stopy se 4–5 úrovněmi radiace) podle současných pomůcek trvá nejméně 5 minut (ve složitějších povětrnostních podmínkách i více), vidíme, že při 80 úderech potřebují dva vyškolení pracovníci k jejich vyhodnocení asi 200 minut a to je mnoho.

Je proto třeba neustále promýšlet sestavení takové pomůcky, která by při zachování všech nejnovějších poznatků o radioaktivním zamoření terénu po pozemním jaderném úderu umožnila zakreslit vyhodnocenou stopu za dobu co nejkratší, rovnající se maximálně několika desítkám vteřin (asi do 30 vteřin). V takovém případě by vyhodnocení 80 úderů trvalo dvěma pracovníkům štábu pouze 40 minut, čímž by podstatně vzrostla doba potřebná velitelům i štábům a hlavně vojskům k provádění potřebných opatření k zachráně živé síly a bojové techniky.

A o to nám prakticky jde — promyslet podobná opatření, o kterých jsem hovořil a která by nahradila zatím budoucí elektronkové počítač stro-

je s cílem zkrátit dobu potřebnou pro uvedené vyhodnocení na minimum.

☆

V závěru této části chci se zmínit o existenci a funkci tzv. jednotné výpravny, která má rovněž značný vliv na rychlost získávání zpráv o atomové i ostatní situaci ve vojskách.

Vysoká manévrovost vojsk a tím i časté přemísťování míst velení značně ztěžuje velení a klade vysoké požadavky na spojení, především na spojení rádiovými pojítky.

Velký rozmach soudobé operace nutně vyžaduje používat na stupni svaz — vyšší svaz výkonné rádiové stanice, schopné zabezpečit spojení na velké vzdálenosti různými druhy provozu, zvláště pak radiodálnopisným provozem.

Vzhledem k velkému výkonu rádiových stanic zabezpečujících spojení ve štábech svazů a vyššího svazu, jsou tyto poměrně lehce identifikovány nepřátelským rádiovým průzkumem, geniometricky zaměřeny a tak odhaleno jejich stanoviště. Z těchto důvodů je nutno výkonné rádiové stanice umísťovat na značnou vzdálenost od míst velení.

Prověrky rádiového průzkumu a vyhodnocovací zkušenosti prokázaly, že teprve při rozmístění rádiových stanic štábu svazu na vzdálenost 10–12 km od VS, při přísném dodržování maskování, znemožňujícím letecký průzkum, nedovolí odkrytí míst velení. U štábu vyššího svazu je třeba umísťovat vysílací středisko na vzdálenost 20–30 km, aby nebylo jeho činnosti prozrazeno velitelské stanoviště.

Rozmístění rádiových stanic na takovou vzdálenost podstatně snižuje pohyblivost spojovacích uzlů a prodlužuje dobu jejich plného rozvinutí v důsledku výstavby dálkového ovládání rádiových prostředků.

Počty výkonných rádiových stanic

na stupni vyšší svaz—svaz jsou značné. Uvedu pouze některé důležité rádiové sítě a směry organizované od štábu vyššího svazu ke štábu svazu:

- r/sít velení vyššího svazu (velitel a velitelé svazů),
- r/sít štábu (štáb a štáby svazů),
- r/směr štábu (radiodálnopisný směr mezi štábem a štáby svazů),
- r/sít součinnosti (pro součinnost mezi svazy).

Kromě toho se zřizuje rádiové spojení pro zabezpečení velení raketovým útvarům, průzkum, ženijní a chemické zabezpečení, spojení s přímo podřízenými svazky, útvary a zálohami atd.

Vybudovat pro tak velký počet rádiových stanic samostatné dálkové ovládání z jednotlivých pracovišť štábu na uvedené vzdálenosti není prakticky možné. Např. vybudovat dálkové ovládání pro deset radiodálnopisných stanic typu R-118 nebo R-102 na vzdálenost 20 km, by znamenalo vybudovat dvacet vedení s velmi dobrými technickými parametry, při absolutně rovné trase v celkové délce 400 km. Při použití těžkého kabelu typu OK 12 by to představovalo hodnotu 240 stavěčů a 40 třítnových terénních vozidel.

Z těchto důvodů bylo zkonstruováno technicky velmi náročné zařízení zvané SBDO (souprava pro bezdrátové dálkové ovládání), které umožňuje ve spolupráci s „výpravnou“ uskutečnit dálkové ovládání skupiny rádiových stanic na vzdáleném vysílacím středisku.

„Výpravna“ je prvek spojovacího uzlu, umístěný uprostřed sestavy jednotlivých oddělení štábu na velitelském stanovišti, odkud lze prakticky odesílat nebo přijímat informace (zprávy, hlášení, rozkazy) od nadřízeného štábu nebo podřízených.

Výpravna je představována řadou pracovišť dálnopisných, radiodálnopis-

ných, fototelegrafních, radiotelegrafních a radiofonických, vybavených potřebným technickým zařízením a obsluhami.

Bezprostřední činnost ve výpravě je řízena výpravčím, u kterého se soustřeďují a zpracovávají všechny došlé a odeslané telegramy.

Jednotlivé zprávy a hlášení, určené k odeslání technickými pojiťky, odevzdávají příslušníci štábu zakódované nebo zašifrované, opatřené adresou a podpisem podle telefonních volacích znaků a funkčních čísel na výpravnu výpravčímu. Ten spolu s důstojníkem operačního oddělení, který řeší podle konkrétní situace naléhavost odeslání jednotlivých zpráv, zprostředkuje co nejrychlejší odeslání zprávy nejvýhodnějším pojiťkem, které je k dispozici.

Došlé telegramy jsou z výpravny doručovány na jednotlivá oddělení spojkami.

Výpravna značně usnadňuje práci příslušníkům štábu, kteří nejsou nuceni sami získávat spojení a uskutečňovat předávání zpráv při dodržování všech podmínek stanovených předpisy o utajeném velení a dodržování provozního řádu.

Na stupni vyšší svaz—svaz lze velmi těžce uskutečňovat osobní dohovor na rádiových pojiťkách. Důvodů je několik:

- donosnost rádiových stanic při fonickém provozu se několikanásobně snižuje a často nedovolí překlenout vzdálenost mezi štábem vyššího svazu a svazu;
- slyšitelnost signálu hovorového spektra na velké vzdálenosti je snižována nebo i znemožněna rádiovým rušením protivníka, vzájemným rušením jinými stanicemi, únikem, interferencí, atmosférickými šумы apod.;
- uskutečnění provozu vyžaduje prak-

tické zkušenosti a návyky zvláště simplexního provozu a souhru úkonů vyžadujících dálkové ovládání.

Předávání zpráv dobře vycvičenými obsluhami výpravny maximálně zkracuje dobu nezbytnou pro předání zprávy rádiem (grafii nebo radiodálnopisem). Koncentrace všech rádiových spojů na výpravně umožňuje plné využití kapacity spojovacích cest, dává přehled o stavu spojení a možnost bez-

prostředního využití oklikových spojů.

Po organizační a technické stránce je výpravna značně náročný prvek spojovacího uzlu; v současné době však představuje jediné řešení dálkového ovládání rádiových stanic, které odpovídá jejich konstrukci a technickým možnostem. Ekonomicky využívá organizovaného rádiového spojení, mnohonasobně zrychluje provoz a předávání zpráv a šetří čas příslušníkům štábu.

4. Zabezpečení nepřetržitosti práce štábu v soudobé operaci

V této poslední části svého příspěvku chci krátce rozebrat vliv požadavku — vést v rámci jedné operace bojovou činnost nepřetržitě — na práci štábů, zvláště svazů a vyššího svazu.

O štábech stupně svazku a níže nebudu hovořit, poněvadž jejich činnost a odpočinek musí být řešen souběžně s činností a odpočinkem vojsk.

Svaz musí být s to bez přerušení vést operaci na celou hloubku operace vyššího svazu. To tedy znamená, že i štáby svazů a štáb vyššího svazu musí být s to vojska po celou dobu útočné operace řídit a všim potřebným zabezpečovat.

Dnešní struktura a hlavně personální obsazení jednotlivých míst velení co do počtů důstojníků a generálů však tomuto základnímu požadavku neodpovídá.

Tíhu řízení vojsk nesou příslušníci VS, po stránce materiálně technického a zdravotnického zabezpečení TVS.

PVS v tom stavu obsazení, v jakém je na našich cvičicích vytvářeno — je s to skutečně plnit v nejnужnější míře úlohu záložního velitelského stanoviště, které bez solidního doplnění z VS (nebo TVS) nemůže vojskům velet.

Přitom je známo, že fyzická připravenost důstojníků a generálů, ať je sebelepší, nestačí a nemůže stačit na to, aby takto vytvořená místa velení

takřka nepřetržitě řídila a organizovala mnohodenň (8—10 i více dní) boj.

Současně je třeba vidět, že válka za uvedených 8—10 i více dní jedné operace neskončí, že bude trvat rozhodně déle a že tedy praceschopnost štábu musí být delší a ne jen na dobu několika dní. Jaká je však praxe na našich cvičicích?

Cvičící štáby jsou obvykle ještě do začátku cvičení uváděny do takové situace, že počínaje obdržením námětu (často i dříve) a konče ukončením cvičení buď vůbec nespí anebo velmi málo. Potom ovšem následuje poměrně dlouhý odpočinek, než se fyzický i duševní stav příslušníků těchto cvičicích štábů opět uvede do normálního stavu.

Jsem si vědom toho, že při cvičení nelze vytvářet podmínky nějakého zvláštního pohodlí a že je třeba v poměrně krátkém čase procvičit a tím naučit cvičící štáby řešit řadu otázek.

Ovšem pro skutečné vedení operací je třeba plnou bojeschopnost štábu zachovávat stále a mít proto tuto otázku vyřešenu již v míru.

Jsou podle mého názoru dvě možné varianty, jak tuto otázku řešit.

a) zabezpečit vzájemnou zaměnitelnost jednotlivých míst velení — mám na mysli VS a PVS s tím, že by např. v průběhu operace byla vojska řízena

jeden den z VS a druhý den by tato povinnost přešla na PVS, další den opět na VS atd.

Tato varianta ovšem vyžaduje mít PVS stále obsazeno v hodnotě 30–40 % stavu VS, dále zabezpečení potřebnými pojítky a plné průběžné informovanosti toho místa velení, které v dané době odpovídá tak, aby bez zvláštních dalších opatření bylo s to velení převzít.

Varianta je sice náročná na počty osob i materiálů, ale z hlediska zabezpečení odpočinku štábům výhodná.

b) Zabezpečit odpočinek unavených pracovníků VS jejich dočasnou zámě-

nou za příslušníky PVS. I tato varianta však vyžaduje mít stále obsazení PVS silnější, než je zvykem na našich cvičeních a při tom dobře připravenými kádry, které by byly plně s to nahradit kohokoli z příslušníků VS (včetně velitele nebo náčelníka štábu).

Je jisté, že uvedené varianty, jak zachovat bojeschopnost našich štábů, nejsou jediné. Mají být však podnětem našim důstojníkům a generálům k tomu, aby o této problematice a jejím praktickém řešení uvažovali.

Soudobé podmínky vedení útočných operací v počátečním období války, kde rozhodující úlohu mají raketové jaderné zbraně, zásadním způsobem ovlivňují a přímo si vynucují nové pojetí práce štábů všech stupňů, zvláště však štábu vyššího operačního svazu a operačního svazu.

Dosavadní naše praxe nás však přesvědčuje stále o tom, že nové metody práce jen velmi pomalu pronikají do našich štábů. Teoreticky všichni naši generálové a důstojníci plně uznávají to nové, co soudobé podmínky vedení operací přináší. V praxi se však velmi často nemohou od stávajících „vyjetých způsobů“ práce odpoutat a pracují v nových podmínkách po staru. Domnívají se, že stačí do několika dokumentů uvést zmínku o využití výsledků úderů ZHN.

Celou problematiku v plném komplexu jejího významu však často nevidí.

Pokládá jsem proto za nutné podělit se s čtenáři Vojenské mysli o své zkušenosti získané jak důkladným studiem teorie, tak hlavně jejím praktickým uplatňováním v průběhu několika posledních zaměstnání štábů a upozornit zvláště na to nové, co ve způsobu práce štábu je třeba změnit:

- v přípravě rozhodnutí velitele v přípravném období i v průběhu operace s důrazem na prosazení vedoucí úlohy ZHN a na rychlost jeho zpracování a dovedení do vojsk,
- ve zpracování dokumentace všeho druhu štábem i druhu vojsk a služeb s cílem vymýtiti dokumenty zbytečné. Ty, které jsou nutné, podstatně zkrátit a rovněž zde prosadit hlavně to, co z použití ZHN vlastních i nepřítelů vyplývá,
- v získávání situace z vojsk, kdy vedoucí místo musí zaujmout „atomová situace“ v plném rozsahu svého významu, poněvadž ta rozhoduje o stavu bojeschopnosti útvarů a svazků. Proto pro včasné získání této atomové situace je třeba udělat ve štábech všechna opatření, která by zajistila okamžité její předání až na stupeň vyššího operačního svazu, poněvadž hraje a musí hrát rozhodující úlohu při všech rozhodnutích velitele,
- v zabezpečení nepřetržitosti práce štábu vyššího operačního svazu a operačního svazu, poněvadž vysoká tempa operací a jejich nepřetržitost v průběhu

jedné operace vyžadují učinit v uvedených štábech taková opatření, která by neustálou akceschopnost uvedených štábů zajišťovala.

Je třeba vidět, že přehodnocení způsobů práce z uvedených hledisek není otázkou jen jedné nebo několika složek štábu a druhů vojsk, ale prakticky všech složek.

K řešení uvedené problematiky musíme přistoupit ihned. Jinak by štáby, jejichž význam v plánování, organizaci a řízení soudobých operací neobyčejně vzrůstá, zaostaly za vším tím novým, co do vojenského umění přinesl obrovský rozmach vědy, zvláště Sovětského svazu.

Naše příslušnost k 1. sledu armád táboru socialismu tuto nutnost jen podtrhuje.

Bojové použití raketových vojsk a dělostřelectva

Podplukovník Zdeněk Šonka
a major Jaromír Lank

Plánování a řízení bojové činnosti raketových jednotek

Zavedení jaderných raketových zbraní do výzbroje všech soudobých armád nutí řešit zcela jinak otázku úlohy a místa palby v boji a operaci. Jde o kvalitativní změnu, vyplývající z rozšíření prostorových a časových možností a ze zvětšení výsledků palby. Zatímco dříve palba řešila jen výsledek určitého období boje a byla činitelem, který neměl rozhodující význam, mají v současných podmínkách jaderné raketové zbraně nejen operační, ale i strategický význam.

Jaderných raketových zbraní je nutno používat v operaci hromadně na nejdůležitějším směru. To je hlavní podmínka pro úspěšné splnění hlavních úkolů. Toto hromadné použití vyžaduje centralizované velení již od vyššího operačního svazu. Centralizaci však je nutno chápat v jiném smyslu než dříve, kdy tento požadavek vedl k vytváření dělostřeleckých skupin. Centralizované velení je zde organizováno tak, aby bylo možno hromadit palbu při ztrátě minimální doby na předání povelů. Tento časový požadavek je základní a musí být realizován přes značné vzdálenosti míst velení a prostorů bojového rozmístění jednotek. Raketové zbraně jsou s to prostorově i časově takový úkol splnit. Problém této centralizace je však problémem spojení. Nelze využít všech předností jaderných raketových zbraní, použitých hromadně a podle všech zásad, nebudeme-li moci předat povel k palebným jednotkám včas. To je třeba

ba vzít v úvahu, dříve než se přikročí k plánování.

Některé otázky z plánování

Základem pro plánování je rozhodnutí velitele vyššího operačního svazu o použití jaderných raketových zbraní. Přímé velení raketovým útvarům a řízení jejich palby je úkolem velitele dělostřelectva vyššího operačního svazu.

Velitel stanoví cíl a pořadí použití jaderných zbraní raketovými útvary a letectvem a zásady součinnosti mezi nimi. Další jeho povinností je rozdělení jaderné munice na palebnou přípravu (první hromadný úder) a podporu na celou hloubku operace (zpravidla podle úkolů — do splnění bližšího a dalšího úkolu) mezi prostředky operačního svazu a vyššího operačního svazu; část si ponechá v záloze. Ukázalo se výhodné vyčlenit určité množství jaderné munice na boj a palebnou převahu.

Velitel dělostřelectva a jeho štáb plánuje na základě rozhodnutí velitele vyššího operačního svazu o použití jaderných raketových zbraní podrobně bojové použití raketových útvarů vyššího operačního svazu a těch, které se podílejí na plnění úkolů vyššího operačního svazu. Dále rozdělí palebné úkoly a doručí je vykonavatelům. Organizuje topografickou a geodetickou přípravu a povětrnostní zabezpečení. Organizuje přípravu prostorů bojového rozmístění, službu pohotovostních baterií a včasný přísun raket.

Raketové útvary, které jsou v přímé podřízenosti vyššího operačního svazu, řídí velitel dělostřelectva se svým štábem.

Hlavním plánovacím dokumentem je **Plán bojového použití raket a dělostřelectva**. Osvědčilo se zpracovávat jej na mapě 500 000. Vyznačují se na něm:

- důležité objekty operačního významu, prověřené průzkumem a vhodně k ničení jadernými náložemi;
- kromě toho i prostory plánovaných úderů s uvedením počtu a mohutnosti, ev. i vykonavatele (např. prostor zasazení druhého sledu vyššího operačního svazu, který byl rámcově vyznačen na mapě a v něm vyznačen počet úderů provedených raketovým oddílem vyššího operačního svazu, úkoly raketových brigád operačních svazů, ev. i úkoly vojskových raket);
- základní situace vlastních vojsk s hranicemi pásem, a to do divízi v to;
- velitelská stanoviště operačních svazů a divízi;
- prostory bojového rozmístění raketových útvarů — hlavní, záložní i klamně; u frontu je třeba znát prostory bojového rozmístění raketových útvarů vyššího operačního svazu do baterie, operačního svazu do oddílů a technické baterie;
- možnosti raket v dostřelu (vyznačení minimální a maximální dálky každého útvaru);
- údery leteckými prostředky, prostředky sousedů a nadřízeného velení;
- manévr raketovými útvary s vyznačenými osami přesunu, plánovanými prostory soustředění nebo bojového rozmístění a časovými kalkulacemi;
- rozmístění raketových technických základů a jejich oddělení.

Dále plán obsahuje tabulky rozdělení jaderné munice, rozdělení raketových útvarů, počty odpalovacích zařízení, grafikon hromadných úderů a systém spojení.

Při zpracování plánu je nutno provádět součinnost s ostatními složkami štábu vyššího operačního svazu. Předně s plánovacím oddělením, které je povinno přednostně vyhradit pro raketové útvary prostory bojového rozmístění a osy přesunu. Při tom musí vyjít vstříc požadavkům velitele dělostřelectva. Současně s tím řeší se otázka operačního maskování, která u těchto prostředků nabývá velké důležitosti. Zpravidla se plánování operačního maskování zúčastní příslušník štábu dělostřelectva podle zámyslu velitele dělostřelectva, jak toto maskování uskutečnit. Nejdůležitější otázky součinnosti se řeší se skupinou ZHN. Jde o zpracování návrhu velitel, jak rozdělit přidělené jaderné náboje po úkolech vyššího operačního svazu mezi operační svazy, jaké prostředky ponechat v záloze, co vyčlenit na boj o palebnou převahu.

V počátečním období je možno na této součinnosti připravovat též návrh na organizaci hromadného úderu, jeho časový průběh a rozdělit rámcově cíle mezi rakety a letectvo. Konečné řešení se uskuteční při součinnosti velitele vyššího operačního svazu s velitelem dělostřelectva a velitelem letecké armády. Další složkou, s kterou je nutno upřesnit důležité otázky součinnosti při zpracování plánu použití, je velitelství vojsk PVO, které musí zabezpečit protivzdušnou obranu raketových útvarů jak ve výchozím položení, tak i při vedení boje, při přesunech a zaujímání nových prostorů bojového rozmístění.

Při plánování přesunů organizuje se součinnost též s velitelstvím ženijního vojska. Ve prospěch raketových útvarů je třeba totiž provést v některých případech úpravy silnic a přeprav, neboť

jde o bojovou techniku velké váhy a rozměrů. S velitelstvím chemického vojska je udržována nepřetržitá součinnost s cílem získávat povětrnostní zprávy a radiální situaci. Těsná součinnost štábu dělostřelectva vyššího operačního svazu projevuje se s topografickým oddělením, které zabezpečuje topografické a geodetické podklady raketovým útvarům. Z výčtu je patrné, že na plánování činnosti raketových útvarů se podílí celý štáb.

Palebné plánování má některé zvláštnosti, které je třeba vzít v úvahu. Jaderných úderů se používá na nejdůležitější cíle, které mají rozhodující význam pro úspěch operace. Velikou většinu těchto cílů nelze zařadit mezi cíle stabilní, právě naopak, již vzhledem k tomu, že nepřítel zná důležitost těchto objektů, bude usilovat o provádění protiatomového manévru a omezí pobyt objektu v jednom prostoru na nejmenší míru. To platí hlavně o jaderných prostředcích nepřítele. Z toho důvodu nelze po zjištění takového cíle otálet s jeho ničením. Rozhodne-li velitel vyššího operačního svazu, že takový cíl je třeba zničit, musí odpálení rakety následovat v nejkratší době. Nelze tedy cíle „shromažďovat“ a ničit je v době, kterou si určí útočník. Dnes je třeba po zjištění cíle provést doplňkový průzkum těsně před úderem a udeřit. Proto palebné plánování vypadá zcela jinak, než u hlavního dělostřelectva. Není také účelné plánovat cíle předem, „dláždít“ mapu, protože je nepravděpodobné, že nebudeme měnit epicentrum a předstartová příprava a nastavení nových prvků na řídicí mechanismy střely

trvá vždy déle než výpočet prvků. To znamená, že i když budeme mít vypočteny prvky předem, bude odpálení provedeno ve stejné době jako u neplánovaného cíle. To je ovšem za předpokladu nepřetržitého a dobrého spojení. Zkušenosti ukázaly, že je však výhodné plánovat úder na zvolený cíl bez určení přesného místa a doby. Tedy rámcové plánování, při kterém jsme mohli připravit určité předpokládané parametry (R, So, M), zjistit výhodnost úderu, možné ztráty nepřítele, vliv na poměr sil apod. Přesné epicentrum bylo zjištěno doplňkovým průzkumem. Na mapě se pouze vyznačil prostor možného výskytu cíle a provedla se opatření pro sledování cíle.

Všeobecně je možno o palebném plánování jaderných úderů říci, že se provádí vždy pod tlakem času a velké odpovědnosti. Ve štábu dělostřelectva se však nesmí objevit nervozita a nepřesná práce.

Pokud jde o plánování přemístění raketových útvarů, řídíme se podmínkou, že většina odpalovacích zařízení operačních raket musí být v pohotovosti a jen menší část se přemísťuje. Způsob přemístování je závislý na zámyslu a úkolech operace, na množství raketových útvarů a jejich taktických a technických možnostech (hlavně doštrelu a době přípravy k vedení palby). Máme-li k dispozici několik raketových útvarů, je možno plánovat přemístění i po útvarech. Jinak se přemísťuje útvar po oddílech. Přemístování je nutno koordinovat se službou pohotovostních baterií a často je nutno, aby bylo koordinováno i na více stupních.

Řízení palby raketových zbraní

Zavedením jaderných raketových zbraní do výzbroje armád změnila se v základě úloha štábu dělostřelectva vyššího operačního svazu, který kromě

řízení bojové činnosti je povinen řídit i palbu podřízených raketových útvarů. A to nejen přímo podřízených, ale i přidělených operačním svazům, neboť

zvláštností ve vedení palby jadernými raketovými zbraněmi je požadavek hromadit ji na důležitém směru k plnění hlavních úkolů.

1. Činnost skupiny pro řízení palby

Štáb dělostřelectva vyššího operačního svazu vytváří si ze svých příslušníků pro tento účel speciální skupinu, tzv. skupinu pro řízení palby raketových zbraní. Nutnost její existence se na cvičeních plně potvrdila. Ukázalo se také, že její základní povinností musí být zpracovat a předat povel palebným jednotkám. Jakékoli jiné použití příslušníků skupiny v průběhu vedení boje může způsobit vážné nedostatky ve sladěnosti skupiny a tím vést k pomalé a nepřesné práci.

Několik poznámek ke zpracování povelu.

Rozhodnutí o tom, že má být proveden úder, přenáší na skupinu velitel dělostřelectva (náčelník štábu) po řešení velitelem vyššího operačního svazu. Mohou nastat v podstatě dva typické případy, jak je určen cíl. V prvním případě se podařilo zjistit přesné souřadnice (přesné rozmístění) cíle a úder musí být proveden ihned. Jde-li o bodový cíl, zjištěné souřadnice se v povelu opakuji, nebo se ve štábu dělostřelectva vyčítají z mapy 100 000. Jde-li o cíl plošný, musí štáb dělostřelectva přesné epicentrum teprve vyhodnotit; opět na mapě 100 000.

V druhém případě je nutno přesné umístění cíle prověřit doplňkovým průzkumem. Na tuto nutnost se často zapomíná. Problém tkví v tom, že s otázkou je spojena řada domluv a součinností. Je třeba předat cíl dělostřelectvu průzkumnému letci, vyslat jej nad cíl, převzít od něho zprávu a vyhodnotit ji. V případě, že cíl je mimo dosah dělostřelectvého průzkumného letce, organizuje doplňkový průzkum vše-

vojskový štáb a vyhodnocené výsledky předává dělostřelcům. Je jasné, že jen sehraný štáb s dobrým spojením je schopen celou záležitost vyřídit rychle a spolehlivě, aby úder mohl být proveden včas. Skupina pro řízení palby provádí v době doplňkového průzkumu všechny propočty, které nejsou závislé na přesných souřadnicích a vydává nařízení k přípravě rakety, která může být přivedena do takové pohotovosti, že k odpálení je třeba pouze nastavení prvků střelby.

Velitel dělostřelectva (náčelník štábu) musí již zpočátku zpracování povelu rozhodnout, která jednotka s kterou raketou úder provede. Podkladem pro toto rozhodnutí je znalost stavu všech jednotek, hlavně stupně pohotovosti a ráže raket u nich, a kromě toho délku střelby. Z těchto údajů je možno zjistit poloměr účinku a spolehlivost zasažení cíle. Porovnáním a zhodnocením cíle a účinků palby získá podklady pro určení rakety a tím i jednotky.

Způsob provedení palby můžeme aplikovat na způsoby používané u hlavního dělostřelectva, avšak s některými odchylkami. Požadujeme-li odpálení ihned po ukončení technické přípravy střely a nastavení prvků, velíme — PAL! To je nejobvyklejší případ. Nelze však vyloučit požadavek odpálení v určitou dobu. K tomu můžeme použít povelu — PŘIPRAVIT v 10.25! — apod. Při takovém rozhodnutí musíme do 10.10 hod. dát povel PAL!, neboť prvky střelby byly vypočítány, avšak nenastaveny.

Při povelu — POHOTOVOST HLÁŠIT! — musíme po hlášení baterie vydat povel — PAL!.

Veškerou ostatní činnost skupiny nutno považovat za vedlejší. Je však též nutná, neboť směřuje k získání podkladů pro rozhodnutí velitele dělostřelectva (náčelníka štábu), kteří jsou náčelníky této skupiny. Jde o účast na

plánování použití jaderných raketových zbraní v připraveném období, jehož výsledky se ihned přenášejí do pracovních pomůcek a dokumentů skupiny. Dále musí skupina provádět vyhodnocování zpráv a kontrol palby, které se uskutečňují k ověření předpokládaných výsledků palby. Tyto výsledky se předávají vševojskovému štábu k propočítávání poměrů sil.

Při plánování a přípravě své činnosti plní skupina další úkoly, vyžadující dobrých znalostí zásad použití raket v operaci a teorie jejich střelby. Je to: plánování a řízení bojové činnosti raketových útvarů před i po zahájení operace tak, aby mohly být palebné nejlépe využity; vedení evidence raketové munice; organizace topografického, geodetického a meteorologického zabezpečení; uskutečnění nepřetržitě součinnosti s plánovacím oddělením (skupinou ZHN); vedení přehledu o počtu odpalovacích zařízení; sledování a vyhodnocování možných cílů, vhodných k ničení jadernými údery; vyhodnocování možných účinků (předpokládaných ztrát) při plánování úderů; zjišťování střeleckotechnických podkladů pro přípravu povelu.

2. Organizace a rozdělení funkčních povinností ve skupině pro řízení palby

Zkušenosti ukazují, že je nutné, aby skupina pro řízení palby byla ve štábu dělostřelectva vyššího operačního svazu tvořena skupinou důstojníků, jejichž povinnosti jsou přesně stanoveny, kteří však jsou vycvičeni tak, aby se mohli vzájemně zastupovat. Jejich celkový počet musí odpovídat režimu usilovné, bezchybné práce a nutné době odpočinku. Mohou-li se navzájem ve svých funkcích zastupovat, pak lze uplatnit způsob, kdy skupina má jen jednoho důstojníka ke střídání, což umožňuje postupný odpočinek všech členů skupi-

ny. Nelze-li vycvičit důstojníky v zastupitelnosti, musí být vytvořeny dvě kompletní skupiny, které se po uplynutí určité doby střídají. Avšak nepřetržitá pohotovost skupiny nesmí být nikdy narušena.

Bylo by výhodné a účelné, aby skupina se skládala ze 3 důstojníků operačního směru, úzce spolupracovala s oddělením dělostřeleckého průzkumu a byla sladěna s činností směrových důstojníků, kteří jsou ve štábu dělostřelectva.

Kromě nich nutný počet střídajících.

Možné rozdělení funkčních povinností v **připraveném období operace při plánování.**

1. **důstojník operačního směru** spolupracuje s náčelníkem štábu při zpracování plánu použití v otázkách volby prostorů bojového rozmístění, doby jejich zaujímání, jejich manévru a rozdělení raketových prostředků. Dále řeší dohovor s náčelníkem topografického oddělení a topografickým a geodetickým zabezpečení raketových jednotek a připravuje náčelníkovi štábu otázky pro součinnost s PVO, ženíjním, chemickým a ostatními odděleními.

2. **důstojník operačního směru** pracuje v úzké součinnosti se skupinou ZHN (je-li vytvořena, jinak s plánovacím oddělením) a připravuje s ní návrh rozdělení jaderných úderů na operaci. Tabulku rozdělení úderů upravuje pro plán použití raket a dělostřelectva. Plánuje též se skupinou ZHN jaderné údery do prvního hromadného úderu.

3. **důstojník operačního směru** připravuje všechny pracovní pomůcky skupiny a mapu pro řízení palby.

Oddělení dělostřeleckého průzkumu získává podklady pro plánování na cíle, získává informace o nepříteli ve spolupráci se zpravodajským oddělením a spolupracuje na přípravě mapy pro řízení palby.

Směroví důstojníci zabezpečují spojení a připravují signální hovorové tabulky k rychlému použití.

Při provádění úderu účastní se každý příslušník skupiny zpracování povelu na přesně vymezeném úseku.

Práci řídí náčelník skupiny, kterým je velitel dělostřelectva nebo náčelník jeho štábu. Ten oznámí druh cíle a prostor, kde je, dále úkol (umlčení, zničení). Zná-li přesné souřadnice, vyhlásí je.

1. důstojník operačního směru vynese cíl na mapu pro řízení palby, změří vzdálenost střelby pro jednotky mající dostřel a hlásí ji náčelníkovi. Nejsou-li známy přesné souřadnice, oznámí list mapy 100 000, na kterém je cíl.

2. důstojník zjistí, jaké rakety jsou k dispozici u pohotovostních baterií jednotek, majících dostřel a hlásí ji s uvedením technického čísla rakety. Postupně vyplňuje záznam parametrů a očisluje cíl.

Oba pak společně vyhodnocují para-

metry spolehlivost zásahu a poloměr účinku — a hlásí výsledky.

Důstojník dělostřeleckého průzkumu vynese cíl na mapu 100 000, stanoví rozměry a cíle a navrhne epicentrum.

Náčelník rozhodne, kdo provede úder, jakou raketou a druh výbuchu.

1. a 2. důstojník operačního směru sestavují povel a zapisují parametry úderu do záznamu.

Směrový důstojník vyhlásí na příslušném pojítku signál ÚDER. Pak předává povel, který kóduje 3. důstojník operačního směru (je-li k dispozici — jinak náčelník skupiny).

1. a 2. operační důstojník provádějí kontrolní odkódování.

Povel může být sestavován a předáván za různých okolností. Vždy však musí být dodržena zásada, aby byl zpracován co nejrychleji a bez chyb. Dobu zjištění cíle a zpracování povelu nelze určit předem a proto je nutno skupinu pro řízení palby udržovat v neustálé pohotovosti.

Umístění štábu dělostřelectva na velitelském stanovišti

Nové povinnosti při velení vyžadují zcela jiné uspořádání a rozmístění složek štábu vyššího operačního svazu. Středem štábu, kde se řeší nejdůležitější otázky — použití jaderných zbraní — musí se stát složky, které se na tomto použití nejintenzivněji podílejí. A ty musí být v neustálé přímé součinnosti a pohotovosti. K tomu je třeba vytvořit prostorové a spojovací podmínky.

Zdá se být nejvýhodnějším řešením vybudování úzkého centra řízení, které by představoval stan velitele vyššího operačního svazu, v jehož těsné blízkosti by byla skupina pro řízení palby raketových zbraní velitele dělostřelectva a výkonné orgány velitele letecké armády. Obě skupiny musí mít po ruce přímé spojení s vykonavateli jaderných úderů.

Velitel dělostřelectva a velitel letecké armády by pracovali ve stanu velitele. Takovým způsobem by byla skutečně nejtěsnější součinnost všech složek, řešících a provádějících jaderné údery, aniž by se ztrácel čas.

Zbytek štábu dělostřelectva je možno umístit ve větší vzdálenosti tak, aby byly dodrženy zásady utajení a ochrany při atomovém úderu. Pro styk mezi skupinou pro řízení palby a štábem dělostřelectva musí být vybudováno přímé linkové spojení.

Pokusy o takový způsob rozmístění a velení na cvičeních nebyly dovedeny do konce a do všech důsledků. Poznatky proto jsou v tomto směru neúplné. Avšak rozmístění štábů, které se dosud provádí na cvičeních, naprosto nevyhovuje novým požadavkům na velení.

Některé závěry pro přípravu štábů v otázkách použití jaderných zbraní

Velitelé si musí dnes uvědomit, že jsou hlavními organizátory použití jaderné zbraně, tedy základního prostředku k dosažení cílů operace. Na jejich správném řešení, jak tyto zbraně použít, záleží úspěch boje. Nikdo nemůže s nich tuto odpovědnost sejmout.

Současný boj bude se rozhodovat právě tím, jak dovedně a včas budeme umět jaderných prostředků použít. Ačkoli se již několik let učíme zásady používání jaderných zbraní, přesto se mnohdy dopouštíme chyb. Tento nedostatek pramení z malé znalosti taktických a technických charakteristik jak jaderných zbraní samých, tak i jejich nosičů. Je třeba daleko usilovněji a hlouběji studovat nové moderní zbraně, zvládnout jejich techniku a pochopit zásadní změny, které tyto zbraně

vnesly do způsobu vedení operace a v tom i do velení. Rozhodujícím činitelem při tom bude čas. Pozdní provedení úderu znamená buď úder do prázdna nebo dovoluujeme nepříteli provést úder na nás. Organizace štábů, systém jejich práce, rozmístění složek ve štábu, to vše musí být podřízeno jedinému cíli — neztrácet ani okamžik při řešení otázky použití jaderných zbraní. Zdlouhavost předávání zpráv, nesladěná organizace a systém práce při vyhodnocování těchto zpráv, nerozhodnost a malá odpovědnost každého příslušníka štábu, špatná organizace spojení, nervozita a malá předvídatost, to jsou nedostatky, kterých se musíme vyvarovat, neboť znamenají ztrátu času a dávají nepříteli možnost, aby udeřil první.

Bojové použití hlavněho dělostřelectva a raketometů

Stále se rozvíjející názory na charakter soudobé operace a soudobého boje přinášejí nové pohledy na místo a význam dělostřelectva a na způsob jeho použití. Některé extrémní názory, že v době bouřlivého rozvoje reaktivní techniky a mohutných ničivých účinků jaderných náplní ztratilo dělostřelectvo zcela svůj význam, je nutno pokládat za nesprávné. U dělostřelectva je nutno dosud vysoce hodnotit některé jeho přednosti, zejména jeho vysokou přesnost palby, schopnost rozsáhlého manévru palbou i pohybem a značnou odolnost v boji.

Soudobé typy jaderných zbraní nemohou plnit všechny palebné úkoly, které je nutno v boji řešit. Všeobecně se uznává, že dělostřelectvo doplňuje svou palbou úderu jaderných zbraní a tato zásada je správná. Dělostřelectvo však musí být schopno plnit i důležité samostatné úkoly. K nim patří pře-

vším palba na cíle v blízkosti vlastních vojsk, kde použití jaderných zbraní s ohledem na bezpečnostní vzdálenost není možná, dále podpora bojové činnosti vojsk na směrech, kde nebude použito jaderných úderů (neboť víme, že se jich používá hromadně a na rozhodujících směrech) a konečně palba na takové cíle, kde použití dělostřelectva vzhledem k velikosti cílů je z hlediska hospodárnosti účelnější než použití jaderných úderů. Sem patří i cíle značného významu, především atomová děla, odpalovací zařízení raket taktického významu, radiolokátory a jiné radiotechnické prostředky, dělostřelecké, minometné a raketometné baterie apod.

V té souvislosti je ovšem třeba mít na zřeteli podstatnou nevýhodu dnešního dělostřelectva a raketometů, a to poměrně malý dostřel. Tento nedostatek, způsobený hranicí technických

možností dané konstrukce, je však vyřešen vzájemným doplňováním palby raketových jednotek a dělostřelectva a musí být vyvážen také dovedným použitím dělostřelectva a raketometů.

Vysoce manévrový charakter soudobých operací, pronikavé zvětšení hloubek i šířek bojových úkolů a tempa jejich plnění prakticky vylučuje možnost využití hlavního dělostřelectva a raketometů v operačním rámci. Těžiště palby na stupni armády je v jaderných úderech a cíle, rozhodující z hlediska armády, jsou ve značné hloubce bojové a operační sestavy nepříteli. Tím však není řečeno, že ostatní cíle jsou bezvýznamné.

Vytváření armádní dělostřelecké skupiny by bylo za takovýchto podmínek neúčelné. Je však třeba, aby i cíle taktického významu byly ničeny a umlčovány. Odpovědnost za jejich ničení a umlčování přechází na taktické velitele a s tím je třeba jim dát i příslušné prostředky.

Proto dnes hovoříme o tom, že využití hlavního dělostřelectva a raketometů se uplatní nejvýše na stupni divize. S tím přechází na divizi i veškerá odpovědnost za protibaterijní činnost, která byla dříve organizována a řízena operačním svazem, a to jak po stránce palebné, tak i pokud jde o průzkum cílů.

Přitom je třeba mít na zřeteli, budeme-li počítat s mohutným palebným účinkem raketového dělostřelectva, používajícího především jaderných náplní, že v souvislosti s tím bude klesat potřeba dosavadního hlavního dělostřelectva a raketometů. Nebudeme moci zpravidla počítat s rozsáhlým posilováním svazků dělostřelectvem, jak jsme byli dříve zvyklí. Dokonce musíme připustit, že posilování divizí dělostřelectvem bude spíše výjimkou; především zde bude přicházet v úvahu armádní kanónové dělostřelectvo, které

bude potřebné k protibaterijní činnosti a kterého nebude zpravidla účelné — jak jsme již ukázali — využívat na stupni operačního svazu.

Z uvedeného vyplývá, že u divize nebude možno počítat s velkým počtem dělostřeleckých oddílů. Z toho můžeme dojít k závěru, že všeobecně význam dělostřeleckých skupin klesá a na významu nabývá samostatná činnost dělostřeleckých oddílů.

Uvedené skutečnosti se nutně odrazí v organizaci a plánování bojové činnosti dělostřelectva na všech stupních. U armády bude spočívat v rozdělení prostředků, v rozdělení úkolů mezi svazky a v hrubém usměrnění metody jejich plnění a konečně v organizaci materiálně technického zabezpečení, především v zásobování municí.

Pokud jde o rozdělení prostředků, připomeňme, že v některých případech může být účelné vytvářet na stupni operačního svazu dělostřeleckou zálohu, určenou však především k posílení svazků druhého sledu. Účelné to bude zejména v takových případech, kdy k zasazení svazků druhého sledu dojde v krátké době a provedení přeskupení např. vzhledem k odlehlosti směrů by bylo obtížné. Takové řešení je ovšem podmíněno aspoň relativním dostatkem dělostřelectva.

Hromadění palby dělostřelectva několika svazků a její řízení na stupni operačního svazu nepřichází v soudobých podmínkách v úvahu. Za výjimku může být pokládán takový příklad, kdy bude kanónového dělostřelectva dvou divizí použito k ničení ZHN, pokud to podmínky situace dovoli.

Na stupni divize bude zaujímat významné místo organizace a řízení boje s nepřátelským dělostřelectvem. K tomuto účelu bude zpravidla vytvářena divizní dělostřelecká skupina. Výjimky nutno připustit v případě značně širokého úseku a odlehklých samostatných

směrů, které vzhledem k dostřelu daného materiálu nelze obsáhnout.

Štáb dělostřelectva divize bude nejvyšším stupněm, který se bude zabývat konkrétním palebným plánováním.

Charakteristickým rysem soudobého boje, který podstatně ovlivňuje organizaci bojové činnosti dělostřelectva, jsou velmi krátké lhůty na přípravu k plnění palebných úkolů. To se musí odrazit především v činnosti štábu dělostřelectva divize, který musí co nejvíce času poskytnout jednotkám. Jestliže jsme dříve počítali přípravná období na dny, dnes smíme na stupni divize uvažovat nejvýše o hodinách.

Proto musí štáby hledat takové formy práce, které zabezpečí potřebnou koordinaci úkolů a jejich včasné dovedení do jednotek. Často musíme připustit značnou volnost palebného plánování, které může být uskutečňováno jen určením počtu oddílů a prostoru, do něhož tyto oddíly v dané době musí být schopny vést palbu. Detailní upřesňování cílů a prostorů paleb je pak prováděno postupně, a to jak štábem dělostřelectva divize, tak i podřízenými veliteli a štáby. Dále se domníváme, že soudobé podmínky, charakterizované značnými vzdálenostmi štábů a krátkostmi lhůt, značně omezí dosud užitou formu souběžného plánování. Zpravidla nebude možno plánovat palby ve vyšším štábu za přítomnosti zástupců podřízených štábů, ale bude nutno omezit se na stručná nařízení předávaná pojitky.

Vzhledem k malému počtu oddílů, které bude mít divize (při minimálním posílení nebo bez posílení) k dispozici, bude často docházet k tomu, že vůbec nebudou vytvářeny plukovní dělostřelecké skupiny. Motostřeleckým a tankovým plukům bude v takovém případě přidělován nejvýše oddíl. Jak organizovat bojovou činnost takového oddílu?

Domníváme se, že by nebylo správné dále tento oddíl rozdělovat po bateriích praporů, protože tím bychom se zbavovali možnosti centralizace vedení a hromadění palby, které i když na nižším stupni a v menším měřítku, přece jen zůstává základem bojového použití dělostřelectva. Pokládáme za správné takový oddíl ponechat v rukou velitele motostřeleckého nebo tankového pluku k ovlivňování průběhu boje na rozhodujícím směru v zájmu celého pluku. Palebnou sílu dělostřeleckého, zejména pak raketometného oddílu nelze podceňovat. Prapory je účelné podle možnosti a úkolů posilovat plukovním dělostřelectvem a k udržení dobré součinnosti organizovat jejich podporu jednotlivými bateriemi dělostřeleckého oddílu.

Z toho, co jsme uvedli, plynou důležitá závěry pro přípravu dělostřeleckých velitelů, štábů i jednotek.

Především je nutno vyjít z toho, že základním způsobem bojové činnosti dělostřelectva bude činnost, odpovídající svým charakterem střetnému boji. Dnes už tento druh boje nemůžeme považovat za zvláštní druh boje, ale za základní, v každém případě častější než průlom, byť i jen zběžně vybudovaných a spěšně zaujatých postavení.

S tím je spojen charakter palebných úkolů, které bude dělostřelectvo nejčastěji plnit. Budou to hlavně krátké palebné přepady, zaměřené k umlčení živé síly a palebných prostředků. Ničení nebude charakteristickým úkolem, bude zabezpečováno především jadernými údery. Palba bude vedena v širokých pásmech a často i za pohybu pozorovatele.

Dělostřelectvo je třeba cvičit především v rychlosti. Největší ztrátou jsou období přesunů. Proto je nutno naučit jednotky rychlému rozvinování z chodu, cvičit je v úsilných pochodech i v po-

chodech mimo komunikace, naučit je rychlé přípravě k přemístění. Pod tím však nelze vidět jen činnost palebných jednotek, děl v palebných postaveních. Krátká lhůta pohotovosti k palbě a to k palbě skutečně účinné, je podmíněna v nemalé míře včasností a účinností průzkumníků, udržením nepřetržité součinnosti s podporovanými jednotkami, udržením neselehávajícího spojení, včas a dobře provedeným průzkumem os přesunů i prostorů rozvinutí, co nejpresnější topografickým připojením bojové sestavy zrychlenými metodami, spolehlivou regulací pohybu vlastními prostředky a především cílevědomou organizačorskou činností velitelů a štábů všech stupňů.

Velitelé všech stupňů, počínaje veliteli baterií, je nutno cvičit, udržovat součinnost s podporovanými jednotkami i samostatně rozhodovat o řešení palebných úkolů.

Řekli jsme, že doba přesunu je ztrátovým časem, kdy dělostřelectvo nemůže plnit palebné úkoly. To však neznamená, že se budeme snažit o udržení

kontinuity palby, jak jsme to chápali dříve. Dnes nemůžeme razit zásadu, že zatímco se část dělostřelectva přemísťuje, je druhá část v palebných postaveních v pohotovosti plnit palebné úkoly. To bude spíše výjimkou.

Za základní prvek musíme považovat plnění krátkých palebných úkolů po rozvinutí z chodu a nezřídka i plnění úkolů přímou střelbou. V pohybových fázích boje bude někdy všechno dělostřelectvo v pohybu, ovšem v pohotovosti kdykoli se rozvinout; v případě střetnutí s odpory se opět bude rozvíjet, v krátkých lhůtách soustřeďovat a hromadit svoji palbu při zachování pohotovosti k rychlému přemístění, aby nedošlo k narušení součinnosti s podporovanými jednotkami.

Takto je třeba chápat úlohu a tudíž i přípravu dělostřelectva pro soudobý boj. Nepochopení zvláštností, které zásadně ovlivňují charakter soudobého boje a tudíž i bojového použití dělostřelectva, znamená zbavit se dělostřelecké podpory, znamená to nevyužít a zahodit ty bojové vlastnosti, které si dělostřelectvo stále ještě zachovává.

Zkušenosti ukazují, že většina našich štábů přes znalost nových názorů na vedení boje nedovede ještě plně aplikovat tyto názory do praxe, hlavně pokud jde o velení palebným prostředkům a o řízení jejich palby.

Použití jaderných zbraní je stále chápáno jednak odděleně jako záležitost jednoho nebo dvou druhů zbraní, jednak se pod dojmem jejich velkých účinků podceňuje význam hlavního dělostřelectva.

Chtěli jsme svým příspěvkem ujasnit některé problémy, které se ukázaly jako nejvýznamnější a které se dotýkají nejen dělostřeleckých, ale i vševojskových štábů.

Zejména šlo o to, aby byla správně pochopena úloha, význam a místo skupiny pro řízení palby raketových zbraní a aby bylo správně hodnoceno hlavní dělostřelectvo v palebném systému soudobé armády.

Některé poznatky o použití letectva v útočné operaci

Major Zdeněk Káča

Překvapivé zahájení války s použitím zbraní hromadného ničení, které je základem válečných teorií imperialistických států, klade na naše ozbrojené síly, a to zejména na vojska PVOS a letectvo, velitele a štáby všech stupňů, požadavky na jejich vysokou bojovou pohotovost a operačně taktickou připravenost.

V průběhu výcvikového roku byla získána celá řada poznatků v otázkách bojového použití letectva při zabezpečení operací pozemních vojsk, které bude nutno i nadále studovat, zevšeobecňovat a rozpracovávat.

Není cílem mého příspěvku rozpracovat otázky plánování a řízení bojové činnosti letectva vyššího operačního svazu vzhledem k obsáhlosti tohoto tématu. Rozeberu zde pouze úkoly, které jsou před letectvo postaveny v útočné operaci a jak mohou být plněny.

Jedním z důležitých úkolů před zahájením nepřátelství je provést opatření ke zvýšení bojové pohotovosti svazků a útvarů letectva a jejich vyvedení zpod úderu.

V tomto období je třeba řešit tyto úkoly:

- přípravu a provedení rozptylu s cílem vyvést vojska a techniku zpod úderu nepřítele;
- uvést svazky a útvary letectva do takového stavu bojové pohotovosti, aby bylo možné včas provést vzdušný a radiotechnický průzkum cílů, odrazit úder vzdušného nepřítele a provést úder našim letectvem v součinnosti s raketovým vojskem a dělostřelectvem.

K rozptylu letectva je třeba využít všech stávajících vhodných letišť. Zvláštní pozornost bude třeba věnovat obsazování letišť podle typu letounů a jejich takticko-technických vlastností.

V podmínkách malého počtu vhodných letišť pro rozptýlení je možno vlastní letectvo uchránit před prvními údery protivníka tím, že jeho část je zvednuta do vzduchu s předurčením splnit plánované bojové úkoly. Bude účelné rozpracovat několik variant vyvedení letectva zpod úderu pro různou roční a denní dobu s ohledem na trvanlivost letišť a jejich zabezpečení prostředky PZN. Jedna z možných variant může být:

1. V prvním sledu z pohotovosti číslo 1 zvednout asi $\frac{1}{3}$ sil stíhacího letectva k odrazení úderu vzdušného nepřítele, $\frac{1}{3}$ sil stíhacího bombardovacího letectva pro provedení úderů a k vyhledávání a ničení ZHN, systému velení a navedení a asi 50 % průzkumného letectva k provedení hromadného

průzkumu při zabezpečení stíhacím letectvem a protiradiotechnickými prostředky. Vzlet těchto sil bude trvat asi 5–7 minut.

2. Ve druhém sledu zvednout další část sil (asi $\frac{1}{3}$) stíhacího, stíhacího bombardovacího a bombardovacího letectva z pohotovosti číslo 2.

Vzlet těchto sil provést do 10 minut.

3. Ve třetím sledu zvednout ostatní část letectva z pohotovosti číslo 3 (při vzletu prvního sledu musí být ihned převedena do pohotovosti číslo 1).

Vzlet těchto sil provést u stíhacího a stíhacího bombardovacího letectva do 15 minut, u bombardovacího do 20 minut.

Přitom je možno určit vyčkávací prostory, ve kterých bude letectvo čekat na signál k provedení prvního úderu nebo upřesnění úkolu ve vzduchu.

V případě, že by šlo o demonstrační činnost nepřítele, byla by ve vzduchu jenom část letectva, zatím co další části by byly v pohotovosti na zemi.

Při takovémto plánovaném vyvedení letectva zpod úderu s předběžným rozptýlením na záložních letištích se nemůže stát, že všechno letectvo bude najednou ve vzduchu, i když v některých případech nelze účelnost i takového řešení vyloučit.

Při rozptýlení letectva se jeví nutné provést to na záložní letiště, přičemž bude výhodné betonové letiště před prvním úderem nepřítele vyklidit nebo ponechat na něm minimum sil a prostředků.

Naskýtá se otázka, kdy bude výhodné provést rozptýlení letectva; zda do prvního bojového vzletu nebo až po návratu z prv-

ního úkolu. Zdá se být účelné provést rozptýlení ještě do začátku bojové činnosti v období úhrozy a v případě, že by nebyla,

řešit variantu rozptýlení při zahájení bojové činnosti a návratu z prvního bojového letu.

Jaké úkoly může řešit letectvo v útočné operaci pozemních vojsk?

Podle zkušeností ze cvičení je možno usuzovat, že letectvo vyššího operačního svazu v soudobých útočných operacích může plnit tyto úkoly:

1. účastnit se provedení prvního hromadného úderu;
2. vést boj o jadernou a vzdušnou nadvládu;
3. chránit pozemní vojska před vzdušným nepřítelem;
4. podporovat útočnou operaci vševojskových svazů;
5. zabezpečovat vysazení a boj taktických a operačních vzdušných výsadků;
6. zabezpečit zasazení a podporovat boj druhého operačního sledu, ničit nepřátelské zálohy;
7. vést vzdušný průzkum;
8. provádět zásobování vojsk vzdušnou cestou.

1. Organizace a provedení prvního úderu naším letectvem v součinnosti s raketovým vojskem a dělostřelectvem má mimořádný význam pro úspěšný rozvoj operace.

Plánování prvního hromadného úderu má některé zvláštnosti, které vytvářejí jeho složitost, a to:

- není dostatek zpráv o cílech, hlavně pro provedení atomových úderů, poněvadž vzdušný průzkum nad územím protivníka nebyl dosud prováděn;
- údaje o dislokaci nepřátelských raketových prostředků, zbraní hromadného ničení, letišť, svazků a útvarů nemusí odpovídat posledním zprávám agenturního průzkumu, poněvadž nepřítel bude provádět přesuny k zaujetí výchozího položení a současně i za účelem operačního maskování.

Z tohoto důvodu bude možné předem plánovat atomové údery po stacionárních cílech, zatím co část úderu bude nutno upřesnit před úderem podle výsledku doplnkového průzkumu cílů.

Provedení prvního hromadného úderu letectvem musí být sladěno s celkovým plánem vyššího operačního svazu, a to rozdělením cílů mezi raketové vojsko, dělostřelectvo a letectvo nebo stanovením doby činnosti a směrů proti některým společným cílům. Je třeba věnovat zvláštní pozornost

sladění činnosti zejména letectva a raketových prostředků, aby nedošlo k ohrožování vlastních letounů při plnění úkolů. Letectvo by mělo být informováno o dráze letu raket, aby mohlo upřesnit včas tratě letu, popřípadě se vyhnout zamořeným prostorům bezprostředně po atomových úderech.

Bude jistě výhodné použít v prvním úderu letectva proti pohyblivým cílům malých rozměrů, jako je ničení ZHN, prostředků velení a navedení, vojskům na přesunech podle výsledku průzkumu, popřípadě k úderům na letiště. Vzhledem k současné organizaci našeho letectva bude se muset v daleko větší míře podílet stíhací letectvo vyššího operačního svazu na ničení pozemních cílů. Údery stíhacím bombardovacím a bombardovacím letectvem budou převážně provedeny klasickými chemickými pumami a raketami třídy „vzduch-ze-mě“.

Při provedení prvního úderu má důležitou úlohu zabezpečení všech druhů. Zvláště vystupuje do popředí letovodské zabezpečení a protiradiotechnická opatření.

Jedině takto plánovaný a důsledně zabezpečený úder může přinést žádoucí výsledky.

V budoucnu bude se stále více podílet na prvním úderu raketové vojsko. Letectvo bude tyto údery doplňovat zejména proti malorozměrným a pohyblivým cílům. Jeho předností zůstává schopnost rychlého zásahu proti cílům, které se náhle objevily.

2. Důležitým a trvalým úkolem letectva v soudobých podmínkách je vést boj o jadernou a vzdušnou nadvládu. Tento boj musí být systematicky plánován a veden. Dnes představuje letectvo pravděpodobného nepřítele asi 75 % nosičů atomových zbraní k použití pro první etapu vzdušné operace počátečního období války. Boj o vzdušnou a jadernou nadvládu povede letectvo v součinnosti s raketovým vojskem, které může mít předem připraveny údery proti všem letištím v pásnu činnosti vyššího operačního svazu.

Zde je třeba řešit tyto základní otázky:

- a) jak a kdy plánovat první a další údery proti letištím nepřítelů;
- b) jak plánovat a provádět ničení ostatních prostředků hromadného ničení.

a) Nejvýhodnější by jistě bylo provést první úder na nepřátelská letiště v době, kdy jsou obsazena. Je však nutno počítat i s tím, že úder může být prováděn v době zahájení bojové činnosti protivníkem, kdy část úderného letectva nepřítele bude ve vzduchu.

Letectvo nepřítele provede přelet našich hranic těsně po provedení úderu raket. Jeví se proto neúčelné v prvním úderu vést hromadné úderu na nepřátelská letiště. Vhodná doba pro provedení úderu na letiště nastane po návratu letounů z letu v době, kdy tyto budou doplňovány a soustředěny v blízkosti vzletové dráhy, tj. v době od $\dot{C}+2.00$ až $\dot{C}+3.00$ hod. Přitom bude nutné organizovat průzkum letišť přímo v bojových sestavách vracejících se nepřátelských letounů.

Takto připravený úder letectva a raketového vojska může podstatně ovlivnit poměr sil a způsobit nepříteli vysoké ztráty.

S provedením hromadného úderu proti nepřátelským letištím je nutno počítat již při plánování prvního úderu vyčleněním části sil pro jeho provedení, popřípadě zaminováním řady letišť vytvořit si podmínky pro koncentraci letectva a výhodnému provedení soustředěného úderu na ně.

V dalším je třeba provádět úder v průběhu dne i noci, přičemž je nutno pečlivě vybrat dobu pro provedení soustředěného úderu (svítání, po hromadném úderu nepřítel, atd.), kdy je záruka, že maximální počet letounů bude na zemi. Důležité je při tom provádět takové akce, aby nepřítel byl nucen koncentrovat síly na malý počet letišť a to minováním, blokováním atd.

Současně s ničením letectva na letištích musí být ničeny i prostředky velení a navedení, prováděno rušení radiolokátorů a naváděcích systémů.

b) V rámci boje o jadernou a vzdušnou nadvládu je třeba systematicky vést boj i s ostatními prostředky hromadného ničení. Vzhledem k tomu, že nebude vždy dostatek zpráv o dislokaci oddílů a baterií dělostřeleckých raket a řízených střel, bude i nadále výhodné stanovit stíhacím bombardovacím divizím pásma činnosti, ve kterých by dvojice, roje prováděly vyhledávání a současně ničení ZHN, popřípadě by poškodily zjištěnou zbraň a vytvořily tak podmínky pro úder skupiny stíhacího bombardovacího letectva z pohotovosti čis. 1.

Velmi obtížná zůstává otázka vyhledávání a ničení těchto prostředků v noci vzhledem k tomu, že letouny MIG-15 bis tento úkol nelze plnit.

3. Pro stíhací letectvo zůstává i nadále hlavním úkolem ochrana pozemních vojsk před vzdušným průzkumem a úderu prostředků vzdušného napadení s důrazem na úderné uskupení operačních svazů a raketových útvarů.

Zvláštní pozornost je třeba, jak ukazují zkušenosti, věnovat ničení nepřátelských letounů v malých a stratosférických výškách. Při různých cvičeních NATO až 70 % letounů plnilo úkoly z přízemních a stratosférických výšek. Vzhledem k tomu, že radiotechnické prostředky neumožní vždy včasné zásah proti vzdušnému nepříteli, bude ochrana pozemních vojsk často prováděna z přehrazování.

Prostředky PVO vojsk v současných podmínkách mají omezenou manévrovací schopnost, proto stíhací letectvo zůstává v nejbližších letech i nadále hlavním prostředkem ochrany pozemních vojsk před vzdušným nepřitelem.

4. Zkušenosti ze cvičení i nadále ukázaly důležitost podpory pozemních vojsk letectvem. Stíhací bombardovací letectvo však nebude působit bezprostředně před útočícími vojsky, ale hlavní jeho činnost bude usměrněna na pohybující se zálohy, ničení vojsk na komunikacích, ničení vojsk zasazených k provedení protiztečí a protiúderu.

Letectvo pro podporu operačních svazů bude i nadále vyžadováno přes letecké operační skupiny (LOS) u nich nebo přímo bude jeho zasazení nařízeno štábem vyššího operačního svazu.

Ukazuje se, že při cvičeních původně plánované úsilí pro podporu pozemních vojsk nestačilo a bylo je nutno zvyšovat, a to buď ze zálohy velitele operačního svazu letectva nebo z vyčleněného úsilí pro jiné úkoly. Markantně se to může projevit při provádění nepřátelského protiúderu, kdy většina letectva operačního svazu bude zainteresována na jeho odrazení poměrně v krátkém časovém intervalu.

Některí soudruzi se domnívají, že by bylo účelné, kdyby stíhacímu bombardovacímu leteckému svazu byly v rámci plánovaného úsilí stanovovány rozkazy ke vzletu přímo leteckou operační skupinou. Tyto názory jsou nesprávné, poněvadž jediné štáb operačního svazu letectva zná skutečný stav a připravenost leteckých svazků a útvarů a požadavky od leteckých operačních skupin v souladu s plněním ostatních úkolů operačním svazem letectva musí koordinovat.

Stíhací bombardovací letectvo v rámci letecké podpory podle požadavků velitelů

operačních svazů bude provádět atomové údery. Ukazuje se schopnost vést úspěšně údery tímto druhem letectva zejména na pohyblivě se vojska podle výsledku přímého průzkumu. Je však nutné uvažovat, aby mohl být úder rychle na výzvu proveden, o udržování letounů-nosičů nepřetržitě v pohotovosti čís. 2, popřípadě i v pohotovosti čís. 1.

5. Soudobé operace budou mimo jiné charakterizovány celou řadou taktických a operačních výsadků za účelem dosažení vysokého tempa útoku.

Použití výsadků bylo při cvičeních v útočné operaci široce plánováno hlavně veliteli operačních svazů. Jejich vysazení a zabezpečení je v současných podmínkách jedním z hlavních úkolů letectva.

Při plánování výsadku je třeba uvažovat tyto základní otázky:

- plánovat počet výsadků s uvážením reálných možností dopravní výsadkového letectva, které je u nás početně malé a bude plnit celou řadu dalších úkolů, jako například odsun raněných, vysazování průzkumných skupin nebo provádět i přesuny technického personálu leteckých pluků atd. Z těchto důvodů je nutno požadavky na dobu provedení výsadku upřesnit včas, a to i z toho důvodu, že je vysazení zabezpečováno činností ostatních druhů letectva, které musí být k plnění tohoto úkolu připraveno;

- základní údaje o organizaci, počtu a výzbroji vysazovaných jednotek musí být včas dány operačnímu svazu letectva a nesmějí být měněny krátce před provedením výsadku.

Plánování taktického výsadku u operačního svazu se ukazuje, že je správné a zabezpečuje i úzkou součinnost mezi zainteresovanými stranami. Před plánováním výsadku je třeba, aby operační svaz letectva oznámil letecké operační skupině vyčleněné úsilí jednotlivých druhů letectva pro jeho zabezpečení a podporu.

Bojové úsilí se u dopravní výsadkového a zásobovacího letectva pohybuje okolo dvou plukovních vzletů za den, avšak podle požadavků při cvičeních se pohybovalo okolo 3—4 i více plukovních vzletů. I když bojové úsilí letectva je omezeno, je nutno vytvářet podmínky, aby při vyšších požadavcích bylo toto úsilí rozumně zvýšeno.

Bylo by správné, aby provedení taktických výsadků koordinoval štáb vyššího operačního svazu a armády provedení výsadku

plánovaly podle skutečných možností letectva, především s časovým sladěním.

6. Při zabezpečení zasazení druhého operačního sledu bude se letectvo podílet jednak na ochraně přesunujících se vojsk na čáru zasazení, jednak na bezprostředním zabezpečení a podpoře boje zasazeného svazu.

Ochranu zasazovaného operačního svazu do operace budou v hloubce provádět nejprve vojska PVOS a při vyjití z pásma činnosti vojsk PVOS převezme ochranu vyššího operačního svazu letectvo a PVOV. V dosavadním způsobu provedení nebudou odlišnosti. Je třeba však podotknout, že obdobně jako při všech úkolech je nutno i zde při zasazení druhého sledu organizovat součinnost s raketovým vojskem a dělostřelectvem, a to určením doby činnosti jednotlivých prostředků nebo rozdělením cílů.

V této etapě bude mít zvláštní význam boj se zálohami nepřítele. Při řešení tohoto úkolu má rozhodující význam hlavně vzdušný průzkum, který musí vycházet z reálné zhodnocené situace a usměrňovat činnost vlastního letectva na předpokládané směry a prostory rozmístění záloh, popřípadě včas odhalit jejich zasazování do boje. Pro boj se zálohami musí být vyčleněno úsilí zejména od bombardovacího a stíhacího bombardovacího letectva, jakož i jaderné údery. Průzkum musí určit, které zálohy v dané etapě jsou nejnebezpečnější a které je nutno ničit.

Úspěšné plnění tohoto úkolu vytvoří předpoklady pro udržení, popřípadě zvýšení tempa útočné operace.

7. Zkušenosti ukazují na stále vzrůstající význam vzdušného průzkumu, který ve většině případů bude hlavním zdrojem zpráv o rozmístění a činnosti nepřítele, jeho bojových prostředcích, pro provedení jaderných úderů raket, letectva i plánování operací pozemních vojsk.

Vzhledem k tomu, že o otázkách vzdušného průzkumu pojednává v článku major Hamerník, není tento úkol zde blíže rozebírán.

8. Otázkám zásobování vojsk vzdušnou cestou je třeba věnovat v budoucnu větší pozornost, a to jak teoretickému rozpracování, tak i praktickému výcviku. Před dopravní zásobováním a dopravní výsadkovým letectvem stojí celá řada úkolů, které budou stále narůstat v důsledku vysokých temp v útočné operaci, kdy nebude možno zásobovat rychle pronikající

předsunutě odřady do hloubky nepřítele jinou cestou než vzduchem.

Početní stav dopravně výsadkového a zásobovacího letectva vyžaduje, aby o jeho použití bylo důkladně uvažováno a stanoveno pořadí, které úkoly má přednostně plnit.

Důležitou podmínkou pro úspěšné plnění úkolů letectvem je jeho přimknutost k pozemním vojskům. Zkušenosti znovu po-

tvrdily, že bude třeba provádět letištní manévry u stíhacího a stíhacího bombardovacího letectva každý den. Je zde problém letišť, kterých nebude vždy dostatek. Část bude zničena vlastními údery, část se bude snažit zničit protivník. Vystává zde aktuální otázka záchvatu letišť pozemními vojsky, se kterými podle požadavku velitele operačního svazu letectva musí být v plánu operace počítáno.

Nebylo cílem tohoto článku detailně rozebrat úkoly, které letectvo dnes může plnit a jakým způsobem. Každý úkol si zasluhuje rozpracování a řešení. Mnozí soudruzi se domnívají, že zavedením raket do výzbroje armád nastal soumrak letectva. Tyto názory jsou nesprávné. Letectvo je stále prostředkem, který může rychle provést údery na cíle malorozměrné a pohyblivé. Úspěšně může řešit provedení taktických a operačních výsadků, zásobování vojsk. Je však třeba přehodnotit jeho organické složení a výzbroj a přivést je v této etapě vývoje na to místo, které mu patří.

Armáda PVOS v protivzdušné operaci

Podplukovník Pravoslav Kalický

Rozvoj a technické zdokonalení prostředků vzdušného napadení nepřítele i prostředků PVO vyžaduje, aby v oblasti operačního umění byly dále propracovávány zásady organizace a vedení protivzdušných operací. Tyto zásady je třeba rozpracovávat a uplatňovat především v oblasti velení a součinnosti, ve výcviku jednotlivých druhů vojsk a ve všech druzích bojového, speciálního a materiálně technického zabezpečení.

V oblasti velení a součinnosti ve svém článku uvažují organizaci smíšených svazků PVOS a společná velitelská stanoviště taktických stupňů velení, což se jeví z hlediska velení a součinnosti nejúčelnější.

Otázky bojové přípravy je pak třeba řešit především v zájmu požadavků a zásad taktiky jednotlivých druhů vojsk (stíhací letectvo, PLD-PVOS, radiotechnické vojsko).

V příspěvku vycházím z celku známých zásad, z nichž některé rozvíjím a uvádím další s cílem ukázat souvislost a rozhodující činitele při organizaci protivzdušné obrany.

1. Úloha a význam protivzdušné obrany

Hromadné použití jaderných zbraní a zavedení nadzvukových letounů a raket jako jejich nosičů do výzbroje soudobých armád pozměňuje pojetí soudobých válek a mění zásadně i význam a určení PVO státu i vojsk.

Protivzdušná obrana je jedním z hlavních operačních opatření zajišťujících vedení úspěšných operací i války. Bez dobře organizované protivzdušné obrany jako celku nelze v soudobých podmínkách počítat s úspěchem operace. Raketové zbraně s téměř neomezeným dosahem jako hlavní nosiči jaderných zbraní mohutně účinnosti, umožňují řešit zásadně hlavní strategicko-operační úkol — vybojovat jadernou vzdušnou nadvládu na válčisti nebo i ve vyšším měřítku. Tyto zbraně umožňují rovněž výrazně uplatnit prvek překvapení a tím podstatně ovlivnit průběh operací v počátečním období války a vedení války vůbec.

Ve vzdušných operacích počátečního období války, vedených oboustranně s cílem překvapit a vybojovat jadernou a vzdušnou nadvládu, má vyhlídka na úspěch především ta strana, která má dostatek raket strategického a operačního určení a správně je dovede použít. To je zdůvodněno především tím, že rakety jako nejrychlejší prostředek dopravy jaderných zbraní na cíl mohou v určitém časovém období pokrýt pronikavě vyšší počet cílů než letectvo. I za tohoto předpokladu však nelze počítat s úplným zničením prostředků vzdušného napadení

nepřítele a jeho jaderných zbraní. Naopak je nutno počítat s vysokou aktivností a zvýšeným bojovým úsilím všech úderných, zvláště však jaderných prostředků, které ve vzdušných úderech zničeny nebyly.

Z uvedené charakteristiky vyplývá i úloha PVO. Vidíme sice, že PVO nemůže řešit hlavní úkoly a cíle operací na válčisti (což přináležejí vzdušným úderným prostředkům a pozemním vojskům), významně však může ovlivnit průběh vzdušných i pozemních operací v počátečním období války, paralyzovat nebo snížit účinnost vzdušných úderů nepřítele a uchránit vlastní úderné prostředky a pozemní vojska.

Na soudobou protivzdušnou obranu jsou kladeny tyto požadavky:

- musí být organizována již v míru tak, aby byla schopna bez podstatných změn v operační sestavě zničit největší část prostředků vzdušného napadení nepřítele ještě před splněním jejich úkolů a tím se významně podílet na splnění požadavku — nedovolit nepříteli použít hromadné ZHN. Současně s plněním tohoto úkolu zabezpečuje PVOS organizovaný přechod státu na válku a spolu s PVO vojsk i rozvinutí a zasazení ozbrojených sil do války. Základem PVO je v počátečním období války tedy PVOS, která ponese hlavní tíhu boje hned od počátku bojové činnosti nepřítele, která může být zahájena s překvapením a odtud tedy

- i požadavek na vysokou bojovou pohotovost systému PVOS už v době míru;
- musí být komplexní, zahrnovat celé území státu, napojovat na PVO sousedních spojeneckých států socialistického tábora a být doplněna i silami a prostředky PVO vojsk a stíhacího letectva vyššího operačního svazu. PVO státu je součástí jednotného systému PVO socialistického tábora a musí být budována podle jednotného plánu. Uplatnění této zásady umožňuje plně využít všech sil a prostředků PVO a zabezpečuje maximální účinnost protivzdušné obrany i na místech styků;
 - PVO je nutno orientovat na prostředky, které jsou schopny aktivně působit nejen proti nadzvukovým letounům, ale i proti raketám všech druhů;
 - PVO musí být odolná proti úderům ze vzduchu. Musí být schopna manévrem sil a prostředků a zálohami obnovit bojovou pohotovost a měnit důraz obrany na náletových směrech i v prostorech. Musí mít proto ve všech druzích vojsk, na operačních i taktických stupních vedení potřebné zálohy sil a prostředků.

II. Protivzdušné operace

Protivzdušné operace vznikly z nutnosti řešit úkoly PVO podle jednoho zámyslu komplexně s použitím všech sil a prostředků PVOS i PVO vojsk.

Protivzdušná operace je řada sražení a bojů jednoho nebo více operačních svazů PVOS s prostředky vzdušného napadení nepřitele ve vzduchu, vedených podle jednotného zámyslu k zmaření vzdušných operací na jednom nebo několika vzdušných operačních směrech.

Organizace a vedení protivzdušné operace v podmínkách okrajových států má ještě tu zvláštnost, že v ní působí i síly a prostředky PVO vojsk a stíhacího letectva určeného k obraně pozemních vojsk. Přitom síly a prostředky PVO vojsk i stíhací letectvo je rozmístěno v zájmu obrany operační sestavy pozemních vojsk a letectva, avšak při bojové činnosti jejich taktické stupně velení jsou řízeny z velitelských stanovišť svazků a svazů PVOS.

Zvláštní význam mají protivzdušné operace vedené v prvních dnech války. V případě, že při jejich vedení bude dosaženo splnění úkolů (zničeno maximální množství prostředků vzdušného napadení nepřitele) odrazí se to ve sníženém bojovém úsilí nepřitele v dalším průběhu jeho vzdušných

Zvláštní význam má PVOS v počátečním období války, kdy musí spolehlivě splnit tyto úkoly:

- zabránit úderům na politická a hospodářská střediska státu a důležité komunikační uzly;
- uchránit před vzdušným napadením vlastní úderné prostředky vzdušného napadení a raketové prostředky;
- bránit operační uskupení pozemních vojsk a letectva spolu se silami a prostředky PVO vojsk a zabezpečit průběh mobilizace a rozvinutí vojsk na území státu.

V průběhu počátečního období války nutno počítat se změnami v celkové operační situaci. Tyto změny ovlivní operační sestavu PVOS a především PVO vojsk. Základní úkoly PVO však v podstatě zůstanou v platnosti, zlepši se jen podmínky bojové činnosti pro systém PVOS v tom, že před ním bude rozvinut systém PVO vojsk. Vojska PVOS organizovaná ve smíšené svazky a svazky, budou vést protivzdušné operace spolu s vojsky PVO vojsk.

operací, což vytvoří příznivé podmínky pro úspěšný průběh operací pozemních vojsk.

Protivzdušné operace mají některé základní rysy shodné se soudobými pozemními a vzdušnými operacemi. Je to především účast velkého počtu vojsk s různorodou bojovou a speciální technikou, velký rozsah, nepřetržitost vedení bez ohledu na denní a noční dobu a povětrnostní podmínky a omezené trvání. Současně však protivzdušné operace mají své zvláštnosti a právě jimi jsou charakteristické.

Zvláštnosti protivzdušných operací

- vzhledem k potřebám čelit překvapivým úderům jsou z hlediska organizace, plánování a zabezpečení připravovány již v míru, aby mohly být zahajovány bez dalších opatření a časových ztrát;
- protivzdušné operace spolu se vzdušnými operacemi budou první, kterými válka bude začínat;
- neobyčejně rychlý průběh sražení a bojů bude vytvářet časté a složité změny ve vzdušné situaci a udávat dynamický tón jejich průběhu.

Tyto zvláštnosti budou klást vysoké po-

žadavky na komplexní operační i bojovou připravenost svazů a svazků PVOS, zvláště však na oblast velení a všechny druhy bojového speciálního a materiálně technického zabezpečení.

V případě vedení protivzdušné operace svazy PVOS (svazem PVOS) v podmínkách okrajového státu, budou mít vliv na jejich průběh i další faktory. Budou to zejména změny v pozemní situaci, zvláště případné proniknutí pozemních vojsk nepřítele na některém směru, nutnost vést bojovou činnost nejen proti prostředkům vzdušného napadení nepřítele, které útočí na bráněné

objekty a vojska na vlastním území, ale i proti těm, které působí do operační a strategické hloubky socialistického tábora.

Protivzdušné operace se stávají přímou součástí operací na válčisti. Jejich organizace a plánování je uskutečňováno na stupni velení PVOS daného státu za předpokladu, že tento stupeň vzhledem k hodnotě sil a prostředků může řešit úkoly PVO aspoň na jednom hlavním vzdušném operačním směru.

Rozhodující úkoly při organizaci a vedení protivzdušných operací plní svazy a svazky PVOS.

III. Úloha a místo armády PVOS při organizaci a vedení protivzdušné operace

Armáda PVOS je operační svaz vojsk PVOS určený k účasti na vedení určité protivzdušné operace nebo i jejímu samostatnému vedení na jednom až dvou, výjimečně i více vzdušných operačních směrech.

Armáda PVOS je určena k ochraně důležitých objektů státu nebo jeho části a v podmínkách okrajového státu i k obraně operačního uskupení pozemních vojsk a letectva. Ve výjimečných případech může být armáda PVOS určena k obraně i jednoho, svým významem i rozlohou zvláště důležitého politickoekonomického centra.

V každém případě armáda PVOS plní úkoly v protivzdušné operaci v operační součinnosti se sousedními svazy PVOS a v taktické součinnosti svých svazů a útvarů se svazky a útvary sousedních armád PVOS.

1. Organizační složení, členění a operační sestava armády PVOS

Soudobá armáda PVOS je organizačně složena ze smíšených svazků (divizí a sborů PVOS).

Ve svém složení v závislosti na úkolu, celkovém počtu útvarů jednotlivých druhů vojsk a umístění v systému PVOS může mít 2–5 svazků. Sborny nebo divize PVOS jsou operačně taktické svazky určené k zabezpečení PVO objektů nebo prostorů v ohraničeném rozsahu, který v závislosti na složení svazku a počtu bráněných míst může mít 20–50 tisíc km². V některých případech svazky PVOS mohou mít charakter jen taktických stupňů velení.

Základ systému PVOS v operačním prostoru armády PVOS tvoří radiotechnický systém RTV, který souvisle napojuje na radiotechnické systémy sousedních svazů

PVOS. Radiotechnický systém je doplněn ještě speciálním systémem letecké dispečerské služby, která je určena k vedení a zabezpečení letů vlastního letectva.

Hlavní bojové prostředky vojsk PVOS jsou stíhací letectvo a PLD PVOS.

Systém PVOS v měřítku armády PVOS musí odpovídat celkové koncepci PVOS státu, nebo ji přímo tvoří a musí zároveň svou částí splňovat dané operační určení protivzdušné obrany celého socialistického tábora.

Určení jednotlivých druhů vojsk vyplývá z takticko-technických vlastností jejich bojových prostředků.

PLD PVOS je určeno k celokruhové obraně stanovených bráněných míst. Stíhací letectvo chrání tato místa a další objekty v rámci celého prostoru. PLD PVOS ve svých prostorech účinně působnosti vede bojovou činnost podle zásad součinnosti nejčastěji přednostně před stíhacím letectvem a někdy v těchto prostorech působí i stíhací letectvo. Přitom stíhací letectvo je určeno hlavně k ničení prostředků vzdušného napadení nepřítele na vzdálenějších přístupech k bráněným místům.

Jsou-li dvě nebo více bráněných míst od sebe vzdáleny na menší vzdálenost, mohou být z hlediska taktického členění spojena v pásmo, půlkruh nebo dokonce i v kruh a tak současně s obranou bráněných míst přehrazovat jeden nebo více náletových směrů. V takových případech působí stíhací letectvo především před prvním pásmem a pak mezi pásmy.

RTV plní základní úkol průzkumu vzdušné situace a informace o vzdušné situaci pro oba hlavní druhy vojsk (stíhací letectvo a PLD PVOS) a síly a prostředky PVO vojsk a při protivzdušné operaci i pro vševojskové štáby. Pro stíhací letectvo zabezpečuje sy-

stém RTV ještě navedení stíhačů na vzdušné cíle. Speciální radiotechnický systém letecké dispečerské služby zabezpečuje lety všech druhů letectva a podílí se tak přímo na přehledu ve vzdušné situaci na všech stupních velení PVOS.

Sestava PLD PVOS z hlediska operačně taktického učlenění v měřítku armády PVOS je závislá na určení bráněných míst nebo prostorů, což vyplývá ze zhodnocení jejich významu a důležitosti pro celkovou obranyschopnost země. Přednostně jsou bráněna PLD PVOS ekonomická a průmyslová centra a komunikační uzly.

Stíhací letectvo je rozmístěno v závislosti na letištní síti (její výstavba má proto být v souladu s potřebami účinného systému PVOS) na letištních tak, aby mohlo působit především na vzdálenější přístupy a dále nepřetržitě působit proti prostředkům vzdušného napadení nepřítele nad celým prostorem, jehož obrana je uložena armádě PVOS. Umisťovat stíhací letectvo na letištních uvnitř prostorů účinné působnosti PLD PVOS není výhodné.

RTV je rozmístěno po základních jednotkách (hláskách a radiotechnických uzlech) v liniích tak, aby zabezpečovalo zjištění prostředků vzdušného napadení nepřítele na náletových směrech na maximální vzdálenost a plošně pokrývalo celý prostor armády PVOS na všech výškách. Při jeho rozmístování musí být také dbáno potřeb zabezpečení navedení stíhacího letectva, přičemž je nutno však radiotechnické hlásky a uzly rozmístovat v zájmu maximálního využití jejich takticko-technických dat i za cenu vzdálenějšího umístění od letišť stíhacího letectva. Zvláštní pozornost je třeba věnovat radiotechnickému zabezpečení průzkumu vzdušné situace a navedení stíhacího letectva na malých výškách. Plošného radiotechnického pokrytí na malých výškách bude obtížné dosáhnout, na hlavních náletových směrech musí to být však zásadně zabezpečeno.

Operační sestava armády PVOS musí odpovídat úkolu, který má armáda plnit při vedení protivzdušné operace at už samostatně nebo v součinnosti s jinými svazy PVOS. Armáda PVOS svou operační sestavou je zároveň jedním z operačních sledů (nebo je částí) celkového systému PVO socialistického tábora.

Svazky PVOS tvoří pak v sestavě armády PVOS operačně taktické sledy. Taktické sledy tvoří útvary stíhacího letectva, pásma PLD PVOS a linie radiotechnického vojska.

2. Organizace a plánování protivzdušné operace na stupni armády PVOS

Úkol armády PVOS při organizaci a plánování protivzdušné operace vyplývá z jejího určení. Bude-li armáda PVOS vzhledem na své umístění a složení vést samostatně protivzdušnou operaci, stanoví jí úkol starší náčelník v souladu s požadavkem na zabezpečení důležitých objektů státu a vojsk a s požadavkem velení PVO socialistického tábora na přehrazení vyhodnocených vzdušných operačních směrů.

Příprava protivzdušné operace zahrnuje tato hlavní opatření:

- zpracování rozhodnutí pro vedení protivzdušné operace, plánování jejího vedení podle variant a stanovení úkolů svazkům PVOS;
- přípravu vojsk a štábů a zvyšování bojové připravenosti k zahájení protivzdušné operace v podmínkách postupného narůstání válečného nebezpečí;
- přípravu manévru silami a prostředky v období před zahájením protivzdušné operace a v jejím průběhu;
- organizaci velení a součinnosti;
- organizaci operačního, bojového, speciálního a materiálně technického zabezpečení.

a) Zpracování rozhodnutí, plánování, vedení protivzdušné operace podle variant a stanovení úkolů svazkům

Organizace a plánování je prováděna na základě směrnic staršího náčelníka.

Zámysl protivzdušné operace musí svým obsahem a pojetím zabezpečovat splnění úkolu s nejučelnějším ekonomickým použitím všech sil a prostředků PVO. Plně musí respektovat všechny zásady a závazky součinnosti na operačním stupni (se sousedními armádami PVOS), s vojskovou PVO, jakož i zásady součinnosti na taktických stupních velení uvnitř armády PVOS. Ve svém jádru musí obsahovat hlavní myšlenky a opatření, kterými se zamýšlí dosáhnout zničení maximálního počtu prostředků vzdušného napadení nepřítele ještě před splněním úkolů vzdušným nepřítelem a na které objekty (prostory) bude položen důraz. Z hlavních ideových, ale konkrétních myšlenek zámyslu vyplývá pak v dalším plánování protivzdušné operace podle variant.

Plánování protivzdušné operace podle variant se provádí na základě zhodnocení možností a pravděpodobného zámyslu nepřítele k vedení vzdušných operací v počá-

tečním období války. Přitom je nutno zvláště pečlivě uvážit bojové úsilí prostředků vzdušného napadení nepřitele na jednotlivých vzdušných operačních směrech a časové předpoklady jeho možné bojové činnosti. U vlastních sil a prostředků PVO je třeba správně vyhodnotit jejich možnosti.

Vzhledem k tomu, že to obvykle nelze vyhodnotit jednoznačně, je účelné brát v úvahu několik (2–3) nejpravděpodobnějších variant. Plánování podle více než tří variant je nevýhodné; výhodnější je počítat s jejich kombinací.

Při stanovení úkolů svazků PVO je třeba vzít v úvahu především jejich určení a charakter stupně velení.

Divizím PVO, které jsou ve většině případů taktickým stupněm velení, se ukládá úkol bránit jedno nebo dvě bráněná místa a ničit prostředky vzdušného napadení nepřitele stíhacím letectvem v ohraničeném prostoru na vyhodnocených taktických vzdušných směrech.

Sborům PVO, které jsou nejčastěji operačně taktickým stupněm velení, se ukládá úkol bránit bráněná místa a přehradit jeden až dva vzdušné operační směry. V obou případech úkol má být v souladu s uplatněním zásady centralizovaného použití stíhacího letectva a zabezpečovat možnost manévrem všech prostředků PVO měnit podle potřeby důraz v jednotlivých prostorech i na směrech.

Zároveň je nutno, aby uložení úkolu umožňovalo uplatňovat na těchto stupních velení iniciativu při vedení bojové činnosti s maximálním využitím vlastností hlavních bojových prostředků PVO.

Úkoly svazků a útvarů PVO vojsk, eventuálně stíhacího letectva určeného k obraně pozemních vojsk, je nutno stanovit v souladu s jejich hlavním určením a z něho vyplývající sestavy tak, aby byly vytvořeny a zachovány podmínky pro manévry sil a prostředků PVO vojsk a pozemními vojsky.

b) Příprava vojsk a štábů a zvyšování bojové připravenosti k zahájení protivzdušné operace v podmínkách postupného narůstání válečného nebezpečí

Tato opatření se rozpracovávají z hlediska postupného narůstání válečného nebezpečí a času, který je pro jednotlivé etapy předvídan.

Armáda PVO v míru má být na určitém stupni bojové pohotovosti. Především má být v bojové pohotovosti celý systém velení a součinnosti a podstatná část radio-technického systému. Dále má být v bojové

pohotovosti část sil a prostředků stíhacího letectva a PLD PVO s určením vést boj proti narušitelům vzdušného prostoru a zabezpečit přechod všech sil armády PVO do plné bojové pohotovosti.

Pro období úhrady vzdušného napadení je třeba plánovat opatření zvyšující bojovou pohotovost a připravenost. Mohou to zejména být:

- zaujetí VS bojovými směny,
- aktivování záložních VS, dalších spojovacích, radiotechnických a protiradio-technických prostředků,
- zvýšení počtu pohotovostních jednotek stíhacího letectva a PLD PVO, eventuálně i zvýšení stupně jejich bojové pohotovosti,
- změny v operační sestavě RTV, stíhacího letectva, PLD PVO a zásob materiálu k rozptylení sestavy, vyvedení na záložní (nepříteli neznámá) postavení, letiště, eventuálně k změně úsilí PVO na základě upřesněného zámyslu,
- ženížní úprava nebo dobudování míst velení, postavení PLD PVO a RTV, rozptylových prostorů stíhacího letectva, výstavba (dostavba) úkrytů pro živou sílu a techniku,
- zlepšení technického zabezpečení sil a prostředků PVO.

Uvedená opatření je nutno všestranně zabezpečit a utajit. Zvláště je třeba utajit manévry ke změně operační sestavy a provádět je spolu s opatřeními operačního a taktického maskování. Vzhledem k tomu, že nelze dost přesně odhadnout časovou délku období úhrady, musí být armáda PVO zásadně připravena zahájit protivzdušnou operaci z mírových podmínek. V jejím průběhu pak provádět opatření podle upřesněného zámyslu vedení operace a dalších podmínek vyhodnocených v prvním období bojové činnosti.

c) Příprava manévru silami a prostředky v období před zahájením protivzdušné operace a v jejím průběhu

Opatření vychází ze zámyslu vedení protivzdušné operace a rozplánování bojové činnosti podle variant, ve kterých se počítá s manévrem za účelem změny úsilí PVO z hlediska změn v hodnocení náletových směrů. Prakticky obsahuje plánování a zabezpečení přesunů útvarů stíhacího letectva, PLD PVO a jednotek RTV. Konkrétní plánování přesunu musí odpovídat plánovanému bojovému použití podle variant eventuálně i kombinací těchto variant. Při pře-

sunech je nutno využít vzdušných dopravních prostředků a provádět je zásadně utajeně spolu s opatřeními operačního maskování.

Naplánovaná opatření je možno uskutečňovat buď v období úhrady napadení nebo v průběhu protivzdušné operace. Manévr zálohami je plánován, prováděn však je většinou již jen v průběhu vedení protivzdušné operace. V průběhu protivzdušné operace je nutno počítat nejen se zasazováním záloh, ale i s jejich vytvářením pro další vedení bojové činnosti.

d) Organizace velení a součinnosti

Tato část plánu protivzdušné operace je vedle zámyslu a plánování činnosti sil a prostředků armády PVOS k vedení protivzdušné operace nejcitlivější a proto opatření z ní vyplývající musí být propracovány a prakticky osvojeny na všech stupních velení již v míru.

Obsah velení a součinnosti na stupni armády PVOS je dán jejím operačním charakterem a dále bude záviset na tom, kolika a jakým nižším stupňům velení armáda PVOS velí.

Za předpokladu, že armáda PVOS velí několika operačně taktickým stupňům velení (sborům PVOS), bude do obsahu velení patřit především:

- přijetí rozhodnutí (podle zámyslu) a uložení úkolů podřízeným sborům PVOS,
- upřesnění úkolů v období úhrady napadení,
- organizace a zabezpečení manévru ke změně úsilí PVO na základě upřesněného zámyslu,
- organizace a zabezpečení manévru zálohami (armády PVOS) včetně prostředků materiálně technického zabezpečení a zásob,
- upřesnění bojových sestav sborů včetně sestav PLD u bráněných míst a jejich schválení,
- upřesnění organizace součinnosti mezi sousedními armádami PVOS, mezi sbory PVOS, mezi PVO vojsk a frontovým stíhacím letectvem a nakonec mezi CO státní,
- stanovení zásad součinnosti mezi útvary stíhacího letectva, PLD PVOS a RTV v rámci sboru, zásad pro součinnost s PVO vojsk, frontovým stíhacím letectvem a CO krajů,
- stanovení zásad pro součinnost taktických stupňů velení vlastní armády PVOS se sousedními armádami PVOS,
- místa velení sborů (záložní VS),

- schválení VS taktických stupňů velení v rámci jednotlivých sborů PVOS.

Při organizaci součinnosti armády PVOS se sousedními (spojeneckými) operačními svazy PVOS nutno stanovit:

- vyčlenění sil stíhacího letectva, které bude působit ve prospěch součinnosti strany a způsob jeho vyžádání a zasažení,
- způsoby předávání zpráv o vzdušné situaci, zejména zpráv o cílech směřujících do prostorů součinnosti strany a součinnosti pásma (čáry) pro toto předávání,
- způsoby předávání velení nad stíhači působícími na operační dolet do prostoru sousední armády PVOS.

Při organizaci součinnosti armády PVOS se silami a prostředky PVO vojsk a frontového stíhacího letectva je třeba především stanovit:

- síly a prostředky PVO vojsk a frontového stíhacího letectva, které budou působit v protivzdušné operaci,
- způsoby předávání zpráv o vzdušné situaci svazkům a útvarům pozemních vojsk a letectva,
- způsoby předávání zpráv pozemními vojsky přes stupně velení PVO vojsk o vzdušné situaci,
- způsoby předávání změn v sestavě pozemních vojsk a z nich vyplývajících změn i v sestavě PVO vojsk,
- způsob vyjmutí sil a prostředků PVO vojsk a frontového stíhacího letectva ze sestavy vytvořené pro vedení protivzdušné operace, způsob vytváření rozvinutého systému PVO vojsk a oddělení tohoto systému od systému PVOS,
- stanovení prostorů, v nichž je odpověden za PVO velitel APVOS a velitel vojsk PVOV, úprava velení na styku těchto prostorů (v součinnostních pásmech),
- přebírání objektů v tylovém prostoru frontu k obraně silami a prostředky PVOS a převzetí části území do odpovědnosti velitele armády PVOS.

Při organizaci součinnosti armády PVOS s CO státní je nutno stanovit:

- způsoby uvědomování CO státní o vzdušné situaci a vyhlašování stupňů ohrožení nebo poplachu,
- možnosti a způsoby poskytování vzájemné výpomoci při likvidaci atomového napadení.

Součinnost mezi sbory PVOS v rámci armády PVOS se v podstatě organizuje ze

stejných hledisek jako mezi svazy (armádami PVOS).

K zabezpečení součinnosti uvnitř svazků (sborů PVOS) se stanoví zásady velení a součinnosti. Přitom se součinnost zvlášť neorganizuje, ale na základě jednotčích zámyslu velitele se uskutečňuje přímo v průběhu bojové činnosti s použitím zásad součinnosti.

V podstatě je možno řídit bojovou činnost ze stupně svazku PVOS podle těchto základních zásad:

- podle rozdělení cílů mezi stíhací letectvo a PLD PVOS,
- podle časového omezení činnosti jednotlivých prostředků PVOS na vzdušné cíle,
- podle rozdělení a vymezení prostorů bojové činnosti jednotlivých prostředků PVOS stanovením čar a výšek jejich možné působnosti.

Každý z těchto způsobů má své výhody i nevýhody a nelze ani jeden z nich považovat za dokonalý a stále platný. Neefektivnějšího použití prostředků PVOS je možno dosáhnout jedině kombinací všech způsobů tak, jak to bude vyžadovat vzdušná situace a umožňovat stupeň bojové pohotovosti jednotlivých prostředků PVOS. Takovému použití z hlediska organizace velení nejlépe odpovídá organizace smíšených svazků PVOS, která umožňuje velet z jednoho VS.

e) Z hlediska forem dokumentace jsou opatření přípravy protivzdušné operace zpracovávána v jeden celkový dokument „Plán protivzdušné operace armády PVOS“. Tento dokument zpracovává štáb armády PVOS za účasti velitelů PVO vojsk a frontového stíhacího letectva. Plán protivzdušné operace se zpracovává na mapě i textově a obsahuje hlavní opatření uvedená za a)–c).

Jako přílohy k němu se zpracovávají:

- plán součinnosti,
- plány operačního (bojového), speciálního a materiálně technického zabezpečení.

Forma zpracování může být různá, v každém případě však musí zabezpečit:

- upřesnění plánu protivzdušné operace,
- použitelnost dokumentace při velení na VS,
- snadné stanovení úkolů podřízeným (nebo upřesnění úkolů),
- stanovení zásad součinnosti a umožňovat podle těchto zásad velet,
- řešit všechny druhy zabezpečení v duchu zámyslu a variant protivzdušné operace.

f) Organizace operačního, bojového, speciálního a materiálně technického zabezpečení.

Operační zabezpečení (na stupni armády PVOS a sborů PVOS) a bojové zabezpečení na taktických stupních velení obsahuje:

- průzkum vzdušné situace,
- systém uvědomování o vzdušném nepříteli,
- maskování,
- ochrana proti ZHN,
- boj se vzdušnými výsadky,
- protiradiotechnická opatření.

Speciální zabezpečení zahrnuje především inženýrsko-technické zabezpečení, meteorologické zabezpečení, letovodské zabezpečení a pozemní zabezpečení navigace.

Obsah jednotlivých druhů zabezpečení nebude podrobně rozpracovávat, je třeba však připomenout, že mají při organizaci a vedení protivzdušné operace, zvláště z operačních stupňů velení, podstatný význam. Především protiradiotechnická opatření jsou důležitým druhem operačního zabezpečení (pokud nejsou součástí přímo aktivního boje se vzdušným nepřítelem), jehož význam bude v perspektivě ještě narůstat.

Materiálně technické zabezpečení

Organizace a řízení materiálně technického zabezpečení na stupni armády PVOS a sboru PVOS se provádí komplexně s navázáním na teritoriální systém zásobování organickými týly svazu nebo svazků.

Rozložení zásob na jednotlivých stupních musí odpovídat zámyslu vedení protivzdušné operace a v jeho smyslu má být zabezpečena i potřebná záloha hlavních druhů materiálu.

Ve svazcích PVOS u samostatných útvarů stíhacího letectva je však třeba ponechat oddělení bojových útvarů od týlových (stíhacích leteckých pluků od letištních praporů), aby byly vytvořeny dobré podmínky pro manévry letectva.

3. Vedení protivzdušné operace a velení v jejím průběhu ze stupně armády PVOS

Armáda PVOS musí být všestranně připravena zahájit protivzdušnou operaci a velet podřízeným svazkům bezprostředně z mírových podmínek a v jejím průběhu upřesnit úkoly. V případě, že před zahájením vzdušných operací nepřítel bude určitě období úhrozy, je nutno v armádě PVOS učinit opatření k zvýšení bojové pohoto-

vosti (podle stupně úhrozy) nebo opatření k dosažení plné bojové pohotovosti, popřípadě i podle upřesněného zámyslu.

Při vedení protivzdušné operace je nutno maximální pozornost věnovat všem otázkám velení a součinnosti, otázkám obnovování bojové pohotovosti, nahrazování ztrát a manévru zálohami.

Velitel a štáb armády PVOS musí v průběhu protivzdušné operace dovedně a směle řešit soustřeďování sil a prostředků na vzdušné operační směry podle vyhodnocení zámyslu nepřitele, a to nejen stíhacím letectvem, ale i PLD PVOS a RTV.

Mimofádnou pozornost musí věnovat štáb armády PVOS nepřetržitěmu vyhodnocování vzdušné situace a z ní vyvodit závěry o intenzitě a způsobu možného použití prostředků vzdušného napadení nepřitelem v dalším pokračování jeho vzdušných operací a pro organizaci účelného a účinného dalšího vedení protivzdušné obrany.

Vojska PVOS musí být připravena provádět bojovou činnost s velkým úsilím a v těžkých podmínkách vzdušných úderů nepřitele. Systém velení v PVOS musí být

organizován tak, aby byla vyloučena ztráta velení a spojení. Vedle systému záložních VS na všech stupních velení je třeba na stupni armády PVOS organizovat velení tak, aby bylo možno při vyřazení VS některého svazku PVOS velet jeho útvarům i přímo takticky po určitou dobu. Naproti tomu organizace velení a součinnosti na stupni svazku PVOS (zejména sboru PVOS) musí zabezpečit možnost velet všem silám a prostředkům armády PVOS a plnit vůči sousedům i povinnosti vyplývající z operační součinnosti.

Tyto požadavky, směřující k nepřetržitosti velení, vyžadují správně rozdělit odpovědnost a působnost na operačních, operačně taktických a taktických stupních velení a nedopustit dvojaké chápání zásad velení a součinnosti.

Praktickou činnost štábů všech stupňů, jako orgánů velení z velitelských stanovišť, je nutno s velikou pozorností nacvičovat a sladovat. Úroveň připravenosti velitelů a štábů velet z VS je nutno považovat za jedno z hlavních kritérií celkové účinnosti systému PVOS.

Článek obsahuje některé názory na přípravu a vedení protivzdušných operací. Je možno na různé otázky mít rozdílné názory, nebo je lépe zpracovávat a dokonce formulovat i některé nové zásady. Přitom je však nutno dbát základních zásad pro organizaci a vedení protivzdušných operací a vidět možnost jejich změn v dalším kvalitativním skoku ve vývoji prostředků PVO v perspektivě. Organizaci a vedení protivzdušné operace je třeba pečlivě studovat a rozpracovávat se zřetelem na konkrétní podmínky a zvláštnosti. Zejména by bylo žádoucí rozpracovat podrobně celou oblast velení a součinnosti s důrazem na operačně taktické a taktické stupně velení.

Dále je třeba rozpracovávat otázky všech druhů zabezpečení, zvláště však ochrany proti ZHN, operační a taktické maskování, protiradiotechnickou činnost, inženýrsko-technické zabezpečení a materiálně technické zabezpečení (zvláště PHM). Jestli můj příspěvek vyvolá diskusi a přispěje k rozpracování naznačených otázek, pak splní svoje určení.

Některé zkušenosti z ženijního zabezpečení operace v počátečním období války

Kolektiv velitelství ženijního vojska MNO

V příspěvku chceme poukázat na řadu cenných zkušeností a poznatků, které v nemalé míře přispívají nejen ke zkvalitnění práce štábů ženijních náčelníků, ale současně i dávají další předpoklady k zvyšování bojové pohotovosti ženijního vojska.

Hlavním ovlivňujícím činitelem při řešení jednotlivých úkolů ženijního zabezpečení se staly zbraně hromadného ničení. Proto plánování ženijního zabezpečení na všech stupních musí vycházet z dokonalé znalosti přesně vedené a vyhodnocené radiální situace, a to zvláště těch vlivů, které budou mít bezprostřední vliv na plánovaná ženijní opatření.

I. Metody plánování a organizace ženijního zabezpečení v počátečním období války

Počáteční období války ovlivňuje plánování a organizaci ženijního zabezpečení především tím, že v tomto období, se zřetelem k rozsahu úkolů bude citelný nedostatek ženijních sil.

I když hlavní těžiště bude položeno na zabezpečení útočné operace, bude nutno zabezpečovat i některé prvky obranného charakteru, jejichž cílem bude zabezpečit rozvinutí dalších sil.

Proto ihned z počátku nebude možno zabezpečit v potřebném rozsahu všechny úkoly tak, jak by to bylo zapotřebí.

Především musíme zabezpečit vojska na směru rozhodující činnosti a splnit hlavní úkoly, mezi něž nutno počítat především ženijní zabezpečení manévru a vysokého tempa vojsk na bojišti.

Plnění úkolů ženijního zabezpečení v počátečním období války bude ztěženo zejména tím, že toto období se bude vyznačovat provedením hromadného úderu jadernými zbraněmi, který právě v tomto období bude nejmohutnější a může být proveden s překvape-

ním. Další zvláštnost, která značně ztěžuje organizaci ženijního zabezpečení v počátečním období války, spočívá i v tom, že ženijní jednotky a útvary budou teprve do bojových sestav vcházet ze svých prostorů rozptýlení.

Operační svaz na směru rozhodující činnosti nebude však zesílen ženijními silami a prostředky jednorázově, ale postupně.

Na stupni vyššího operačního svazu budou pak ponechávány nejnemnější zálohy a ty síly a prostředky, které budou zabezpečovat manévry operačních záloh.

Při plánování a organizaci ženijního zabezpečení v počátečním období války nutno dobře vyhodnotit všechny objekty možného atomového napadení a mít přehled o tom, jak se na organizaci ženijního zabezpečení projeví i provedení vlastních úderů.

K zahájení úkolů ženijního zabezpečení, které mají zásadní význam, jako je např. opevňování, zatarasování či operační maskování, musí být vydán rozkaz velitele vyššího operačního svazu.

II. Úkoly ženijního zabezpečení útočné operace

Hlavní úkol ženijního zabezpečení v počátečním období války je nutno vidět ve vytvoření příznivých podmínek k rychlému vyvedení vojsk zpod úderu jaderných zbraní do prostoru rozptýlení, v zabezpečení rychlého přechodu do útočné operace a v dalším dosažení plánovaných vysokých temp v jejím průběhu.

Tomuto hlavnímu úkolu v jednotlivých údobích útočné operace v počátečním období války budou podřízovány všechny ostatní úkoly ženijního zabezpečení.

A. Organizace a provádění ženijního průzkumu

V období plánování útočné operace se ukazuje, že je nutno, aby náčelník ženijního vojska stanovil a zaplánoval úkoly svým ženijním průzkumným prostředkům a předem předložil požadavek na získávání zpráv ze zájmového prostoru nebo z prostoru předpokládané bojové činnosti, na celou hloubku úkolu. Budou to především prostory, kde nepřítel provádí ženijní opatření, jako je zatarasování, zřizování atomových fúgašů a náloží, budování obranných postavení, zřizování přepravišť, přípravu stávajících přechodů k ničení apod.

Hlavní těžiště ženijního průzkumu musíme položit na rozhodující směr činnosti vojsk, s důrazem na tankové svazky, které budou vyjadřovat hlavní úsilí operačního nebo vyššího operačního svazu.

Na stupni vyššího operačního svazu je nutno v počátečním období kalkulovat s jednou ženijní průzkumnou rotou.

Na stupni operační svaz i vyšší operační svaz můžeme průzkumné prostředky, poněvadž jich je dostatek a jsou dostatečně vybaveny především

pojtky, použít na celou hloubku útočné operace. Začleňování ženistů průzkumníků do vševojskových PzS budeme provádět v případech, kdy bude vševojsková PzS vyslána do prostoru, na němž má zvláštní zájem i náčelník ženijního vojska.

Bude však nutné, aby náčelník ženijního vojska operačního svazu i vyššího operačního svazu počítal s vytvořením dostatečné zálohy (do splnění bližšího úkolu $\frac{1}{3}$ až $\frac{1}{2}$) a s posílením prvosledových svazků průzkumnými ženijními prostředky.

Vážnou otázkou i nadále zůstává zabezpečení vysazení průzkumných skupin a spojení s nimi. Osvědčila se praxe, že náčelník ženijního vojska vyššího operačního svazu nebo operačního svazu předá průzkumné jednotky (jednu nebo dvě čety) do podřízenosti veliteli průzkumné jednotky zvláštního určení (na stupni operačního svazu rota zvláštního určení, na stupni vyššího operačního svazu prapor zvláštního určení). V období plánování musíme tyto jednotky s potřebným materiálem a dopravními prostředky přesunout (buď z mírových posádek nebo z prostoru rozptýlení) do prostoru soustředění nebo do prostoru rozptýlení příslušné jednotky zvláštního určení.

Úkoly a vysazování těchto průzkumných skupin předává náčelník ženijního vojska cestou oddělení průzkumu operačního svazu nebo cestou zprávodajské správy vyššího operačního svazu. Úkoly jsou zahrnuty do bojových nařízení jednotlivých náčelníků průzkumu.

Vlastní vysazování ženijních průzkumných skupin se provádí na smluvený signál péčí velitele jednotky zvláštního určení. Spojení s průzkumnými skupinami je zabezpečeno přes spojovací střediska, která jsou zřizo-

vána prostředky náčelníků průzkumu operačního nebo vyššího operačního svazu. Získané zprávy jsou potom předávány velitelem spojovacího střediska souběžně náčelníkovi průzkumu a náčelníkovi ženijního vojska operačního svazu, u vyššího operačního svazu náčelníkovi informační skupiny zpravodajské správy a náčelníkovi ženijního vojska.

Ukazuje se, že u operačního a vyššího operačního svazu není nutno zpracovávat samostatný plán ženijního průzkumu. Úkoly průzkumu jsou zahrnuty v plánu ženijního zabezpečení útočné operace a v průběhu operace pak v pracovní mapě náčelníka ženijního vojska. Úkoly průzkumným prostředkům, které zůstaly v sestavě ženijní brigády, se dávají jednotlivými bojovými nařízeními a rozkazy. Nezpracovávají se jako samostatné bojové nařízení pro průzkum.

B. Zabezpečení státního území do doby přechodu do útočné operace

Při ženijním zabezpečení státního území v počátečním období války vycházíme ze sil a prostředků včetně materiálu, z předpokládané časové možnosti a dokonale znalosti vyhodnocení terénu.

Především musíme vyhodnotit (určit) důležité aktivní směry z hlediska nepřítelů a kam položit hlavní úsilí při zatarasování. Přitom nesmíme opomenout ani pasivní směry z hlediska nepřítelů a aktivní směry z hlediska vlastního. S tím plně souvisí i příprava k ničení silničních objektů opatřených stálými zařízeními a kde nebo v kterých prostorech budovat uzly zátarasů. Zkušenosti ukazují, že je lépe plánovat uzly zátarasů jako jednotypové s nejkratší nutnou dobou na přípravu. Jsou nejúčelnější z hlediska času na přípravu i z hlediska prostředků a sil.

Nejdůležitější je včas vydat rozkaz k zatarasování. K zabezpečení jednotného plnění úkolu bude tento rozkaz vydávat velitel vyššího operačního svazu.

Těžiště zřizování pasivních výbušných zátarasů je nutné položit do operačních svazů a svazků. Proto je třeba, pokud to síly a prostředky dovolují, zesílovat operační svazy pro tento úkol. S ohledem na čas a prostředky je reálné, aby vyšší operační svaz prováděl jen manévry zátarasů. Budeme proto i nadále u vyššího operačního svazu vyčleňovat ženijní jednotku, jako POZ anebo ŽŽ, která bude připravena plnit úkol v POZ. Počet ženijních útvarů a jednotek pro plnění úkolů manévru zátarasů bude však vždy závislý na terénu a ženijních silách, které jsou k dispozici v tomto období. Nadále budeme plánovat, aby POZ (ŽŽ) při manévru zátarasů působil v součinnosti s DPTZ. Tato součinnost je též závislá na konkrétní situaci.

U vyššího operačního svazu je nutné vést mapu všeobecného přehledu zátarasů (výbušných) jak operačních, tak i zátarasů zřízených jednotkami operačních svazů. K provedení souvislého odtarasení předávají operační svazy potřebnou dokumentaci vyššímu operačnímu svazu, nebo prostřednictvím něho těm organizacím, které zůstávají na vlastním území a jsou odpovědné za organizaci prací.

Opatření k vyvedení vojsk zpod úderu AZ

Při vyhlášení bojového poplachu budou vojska vyváděna do plánovaných prostorů rozptýlení. Požadavkem je, aby prostory rozptýlení poskytovaly svým charakterem co nejvíce ochranu před ničivými účinky jaderných zbraní.

Ne však každý silně členitý terén bude jako prostor rozptýlení vhodný.

Vedle ochranných vlastností je výhodné, aby se vyznačoval i potřebnou maskovací kapacitou a dostatečně hustou silniční sítí, která by umožnila nejen rychlé zaujetí prostoru rozptýlení, rychlé a skryté manévry uvnitř, rychlé přeskupení ze záložních do hlavních prostorů rozptýlení při provádění protiatomového manévru, ale i rychlé vyvedení z těchto prostorů na směry činnosti v případě úhrozy.

Cesty z mírových posádek do prostoru rozptýlení mají být v dobrém technickém stavu, mít pokud možno co nejméně citlivých míst, jako jsou mosty, průjezdy většími městy a lesními masivy. Tyto cesty mají být také co nejkratší.

Jejich průzkum provádíme již v míru a již předem určujeme objíždky citlivých míst a záložní přechody. Objekty na těchto cestách musí mít potřebnou únosnost 60 tun. Na každé dva přechody hlavní je nutno mít aspoň jeden přechod záložní. V míru budeme provádět občasnou jejich kontrolu se zřetelem ke stavebním úpravám, které na nich mohou být prováděny. Cesty nemají mít pokud možno postranní porosty (stromořadí, aleje), které mohou v případě úderu jadernými zbraněmi nepříznivě ovlivnit provedení rychlého přesunu. Proto budeme plánovat i cesty záložní a již předem určovat cesty rokádní, které by zabezpečovaly přechod z jedné cesty na druhou. Prostory rozptýlení zvolíme za přirozenými překážkami. Aby nebyl ohrožen přesun do prostorů rozptýlení, je výhodné, budeme-li mít zprávy o nepříteli, učinit některá předběžná opatření, jako vypouštění vodních děl s energetickým zařízením na minimální pracovní hladinu a u vodních zdří, které slouží pro zásobování vodou, na minimální zásobu vody.

V prostorech rozptýlení, bez ohledu na délku předpokládaného pobytu, se

musí vojska pečlivě maskovat, organizovat opatření protipožární ochrany a ochrany živé síly a bojové techniky před ničivými účinky jaderných zbraní. Hlavní úkol ženíjního vojska bude zde spočívat v úpravě dostatečného počtu hlavních cest pro manévry uvnitř prostoru.

C. Zabezpečení vysokého tempa v útočné operaci v počátečním období války

Velké jsou úkoly ženíjního zabezpečení úpravy a obnovy komunikací a násilných přechodů přes vodní překážky v soudobých podmínkách.

Vysoké tempo operací ukázalo na nutnost zabezpečovat komunikace pro zasazování druhého sledu vyššího operačního svazu novým způsobem.

Při zabezpečování komunikací přecházíme na teritoriální systém, tj. přidělíme jednotlivým praporům určitá pásma k úpravě a údržbě, tím umožníme soustředit na komunikačních uzlech potřebnou techniku, která je schopna po krátkém přesunu odstranit následky činnosti nepřitele nebo vytvořit vhodné objíždky. Znalost terénu a jeho vyhodnocení z hlediska použití ZHN napomáhá splnění úkolu.

Je nutné, aby ženíjní náčelník dával své doporučení při výběru os přesunu, neboť on nejlépe zná úroveň komunikačního systému, dosud vybudované a udržované komunikace, rozmístění ženíjních jednotek i možnosti těžby materiálu a techniky z místních zdrojů. Rozhodnutí o komunikacích musí být vydáváno v nejkratším možném termínu a nesmí být zásadně měněno.

S přihlédnutím na značné možnosti jednotek a útvarů silničního vojska při údržbě komunikací, musí se osobní styk s odpovědnými funkcionáři týlu stát hlavní metodou součinnosti, jejímž cí-

lem musí být včasné a přesné rozdělení úkolů při zabezpečování manévru operačních záloh.

I když rozvoj soudobé techniky směřuje u bojových vozidel k obojživelnosti a tak k schopnosti překonávat vodní překážky (obojživelné transportéry, tanky uzpůsobené pro hluboké brodění), přesto zabezpečení přechodu vodních toků neztrácí na své důležitosti, ale naopak, vzhledem k tempu operace a možností ničení nepřítelů, ještě jeho význam stoupá. Je nutné zabezpečit přepravu klasického dělostřelctva, automobilní techniky, raketového dělostřelctva a jiných prostředků. Soudobými přepravními prostředky (SMS) je možno se značným vypětím pinit stanovené úkoly na celou hloubku útočné operace, při zabezpečování svazku dvěma mosty na užších a jedním na širokých překážkách.

Manévr mosty je možno prakticky provádět až po dvou dnech. Manévrování v kratších časových intervalech je těžko splnitelné, zvláště když uvážíme, že ztráty budou dosahovat 20 až 30 % ze zasažené techniky, což nutně si vyžaduje určitá organizační opatření ve specializovaných jednotkách.

D. Ženíjní zabezpečení raketových vojsk

Ženíjní zabezpečení raketových vojsk nutno řešit v těsné součinnosti mezi ženijním vojskem, velitelstvím dělostřelctva a velitelstvím PVO. Základně je nutno tento úkol řešit zesílením potřebnými ženijními jednotkami (útvary) a ženijní technikou. Bezprostřední organizaci zabezpečení a řízení prací ponechat ženijním náčelníkům raketových svazků a útvarů.

Centrální řízení tohoto úkolu v podrobnostech není možné v soudobých podmínkách útočné operace, vzhledem

ke způsobu vedení boje raketovými prostředky. Pokud budou jednotlivé raketové svazky a útvary přiděleny operačním svazům, budeme ve štábu velitelství ženijního vojska vyššího operačního svazu počítat se zesílením operačních svazů ženijními silami a prostředky.

Štáb náčelníka ženijního vojska vyššího operačního svazu je povinen řešit zabezpečení přesunu raketových svazků a útvarů během útočné operace. Ženíjní vojsko bude zabezpečovat komunikace pro prostředky vyššího operačního svazu. Je výhodné proto, aby i osy pro přesun raketových svazků a útvarů navrhovalo ženijní vojsko. Tím se zjednoduší a urychlí splnění tohoto úkolu.

Součinnost bude se týkat upřesnění úkolů co do času a prostoru. Umožní ona paralelně sladit manévr ženijních jednotek, udržujících komunikace.

Neméně důležitým úkolem bude zabezpečení živé síly a bojové techniky raketových vojsk v prostorech bojového rozmístění. Vzhledem ke krátkým časovým lhůtám k splnění úkolů, budeme volit nové prostory bojového rozmístění v takovém terénu, který by svými přirozenými ochrannými vlastnostmi zabezpečoval ochranu živé síly a bojové techniky raketových vojsk.

Tyto prostory musí mít dostatečnou komunikační síť. Pokud nelze využít ochranných vlastností terénu, budují se v těchto prostorech okopy k ochraně živé síly a techniky. Rekonstrukci těchto prostorů v průběhu útočné operace budeme provádět vzdušným průzkumem. Ženíjní úpravu prostoru budeme moci pak zahájit co nejdříve. Určené ženijní síly a prostředky budou postupovat ihned za sestavou útočících vojsk. Někdy bude možno využít i ženijní zálohy, která bude rozmístěna v blízkosti budovaného prostoru.

E. Ostatní úkoly ženijního zabezpečení

Operační maskování

Komplexní řešení otázek operačního maskování vyžaduje zpracovat plán operačního maskování, který musí být v souladu s plánem operace. Doposud převládá názor, že operační maskování je pouze úkol ženijní. Má-li plán operačního maskování, jako celek, dosáhnout rozhodných výsledků při zachování základní podmínky operačního maskování — utajení, musí se stát odrazem požadavků všech druhů vojsk a musí být zpracován skupinou osob zvlášť k tomu vyčleněných, při zachování vedoucí úlohy plánovací skupiny vyššího operačního svazu.

Chceme-li dosáhnout rozhodných výsledků v operačním maskování zvláště v počátečním období války, v období ohrožení státního území, musíme současně provádět řadu opatření organizačně taktického i technického rázu.

Na základě plánu operačního maskování musíme neprodleně vydat bojová nařízení pro maskování podřízeným štábům a útvarům. Tato nařízení jsou druhým základním dokumentem, v kterém jsou obsaženy úkoly prováděné v přípravě i v průběhu útočné operace; zvláštní důraz v něm klást na přípravu sil a prostředků a organizaci maskování na všech stupních.

Uvedeme některé zkušenosti v použití ženijních, pontonových a maskovacích útvarů a jednotek při provádění úkolů v rámci operačního maskování a při opatření organizačně taktického a technického rázu.

Potvrdilo se, že z důvodu nedostatečné hustoty ženijních sil na bojišti nelze používat k maskování ženijní útvary, ale nutno přenést plnění úkolů hlavně organizačně taktických a technických, na všechny druhy vojsk. Že-

nijní útvary a jednotky používat pro plnění úkolů maskování jen v rámci plnění ženijních úkolů. Použití pontonových a maskovacích útvarů a jednotek se stává vzhledem k jejich speciálnosti jednoznačné. Pontonové útvary a jednotky budeme vzhledem k jejich materiálnímu vybavení zásadně používat při maskování jen k vytváření klamných přeprav. Úsilí maskovacích útvarů a jednotek zaměříme na provádění demonstrační a klamně činnosti ve prospěch raketových vojsk a k vytváření klamných operačních směrů, v těsné součinnosti s druhy vojsk a operačním svazem, který bude tímto úkolem pověřen.

Zásobování vodou

Otázce zásobování vodou není ještě na všech stupních velení věnována patřičná péče, i když její význam v podmínkách oboustranného použití ZHN nebyvale vzrostl. Pro řešení této problematiky, zvláště v průběhu vedení operace, vyplynuly určité závěry. V přípravě operace v počátečním období války bude dostatek stávajících vodních zdrojů k zásobování vojsk vodou, tudíž bude kladen hlavní důraz na vlastní zásobování. Řešení této problematiky pří náleží do působnosti týlu. Získat vodu v průběhu operace můžeme z těchto zdrojů:

- zřizovaných studní,
- zřizovaných vodních stanic u proudícího zdroje.

Vzhledem k značné spotřebě vody pro zabezpečení vojsk a omezeným možnostem ženijních sil na bojišti se ukazuje, že zřizování vodních zdrojů až do stupně svazu se musí stát záležitostí vševojskových velitelů. Operační svaz se stane vzhledem k vysokým tempům vedení operace hlavním článkem zásobování vodou.

Kalkulačně je nutno počítat pro vybudování jedné studny s 1,5 až 2 dv družstva. Kapacita 1 studny 10 m³/den. Na zřízení jedné vodní stanice u proudícího zdroje počítat 179 denních výkonů. Kapacita bude odvislá od množství čerpadel. Při jednom kusu čerpadla počítat s kapacitou 384 m³/den.

Na stupni vyššího operačního svazu využít pro zřizování vodních zdrojů hydrotechnickou rotu. Kapacitu hydrotechnické roty využít přednostně k získávání vody pro zabezpečení míst velení vyššího operačního svazu, volnou kapacitu pro jeho raketové svazky a útvary. Nelze uvažovat o jejím možném dělení, tj. k zesilování svazů prvního sledu.

Závěrem chceme zdůraznit, že úkolem ženijního vojska je pouze zřizování vodních zdrojů. Vlastní zásobování budou řešit a provádět týlové orgány. Proto je nutné, aby se projevila oboustranná součinnost mezi týlem a ženijním vojskem v tomto směru i na stupni operační svaz—vyšší operační svaz.

Zabezpečení míst velení

Soudobé útočné operace si vyžadují, aby zabezpečení velitelských stanovišť — jako řídicích center a objektů vhodných pro úder ZHN, bylo prováděno co nejpečlivěji a v krátkých lhůtách. Rozsáhlejší ženijní práce je účelné provádět jen na VS operačního svazu a vyššího operačního svazu. Tyto práce nemůže však v plném a potřebném rozsahu provádět řadová ženijní stavební nebo strojní jednotka, ale musí to být zvláště organizovaná jednotka nebo útvar, vybavený potřebnou technikou, který by byl schopen zabezpečit všechny úkoly. Pro tyto úkoly je nutné mít trvale k dispozici ženijní jednotku v síle roty u svazu a útvar v síle praporu u vyššího operačního svazu.

Jednotky k budování VS jsou podřízeny přímo správci štábu, který řídí jejich činnost.

Při budování velitelských stanovišť půjde zpravidla o kombinovaný způsob vybudování. Část složek bude napříklád rozmístěna v menších osadách, část bude pracovat ve štábních vozidlech v okopech a část bude pracovat v úkrytech, vybudovaných ze skládacích prvků nebo jiného materiálu. Nej důležitější oddělení na velitelských stanovištích budou pracovat v úkrytech.

Materiálně technické zabezpečení

Materiální zabezpečení je důležité nejen pro vlastní průběh boje, ale — jak zkušenosti ukazují — hlavně v počátečním období, protože ono může bezprostředně ovlivnit výsledek prvních dnů operace. Jeho zvláštnost je v tom, že týlové útvary a zařízení se teprve rozvíjejí a připravují plnit plánované úkoly, ale bojující vojska již spotřebovávají své zásoby.

Z těchto důvodů je nutno na všech stupních dodržovat výši stanovených zásob a co nejlépe využít doby do zahájení operace k vyvezení všech zásob vhodných k vedení boje na předpokládané směry činnosti, k doplnění chybějícího materiálu u útvarů a k vytvoření různých pohyblivých i nepohyblivých zásob ke krytí spotřeby a k vyloučení možnosti ztratit většinu materiálu činností nepřítele. Tato opatření nesplní svůj účel, nebude-li o množství a prostorech vyvezeného materiálu dokonale přehled, který zajistí ženijním náčelníkům možnost operativně využívat vyvezených zásob a možnost okamžitého materiálního hlášení starším ženijním náčelníkům. Vystává do popředí nutnost okamžitě hlásit údaje o stavu zásob, o vyvezeném materiálu, o materiálu zničeném nebo zasaženém a o ji-

ných okolnostech, které souvisí se zásobováním materiálem.

Současně je nutno udržovat maximální pojízdnost ženijní techniky všech druhů a dbát na úplnost příslušenství (nářadí, náhradních dílů apod.), které zabezpečuje odstranění závad na technice.

Opatření, která je nutno bezpodmínečně provést, zabezpečují činnost počátečních dnů operace a mohou být i v určitém časovém úseku jedinými dosažitelnými materiálovými fondy k zabezpečení činnosti.

Z těchto zásob, hlavně operačních svazů, které jsou rozptylovány nejbližší bojovými jednotkami, je možno čerpat materiál k úhradě spotřeby jak dopravními prostředky svazů, tak i dopravními prostředky vyššího operačního svazu. Zásobování operačního svazu v počátečním období se bude dít hlavně „na sebe“ a bude výhodné do doby, kdy vzdálenost rozptýlených zásob nepřesáhne délku denního koloběhu. Potom je možno využít prostředků vyššího operačního svazu k zásobování, i když zásoby nebudou rozmístěny v prostorech předsumuté základny vyššího operačního svazu. Také doplňování přísunovaných útvarů operačních svazů a vyššího operačního svazu je možno provádět z těchto zásob.

V současné době daleko více pozornosti ze strany ženijních náčelníků je nutno věnovat materiální situaci během boje, vyvozovat z ní závěry, znát u hlavních druhů techniky stav a počty nejméně o 2 stupně velení níže. Být připraven po atomových úderech k okamžitému vyhodnocení materiální stránky, organizovat manévr materiálem a okamžitě všechny dosažitelné údaje hlásit staršímu ženijnímu náčelníku, který disponuje materiálem a může ztráty nahradit.

Tyto uvedené okolnosti (a mnoho jiných) ovlivňují zpracovaný plán ma-

teriálního zabezpečení pro jednotlivé dny a je nutno jej stále upravovat vzhledem k bojové situaci, k dopravním možnostem, k množství přísunovaného materiálu, vlastním ztrátám, k možnostem vracet opravenou techniku apod.

Protože faktorů, které se neustále mění, je mnoho, jeví se vhodné, aby denní přísun na jednotlivé stupně byl neměnný. To znamená, že je možno hovořit o denní normě pro jednotlivé stupně, s kterou možno kalkulovat při sestavování plánu materiálního zabezpečení. Stanovením denní normy přísunu materiálu není odstraněna žádanka na přísun materiálu, ale může sloužit k druhovému doplnění chybějícího materiálu. Je však možno říci, že norma splní svůj účel a v krátkých časových lhůtách, kdy probíhá operace, není pravděpodobné, že by se projevil nedostatek určitého materiálu, který by mohl ohrozit splnění úkolu. Vzhledem k denní normě zásobování nutno upravit plány rozptylování tak, aby současně byl rozptylován materiál denní normy a aby jako norma byl materiál vyvezený vykazován.

Ženijní materiál svou povahou není možno celý do denní normy vměstnat, protože např. u přepravních prostředků a ROD 200 je spotřeba jiná, než u ženijní munice, náhradních dílů aj. Proto u těchto speciálních materiálů se jeví vhodné provádět přísun k určitým terénním čarám (řeky, průsmyky, pásma obrany) a k určitým dnům operace.

Plánovaný přísun těchto prostředků je nutno sladit se zámyslem operace a uplatňovat je již v perspektivním plánu přísunu, aby dopravní prostředky týlu byly schopny zvládnout zvýšený denní přísun. Při plánování přísunu tohoto materiálu lze dosáhnout, aby materiál byl přísunut až na místo spotře-

by s vynecháním některého zásobovacího stupně. Nutno však vyřešit přísun mostových souprav a jiného speciálního materiálu naloženého na organických vozidlech (u mostových souprav se jeví vhodné využití řidičů od vybudovaných mostů, které budou ponechány na řekách apod.).

Prísun jiné ženijní techniky v průběhu boje bude velmi omezen a bude představován hlavně (kromě mostového materiálu) elektrocentrálami všech výkonů. Ostatní materiál a technika bude doplněna převážně mezi operacemi, kdy bude vrácena i opravená technika.

III. Styl a metody práce štábu náčelníka ženijního vojska vyššího operačního svazu

Z našich dosavadních zkušeností je patrné, že NŽV musí mít na VS veškeré podklady nutné pro ženijní zabezpečení operace. To znamená, že VS je hlavním místem velení, kde se plánují všechna zásadní opatření a odkud také NŽV velí podřízeným ženijním útvarům, svazkům a po odborné stránce řídí činnost ženijních náčelníků podřízených svazů.

Na PVS má NŽV ženijní skupinu, která musí mít trvalý přehled o ženijní situaci tak jako na VS. Tato ženijní skupina nebude zpravidla pro omezený počet příslušníků schopna sama zabezpečit velení, ale musí mít takové podklady, aby po doplnění mohla velení převzít.

Tento způsob využití ženijní skupiny na PVS ovšem předpokládá, že bude vždy na PVS plná informovanost, a to pokud možno bez časového zpoždění. Zatím se jeví jako nutnost, aby všichni příslušníci na VS informovali PVS o všech opatřeních, která provádějí nebo nařizují a popřípadě i o ženijní situaci svazů. Pro urychlení a zjednodušení tohoto styku používáme improvizované tabulky, kterou bude třeba nahradit vhodnou, ale pokud možno nejednodušší signální tabulkou.

Na TVS je ženijní materiálně technické oddělení, které podrobně vede materiálně technické zabezpečení.

Toto oddělení musí vyvinout veškeré úsilí, aby materiální skupina, kte-

rá je na VS, měla trvalý přehled o materiálně technickém zabezpečení s důrazem na rozhodující materiál a techniku ženijního vojska.

V dalším rozeberem nezbytnou dokumentaci, vedenou ve štábu NŽV vyššího operačního svazu. Základním dokumentem pro ženijní zabezpečení zůstane i nadále plán ženijního zabezpečení, který bude obsahovat všechna rozhodující opatření ženijního charakteru, vyjádřená graficky a doplněná přehlednými tabulkami. Dosud jsme tabulky dávali přímo na plán, čímž se tento dokument stával komplexním, ale méně přehledným pro NŽV při dokladu. Vhodnější bude seřadit tabulky do samostatné složky, která bude přílohou k plánu ženijního zabezpečení. Tabulky jsou vhodnou pomůckou pro NŽV jak při dokladu plánu ženijního zabezpečení, tak i popřípadě při dalších dokladech, kdy NŽV dokladuje jen na základě pracovní mapy.

Plán ženijního zabezpečení a pracovní mapu NŽV je nejvhodnější vést v měřítku 500 000.

Na pracovní mapě operačního oddělení vést vševojskovou situaci do svazků v to s důrazem na svazky druhého sledu a podrobnou situaci ženijních jednotek, útvarů a svazků. Tato mapa je základní mapou štábu NŽV a je vhodné ji vést v měřítku 200 000. Kromě

této mapy je třeba, aby operační oddělení vedlo jednu mapu 500 000, kde bude trvale vedena radiální situace. Tato mapa musí být základem pro nutný manévr ženijními silami s ohledem na použití jaderných zbraní. Materiální skupina na VS vede pracovní mapu v měřítku 500 000, pro kterou čerpá podklady především z plánu materiálně technického zabezpečení, který vede MTÚ na TVS.

K zabezpečení velení jsou vydávány rozkazy pro podřízené útvary a svazky a nařízení pro operační svazy. Rozkazy

a nařízení musí být co nejstručnější a srozumitelné, což ovšem nesmí být na úkor úplnosti. Je třeba pamatovat na to, aby podřízení měli na provedení a realizaci rozkazů a nařízení co nejvíce času. To je zvláště důležité v soudobých operacích, které se vyznačují krátkou dobou na přípravu. Osvědčilo se nám včasné vydání stručných rozkazů a nařízení (a to i základních) pomocí šifrovací služby, signální nebo hovorové tabulky a ty potom zdvojit nebo potvrdit písemným rozkazem nebo nařízením.

IV. Velení a řízení podřízených náčelníků ženijního vojska operačních svazů

Zásadou při plánování a organizaci ženijního zabezpečení musí být zajištění souběžnosti plánování na všech stupních. K tomu mohou přispět včas vydané operační směrnice pro ženijní zabezpečení, které budou v průběhu dalšího plánování upřesňovány.

Ve směrnících, které mohou být vydány buď ústně na dohovoru součinnosti, nebo písemně je nutno uvést nejen to, co se v prospěch operačního svazu bezprostředně provádí a čím se svaz zesiluje a zabezpečuje, ale i to, co se předvídá pro svaz udělat nebo čím zesílit.

S podřízenými náčelníky je nejlépe udržovat osobní styk, při kterém lze dohovorem všechny otázky ženijního zabezpečení v potřebném rozsahu. Je třeba, aby tento osobní styk byl, vzhledem k velkým vzdálenostem mezi VS, oboustranný. Je nutné též aby ve štábu NŽV byli jednotliví důstojníci pověřováni funkcí trvalého sledování činnosti a udržování styku s jednotlivými svazy. Dohovor a situaci ženijního voj-

ska operačních svazů lze provádět podle signálů uvedených v příslušné tabulce.

Zásadou musí být, má-li být řízení dokonalé, včasné a účelné, aby starší náčelníci měli vždy vyčerpávající přehled o stavu a činnosti podřízených. Nepůjde zde jen o přehled činnosti, ale i o stav a stupeň bojeschopnosti. Proto musíme ve štábech mít dokonalé přehledy o počtu ztrát a stupni ozáření hlavně živé síly.

Základním předpokladem pro získání vyčerpávajícího přehledu je, aby podřízení včas podávali bojová hlášení.

V tomto směru musíme provést řádná zlepšení, poněvadž hlášení jsou často neúplná a zpravidla přicházejí opožděně. Poněvadž termíny pro podání hlášení jsou shodné s termíny pro podání hlášení velitelem operačního svazu, musíme důsledně dbát, aby bylo zabezpečeno jejich souběžné odeslání. Tim budou vytvořeny příznivé podmínky k včasnému opatření ve prospěch operačních svazů.

Uvedli jsme pouze některé zásady, které byly ověřeny při plánování, organizaci a řízení ženijního zabezpečení operace v POV v našem štábu.

Se zřetelem na rozsah problematiky nebylo možno se důsledně zabývat každým poznatkem, i když by si to zasluhoval.

Zabývali jsme se proto pouze hlavními úkoly ženijního zabezpečení a zásadami pro jejich plnění.

Uvedené zkušenosti je třeba dále prověřovat na cvičeních a v našich štábech.

Některé zkušenosti z vyhodnocování radiační situace

Plukovník inž. Ludvík Ondráž,
major Stanislav Florián

Zkušenosti ukazují, že se již správně chápe vliv radiační situace na bojovou činnost vojsk. Ani jedno rozhodnutí velitelů není učiněno bez ohledu na vzniklou radiační situaci, byly získány do určité míry potřebné návyky pro činnost v zamořeném terénu a dovedeme již organizovat ochranu vojsk ve všech bojových situacích. Předběžné vyhodnocování radiační situace po pozemních atomových úderech se stalo jednou ze závažných činností štábů a ovlivňuje přijatá řešení s ohledem na vzniklou situaci.

Chceme však poukázat na některé nedostatky, s nimiž se v běžné práci štábů setkáváme. Spočívají v tom, že nemáme ještě do celé hloubky zvládnuty některé důležité teoretické otázky a také opomíjíme řadu faktorů, ovlivňujících vznik radioaktivního zamoření po atomových výbuších. Vzniká tím závažný rozpor mezi požadavkem na rychlost předkládání příslušných návrhů veliteli s ohledem na vzniklou situaci a možnosti získat rychle potřebné údaje. Dále, do jaké míry předběžné vyhodnocení radiační situace a na jeho podkladě učiněné závěry, jsou směrodatné pro operační rozhodování. Nesprávné pochopení významu předběžného vyhodnocení radiační situace nás svádí mnohdy k tomu, že tento způsob jsme považovali za jedině směrodatný a pokládali za zbytečné organizovat radiační průzkum. Praxe ukazuje, že nemáme ujasněny do hloubky tyto nejdůležitější otázky:

- co nutno zahrnout do pojmu radiační situace;
- jaké jsou možnosti a způsoby získání základních parametrů pro předběžné vyhodnocení radiační situace a jaké jsou časové možnosti tyto obdržet;
- jaký je základní rozdíl mezi předběžným vyhodnocením radiační situace a skutečnou radiační situací;
- jaké jsou technické a časové možnosti k získání přehledu o skutečné radiační situaci;
- jaká musí být posloupnost v práci štábu při získávání přehledu o radiační situaci, jaká dokumentace se vede a kdo ji vede.

Co je nutno rozumět pod pojmem radiační situace

Je známo, že každý atomový výbuch (bez ohledu na druh) je doprovázen kromě jiných faktorů pronikavou radiací a radioaktivním zamořením. Podstatou jejich škodlivého účinku na osoby je radioaktivní zamoření, jehož kritériem je obdržení dávka měřená v rentgenech nebo ekvivalentech rentgenu. Jestliže parametry uvedených

faktorů časově i prostorově vztáhneme k bojové činnosti vojsk, získáme ucelený přehled o tom, do jaké míry jsou vojska ohrožena radioaktivním zářením. Vyhodnocením obdržení dávek dostaneme přehled o stupni ozáření vojsk, neboli máme podklady pro posouzení bojeschopnosti vojsk a tím i údaje k příslušným opatřením. Komplex těchto údajů nazýváme radiační situací, stejně jako kdybychom charak-

terizovali například bojovou situaci vojsk. Jsou tedy charakteristickými údaji radiační situace:

- místo, doba, druh a mohutnost atomového výbuchu;
- meteorologická situace nad zájmovým prostorem;
- průběh izochar úrovní radiace na terénu k určité době po výbuchu;
- situace vojsk, která jsou ohrožena radioaktivním zářením;
- vyhodnocení účinků radioaktivního záření (stanovení dávek ozáření osob, stupně zamoření objektů);
- stanovení prostředků a sil radiačního průzkumu se současným vyhodnocením situace v zájmových prostorech;
- stanovení příslušných opatření k ochraně vojsk.

Vyhodnocením uvedených údajů, neboli radiační situace, musíme obdržet podklady pro řízení bojové činnosti vojsk a zároveň k opatřením protiatomové ochrany.

Abychom mohli radiační situaci vyhodnotit, musíme k tomu mít všechny potřebné údaje. Nej přesnější podklady nám dodá bezprostřední radiační průzkum a radiační pozorování v celém pásmu, v němž nás radiační situace zajímá. Vyhodnocování radiační situace podle způsobu získaných údajů dělíme na **předběžné** a **upřesněné**.

Předběžné vyhodnocování radiační situace má orientační charakter, omezenou možnost a slouží pouze k hrubé představě o rozsahu radioaktivního zamoření. Udává hranice zamořeného prostoru s určitou pravděpodobností, případně námi předem stanovené izochary úrovní radiace k určitému operačnímu času a možné ohrožení vojsk radioaktivními stopami. Tento způsob je omezen meteorologickými podmínkami, které musí být jednoduché. Jednoduché meteorologické podmínky jsou takové, jestliže směr větru se pohybuje

v rozmezí $\pm 15^\circ$ od myšlené osy stopy radioaktivního mraku, počasí je jasné a není atmosférických srážek. Všechny jiné podmínky jsou složité a předběžné vyhodnocování radiační situace by mohlo vést k nesprávným závěrům. Při jednoduchých meteorologických podmínkách má radioaktivní stopa eliptický tvar.

Abychom mohli za jednoduchých meteorologických podmínek provádět předběžné vyhodnocování radiační situace, musíme znát místo, dobu, ráži a výšku atomového výbuchu a také směr a střední rychlost větru ve výšce od země po horní okraj atomového mraku (tj. 10 až 16 km pro ráž od 1 do 1000 kt). Doposud na všech cvičeních tyto údaje nahrávala rozhodčí služba. Kdo však ve skutečnosti je získá, jakými způsoby a za jakou dobu je obdrží štáb operačního svazu či vyššího operačního svazu? Radioaktivní stopa má délku několik desítek kilometrů a může zasáhnout vojska, i když úder byl proveden na jiný objekt; jak potom stanovit místo, dobu a ráži výbuchu, jestliže výbuch byl proveden tam, kde nejsou vojska?

Těmto zásadním otázkám bylo věnováno doposud málo pozornosti a proto pokládáme za účelné rozebrat je poněkud šířeji na základě našich stávajících možností a technického vybavení.

Nejdříve pojednejme o tom, jak výše uvedené parametry získat, jestliže atomové údery byly provedeny na vojska. Všeobecně ke stanovení místa, výšky a ráže atomového výbuchu můžeme využít vlastností samého výbuchu. Bylo zjištěno, že doba svitu ohnivé koule je úměrná ráži a rovněž i doba výstupu atomového mraku v časovém intervalu od 20 do 100 vteřin od okamžiku výbuchu. Meteorologické podmínky v uvedeném časovém intervalu nemají vliv na výstup mraku. Jelikož sloup stoupajícího prachu i sám mrak

atomového výbuchu je složen z hmotných částic o značné koncentraci, jeví se možnost zjistit mrak radiolokátory, jejichž činnost je založena na využití odrazu elektromagnetické energie od hmotného prostředí. Radioaktivní mrak v závislosti na ráži dosahuje během uvedeného časového intervalu výšky asi 3,5 km pro malé ráže a 10 km pro ráže velké. Aby bylo možno stanovit ráži podle výšky stoupání mraku a pokud možno co nejspolehlivěji, je třeba provádět nejméně 3 až 4 měření výšky u každého výbuchu.

U vojsk jsou ve výzbroji radiolokátory pozemního dělostřelectva typu SNAR, ARSOM a střelecké radiolokátory protiletadlového dělostřelectva typu SON. Jelikož radiolokátorem typu SNAR není možno zjišťovat výšku výbuchu, ale jen dálku a směr, nepřichází pro tyto účely v úvahu.

Radiolokátor typu ARSOM má dosah 15 km a může měřit výšku mraku i vzdálenost k němu. Protože však musíme měřit výšku mraků do 10 km, jeho dosah se zmenšuje na 11 km horizontální vzdálenosti. Při nastavení antény do jednoho směru obsáhne prostorový kužel, jehož průměr základny činí maximálně 4,6 km. Při běžném bojovém postavení radiolokátoru 2 až 3 km od předního kraje a nastavení antény kolmo na přední okraj je zjišťovací sektor velmi omezený. Je-li umístěn ve vzdálenosti 11 km od předního okraje, má možnost zjistit několik mraků atomových výbuchů, ale sledovat může pouze jeden mrak. Jelikož doba sledování mraků je omezená od 20 do 100 vteřin a ke zjištění ráže jednoho výbuchu je nutno provést 3 až 4 měření, pak radiolokátor může stanovit ráži jednoho výbuchu. Počítáme-li, že na svazek může být provedeno 4 až 6 atomových úderů, bylo by nutno mít pro zjištění ráže výbuchu 6 radiolokátorů typu ARSOM. Technická kon-

strukce radiolokátoru však nedovoluje jeho nepřetržitou činnost a budou-li úderý provedeny v době přestávky, pak není možno získat žádné údaje o úderech.

Střelecké radiolokátory protiletadlového dělostřelectva mají dosah 40 km. Je však málo pravděpodobné, že by je bylo možno využít ke sledování mraků atomových výbuchů, neboť v období úderů budou plně vytíženy sledováním vzdušných cílů nepřítelů.

Kromě toho nedostatky radiolokačního zjišťování ráží atomových výbuchů jsou následující:

- potřeba značného počtu radiolokátorů, kterých bude vždy nedostatek k vytvoření samostatné sítě;
- možnost aktivního i pasivního rušení radiolokátorů;
- pravděpodobná obtíž při hledání cíle na indikátoru vlivem mohutné ionizace v okolí mraku způsobené radioaktivním zářením štěpných produktů. O této skutečnosti však není bližších údajů.

Máme-li posoudit vhodnost použití radiolokátorů k zjišťování ráže atomového výbuchu podle rychlosti stoupání mraku, nelze tento způsob odmítnout, ale také nebylo by správné považovat ho za hlavní. Atomový úder nepřítelů bude vždy signálem k odvetnému úderu a v tento okamžik všechny radiolokátory budou zainteresovány na vedení palby a zjišťování cílů, jako na úkolech prvořadého významu. Proto nemůžeme předpokládat, že by tyto prostředky ještě zjišťovaly parametry atomových výbuchů, snad kromě epicenter a míst výbuchů.

Další možností je přímé měření výšky mraku pomocí teodolitů. Tento způsob je však vázán na denní dobu a viditelnost. Jedna hlídka určená ke sledování radioaktivních mraků, např. chemická pozorovací hlídka, byla by schopna provést příslušná měření

u dvou atomových výbuchů. Tato hlídka se staví vždy na VPS a v rámci svazku je nejméně 6 až 8 hlídek. V případě potřeby je možno takovouto síť snadno doplnit dalšími pozorovacími hlídkami. Při počtu 8 pozorovacích hlídek u svazku je vytvořena síť, kde na jednu hlídku připadá pozorovací plocha o poloměru 2 km, což plně kryje potřebu svazku.

Údaje pozůstávající z azimutu a 3 až 4 údajů výškového úhlu mraku současně s dobou výbuchu atomových nábojů, pozorovací hlídka rádiem hlásí zástupci chemického náčelníka svazku pro radiální průzkum. Tento funkcionář zpracuje hlášení od všech hlídek a hlásí je veliteli svazku. Hlášení se skládá z údajů: souřadnice, druh a ráže atomového výbuchu. Uvedené parametry po síti velení se pak předají do štábu operačního svazu. Časová kalkulace získání potřebných údajů je následující:

- měření azimutu a polohového úhlu hlídkou je dáno metodou, a nemůže trvat déle než 2 minuty;
- hlášení údajů hlídkami do vyhodnocovacího střediska ve štábu svazku 10 až 12 minut;
- zpracování údajů ve štábu svazku 15 minut;
- předání vyhodnocených parametrů do štábu operačního svazu po síti velení 5 minut.

Celková doba od provedení úderů (jsou-li provedeny současně) do hlášení štábu operačního svazu činí 34 minut. Do štábu vyššího operačního svazu (je-li 4 až 6 svazků) může být podáno ne dříve než za 60 minut od počátku současného atomového úderu.

Kdyby k vyhodnocování údajů o atomových úderech bylo použito jen sítě radiolokátorů, časová kalkulace může být tato:

- zjišťování místa výbuchu, měření polohového úhlu mraku — 2 minuty;
- hlášení údajů do vyhodnocovacího

střediska ve štábu dělostřelectva svazku — 6 minut;

- vyhodnocování údajů — 15 minut;
- předání vyhodnocených parametrů do štábu operačního svazu po síti dělostřelectva — 5 minut.

Celková doba od provedení úderů do hlášení štábu operačního svazu — 28 minut.

Rozdíl tedy činí 6 minut, který však není podstatný.

Z uvedeného plyne, že nemůžeme na stupni vyššího operačního svazu obdržet údaje o provedených atomových úderech na svazky operačního svazu dříve než za 50 až 60 minut od okamžiku atomového napadení. Nutno však počítat, že tato doba bude ještě delší. Jako operační normu považujeme dobu 60 až 90 minut jako zcela reálnou, vzhledem k současnému technickému vybavení vojsk při ideálně pracujícím spojení.

Nutno však poznamenat, že zjišťování parametrů atomových výbuchů přímým pozorováním naráží na celou řadu potíží, které v bojových podmínkách sotva bude možno překonat. Nejvýznamnější jsou tyto:

- pozorovatelé v okamžiku výbuchu musí dodržet platné zásady protiatomové ochrany, což si vyžádá doby nejméně 20 až 30 vteřin;
- instalace přístroje si rovněž vyžádá určitého času a na vlastní práci se nedostává požadované doby potřebné k provedení 3 až 4 měření;
- je téměř vyloučeno stanovit dobu toho či onoho atomového výbuchu.

Jiné metody vizuálního zjišťování ráží dovolují stanovit jen zhruba, zda jde o malou, střední či velkou ráži, což podle našeho názoru, jak bude zdůvodněno dále, je nedostačující pro předběžné vyhodnocení radiální situace. Pro názornost je uvedena tabulka různých příznaků k orientačnímu stanovení atomového výbuchu.

Poř. čís.	Název příznaku	Jednotka měření	Ráže atomového náboje		
			malá	střední	velká
1	Doba svitu ohnivé koule	vteřiny	méně 2,5	2,5—4,5	nad 4,5
2	Výška mraku atomového výbuchu (horní okraj mraku) za 5 min. po výbuchu	km	méně 8,5	8,5—13	nad 13
	za 10 min. po výbuchu	km	méně 10	10—15	nad 15
3	Horizontální průměr mraku za 5 min. po výbuchu	km	méně 3	3—8	nad 8
	za 10 min. po výbuchu	km	méně 4,5	4,5—11	nad 11

Při hromadném atomovém úderu nepříteli zjišťování parametrů atomového výbuchu vizuálním způsobem je prakticky neproveditelné a bez vhodné aparatury a samostatného systému neřešitelné. Je řada způsobů, jak technicky tyto otázky řešit, i když je to problém složitý. Bude proto problémem našich techniků vyvinout pro vojska potřebné prostředky.

Jsou-li atomové údery provedeny na cíle, kde nejsou vojska, není zatím vypracován systém, jak zjišťovat parametry atomových výbuchů. V podstatě však problém nebude tak složitý jako v případě hromadných úderů na vojska, neboť téměř vždy půjde o ojedinělé výbuchy. Nebude obtížné zjistit dobu úderu a ráže podle rychlosti stoupání mraku nebo délky svitu ohnivé koule. Bude to však vyžadovat organizaci sítě pozorovatelů pečlivě orgánů civilní obrany a vhodné spojovací sítě k předání údajů do vyhodnocovacího střediska CO. Velení vyššího operačního svazu pak může získat přehled o radiační situaci v uvedených prostorech od štábu civilní obrany státu. Poznamenáváme, že na

tomto úseku bylo zatím velmi málo vykonáno a bude třeba v nejbližší době provést příslušná opatření.

Nutnost znát ráži atomového výbuchu poměrně přesně vyplývá nejen z potřeby orientačního stanovení ztrát živé síly a bojové techniky, ale i z nutnosti orientačního vyhodnocování radiační situace. K tomu účelu uvádíme přibližnou tabulku úrovní radiace na ose stopy v některých vzdálenostech od místa výbuchu atomových nábojů různých ráží při střední rychlosti větru 50 km/hod.

Přibližná tabulka úrovní radiace na ose stopy v okamžiku příchodu do daného bodu R km od místa výbuchu při střední rychlosti větru 50 km/hod.

Z této tabulky vidíme, že nestačí znát ráže atomových výbuchů ve všeobecných údajích, například střední ráže. Střední ráže může být 20 kt nebo 80 kt. Při tom úroveň radiace například ve vzdálenosti 20 km od místa výbuchu bude na ose stopy v okamžiku vypadení radioaktivních částic, tj. 0,25 hod. po výbuchu v prvním případě 320 r/hod. a ve druhém případě 1500 r/hod. Za

q (kt)	R _{max} (km)	Úroveň radiace na ose stopy ve vzdálenosti R km							
		R _{max}	15	20	25	30	35	40	50
2	3	8000	65	28	15	8	5	3,6	1,8
5	4,8	5000	180	75	38	21	14	9,5	5
10	6,7	4000	360	150	80	45	28	19	10
20	9,6	3000	750	320	170	90	60	40	20
30	11,6	2600	1100	480	250	140	90	60	30
50	15,3	2200	1900	850	450	250	150	100	50
80	19,6	1600	1600	1500	700	400	250	170	85
100	22	1300	1300	1300	900	600	300	200	100
200	30	1100	1100	1100	1100	1100	700	460	230
500	47	800	800	800	800	800	800	800	700
1000	67	600	600	600	600	600	600	600	600

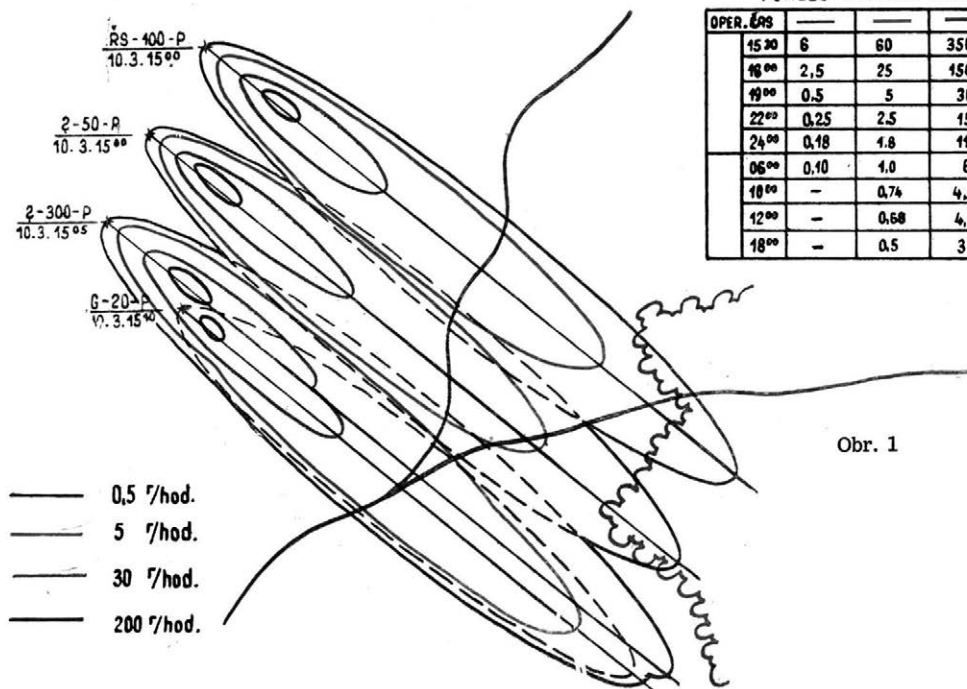
2 hodiny na uvedeném místě bude 25 r/hod. pro první případ a pro druhý 120 r/hod. Rozdíly v úrovních radiace jsou tak značné, že nelze ani stanovit nějakou průměrnou ráži pro rozsah ráží konvenčně přijatých (malá, střední, velká). Kdybychom si stanovili průměrnou ráži 50 kt pro rozsah středních ráží, vzhledem k výše uvedenému, obdržíme tyto hodnoty: pro $t = 0,25$ hod. $P_{\gamma} = 850$ r/hod. a pro $t = 2$ hod., $P_{\gamma} = 70$ r/hod. Je pochopitelné, že bude rozdílné řešení například pro přesun, je-li na ose stopy 25 r/hod. nebo 120 r/hod.

Dosavadní způsob předběžného vyhodnocování radiační situace nedával možnost zakreslení izochar úrovní radiace ke zvolenému operačnímu času a také nedával dostatečně přesný přehled o radiační situaci. Na řadě cvičení jsme se přesvědčili, že nepřítel použil hromadných pozemních úderů, aby vytvořil široké přehradné pásmo radioaktivního zamoření a tím ztížil a

někdy i znemožnil bojovou činnost vojsk. S uvedeným cílem nepřítel provádí pozemní údery v téměř stejnou dobu atomovými náboji různých mohutností, přičemž, jak uvedeno v tabulce úrovní radiace, není výhodné z hlediska zamoření terénu používat ráže od 200 kt výše. Nejvýhodnější je použití atomových nábojů od 20 do 200 kt. Vzhledem k manévru vojsk bude se takto vytvořené radioaktivní pásmo doplňovat dalšími pozemními údery, čímž se vytváří velmi složitá radiační situace. Aby bylo možno v těchto podmínkách řídit s přehledem činnost vojsk, nutno vést přehled o radiační situaci. Poslední zkušenosti ukázaly, že je nejlépe sestavit mapu radiační situace k určitému operačnímu času, kdy již radioaktivní stopy s hranicí 0,5 r/hod. jsou vytvořeny, například 4 hodiny po provedených výbuších. Postupujeme tak, že nejdříve se zakreslí místa výbuchu, k nim se zaznamenají ráže a čas provedení. Ve směru větru z míst vý-

RADIČNÍ SITUACE 10.3. k 19⁰⁰

$v = 50 \text{ km/hod.}$

POKLES ÚROVNĚ RADIACE

OPER. čas	—	—	—	—
15 ³⁰	6	60	350	2500
16 ⁰⁰	2,5	25	150	1000
19 ⁰⁰	0,5	5	30	200
22 ⁰⁰	0,25	2,5	15	100
24 ⁰⁰	0,18	1,8	11	80
06 ⁰⁰	0,10	1,0	6	45
10 ⁰⁰	—	0,74	4,5	32
12 ⁰⁰	—	0,68	4,2	29
18 ⁰⁰	—	0,5	3	22

Obr. 1

buchu se vynesou osy stop a obrysy úrovní radiace 0,5, 5, 30, 100 a 200 r/hod. K zakreslení uvedených izochar úrovní radiace vedou tyto důvody:

0,5 r/hod. — úroveň radiace, při níž pobyt v zamořeném terénu **není nebezpečný** vzhledem k vnějšímu ozáření a za její hranicí je možný pobyt bez ochranné masky;

5 r/hod. — při této úrovni radiace pobyt vojsk v zamořeném terénu **není vážně nebezpečný** po dobu 2 až 3 hodin. Je-li nutné setrvat v tomto prostoru déle, je možno po 2 až 3 hodinách sejmut na dobu 30 minut ochranná masky. Při dalším nuceném pobytu je možno masky snímat na uvedenou dobu po každých dalších 4 hodinách. Za den pobytu v terénu s touto úrovní radiace nesmí pobyt vojsk bez masek přesáhnout 2 až 3 hodiny.

30 r/hod. — je možno provádět přesuny vojsk pěšky a pracovat v nasazených ochranných prostředcích do doby, než vojska dostanou stanovenou dávku záření.

100 r/hod. — úroveň radiace je **nebezpečná** pro osoby při krátkodobém pobytu.

200 r/hod. — jak ukazují výpočty i zkušenosti, je možno do této hodnoty úrovně radiace provádět průzkum i přesuny vojsk na obrněných transportérech. Od této hranice výše nutno radiační průzkum provádět na tancích.

Není-li čas na zakreslení všech izochar úrovní radiace, vynesou se jen některé, podle potřeby. Avšak izočary 0,5 r/hod. se zakreslují vždy. Ostatní izočary se pak zakreslují dodatečně.

Dále se ukázalo velmi výhodným sestavit tabulku poklesu úrovně radiace k různým operačním časům. Tabulku sestavíme tak, že k době sestavení přehledu o radiační situaci (viz obr. 1) do příslušných rubrik запиšeme hodnoty zakreslených izochar úrovní radiace (na schématu je to 19.00 10. 3.). Poté

přepočteme tyto úrovně radiace zpět i dopředu ke stanoveným operačním časům. Jakmile chemické oddělení vyššího operačního svazu získá z hlášení operačních svazů údaje radiačního průzkumu o upřesněné radiační situaci, vydá na oleátech v měřítku 500 000 všem oddělením štábu vyššího operačního svazu přehled o radiační situaci. Přehled se vydává dvakrát denně, nejlépe k 06.00 a 18.00 hod.

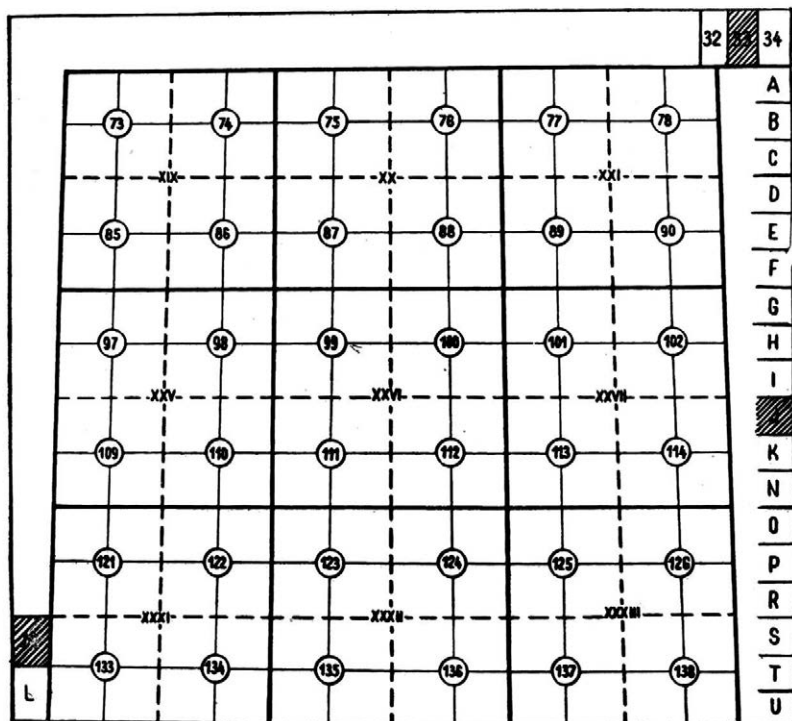
☆

Další, doposud neřešenou otázkou, je rychlý způsob předávání zpráv o atomových úderech a varování vojsk před nebezpečím radioaktivního zamoření. Jeden z možných způsobů předkládáme k úvaze.

V současné době není v naší armádě zaveden žádný systém předávání zpráv o atomových úderech a varování vojsk před nebezpečím radioaktivního zamoření. Na různých stupních velení se používá různých měřítek map, což vyžaduje postupné předávání zpráv od útvaru na svazek, od svazku na svaz a výše. Při varování pak je postup opačný. To značně zpomaluje jak získávání údajů pro vyhodnocování radiační situace ve štábech jednotlivých stupňů, tak i varování. Vzhledem k často se opakujícím názvům míst dochází k záměnám a tím i ke zkreslení hodnocení vývoje radioaktivního zamoření. Pro varování podřízených musí vyšší štáby provést úplné vyhodnocení i na základě rozmístění vojsk, které nemusí vždy odpovídat okamžité situaci na bojištích. To vše značně prodlužuje dobu do zahájení praktických opatření k ochraně před radioaktivním zamořením a ozářením.

Proto by bylo třeba zavést jednotnou pomůcku pro předávání zpráv o použití jaderných zbraní, pomocí které by bylo možno výše popsané obtíže překlenout.

Jako jedno z řešení tohoto problému

Obr. 2. Čtverec orientační sítě

mu se navrhuje používat jednoduché pomůcky, která umožňuje předání příslušných zpráv všemi směry a současně varovat i útvary, které mají mapu jen z prostoru, kde vedou boj a nemají mapu z prostoru, který byl cílem úderu, ale jsou ohroženy radioaktivním zamořením od tohoto úderu.

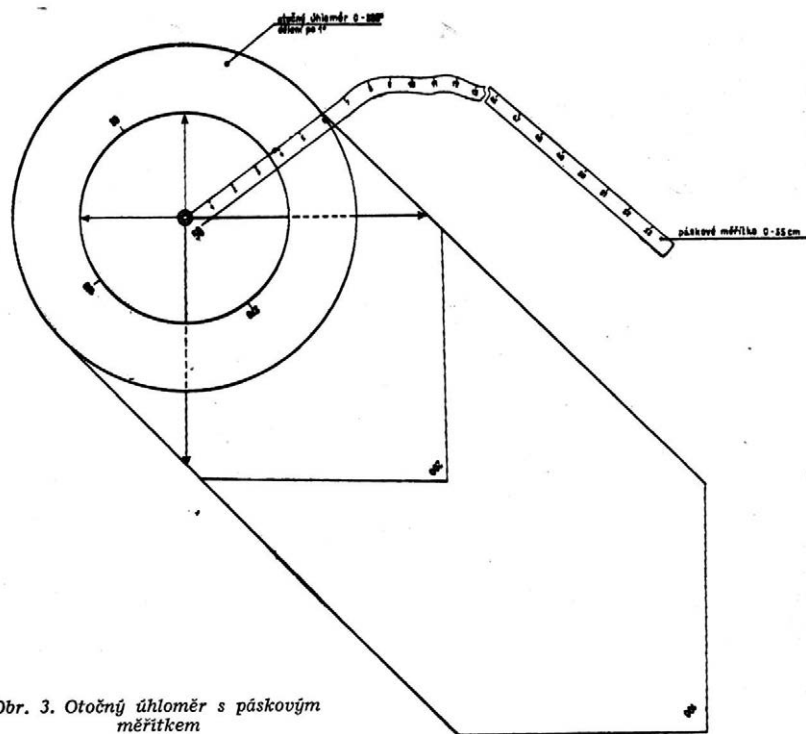
Základem pomůcky je orientační klíč odvozený od sítě kladu listů map 1 : 100 000, který se skládá z 18 čtverců zahrnujících území odpovídající stejnému počtu map 1 : 500 000 (jeden čtverec viz obr. 2). Vždy čtyři čtverce

zahrnují všechna čísla map v příslušném pásmu a sloupci (1—144). Římská čísla označují listy map 1 : 200 000. Pro práci v mapách různých měřítek slouží pravítko s otočným úhloměrem a páskovým měřítkem (obr. 3).

Hlášení i varování pomůckou připravené má úplně stejnou formu. Hlásí se zásadně místa výbuchů. Vyhodnocení si provedou štáby jednotlivých stupňů pouze v rozsahu, který je bezprostředně zajímavý.

Vlastní zpráva má šest údajů:

1. označení čtverce orientačního klí-

Obr. 3. Otočný úhloměr s páskovým měřítkem

če (je provedeno písmenem podle abecedního pořádku. Např. „J“ — Josef);

2. označení čísla listu mapy 1:100 000 (je provedeno arabskými čísly. Např. „65“);

3. azimut místa k severu kilometrové sítě ve stupních (např. „135“);

4. vzdálenost v kilometrech po azimutu vzhledem ke středu mapy 1:100 000 (např. „20“);

5. hlášenou skutečnost (druh a ráži výbuchu, např. „pozemní 20“ v kilotunách);

6. čas (např. 1 hodina 45 minut).

Celá zpráva podle uvedených příkladů bude: Josef, šedesát pět, sto třicet pět, dvacet, pozemní 20, 1 hodina 45 minut.

Při sestavování zprávy nebo jejím přijetí se pro práci s mapou použije pravítka s otočným úhloměrem, se kterým se pracuje takto:

Na mapu 1:50 000 se přiloží vrchol trojúhelníku označený „50“ do toho rohu potisku mapy, který tvoří střed mapy 1:100 000 a srovná se tak, aby se jeho ramena kryla s okraji potisku mapy. Tak na mapě M-33-65 A do pra-

vého dolního rohu, 65-B do levého dolního rohu, 65-C do pravého horního rohu a 65-D do levého horního rohu. Po přitisknutí pravítka na mapu, úhloměrem se natočí azimut k místu výbuchu (směr ukazuje horní hrana páskového měřítka, kterým se měří vzdálenost v km).

Na mapě 1 : 100 000 se příkládá vrchol trojúhelníku označený „100“ vždy do levého horního rohu, měříme tedy ze středu mapy.

Na mapě 1 : 200 000 se příkládá vrchol trojúhelníku označený „200“ vždy do toho rohu, který je podle orientačního čtverce nejbližší číslu

označujícímu ve zprávě list mapy 1 : 100 000.

Jsou-li mapy slepeny, je třeba si označení jednotlivých listů poznamenat na každém listě tak, aby označení bylo snadno k nalezení.

Tento způsob předávání zpráv umožní urychlit získání potřebných údajů a i využití sítě výstrahy. Tak v krátké době mohou být i štáby pluků uvědomeny o úderech a přijímat opatření odpovídající situaci. Ulehčí se tím i vyšším stupňům velení, které budou mít více času na dokonalé vyhodnocení radiační situace a vypracování kvalitních podkladů pro rozhodování velitelů.

Provedením pozemních úderů nepřítelem v poměrně velkém počtu vytváří se složitá radiační situace, v níž nutno vést bojovou činnost. Ukazuje se, že u nás není vyřešena otázka rychlého zjišťování parametrů atomových výbuchů a předávání zpráv z nejnižšího stupně velení až po vyšší operační svaz. Rovněž předběžné vyhodnocování radiační situace a její upřesňování má celou řadu nedostatků, spočívajících v pomalém získávání podkladů pro velení. Není rozpracována především vhodná metodika a pomůcky. Jelikož jde o velmi složitý komplex otázek, není možno tak dynamický stav, jako je radiační situace, řešit jednoduchými vztahy. Jsou však určité předpoklady, při jejichž hlubokém rozpracování je možno dosáhnout potřebné rychlosti i spolehlivých údajů pro včasné řešení operačních úkolů. Vyřešení těchto problémů musí se stát předmětem vojenskovědeckých prací všech štábů a složek. Cílem této práce bylo ukázat na některé nedorozřešené problémy, jejich závažnost a možné způsoby, jak určité otázky řešit v praxi.

Zabezpečení velení v oblasti spojení — soudobá spojovací soustava

Podplukovník Milan Sládeček

Řešení systému organizace spojení si v průběhu posledních několika let vyžádalo a trvale vyžaduje značného úsilí našich specialistů.

Stále rostoucí požadavky na velení vojskům mají přímý vliv na práci štábu, na systém spojení, činnost pojítek a jejich ekonomické využití.

Při praktickém zabezpečování velení v oblasti spojení se často dostávají do rozporu:

1. požadavky štábu na uskutečnění hovorů, předávání rozkazů, zpráv a hlášení, což je v podstatě přenos různých druhů informací a

2. technické a provozní možnosti pojítek, která jsou ve výzbroji vojsk.

Nové způsoby vedení operací a složitost velení vojskům vyvolaly řadu požadavků na spojení, k nimž patří:

— zabezpečení nepřetržitosti velení značnému počtu svazků a útvarů, bezprostředně podřízených operačnímu svazu,

— zabezpečení velení útvarům operačního svazu (zálohám) při přeskupení, změně podřízenosti a při zasazení do sražení,

— zabezpečení spojení na značné vzdálenosti mezi jednotlivými místy velení, což znamená využívat pojítka velkých výkonů a čast i většího počtu pojítek (např. směrová pojítka, VKV rádiová a linková pojítka),

— vysoká manévrovost vojsk a možnost častých změn operačního učlenění, které vyžadují zabezpečení součinnostního spojení.

K splnění uvedených požadavků je třeba:

— vybudovat takovou spojovací

soustavu, která za všech podmínek bojové situace a učlenění vojsk a míst velení zabezpečí trvalé spojení,

— komplexně využít spojovacích prostředků a pojítek, zvláště takových, která za dané situace jsou schopná zabezpečit velení,

— vytvořit mnohokanálové spojení k zabezpečení velitelských hovorů a předávání zpráv ať už grafii, dálkopisem či fototelegrafem,

— zabezpečit dostatečnou součinnost mezi druhy vojsk a jednotlivými stupni velení bez budování autonomního spojení.

Spojovací soustavu v soudobé útočné operaci operačního svazu ovlivňuje:

— operační soustava operačního svazu,

— počet míst velení,

— úkol operačního svazu vyjádřený rozmachem operace,

— plánovaný průběh operace a předpokládaný manévr,

— úlohy, místa a úkoly svazků v útočné operaci operačního svazu,

— pravděpodobné intervaly přemístění míst velení.

Rozvětvenost spojovací soustavy je v podstatě dána počtem současně rozvinutých míst velení v operační sestavě operačního svazu.

Za předpokladu, že útočné pásmo vševojskového svazu prvního sledu bude široké 100 — 150 km a místa velení svazu a svazků budou ve středu sestavy (viz náčrt), budou tyto vzdáleny:

VS svazu 20 — 35 km

PVS svazu 8 — 10 km od předního okraje

TVS svazu do 50 km

Místa velení svazků ve výchozím položení jsou zpravidla od předního okraje vzdálena:

VS svazku 6 — 8 km

PVS svazku 2 — 4 km

TVS svazku 15 — 20 km

Při předpokládaném tempu operace 80 km za den, může být VS svazku na uvedenou hloubku a čas přemístěno v průměru třikrát za den. Jednotlivé „skoky“ přemístění odpovídají vzdálenosti 25 — 30 km. Střední časový interval nutný pro přemístění, rozvinutí a práci na dalším VS představuje 8 hodin.

Jednotlivé vzdálenosti mezi místy velení svazu a svazku ve výchozím položení dosahují:

— mezi VS svazu a VS svazku 30 až 60 km,

— mezi PVS svazu a PVS svazku 20 až 60 km,

— mezi TVS svazu a TVS svazku 35 — 65 km.

Velké rozdíly ve vzdálenostech, jako např. mezi VS svazu a VS svazku — to znamená 30 — 60 km, jsou dány vzdálenostmi mezi VS svazu umístěného na směru hlavního úderu a VS křídelního svazku.

Při propočtech vzdálenosti nutno uvažovat největší vzdálenost mezi místy velení; tato ku konci prvního dne operace, před přemístěním VS svazu (nebo v době jeho přemístění) může dosáhnout 110 — 120 km.

Vzdálenost 110 — 120 km podle počtů schematicky znázorněných v příloze 1 je pro dálkové spojení rozhodující bez ohledu na to, zda se bude VS svazku přemísťovat třikrát či pětikrát za den.

Vzdálenost mezi PVS svazu a PVS svazků se mohou v průměru pohybovat od 20 do 65 km.

Mezi VS a PVS svazu může vzdálenost dosáhnout okolo 100 km.

Uvedený rozklad vzdáleností (příl. 1) mezi místy velení je samozřejmě

schematický a v praxi nebude odpovídat uvedeným „geometrickým“ tvarům. Avšak pro analýzu výpočtu pravděpodobných vzdáleností je nutno vycházet z popsaného předpokladu. Na grafu, který určuje vzdálenosti a tím i časové intervaly přemístění míst velení je znázorněno přemístění VS svazku a svazu při tempu operace 80 a 100 km/den. Obdobným způsobem při plánování operace, kdy je znám její rozmach a operační sestava spolu s předpokládaným manévrem, můžeme určit a vypočítat pravděpodobné doby a vzdálenosti přemísťování míst velení.

Takovým způsobem je možno stanovit přemísťování míst velení na jednotlivých stupních:

VS svazku v průměru třikrát denně,

VS svazu jedenkrát denně,

VS vyššího operačního svazu jednou za 2 — 3 dny,

PVS svazku podle konkrétní potřeby,

PVS svazu 2 — 3krát denně,

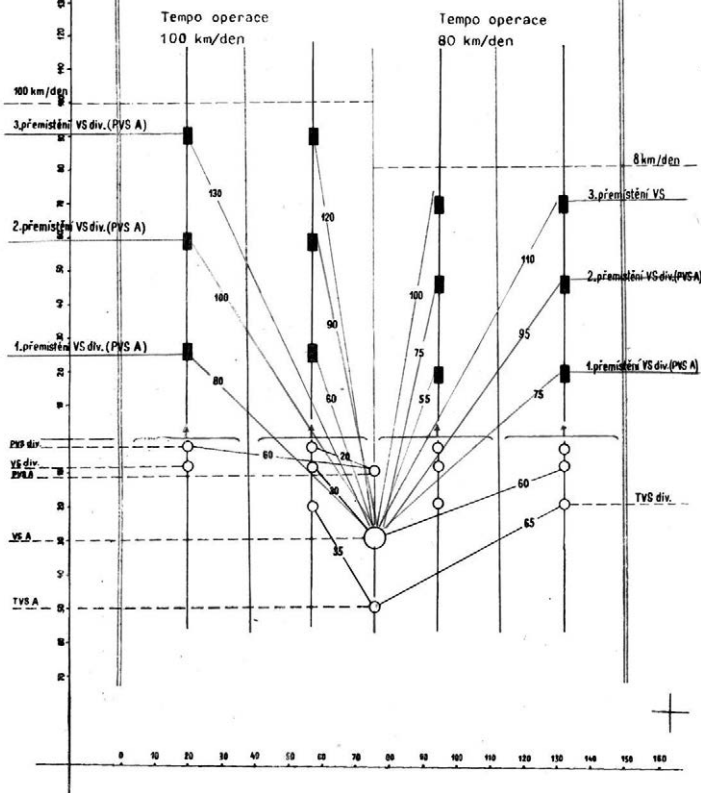
PVS vyššího operačního svazu 1krát denně.

TVS jednotlivých stupňů velení se přemísťuje obdobně jako VS s určitým časovým odstupem.

Jestliže je přemístění míst velení svazku prováděno plánovitě, je povoleno a dohodováno se štábem operačního svazu, lze zabezpečit v průběhu operace i za srovnatelně vysokých temp kvalitní spojení rádiem i směrovými pojítky.

V soudobých podmínkách nabývá na významu přiblížit velení co nejvíce vojskům. Požaduje se, aby velitel v rozhodujících epizodách bojové činnosti (zasazení druhého sledu, odražení protiúderu apod.) byl co nejblíže vojskům a mohl bezprostředně uplatnit svůj vliv na průběh bojové činnosti. V tomto smyslu musí sehrát rozhodující úlohu předem stanovené velitelské stanoviště. Právě proto, že PVS představuje vysoce mobilní místo velení, s omezeným počtem důstojníků a s nejnepříznivější spojovací tech-

SCHEMA INTERVALU PŘEMÍSTĚNÍ MÍST VELENÍ NA STUPNI ARMÁDA - DIVIZE

nikou, může se přemísťovat bezprostředně za vojsky na směr rozhodující bojové činnosti, uskutečňovat velení za pohybu a z krátkých zastávek.

K zabezpečení spojení je nutno položit důraz především na rádiová spojení obsluhující nejnutnější počet rádiových sítí; např.

- rádiová síť velení KV a VKV,
- rádiový směr s VS (nebo v rádiové síti míst velení),
- osobní rádiová stanice velitele (pro spojení s podřízenými i nadřízeným).

PVS je třeba oprostít od budování spojovacího uzlu s „bohatým“ rozvodem vnitřního spojení (místní telefon, dálkový telefon, dispečink).

Zkušenosti ze cvičení potvrdily, že veškeré pokusy udělat z PVS hlavní místo velení skončily neúspěchem z hlediska možnosti zabezpečit velení vojskům celé bojové (operační) sestavy. PVS v takovém případě ztratilo charakter vysoké mobility a nebylo schopné rychlého a častého přemístění, představovalo spíše záložní velitelské stanoviště.

Častější přemístění velitelských stanovišť různých stupňů velení, než je uvedeno v rozkladu a ve schématu, je velmi obtížné a je ho možné provést za cenu snížení počtu účastnických stanic, rozmístění rádiových prostředků bezprostředně u VS, omezení vnitřních rozvodů, omezení nebo zrušení linkových spojů, omezení směrových spojů atd. (kromě snížení počtu štábů a vozidel). Vyjmenovaná omezení se nepříznivě projevují v kvalitě velení i kvalitě spojovacích cest.

Proto nabývá v soudobých podmínkách na významu PVS jako místo velení, které může „držet krok“ za postupujícími vojsky a umožnit veliteli spolu s úzkým štábem řídit bojovou činnost na rozhodujícím směru a v rozhodující dobu.

Přiblížit velení vojskům je pojem prostorově značně omezený. Tím, že přiblížíme např. PVS operačního svazu co nejblíže vojskům podle uvedeného schématu a bude-li tato uprostřed sestavy, bude vzdálenost k nejbližším svazkům okolo 20 km, ale ke křídelním divizím 60 km. Bude-li směr hlavního úderu na jednom z křídel operační sestavy, bude vzdálenost PVS operačního svazu — PVS (VS) svazku zhruba 100 — 110 km, při čemž tato vzdálenost už je shodná se vzdáleností mezi VS svazu a VS svazků při stejné sestavě; zde už není rozdíl mezi VS a PVS ve vzdálenostech. Velení v takovém případě je výhodnější uskutečňovat po linii VS, která jsou vybavena těžšími a výkonnějšími spojovacími prostředky.

„Mobilita“ štábu zvláště na stupni svazku je mnohdy chápána velmi úzce, stejně tak jako velení z krátkých zastávek. Štáb se zastaví v proudu na silnici, velitel (náčelník štábu) si k sobě povolá některé z funkcionářů a spolu s nimi řeší daný úkol či situaci — ostatní funkcionáři se většinou aktivní práce štábu jako celku neúčastní. Ve většině případů se nebuduje ani nejnutnější vnitřní spojení pro zabezpečení součinnosti uvnitř štábu. Štáb je sice „mobilní“, ale pouze v automobilním smyslu slova, že se může ihned přemísťovat, ale nemůže jako celek dobře pracovat. Často, zvláště na větší vzdálenost, ztrácí spojení se štábem operačního svazu. Např. po linii štábů operačního svazu — svazku se zpravidla organizuje radiodálnopisné spojení na stanicích typu R-118. Pro zabezpečení uvedeného provozu na větší vzdálenosti (např. 120 km), zvláště před přemístěním štábu svazu, nutno vybudovat odpovídající anténní systém, zpravidla dipól, což vyžaduje 30 minut času pro velmi dobře vycvičenou obsluhu. Stejně tak zabezpečení směrového spojení se štábem svazu je ovlivněno potíbným časem k vybudování připoj-

ných vedení od směrové stanice umístované většinou na výhodné výšině.

Rozvíjet spojovací uzly vševojskových svazků se soudobou spojovací technikou je časově dáno těmito normami:

- a) v předem připravených úkrytech nebo osadách VS svazku

1–2 hod.

- PVS (TVS) svazku 1 hod.

- b) v terénu s rozvinutím mobilních prostředků SU:

VS svazku 1 hod.

PVS svazku 30 minut.

U operačního svazu se doba úplného rozvinutí SU pohybuje podle stupně rozvinutí SU v rozmezí 3–5 hodin. Na VS vyššího operačního svazu 5–8 hod. Uvedené časové limity ovlivňují následující činitele:

- rozmístění štábů (v kruhu nebo po délce),
- umístění spojovacího uzlu,
- časové možnosti zřízení dálkových spojů,
- budování přípojných vedení od směrových stanic,
- dálkové ovládání rádiových stanic,
- počet účastnických stanic dálkové, místní a dispečerské ústředny.

Značný význam má umístění spojovacího uzlu uvnitř štábů, jak co do kvality přenosových cest, tak i co do času nutného pro jeho rozvinutí.

Správnému rozmístění SU odpovídá umístění jeho základních prvků – telefonní ústředny a výpravny v centru štábu. Excentrické umístění SU má za následek značné snížení slyšitelnosti hovorů. Často se stává, že s velkým úsilím vybuduje stakilometrový spoj s dobrými elektrickými parametry a slyšitelností, který pak je prakticky likvidován v dlouhých přípojných vedeních a vícežilových rozvodech na velitelském stanovišti.

Rychlost budování SU a správnost činnosti obsluh telefonních ústřední ovlivňuje počet účastnických telefonních stanic (dálkové, místní a dispečerské ústředny). V této oblasti není dostatek systematičnosti a náročnost požadavků je zaměřována pohodlností, měřené v rámci jednoho pracoviště na několik kroků!

Velký počet účastnických telefonních stanic spolu s rozšířením účastníků oprávněných vést hovory mimo pořadí, spojení nezlepšuje, ale naopak zhorší, nehledě k tomu, že prakticky je počet současně dálkové hovořících účastníků omezen kapacitou pojitů. Velkým nešvarem je budování přímých telefonních spojů uvnitř štábů mimo ústředny (např. odd. průzkumu – dělostřelci apod.). Jejich ekonomika využití je nepatrná a u štábů vybavených automatickými telefonními ústřednami zcela zbytečná. Rozdíl je pouze v tom, že místo vyzvánění klikou induktoru se vytáhá číslo účastníka.

*

V současné době je velmi diskutováno okolo problému „autonomního“ spojení jednotlivých druhů vojsk. V podstatě jde o snahu zdůvodnit a prosadit zásadu, aby každý velitel (náčelník) druhu vojska, např. na štábu operačního svazu měl vlastně „autonomní“ spojení s veliteli (náčelníky) svého druhu vojska u svazku. Takové požadavky nelze prakticky uskutečnit, vezmeme-li v úvahu požadavky operátorů, zpravodajců, dělostřelců, PVO, ženisty, chemika a týlu. To by prakticky znamenalo u rádiového spojení, včetně přenosových cest v síti velení a štábu 9 rádiových stanic k zabezpečení provozu ve směru k podřízeným náčelníkům, stejný počet ve směru k nadřízenému a u vyšších štábů dvě položení těchto stanic, kromě dalších pro zabezpečení spojení s přímo podřízenými speciálními útvary

(jednotkami), jako zálohami, ženijními, chemickými útvary a jednotkami apod. U směrového spojení by to znamenalo velmi složitá a těžká, alespoň desetikanálová pojítka a u linkového spojení celé sady skupinových vysokofrekvenčních souborů, včetně širokopásmového kabelu. Takové možnosti v současné době neexistují a z ekonomického hlediska jsou takové požadavky, podle propočtů uskutečněných hovorů nebo odeslaných (přijatých) zpráv nereálné.

U promyšleně sestavených rozkazů, zpráv a hlášení, stávající kapacita přenosových cest, budovaná mezi jednotlivými místy velení např. mezi štábem operačního svazu a svazku daleko přesahuje potřebu. Ve většině případů se na uvedených stupních velení organizují rádiové sítě velení KV a VKV rádiová síť štábu KV a VKV, radiodálnopisný směr a podle možnosti dvoukanálové směrové spojení. Z uvedeného vyčíslení organizovaných přenosových cest je zřejmá neopodstatněnost požadavků „autonomního“ spojení mezi danými místy velení.

Vlastní autonomní spojení však musí být organizováno a budováno pro náčelníky druhů vojsk pro spojení s přímo podřízenými útvary a jednotkami. Např. spojení velitele dělostřelectva nebo ženijního náčelníka s přímo podřízenými dělostřeleckými nebo ženijními útvary, kterým uvedení velitelé a náčelníci druhů vojsk bezprostředně velí. V některých případech a podle daného stupně velení nemusí být autonomní spojení k speciálním útvarům a jednotkám budováno, budou-li tyto začleněny např. do záloh jako POZ, PTZ nebo PO, které mohou být začleněny do rádiové sítě velitele, který jim pak sám vydává rozkazy, popřípadě prostřednictvím svého štábu v rádiové síti bojového zabezpečení.

Pod pojmem autonomního spojení je tedy nutno chápat pouze takové spoje-

ní, které danému druhu vojska zabezpečuje velení přímo podřízeným útvarům a jednotkám a nikoli spojení mezi náčelníky druhů vojsk (a jejich štáby) různých stupňů velení.

Spojovací soustavu tvoří souhrn spojovacích uzlů míst velení, pomocných spojovacích uzlů, skupin i jednotlivých pojítek a spojovacích prostředků a jimi vytvořených přenosových cest, vzájemně mezi sebou propojených v souladu s potřebami velet vojskům, charakterem bojové činnosti a plněných úkolů.

Spojovací soustava musí být organizována a vytvářena tak, aby na základních směrech, na kterých je přeneseno úsilí velení, zabezpečovala komplexní využití různých druhů pojítek.

Soudobá spojovací soustava se vytváří vhodnou a účelnou organizací a skloubeností čtyř základních typů pojítek:

1. Rádiové spojení KV a VKV, organizované do rádiových sítí a směrů s rádiovými pojítky umístěnými společně s místy velení nebo v jejich blízkosti. Rádiové spojení VKV organizované „prostředníkem“ vytvořeným z retranslačních stanovišť VKV rádiových stanic rozmístěných v terénu na výhodných místech v rámci sestavy vojsk, zabezpečujících VKV spojení v daném prostoru.

2. Směrové spojení, organizované po samostatných spojovacích směrech, osách nebo prostřednictvím prostorově rozmístěných pomocných spojovacích uzlů (PSU).

3. Linkové spojení organizované rovněž po samostatných spojovacích směrech nebo spojovacích osách, často účelně rozvětvených na PSU (přepínacích bodech).

4. Pohyblivými pojítky (včetně spojovacích letadel a vrtulníků) organizovaným kurzovým spojením po směrových nebo okružních spojích.

Při rychlých tempech a manévrovém charakteru soudobých operací se rádio stalo jedním ze základních pojit-
tek a v mnoha případech jediným pojit-
kem, schopným zabezpečit nepřetržité
velení v nejsložitějších situacích, na
místě i za pohybu. Je to dáno technic-
kými a provozními možnostmi rádia,
které umožňuje předávání zpráv velké-
mu počtu účastníků, zabezpečit spojení
přes území nepřítel a se štáby, jejichž
stanoviště není přesně známo. Nehledě
na tyto přednosti rádiového spojení a
jeho úlohu v soudobé spojovací sousta-
vě, je třeba upozornit i na nedostatky
rádiového spojení, které při plánování
a vlastním zabezpečení spojení, využití
rádia značně ztěžují – jsou to:

- možnost odposlouchání a provádění záměrného rušení,
- možnost zaměření rádiových vysílačů a určení přesného místa vysílače
- závislost rádiového spojení na automatických a jiných elektrických poruchách.

Vyjmenované nedostatky rádiového spojení mají za následek:

- veškeré předávané zprávy podle obsahu kódovat nebo šifrovat a provádět dosti složitá opatření proti záměrnému rušení – organizovat klamný provoz, manévr frekvencemi a způsobem provozu, současně odesílat zprávy několika rádiovými pojítky různých frekvenčních rozsahů apod.,

- umísťovat rádiová pojítka (vysílače) mimo místa velení, zabezpečit jejich dálkové ovládání a provádět rádiové maskování,

- pečlivě provádět výběr pracovních frekvencí (při provozu na velké vzdálenosti) vzhledem k noční a denní době a podle ionosférických předpovědí.

Rádiová pojítka u větších štábů (počínaje štábem operačního svazu) se slučují ve skupiny – rádiové uzly, které jsou organickou součástí spojovacích

uzlů. Rádiový uzel se zpravidla skládá z vysílacího střediska umístěného na potřebnou vzdálenost od míst velení a přijímacího střediska, které je umístěno na spojovacím uzlu velitelského stanoviště. To znamená, že příjem zpráv od nadřízeného štábu a od podřízených se provádí bezprostředně na velitelském stanovišti a odesílání zpráv se provádí pomocí dálkového ovládání rádiových vysílačů na vzdáleném vysílacím středisku.

Vzdálenost vysílacích středisek od míst velení je určována možnostmi nepřátelského radiogoniometrického průzkumu tak, aby po zaměření vysílačů nebylo možno přesně určit místo velitelského stanoviště:

- u vyššího operačního svazu
20 – 30 km
- u operačního svazu,
5 – 10 km
- u svazku 1 – 2 km (těž u PVS A)

V průběhu operace, kdy je omezený čas na zřizování rádiového uzlu, mohou se tyto vzdálenosti úměrně změnit.

Ke zvýšení životnosti a maskování činnosti rádiových vysílacích středisek je výhodné podle možnosti tyto dělit po skupinách umístěných od sebe na vzdálenost 3 – 5 km. Rozmístění vysílacích středisek je součástí bojového zabezpečení štábů a při volbě místa velení musí být brán zřetel na jejich umístění. Ze spojovacího hlediska znamená dálkové ovládání vysílacích středisek jednu z nejsložitějších otázek organizačního, technického a provozního charakteru.

Po technické stránce lze dálkové ovládání rádiových stanic provádět v podstatě dvěma způsoby:

- linkovými prostředky nebo
- bezdrátově (malými VKV rádiovými stanicemi nebo směrovými stanicemi).

Nejjednodušší je způsob dálkového ovládání linkovými prostředky, avšak

časově a materiálově nejvíce náročný. Např.: při umístění vysílačiho střediska, vytvořeného z pěti rádiových stanic typu R-118 na vzdálenost 10 km s využitím dvoukanálového provozu (klíčem a dálnopisem) je nutno vybudovat propojovací vedení, na které se spotřebuje celkem 100 km kabelu — což znamená hodnotu téměř jedné kabelové rotý a časově několik hodin (nejméně 3 hodiny). V opačném případě je nutno propojovací vedení budovat těžkým kabelem (osovým) a počet přenosových cest vytvořit pomocí vysokofrekvenčních souborů.

Bezdrátově je možno ovládat rádiové vysílače VKV rádiovými stanicemi typu R-105 nebo směrovými pojítky pouze částečně — při práci mikrofonem (fónií), bez speciálních doplňkových zařízení VF nosné telefonie a tónové telegrafie nemůže být uskutečněno dálkové ovládání telegrafii (klíčem) nebo dálnopisem (to lze udělat v současné době jen u rádiových stanic typu R-102, které jsou k tomuto účelu konstrukčně přizpůsobeny).

Zabezpečení bezdrátového dálkového ovládání možno nejlépe splnit soupravou SBDO (souprava bezdrátového dálkového ovládání) založenou na principu vícenásobného využití směrové stanice pomocí VF souborů nosné telefonie a tónové telegrafie (je umístěna ve dvou vozech V3S — jeden u VS, druhý na RVS). Souprava SBDO umožňuje současně ovládání 6—8 rádiových stanic všemi druhy provozu. Vzdálenost, na kterou je možno uskutečnit dálkové ovládání, je dána dosahem směrové stanice (40 km) a omezenou přímou viditelností.

Souprava SBDO, i když v současné době představuje složité zařízení, je velmi perspektivní prvek spojovacího uzlu, řešící značnou časovou úsporu při dálkovém ovládání rádiových vysílačů proti výstavbě kabelových vedení. Dává

předpoklady, aby v budoucnu mohlo být přemístováno velitelské stanoviště nezávisle na rádiovém vysílacím středisku.

Centralizované dálkové ovládání rádiových stanic poskytuje možnost jejich ekonomického využití podle stupně zatíženosti jednotlivých rádiových sítí a podle druhu provozu. Centralizované využití rádiových pojítek může zprostředkovat jedině výpravna spojovacího uzlu.

*

Výpravna spojovacího uzlu je nový prvek spojovacího uzlu, umožňuje široký manévr využitím rádiových vysílačů různými druhy provozu — fonicky, telegrafii, dálnopisem (šifrovacím dálnopisem) a fototelegrafem.

V současné době je výpravna střediskem příjmu a odeslání všech druhů informací (rozkazů, hlášení, zpráv), které se předávají technickými pojítky ve formě telegramů. Urychluje průchod telegramů a zbavuje štáb starostí při zprostředkování spojení. Jedinou povinností příslušníků štábu je doručení informací určených k odeslání zpracovaných ve formě telegramu (nebo fototelegramu), podle obsahu buď kódovaný nebo zašifrovaný na výpravnu. Výpravna sama zprostředkuje nejrychlejší odeslání, protože má úplný přehled o stavu rádiového, dálnopisného a fototelegrafního spojení. Po odeslání zprávy vrátí zpracovateli telegram s časem doručení a potvrzením příjmu od výpravy adresáta. Výpravna zabezpečí též doručení zpráv došlých technickými pojítky přímo adresátu.

Výpravna, jako středisko pro příjem a odeslání zpráv je jedním z hlavních prvků spojovacího uzlu na velitelském stanovišti a je umístována uprostřed štábu. Ovládá rádiové vysílací středisko a jsou v ní prakticky koncentrovány všechny rádiové, dálnopisné a fototelegrafní přenosové cesty. Z hlediska per-

spektivy znamená koncepcí výpravny středisko ovládající přenosové cesty pro využití mechanizačních a automatizačních prvků, zabezpečujících práci štábů.

*

Boj proti záměrnému rušení rádiového provozu a zabezpečení spojení za pohybu a z krátkých zastávek, si vynutil nové způsoby využití rádiových pojtek pracujících ve VKV pásmu. Frekvenční pásmo vojenských VKV rádiových stanic ve smyslu šíření rádiových vln je téměř na hranici geometrické viditelnosti mezi dvěma korespondujícími stanicemi. Z toho vyplývá, že spojení VKV na větší vzdálenosti je závislé na terénních podmínkách. Spolu se směrovanou anténou zvětšuje dosah rádiových stanic.

VKV přenosné rádiové stanice jsou technicky a konstrukčně přizpůsobeny k provádění retranslace, která umožňuje několikanásobně zvětšit dosah rádiových stanic. Vhodným rozmístěním retranslačních VKV rádiových stanic v prostoru bojové (operační) sestavy, poskytuje možnost vytvoření prostorových rádiových sítí a směrů, které umožní spojení s libovolným prvkem do takto organizovaného spojení.

Organizace prostorového VKV rádiového spojení předpokládá vytvoření několika pohyblivých retranslačních míst (PRM) umístěných na výhodných místech z hlediska možností rádiového spojení — většinou na vhodných terénních dominantách. PRM jsou vytvářena zpravidla ze dvou — tří VKV rádiových stanic uzpůsobených k retranslaci tak, že jedna ze stanic pracuje trvale na rádiovém směru s VS (PVS), ze kterého je celý systém spojení organizován a zbylé dvě rádiové VKV stanice jsou trvale na příjmu s vydělenými volacími znaky a a frekvencemi a připraveny k zprostředkování spojení s libovolným štábem začleněným do

soustavy spojení, který potřebuje uskutečnit spojení. Zpravidla po navázání spojení na volacích frekvencích se převede daný štáb podle smluvených signálů na zvolenou pracovní frekvenci k předání potřebné zprávy. Je-li PRM vybaveno třemi stanicemi, pak jedno trvale pracuje s VS, druhé zprostředkovává spojení a třetí slouží jako opěrný bod pro navazování spojení.

Vhodně organizovaným VKV rádiovým spojením, prostřednictvím PRM je možno zabezpečit spojení s libovolným štábem na velké vzdálenosti s malými přenosnými VKV rádiovými stanicemi. Při použití zesilovačů lze podle zkušeností získaných ze cvičení, organizovat toto spojení i na stupni operační svaz — vyšší operační svaz.

*

Důležitým prvkem spojovací soustavy je směrové spojení. Terénní možnosti při uskutečňování směrového spojení jen zřídka dovoluje uskutečnit spojení po přímých směrech, vytvořených dvěma koncovými stanicemi umístěnými blízkosti velitelských stanovišť. Ve většině případů je nutno budovat na uvedeném směru reléovou stanicí k dosažení geometrické viditelnosti nezbytné pro směrové spojení na decimetrových vlnách.

Tato okolnost vystupuje do popředí, zvláště při častém přemísťování velitelských stanovišť svazků, kde poměr přemístění k VS operačního svazu činí zpravidla 1:3 až 1:4. Z těchto důvodů je nutno často měnit stanoviště reléových stanic a při přemístění VS operačního svazu celou soustavu směrového spojení plánovat a budovat znovu. Způsob organizace směrového spojení po samostatných směrech v rámci operačního svazu se v současné době stal těžkopádným a co do počtu použitých směrových stanic neekonomickým. Např. pro

spojení VS operačního svazu s třemi svazky je nutno vybudovat tři směrové spoje s nejméně třemi reléovými stanicemi. To znamená v přepočtu na směrové stanice:

- 3 polokomplety*) na VS operačního svazu,
- 6 polokompletů na místech reléových stanic,
- 3 polokomplety na VS svazku

celkem 12 polokompletů směrových stanic.

Uvedený rozpočet je pouze teoretický a v praxi jej nelze dobře uskutečnit, protože souprava směrové stanice je složena ze tří polokompletů a počet zasazených stanic se zvětší.

Většinou se však reléové stanice v určitém prostoru soustředí na jednom výhodném místě — terénní dominantě. Zde se nabízí vícenásobné využití směrového spoje mezi VS operačního svazu a místem reléových stanic a na místo reléových stanic vytvořit pomocný spojovací uzel. V přepočtu na směrové stanice to znamená:

- 1 polokomplet na VS operačního svazu
- 4 polokomplety na PSU
- 3 polokomplety na VS svazků

celkem 8 polokompletů směrových stanic.

Z uvedeného rozpočtu je zřejmé

ekonomičnost využití PSU v organizaci směrového spojení.

Ekonomická výhoda není jen ve sníženém počtu použitých směrových stanic. Základní výhoda je v plánování a praktickém uskutečnění směrového spojení. Zatím co při plánování operace není možno předem určit a plánovat místa přemístění VS svazků, je možno s poměrně značnou přesností plánovat umístění PSU a s jejich rozmístěním seznámit v nařízeních pro spojení podřízené svazky a útvary operační sestavy operačního svazu. Při přemístění VS svazků není třeba měnit celou směrovou soustavu, ale podle terénních možností, v závislosti na geometrické viditelnosti vybudovat směrové spojení na nejbližší PSU, přičemž celá soustava zůstane zachována.

Důkladné studium terénu západního válcíště ukázalo zajímavý úkaz pro organizaci směrového spojení. Čím je tempo operace větší, zvětšují se i vzdálenosti, umožňující spojení na geometrickou viditelnost — zvětšuje se interval mezi směrovými stanicemi. Vysvětlení tohoto úkazu je jednoduché: na větším prostoru s rostoucím tempem operace, je možno nalézt více dominujících výšin a čím více dominujících výšin, tím se zvětšuje vzdálenost mezi směrovými stanicemi. Při tempu operace 80–100 km za den dosahuje vzdálenost mezi dvěma koncovými stanicemi téměř 40 km.

Po objasnění jednotlivých způsobů organizace spojení můžeme shrnout skladbu stávající spojovací soustavy, kterou tvoří:

- spojovací uzly míst velení, zabezpečující vnitřní spojení a komutaci (přepojování) vnitřních a dálkových spojů. Základní prvky stávajících spojovacích uzlů tvoří:
 - telefonní ústředny (místní, dálková, dispečerská),
 - výpravná spojovacího uzlu,
 - rádiový uzel (vysílací a přijímací středisko),

*) 3 polokomplety tvoří 1 soupravu střední směrové stanice RDS 66 ve dvou vozidlech T 805.

- koncové stanice směrového a VKV spojení a
- technické zařízení SU (rozvody, zdroje, VF soubory, KROZ, SBDO atd.).

Kapacita spojovacích uzlů je dána jednotlivými stupni velení:

- směrové, VKV rádiové a linkové spojení, budované po samostatných spojovacích směrech nebo spojovacích osách a prostřednictvím prostorově rozmístěných pomocných spojovacích uzlů (PSU) a pohyblivých retranslačních mezistanic (PRM).

Zatím co KV rádiové spojení a spojení pohyblivými pojítky se organizuje bezprostředně mezi jednotlivými místy velení, organizuje se VKV rádiové, směrové a linkové spojení v celém prostoru bojové (operační) sestavy, opřené o prostorově rozmístěné PSU, PRM a přepínacími místy (linkového spojení).

Všechny prvky spojovací soustavy musí být vzájemně propojeny tak, aby bylo zabezpečeno velení vojskům.

Některé zkušenosti teritoriálního charakteru v oblasti týlu a zásobování

Generálmajor Josef Slabý

1. Otázky bojové a mobilizační pohotovosti týlu

V otázkách operačního soustředění a rozvinutí ozbrojených sil státu a v jejich další operační činnosti na počátku války zajímají velmi významné a možno říci rozhodující místo operační převozy, materiální transporty, přesuny vojsk, přísuny materiálu a vůbec všechny ostatní otázky materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení. I zde, v této zvláštní činnosti ozbrojených sil na počátku války, jsou otázky týlu a zabezpečení její organickou součástí. A nejen to. Do materiálního zabezpečení ozbrojených sil je nutno zahrnout všechny síly a ekonomické zdroje státu.

Při posuzování těchto otázek vycházíme z předpokladu, že válka může být zahájena nenadálým útokem imperialistických mocností na Sovětský svaz a ostatní státy Varšavské smlouvy. Nenadálý útok může být proveden bez období ohrožení nebo po krátkém období zvýšeného politického napětí a ohrožení.

Ze těchto podmínek je nutno udržovat určitou část ozbrojených sil (zejména raketová vojska, složky protivzdušné obrany státu, letectvo a pohraniční svazy) na vysokém stupni bojové pohotovosti, nepřetržitě připravené kdykoli odrazit nenadálou agresi a přejít do aktivní bojové činnosti. Zde je nutno zdůraznit, že týlu těchto vojsk je třeba udržovat na stejném stupni bojové pohotovosti, na jakém jsou udržovány ostatní ozbrojené síly. Tuto poučku je třeba chápat tak, že na plně a nepřetržitě bojové pohotovosti musí být týly raketových vojsk, svazků PVOS a letectva, vojskové týly pohraničních svazků a týly pohraničních svazů. Ovšem pohotovost týlu, zejména na stupni svazu a v plném rozsahu na stupni vyššího operačního svazu nelze chápat odděleně od stavu a možností národního hospodářství, od stavu operační připravenosti státního území, na kterém bude prováděno operační soustředění a rozvinutí ozbrojených sil. Totiž v soudobé válce a zejména v zabezpečení počáteční činnosti ozbroje-

ných sil je požadována plná a bezprostřední účast všech odvětví národního hospodářství. V této souvislosti je třeba objasnit, do jaké míry nebo v jakém poměru a pořadí budou jednotlivé rezorty plnit úkoly hospodářské mobilizace, obnovy průmyslu a dopravy, narušené počátečními hromadnými údermi nepřítele a do jaké míry je možno zapojit prostředky a zdroje národního hospodářství do zabezpečení operačního soustředění, rozvinutí a počátečních operací ozbrojených sil.

Zde je třeba především odpovědět, jaký cíl bude plnit první operační sled ozbrojených sil na počátku války. Bude mít za úkol odrazit nenadálý útok nepřítele, přejít k aktivní bojové činnosti a vytvořit podmínky k rozvinutí a zasazení dalších operačních sil. Obnova průmyslu, zničení prvními hromadnými údermi nepřítele a provádění hospodářské mobilizace jsou úkoly dlouhodobé, jejichž plnění se nemůže nikterak projevit v zabezpečení počáteční operační činnosti vojsk. Přitom tato činnost může být prováděna jen tehdy, bude-li odražen nenadálý útok nepřítele a vlastní vojska povedou aktivní bojovou činnost. Z toho možno učinit jasný závěr, že úsilí celého státu, všech resortů a odvětví národního hospodářství je nutno plně zaměřit k zabezpečení operačního soustředění, rozvinutí a počátečních operací ozbrojených sil.

Z těchto důvodů by bylo zcela neúčelné, aby již v míru byly postaveny některé speciální týlové jednotky, jejichž činnost může plně nahradit jiný zdroj národního hospodářství a aby se v augmentačních skladech hromadila technika (zejména silniční a dopravní), která by v mírovém období nebyla zcela využita; její udržování by vyžadovalo vysoké počty technického a pomocného personálu, nehledě ani k tomu — a to, myslím, je nejpodstatnější — tato technika by s ohledem na současný bouřlivý technický rozvoj rychle zastarávala. Proto je zcela správné, že je počítáno pro případ války s doplněním armády soudobou technikou (a

technickými kádry) z národního hospodářství, které již dnes tvoří mohutnou základnu pro technickou a materiální nasycenost týlu.

Ovšem zde je třeba zdůraznit, že mobilizování týlu, jeho útvarů a zařízení, musí být v naprostém souladu s plánem operačního soustředění a rozvinutí ozbrojených sil státu. Je zcela samozřejmé, že novému pojetí zahájení války při možnosti nenadálého útoku nemohou odpovídat staré systémy mobilizace.

V novém systému mobilizace týlových útvarů a zařízení je nutno plně zvážit některé zvláštnosti, které budou systémem ovlivňovat.

Je to především:

a) Období zvýšeného politického napětí a ohrožení může, avšak nemusí být. Z toho vyplývá příprava mobilizace týlových útvarů a zařízení ve dvou variantách:

1. V době zvýšeného politického napětí, kdy jsou předvídaná určitá opatření k zvýšení bojové a mobilizační připravenosti státu, předvídat také doplnění týlu mírových útvarů na válečné počty a postavení polních týlových útvarů formou skrytého doplňování vojsk nutných k zabezpečení činnosti vojsk na teritoriu státu (pokud tuto činnost nemohou zabezpečovat civilní rezorty a prostředky národního hospodářství) a k zabezpečení počáteční aktivní činnosti na území protivníka. Sem nutno zahrnout postavení automobilních dopravních útvarů a svazků, cisternových útvarů, samostatných zdravotnických útvarů a polních nemocnic, silničních stavebních a mostních útvarů, pohyblivých základů operačního svazu a části skladů hlavních druhů materiálu vyššího operačního svazu. Po provedení těchto opatření budou na plně válečné pohotovosti vojskové a polní týly operačního svazu; týl vyššího operačního svazu dosáhne zvýšené bojové pohotovosti. Zbývající část plánu mobilizačního rozvinutí vojsk realizovat s vyhlášením mobilizace tak, aby týl vyššího operačního svazu dosáhl plně pohotovosti do zahájení přesunu vojsk druhého operačního sledu.

2. Pro případ nenadálé agrese, provedené bez předchozího ohrožení, je nutno plánovat dosažení pohotovosti týlu v rozsahu předchozí varianty, avšak s dosažením pohotovosti do 6—8 hodin po vyhlášení mobilizace (to znamená vydání určovacích listů a výstroje zálohám již v míru, nástup řidičů i s vozidly atd.).

b) K zabezpečení opatření a bojové činnosti vojsk na vlastním území plně využít

všech zdrojů a sil národního hospodářství, doplněných předmobilizačními a mobilizačními opatřeními. Polní týlové útvary a zařízení využít na vlastním území tam, kde nepostačí činnost vojsk zabezpečit civilní sektor, hlavně však k týlovému zabezpečení operace mimo území státu. Tyto okolnosti bude nutno zvážit při stanovení pořadí realizace plánu mobilizačního rozvinutí vojsk.

c) S cílem plně využít teritoriálně rozmístěných zdrojů speciálních kádru, materiálních a technických prostředků a maximálního rozptýlení v míru ukládaných zásob pro polní týlové útvary a zařízení, stavené v mobilizaci, je účelné mobilizaci polních týlových útvarů opírat nejen o mírové vojenské útvary, sklady, dílny a jiná zařízení, ale plně využít báze národního hospodářství.

Takovými mobilizačními středisky mohou být okresní ústavy národního zdraví, okresní (krajské) hygienicko-epidemiologické stanice, lázeňská a rekreační zařízení, střediska čs. automobilové dopravy, podniky ministerstva vnitřního obchodu, zařízení ministerstva dopravy a spojů a ministerstva výstavby.

Vytváření mobilizačních středisek na bázi civilních zařízení kromě toho může vést k využití místních kádru, k usnadnění jejich odborné přípravy a k urychlení dosažení mobilizační pohotovosti.

Takováto opatření v civilním sektoru by dále vedla k zvýšení odpovědnosti civilních orgánů za přípravu obrany státu a k zapojení co nejširších zdrojů do zabezpečení počátečních akcí, jak toho také vyžadují zvláštnosti charakteru počátečního období války.

Tento systém by konečně mohl vést k vytváření týlových zařízení co nejbližší prostorů jejich operačního použití, čímž by byla zkrácena bojová pohotovost o dobu přesunu.

d) Realizace týlové části plánu mobilizačního rozvinutí vojsk musí být plně sladěna s plánem operačního soustředění a rozvinutí a s plánem vedení první operace. To z toho důvodu, aby přepravy a přesuny týlových útvarů, zařízení a zásob materiálu nenarušovaly operační převozy a přesuny vojsk.

Mobilizaci týlových útvarů a zařízení na území státu je nutno zakončit do zahájení operačních převozů a přesunů dalších operačních sledů vojsk. Jinak je nebezpečí, že mobilizované týly nebudou včas zasazeny do plánované první operace.

e) Stejně je nutno uvážit možnosti na-

rušení průběhu mobilizace počátečními úder-
y nepřítel. Správné vyhodnocení objektů
na komunikacích, ve městech, povede i
k správnému rozmístění záloh materiálu pro
mobilizované útvary, k zabezpečení jejich
ochrany, popřípadě k provedení příprav
k včasnému vyvezení augmentačních zásob
a vytvoření záloh sil a prostředků.

2. Úloha a místo vojenské dopravy

Podstatnou část plánu operačního sou-
středování a rozvíjení ozbrojených sil
tvoří operační převozy a materiální trans-
ports. Provedená cvičení přesvědčivě uká-
zala rozhodující význam vojenské dopravy
pro úspěšné zahájení operační činnosti na
počátku války. Jen komplexně plánovaná a
řízená doprava, směřující k využití všech
druhů dopravních prostředků, může splnit
rychle a operativně náročné požadavky.

Ve vojenské dopravě na území státu
v soudobých podmínkách patří první místo
dopravě železniční. To proto, že železnice
je stále ještě nejvýkonnějším druhem do-
pravy. Avšak vzhledem k velké zranitelnosti
železnic, zejména železničních uzlů, je nut-
no počítat s maximálním rozptýlením za
využití celé železniční sítě státu. Kromě to-
ho každou železniční přepravu nutno ve dru-
hé variantě zabezpečovat silničním přesu-
nem. Rovněž i železniční převozy materiálu
je nutno zdvojit automobilními prostřed-
ky. To bude vyžadovat vytvoření silných
záloh výkonných automobilních jednotek
v podřízení ministra dopravy a spojů.

Automobilní doprava na území státu mu-
sí být pohotova dublovat zničené úseky že-
leznic. Pro včasné soustředění materiálu
v předsunutých základnách a pro zásobová-
ní polních svazů musí být s to vytvořit vý-
konné koloběhy na stupních:

- národní hospodářství (ústřední zásoby)
 - předsunuté polní základny (v tomto
koloběhu bude využíváno kombinované
železniční i automobilní dopravy);
- předsunuté polní základny — pohyblivé
základny operačního svazu.

Vzrůstající význam patří i vzdušné do-
pravě, která musí být s to řešit přepravu
operačních a taktických výsadků, zabezpe-
čení raketových vojsk a naléhavých přísu-
nů úzkoprofilových materiálů. Kromě toho
vzdušné dopravy bude nutno využít k pře-
komávání prostorů, zamořených vysokou
radiací.

Rovněž i polní dálková potrubní doprava
se stává nezbytným prostředkem zabezpe-
čení vojsk v podmínkách vzrůstající potře-

by pohonných hmot při vysokých tempích
vedení operací.

Přepravu vojsk a materiálu, požadova-
nou pro operační soustředění a rozvíjení
ozbrojených sil a pro zabezpečení první ope-
race, je nutno zabezpečit komplexním do-
pravním plánem, zpracovaným v rámci mí-
rových příprav. Plán musí být pružný, aby
mohl být při své realizaci operativně při-
způsobován změnám situace. Jeho realizace
vyžaduje zavedení dispečerského systému
řízení.

Zpracování komplexního dopravního plá-
nu pro počáteční období války musí řídit
generální štáb. Jeho zabezpečení provádí
správa vojenské dopravy týlu za aktivní
účasti generálního štábu. To vyžaduje za-
členění operační skupiny vojenské dopravy
do operační správy.

Plánování přísunu materiálu patří mezi
hlavní povinnosti štábu týlu, ve kterém je
nutno vytvořit příslušné plánovací oddělení.
Toto oddělení plánuje v úzké součinnosti
s generálním štábem.

Bylo již řečeno, že značnou část doprav-
ního plánu v období operačního soustře-
dování a rozvíjení ozbrojených sil tvoří
soustředění materiálu, zejména v předsunu-
tých polních základnách. Vzhledem k znač-
nému rozsahu materiálních potřeb, požado-
vaných právě v období maximálního zatí-
žení dopravy operačními převozy a přesuny
vojsk, je výhodné část dotace předsunu-
tých polních základen rozmístit v zájmo-
vých operačních prostorech již v míru při
využití stávajících skladových fondů a při
zřizování smíšených skladů. Tímto opatře-
ním je možno umístit nejméně jednu třet-
tinu až polovinu polní dotace plánovaných
zásobovacích základen. Soustředění zbývajíc-
í části zásob je nutno plánovat pro období
zvýšeného politického napětí. K splnění to-
ho předvídat vyvezení materiálu zpod úderu
nepřítel. Část tohoto materiálu je možno
ponechat na železničních transportech, roz-
ptýlených na vedlejších železničních tratích.

Soustředování materiálu je nutno pro-
vádět v souladu s postavením pracovních
útvárů a strážních jednotek.

Rozvíjení předsunutých polních základen
je výhodné provádět na bázi mírových skl-
adů, rozmístěných v oblasti prostorů před-
vídaných pro umístění polních zásobovacích
základen.

Významnou úlohu v zabezpečení dopravy
na počátku války zaujímá zabezpečení ob-
jezdů velkých měst, objездů významných
železničních a silničních uzlů. Stejně důle-
žitou je příprava přemostění úrovněného

křížování železnic a silnic. K tomu možno účelně využít typizovaných prefabrikátů. Význam má též rozmístění mostního a stavebního materiálu pro zřízení náhradních přemostění, přípravu silničních mostních, montážních a jiných jednotek ministerstva dopravy a spojů a ministerstva výstavby. Plány přípravy a použití těchto jednotek nutno připravit již v míru.

Nesmírný význam má též vytvoření rozvinuté letištní sítě, zabezpečující rozpětlení leteckých sil. Letiště, včetně záložních letišť, nutno vybavit podzemními sklady leteckých pohonných hmot.

V dalším rozvoji dopravy v národním hospodářství ve třetím pětiletém plánu je nutno brát plně v úvahu plány operační přípravy obrany státu. Přechod parní lokomotivové trakce na elektrickou a motorovou dopravu vyžaduje účelně řešenou elektrárenskou síť s možností vzájemného překrytí ve válce porušených úseků a dále udržování, popřípadě na přechodnou dobu, zálohy části parní trakce. Rovněž je třeba uvážit možnost dalšího využití stávajících nádražních technických zařízení, zabezpečujících současný lokomotivní park pro vojenské účely v případě války (například využití vodních jeřábů a nádrží k provádění dezaktivace vojenských transportů apod.).

Významným dokumentem pro řízení dopravy po hromadných úderech nepřítele je plán odstranění následků úderů zbraní hromadného ničení na komunikace. Zkušenosti ukázaly, že plán je třeba zpracovat štábem správy vojenské dopravy v úzké součinnosti s operačním štábem ministerstva dopravy a spojů.

Zpracování tohoto plánu a jeho realizování vyžadovaly nepřetržitou znalost situace na všech významných komunikacích na celém území státu. Toho bylo možno docílit jednak rychlým předáváním zpráv po linii vojenských železničních a silničních orgánů se současnou výměnou zpráv, získávaných po síti ministerstva dopravy a spojů, jednak nepřetržitou znalostí všech sil a prostředků vojenských i civilních na území státu. Vzhledem k tomu, že plán stanovil i pořadí naléhavosti obnovy narušených úseků silnic či železnic, bylo při jeho zpracování třeba plně uvážit požadavky a stanovisko generálního štábu.

Na realizaci plánu odstranění následků hromadných úderů na komunikace se převážně podílely prostředky civilních rezortů. Ukázalo se, že takovými vhodnými prostředky mohou být silniční stavební, mostní, montážní, strojní, technické a jiné pomocné jednotky, komunální stavební podniky, do-

pravní služba civilní obrany, družstva silničního dozoru veřejné bezpečnosti a event. i další síly ministerstva dopravy a spojů, výstavby a vnitra, popřípadě i jiné prostředky, kterými budou v případě války disponovat komise obrany vyšších územních orgánů. Nelze vyloučit ani účast masových organizací a výpomoc civilního obyvatelstva, požadovanou ve smyslu plnění zákona na obranu státu.

Vojenské železniční útvary a svazky bylo účelně soustředit hlavním úsilím na realizaci té části plánu, která vytvářela základy a navazovala na pozdější obnovu železničních směrů v rámci plánu vedení první operace.

Plán v dalším průběhu musel být neustále sledován, doplňován a upravován podle změn situace způsobených zejména novými údery nepřátelských zbraní hromadného ničení a nově vzešlými požadavky na dopravu.

Vhodnou součástí usnadňující zpracování plánu odstranění následků napadení na komunikace může být již v míru zpracované vyhodnocení komunikací z hlediska vhodných cílů nepřátelských zbraní hromadného ničení. Podle stupně zranitelnosti a podle významu analyzovaných objektů je pak možné již v míru rozmístit stavební a obnovovací silniční a železniční materiál, připravit mostní, konstrukční materiál (typizované prefabrikáty) pro náhradní přemostění vodních toků a pro přemostění úrovněného křížování železnic a silnic. Stejně tak je možno již předem plánovat a připravit ochranu významných objektů a jejich protivzdušnou obranu.

Nutno znovu zdůraznit, že zahrnutí těchto otázek do plánu operační přípravy státního území může velmi usnadnit plánování a hlavně zrychlit provádění obnovy provozu na komunikacích na území státu za války. Operační příprava komunikací je podstatnou součástí operační přípravy státního území.

Závěrem k otázkám vojenské dopravy

Vojenská doprava zaujímá prvořadé místo v provádění plánu operačního soustředění a rozvinutí ozbrojených sil, který vytváří hlavní předpoklad k úspěšnému vedení operací v počátečním období války. Jen komplexní využití všech druhů dopravy může zabezpečit včasnost realizace dopravního plánu v podmínkách rozsáhlého ničení komunikačních objektů zbraněmi hromadného ničení. Komplexní dopravní plán je nutno zpracovat již v míru za vedoucí úlohy generálního štábu. Do tohoto plánu je nutno za-

hrnout nejen operační převozy a přesuny vojsk prvního operačního a dalšího operačního sledu vojsk, ale také veškeré ostatní převozy a přesuny materiálu, potřebné k zabezpečení první operace vyššího operačního svazu. Při tom řešit souběžně i vyvezení zásob materiálu z cílových a kategorizovaných míst.

3. K otázkám využití civilního sektoru ve válce

Ukázalo se, že v některých úsecích zásobování teritoriálních vojsk ve válce je velmi výhodné využít civilní zásobovací a distribuční síť. To proto, že je již v míru vybudována, má bohatou dopravní a skladovou síť, což může být velmi výhodné pro zásobování vojenských teritoriálních částí rozptýlených po celém území státu, popřípadě i vojsk jednotlivých operačních sledů pohybujících se na frontu.

Zkušenosti potvrdily, že civilní distribuční síť je možno plně a s úspěchem využít v zásobování vojsk pohonnými hmotami. K tomu jsou vhodné čerpací stanice větší kapacity, distribuční sklady, odbytové základny a výdejny na státních produktovodech. Ovšem, zde bylo nutné provést včas, ještě do vyhlášení mobilizace opatření k zastavení výdeje pohonných hmot soukromým osobám, dále péči ministerstva chemického průmyslu tyto zdroje nepřetržitě doplňovat.

Významné opatření k usnadnění přechodu na civilní distribuční síť ve válce je provedení unifikace vojenských a civilních druhů benzínu a nafty, popřípadě postupné přecházení již v míru vojenských útvarů na zásobování zkvalitněnými druhy pohonných hmot civilního sektoru.

Realizace dopravního plánu vyžaduje zavedení dispečerského systému řízení dopravy.

K zajištění reálnosti dopravního plánu nutno plánovat a aktivně provádět operační přípravu komunikací s plným uvážením prvořadého významu dopravy v zabezpečení počátečního období války.

Stejně tak výhodné se ukázalo zabezpečování teritoriálních vojsk potravinami v civilním sektoru. K tomu bylo možno použít dřívějších dodavatelů.

Ukázalo se, že u teritoriálních útvarů bylo výhodné udržovat i po vyhlášení mobilizace běžné zásoby potravin na dobu 2 až 3 týdnů. Ve vojenských skladech bylo třeba udržovat zásoby takových speciálních druhů vojenského proviantu, které nemá zavedeny civilní sektor (jako kávové konzervy, suchary). Ovšem zde nutno podotknout, že i na úseku potravin je nutno jít cestou unifikace vojenských a civilních druhů potravin.

Zásoby proviantu, zajištěné v míru pro zásobování mobilizovaných vojsk, bylo výhodné podle situace z civilních skladů odesílat přímo do polních předsunutých základů (například poměrně objemnou potřebu chlebové mouky) nebo do stálých vojenských skladů, kde byly kompletovány do plného sortimentu denních dávek.

Ukazuje se výhodné pro zásobování ve válce zavedení jednotného konzervového systému a dále řešení vhodného paletování potravin v dávkách pro 10—50 i více osob.

4. Překonávání rozsáhlých prostorů radioaktivního zamoření

Atomové zbraně mohou být s úspěchem používány k vytváření rozsáhlých prostorů radioaktivního zamoření s vysokou úrovní radiace. Cílem takového opatření může být izolace bojiště od operačních záloh a od týlových základů. Tyto prostory mohou být vážnou překážkou pro přesuny vojsk, v provádění přísunů materiálu a v ostatní týlové činnosti, v provádění mobilizace, v přísunu mobilizovaných záloh a týlových útvarů na bojiště a vůbec mohou izolovat bojující vojska od materiálních a lidských zdrojů národního hospodářství.

Vojska i týly musí být připravena v případě, že zamořené prostory nebude možno obejít, k jejich rychlému překonání, aby ne-

došlo k ohrožení operace nebo k snížení jejího tempa.

Vyhodnocování radiační situace na území státu je nutno provádět po civilní síti. K upřesnění situace významných zájmových prostorů je nutno vysílat radiační průzkum. V prostorech rozmístění vojenských jednotek nebo týlových rozmístění upřeshňovat je podle hlášení vojenských útvarů a teritoriálních vojenských zařízení (správy náčelníků přepravy vojsk, vojenských správ dopravních úseků, krajských vojenských správ, vojenského okruhu).

Předběžná opatření je nutno přijímat a vydávat na základě předběžného zhodnocení radiační situace štábem týlu v součinnosti

se štábem chemického vojska bezprostředně po provedených úderech. Štáb chemického vojska vydává grafickou mapu radiační situace.

Na základě předběžného vyhodnocení radiační situace (na mapě) je nutno vydat nařízení pro překonávání zamořeného prostoru; nařízení se může týkat:

- upřesnění zamořeného prostoru vysláním radiačního průzkumu,

- vyvedení vojsk, týlových útvarů, zásob a zásobovacích transportů ze zamořeného pásma,

- provedení hygienické očisty osob a dezaktivace materiálu,

- stanovení odklonů na železničních tratích a objížděk na silnicích, popřípadě přechodu na záložní směry a osy,

- organizace pořádkové služby na hranicích zamořených úseků,

- včasného uvědomění přesunujících se týlů (vojsk) o rozsahu zamořených prostorů.

Přesunující se části vojsk, týlových útvarů a zařízení jsou povinny provádět nepřetržitý radiační průzkum. Velitelé těchto útvarů musí pak podle situace a podle bojového úkolu, který mají plnit po provedení přesunu, konkrétně řešit:

- zda obejít zamořený prostor,

- nebo vyčkat před hranicí zamořeného prostoru (v obou případech, je-li to možné, vzhledem k pozdějšímu plnění bojového úkolu),

- nebo zda vyhledat na základě průzkumu místo s nejnižší úrovní radiace.

Týly přesunující se v organickém svazku bojových útvarů překonávají zamořené prostory podle rozhodnutí vševojskových (vojskových) velitelů. Názory, že týly se mohou vždy odtrhnout od bojové části útvaru nebo svazku a vyčkávat na hranici zamořeného prostoru na snížení úrovně radiace (v případě, že není možno řešit situaci obejitím), nejsou zcela správné. Takovéto řešení by mohlo vést k pozdějšímu ohrožení plnění bojového úkolu. Každý případ překonávání zamořeného prostoru je nutno řešit individuálně podle konkrétní situace. Při tom je rozhodující plnění bojového úkolu po provedení přesunu.

Je třeba zdůraznit, že při výběru způsobu překonávání úseků radioaktivního zamoření je nutné vycházet plně z požadavků dovolených dávek denního a celkového ozáření osob, aby byla co nejdéle uchována bojeschopnost vojsk. Proto je třeba před vydáním rozkazu plně zvážít:

- maximální a minimální úroveň radiace v zamořeném úseku,

- přípustné dávky ozáření osob při překonávání zamořeného prostoru,

- nebezpečí kombinovaného zamoření otravnými látkami a bojovými radioaktivními látkami,

- směr větru a jeho rychlost,

- stav živé síly a především celkovou dávku radioaktivního ozáření, kterou byly osoby zasaženy již dříve. K tomu účelu je třeba, aby velitel každého týlového útvaru a zařízení vedl záznam ozáření všech příslušníků útvaru.

Podle situace je možno k překonání zamořených úseků speciálními částmi týlů použít vrtulníků (přeprava lékařského personálu, přísun naléhavé potřeby munice, léků, PHM apod.).

K odstranění závalů, zátarasů, ke zřízení průjezdů atd. možno v plném rozsahu využít sil a prostředků ministerstva dopravy a spojů (SMSCO), které vyžadovat prostřednictvím rad obrany kraje; k řízení regulace a pořádkové služby možno využít družstev silničního dozoru veřejné bezpečnosti.

Odstranění následků napadení komunikací tedy organizuje a řídí vojenská doprava s plným využitím jak teritoriálních orgánů vojenské dopravy, tak i sil a prostředků národního hospodářství.

Poslední cvičení přinesla v této oblasti některé nové zkušenosti. Především rozsáhlé prostory zamořené vysokým stupněm radioaktivity velmi ztížily a v některých částech i znemožnily zásobování vojsk a civilního obyvatelstva pitnou a užitkovou vodou. Ve všech místech zasažených hlavně radioaktivním spadem (po pozemních výbuších) bylo nutno počítat se zamořením a dlouhodobým vyřazením vodních zdrojů z používání.

Jednotlivé větší vodní zdroje (vodní přehrady a nádrže) na zasaženém území bylo nutno zkoumat individuálně s ohledem na vzdálenost od místa výbuchu a na směr a rychlost větru. Některé nádrže (vzdálenější od míst výbuchů) byly ještě po dobu několika nejbližších dní po výbuchu použitelné. Z větších přehrad bylo možno odebírat vodu ze spodnějších vrstev nádrže. Vždy však bylo nutno počítat s chemickou úpravou vody pro pitné účely, vzhledem k aneobnitému charakteru pochodu v nadřazené vodě. Stejně tak vždy a každou vodu bylo nutno dozimetricky prověřovat.

U vodních toků pramenících na území nepřítelů bylo kromě toho nutno počítat

s nebezpečím jejich zamoření otravnými látkami nebo bojovými biologickými prostředky.

Z ostatních zdrojů pitné vody: velká většina malých měst a obcí na středoevropském válečnickém území má značný počet místních drobnějších studní omezené vydatnosti, založených převážně na odběru podzemní vody. Stejně tak městské a obecní vodovodní sítě většiny měst a obcí jsou založeny převážně na spodních vodách. Podle předpokladů průzkumu bylo možno předpokládat, že i na území zasaženém radioaktivním spadem bylo možno najít velké množství ti vale nezamořených zdrojů, avšak omezené vydatnosti. Bylo proto třeba používání těchto vod řešit decentralizovaně prostředky menších jednotek (po rotách a praporech).

Důležitým vodním zdrojem byly vodní toky malého průtoku, prameny v horských nezamořených oblastech. Ovšem i tyto zdroje bylo nutno podrobovat nepřetržitě dozimetrické kontrole, vzhledem k tomu, že vysokohorské oblasti mohly ovlivňovat vzdušné proudění, které mohlo přinášet radioaktivní spad i ze vzdálenějších oblastí.

Nádrže, které ležely v bezprostřední blízkosti pozemních výbuchů nebo které mohly být v nejbližších dnech zasaženy silným radioaktivním spadem, bylo nutno dočasně vyloučit z používání. Avšak, vzhledem k poměrně rychlému poklesu radioaktivity, bylo možno poměrně brzy čerpání vody i z těchto nádrží obnovit (pokud nešlo o novému zamoření).

Rychlost obnovení čerpání vody byla velmi proměnlivá; to bylo závislé na intenzitě zamoření, objemu nadřazené vody, na velikosti průtoku a odtoku a na řadě dalších rozhodujících vlivů.

Zásadně však bylo nutno počítat nepřetržitě s tím, že další bojová činnost nepřítelů a velmi proměnlivé povětrnostní vlivy mohly kdykoli vyvolat poměrně rychlé změny v kvalitě, zejména povrchových zdrojů vody. Odběr vody byl proto prováděn za neustálé pečlivé kontroly její kvality.

V dalších dnech se situace vodních zdrojů značně zhoršovala. Bylo to jednak v důsledku působení souvislého radioaktivního spadu z dřívějších výbuchů, jednak v důsledku opětných úderů v místech zamořených již v předcházejících dnech. To způsobilo další intenzivní zamoření.

V této situaci bylo nutno počítat s omezením možnosti odběru vody na větších a středních tocích. Možnosti zůstaly pouze v nejnižších úsecích toků a potoků. Ně-

kteří vodní zdroje bylo možno dočasně používat jako vody užitkové pro účely dezaktivace. Pro pitnou potřebu zůstaly jen zdroje podzemní vody a vodovodní sítě ve městech, pokud nebyly narušeny přímými zásahy atomových úderů.

U nádrží vybavených vodárenskými úpravami bylo možno těchto používat k úpravě a filtrování vody. Bylo však nutno neustále kontrolovat jejich čistící schopnost.

Další vývoj operační i radiální situace podtrhl význam pozornosti vůči možnosti stálého kolísání a radikálních změn v radioaktivitě různých vodních zdrojů a význam organizace zásobování vodou po nejnižších organizačních stupních. Ze strany velitelů a náčelníků všech stupňů bylo nutno vyžadovat naprostou samostatnost a iniciativu v organizování odběru vody pro vojska, ve využívání, sledování a obnovování všech místních zdrojů vody a úprav. Pořadí vhodnosti použití vodních zdrojů bylo nutno uvažovat takto:

- malé místní vodovodní sítě a studny s odběrem podzemní vody,
- prameniště a přilehlé úseky vodních toků,
- vodonosné náplavy při větších tocích.

K zajištění stálé kontroly kvality vody musela být vojska nepřetržitě zabezpečována organickými dozimetrickými a čistícími prostředky. Na celém území státu bylo nutné zajistit soustavou měřicí kontrolní činnost, prostředky útvarů civilní obrany a jednotlivými stupni hygienicko-epidemiologické služby v okresech a krajích. Hlášení o stavu vodních zdrojů na území státu je nutno zařadit do celkové hlášené sítě civilní obrany. Na cvičeních se osvědčilo vydat směrnice teritoriálního orgánu týlu pro zásobování vojsk vodou a na základě vyhodnocení celkové situace vodních zdrojů na území státu vydávání informačních zpráv (jednou až dvakrát denně).

V takových směrnících bude nutno uložit:

- provádění nepřetržitě dozimetrické kontroly radioaktivního zamoření všech zdrojů pitné vody, používaných vojsky. Při této kontrole plně využívat všech organických prostředků vojsk a úzce spolupracovat s teritoriálními orgány CO, a orgány hygienicko-epidemiologické služby okresů a krajů;

- zřetelné označování všech přezkoušených vodních zdrojů s uváděním zjištěné kvality vody; k nezávadným ověřeným vodním zdrojům pitné vody vytyčovat příjezd z plánovaných příslunových cest;

- zajištění chemické úpravy a filtrace

veškeré vody pro potřebu vojsk a to i ze zdrojů prověřených po stránce radioaktivity.

Velitele je třeba kromě toho upozornit o možných náhlých změnách v kvalitě vodních zdrojů, ke kterým může docházet jednak bojovou činností nepřítele, jednak povětrnostními vlivy.

Vzhledem k velkému rozsahu zamořeného prostoru a vzhledem k zamoření značného počtu vodních zdrojů bude často nutno snížit denní normu spotřeby vody na jednoho vojáka na minimum, tj. 6 litrů.

Jak potvrdily zkušenosti, ukazuje se, že by nebylo zcela správné počítat v další perspektivě v zásobování vojsk v poli vodou výhradně s úpravou povrchových zdrojů, i když nutno souhlasit, že povrchová voda bude často hlavním zdrojem. Z toho hlediska je naprosto nezbytné vybudovat armádu výkonnými pohyblivými úpravami, schopnými spolehlivě zbavit vodu nejen chemických a jiných hospodářských nečistot, ale především také bojových radioaktivních látek a bojových biologických prostředků. Vzhledem k tomu, že je nezbytné v systému zásobování jít cestou menších jednotek, je třeba prapor (oddíl) vybavit úpravou, která by byla s to plně pokrýt jeho potřebu v pitné a užitkové vodě. Kromě toho mít u praporu prostředky pro opatřování a těžbu spodní vody.

V zásobování vojsk vodou mohou sehrát významnou úlohu geologické mapy pokrývaných útvárů s geologickými popisnými příručkami území předpokládaného válčiště (s téžístem na významné operační směry a prostory). Těchto pomůcek bude možno výhodně použít při hodnocení operačního prostoru jak z pohledu zemního stavebního, tak i z vodohospodářského hlediska.

Otázky zabezpečení vodou se stávají nezbytnou součástí denních potřeb vojsk a tudíž musí být i organickou složkou zásobovacího systému. To nezbytně vyžaduje, aby péče o vodu stála v zájmech velitelských orgánů u odborných kompetenčních funkcionářů. Bude nutno počítat se speciálními vojenskými jednotkami pro těžbu a zásobování vojsk vodou a s doplněním pohyblivých zásob materiálu 1 — 2denní potřebou vody.

Značné zkušenosti v otázkách zamoření rozsáhlých prostorů vysokým stupněm radioaktivity byly získány na úseku zdravotnické služby.

Velká část obyvatelstva na zamořeném prostoru může být bezprostředně ohrožena poměrně velkými dávkami radioaktivního

záření. To může velmi ovlivnit další průběh mobilizace.

Ukázalo se, jak významné místo zaujímá příprava širokých vrstev obyvatelstva v ochraně proti účinkům zbraní hromadného ničení, jeho výcvik a školení v rámci civilní obrany.

Ukazuje se, že velitelé často podceňují následky ozáření osob ve snaze ulehčit si řešení situace.

Zdravotnická služba se aktivně podílí na vyhodnocení situace na zamořeném území v úzké spolupráci s chemickým vojskem (odhad zdravotnických následků a vydání opatření k zdravotnickému zabezpečení osob, u kterých je předvídaná nemoc z ozáření). Současně získává informace o dalším pravděpodobném vývoji radiální situace v nejbližších 24 hodinách, aby na základě toho mohla navrhnout preventivní opatření.

Zdravotnická služba kromě toho spolupracuje při řešení dalších otázek s výstrojnou službou (odhad počtu vojenských osob, které se na zamořeném teritoriu budou muset podrobit úplné hygienické očiště a na základě toho provedení příprav záloh výstroje a k provedení dezaktivace). Stejně tak se aktivně podílí na zkoumání další použitelnosti potravin a vody na teritoriu zasaženém bojovými radioaktivními látkami a bojovými biologickými prostředky.

Rovněž i na úseku proviantního zabezpečení mohou vznikat v důsledku rozsáhlého radioaktivního zamoření velmi složité situace. V zasaženém prostoru se mohou nacházet jednak sklady proviantního materiálu a naložené železniční transporty proviantu, jednak po celém území v civilních distribučních skladech značné zásoby potravin vyhrazené jako státní rezervy pro potřeby vojsk.

Služba proviantního zásobování přijímá opatření k neustálému prověřování všech potravin nacházejících se na teritoriu státu. Důkladnější opatření provádí ve skladech rozmístěných na území zamořeného prostoru. K provádění dozimetrické kontroly na stupních prapor (praporek hospodářská výdejna), pluk (plukovní sklady) i divize (divizní sklady) využívá polochemických družstev a chemických instruktorů pluků a svazků. V skladech operačního a vyššího operačního svazu používá pojízdných potravinářských laboratoří, které jsou organickou součástí těchto skladů. Potravinářské laboratoře jsou odborně plně vybaveny k provádění všestranných rozborů potravin.

Civilní sklady, ve kterých jsou uloženy zásoby potravin, zajištěné pro vojenskou

potřebu (státní hmotné rezervy), nutno vy-
bavit prostředky k provádění dozimetrické
kontroly. Jinak bude nutno používat pro-
středků, vyžádaných u velitelství chemické-
ho vojska (pojistných chemických labora-
torií) a u zdravotnické správy (prostředky
hygienicko-epidemiologického oddílu).

U veškerých zásob, odesílaných ze za-
mořených prostorů, je nutno znovu prová-
dět důslednou vstupní kontrolu při jejich
vykládání v polních skladech.

Ukázalo se, že vhodně balené potraviny
(konzervy) nejlépe vyhovují pro výživu
vojsk i civilního obyvatelstva. U nich je
poměrně snadná dezaktivace.

V pásmu souvislého zamoření bude zpra-
vidla nutný 3–4denní pobyt obyvatelstva
v krytech (do doby poklesu radiace). Po tu-
to dobu nebude prakticky možno provádět
běžné zásobování obyvatelstva.

Ze získaných zkušeností na úseku potravinářském jeví se účelné rozšiřovat výrobu
konzerv všeho druhu a provádět účelné ba-
lení všech ostatních potravin (včetně chle-
ba) s přihlédnutím k rozvoji chemického
průmyslu (pokud jde o druh obalu); dále
je nutno řešit zabezpečení řádné dozime-
trické kontroly nezávadnosti potravin v ci-
vilním sektoru až do úrovně měst a vět-
ších závodů; konečně je třeba při výchově
obyvatelstva v rámci civilní obrany vhodně
zdůrazňovat nutnost udržovat v domácnos-
tech (popřípadě až v období zvýšeného po-
litičeského napětí) 3–5denní zásobu potravin
pro celou rodinu pro případný pobyt v kry-
tech a ve sklepech. K tomu propagovat
vhodnost použití konzerv.

V prostoru radioaktivního zamoření se
dále mohou nacházet sklady pohonných
hmot, železniční (cisternové) převozy a au-
tomobilní cisternové útvary. Radioaktivní
zamoření omezuje až do snížení úrovně ra-
diace přístup k těmto zdrojům, avšak ne-
má zásadní účinek na jejich kvalitu.

Pohonné hmoty se samy účinkem silné-
ho radioaktivního záření nestávají radioak-
tivními. Jen konsistentní mazací tuky se mo-
hou vlivem velké radioaktivního zamo-
ření stát částečně radioaktivními. Radioak-
tivitu způsobuje přítomnost velké množ-
ství sodíku, vápníku, popřípadě i lithia (nej-
více používaný konsistentní mazací tuk
v armádě je vápenatý). Zamořené mazací
tuky mohou být využity po delší době zá-
vislé na stupni radioaktivity.

Pohonné hmoty, dopravované v železnič-
ních (nebo automobilních) cisternách, jsou
uzavřeny domek proti vnikání radioaktiv-

ního spadu, který se však usazuje pouze na
povrchových částech cisteren. Prvním opa-
třením bude vyvezení transportu ze zamo-
řeného prostoru a provedení úplné dezakti-
vace (omytí cisteren proudem vody). Po
toto je možno železniční (automobilní) ci-
sterny instradovat do vykládacích míst k dal-
šímu použití.

Podzemní sklady pohonných hmot mo-
hou být účinky atomových úderů dočasně
vyřazeny z provozu zasypáním neb vysok-
kým stupněm zamoření okolního prostoru.
Manipulace v těchto skladech je plně zá-
vislá od odstranění závalů a snížení úrovně
radiace, popřípadě od provedení dezaktiva-
ce povrchové techniky skladů a odmoření
nejbližšího terénu. V případě, že se jedná
o zamoření dlouhodobé, je možno odběr
pohonných hmot z těchto skladů organizo-
vat mimo sklady až do vzdálenosti 5–10
km pomocí polního skladového potrubí, kte-
ré je ve výbavě každého armádního nebo
ústředního skladu PHM. Směr výstavby
potrubí nutno volit proti směru větru.

Závěr k radioaktivnímu zamoření

V dosavadní praxi bylo vycházeno z to-
ho, že radiační situace je s konečnou pla-
tostí hodnocena na základě hlášení, dochá-
zejících zdola. Ovšem ve skutečnosti tento
systém není dosud plně zabezpečen. Sít do-
zimetrických přístrojů v civilním sektoru
prakticky neexistuje a způsob hodnocení
radiační situace není jednotný, ani zcela
ujasněn. Tím není prakticky ani zabezpe-
čeno varování většiny obyvatelstva, nachá-
zejícího se na území státu.

Zkušenosti ukázaly na nutnost ujasnit
organizaci provádění radiačního průzkumu
na území státu, a to jak u vojsk, tak v ci-
vilním sektoru. Dále stanovit konkrétní spo-
lupráci s civilní obranou v této oblasti a
určit systém hlášení a předávání zpráv o
radiační situaci. Konečně bude nutno řešit
zabezpečení orgánů na celém území státu
přístroji na zjišťování radioaktivního za-
moření.

5. Některé otázky nemoce z ozáření

Vzhledem k tomu, že tyto otázky jsou
velitelskému sboru málo známé, uvedu ně-
které výsledky experimentální práce sově-
tských vědců.¹⁾

¹⁾ Podle překladu práce P. M. Kirejeva
„Lučevaja bolezň“. Bibliografický zpravodaj
OIS 1/1961, Vojenský lékařský výzkumný a
doškolovací ústav Jana Evangelisty Purky-
ně, str. 73–83.

Obyvatelstvo i vojenské osoby, nacházející se v prostorech výbuchu atomových zbraní a v zamořeném terénu, pokud nebudou včas varováni a neukryjí se, budou ve značném měřítku vystaveny účinkům radioaktivního záření.

Záření je způsobeno účinkem gama prasků a proudů neutronů bezprostředně v první minutě po výbuchu atomové pumy. Dávka ozáření vyplývá ze vzdálenosti osob od epicentra. Podle toho mohou u zasažených osob nastat tyto stupně nemoci z ozáření:

Počet červených krvinek a množství hemoglobinu podstatně klesá. V kostní dřeni jsou příznaky hlubokého útlumu krvetvorby. Proto se snižuje obranyschopnost organismu k infekčním onemocněním.

4. období rekonvalescence nastupuje velmi pomalu a může být provázáno i recidivami nemoci.

Zasaženým osobám je třeba poskytnout první pomoc ihned po jejich vynesení ze zamořeného místa a provést jejich hygienickou očistu omýváním tekoucí vodou a mýdlem. U všech zasažených se provádí vý-

Forma nemoci z ozáření	Stupeň	Vzdálenost od epicentra	Dávka ozáření v r	Smrt nastává	
				kdy	v %
lehká	I.	3—4 km	100—200	—	—
středně těžká	II.	2—3 km	200—300	21.—35. den	25 %
těžká	III.	1—2 km	300—500	21.—35. den	50 %
velmi těžká	IV.	do 1000 m	500 a více	4.—10. den	100 %

Po výbuchu je živá síla vystavena dalšímu záření, vycházejícímu z radioaktivních látek, které zamořily okolí místa výbuchu. Jsou to většinou beta — gama záření, které jednak mohou kontaminovat povrch těla, jednak se mohou dostat i dovnitř živého organismu. V těchto případech je nemoc z ozáření kombinována radioaktivním zamořením povrchu těla, popřípadě vnitřním zamořením organismu.

Podle názorů sovětských vědců jsou v rozvoji nemoci z ozáření 4 období, jejichž délka trvání a důsledky závisí od velikosti absorbované dávky, jsou to:

1. období počáteční reakce na ozáření: začíná ihned po ozáření a trvá několik hodin, až 2, popřípadě 3 dny. Nemoc se projevuje celkovou slabostí, závratěmi a zvracením. Při vysokých dávkách ozáření může nastat smrt během 2—3 dnů;

2. období latence v závislosti na absorbované dávce trvá 2—3 dny až 2—3 neděle. Je to období zdánlivě dobrého stavu. Vyznačuje se kvalitativní změnou krevního obrazu. V kostní dřeni nastává odumírání všech krvetvorných látek.

3. období plného rozvoje nemoci z ozáření. Objevuje se znovu celková slabost, nechut k jídlu, bolesti hlavy a zvracení, často i průjmy, vnitřní krvácení orgánů.

plach žaludku 2% roztokem kyselého uhlíkatu sodného (s cílem odstranit radioaktivní látky).

Po poskytnutí první pomoci je nutno zasaženého uložit na lůžko bez ohledu na stupeň závažnosti celkového stavu.

Léčení je zdlouhavé, vyžaduje plnohodnotnou stravu, časté krevní transfuze, antibiotika a prostředky povzbuzující krvetvorbu.

Závěr:

Jak vyplývá ze stručné charakteristiky účinků radioaktivního záření mohou vážným způsobem snížit, popřípadě i ohrozit bojeschopnost vojenských jednotek. Velitelé všech stupňů musí ve svém rozhodování velmi uvážlivě v součinnosti s chemickými a zdravotnickými orgány hodnotit radiační situaci. Musí si plně uvědomit, že dávka 100 až 150 r snižuje bojeschopnost jednotky a že jednotka zasažená nad 150 r postupně ztrácí bojeschopnost.²⁾

²⁾ Pplk. MUDr. Jiří Pultar, pplk. MUDr. Miloš Pavlíček „Jak ovlivní ozáření bojeschopnost vojsk“ bude uveřejněno v dalším čísle VM.

6. Některé otázky velení týlu

Operační cvičení přinesla do velení týlu některé nové dílčí prvky. Bylo např. kladně využíváno diktafonových pásek pro rychlý přenos informací o týlové situaci a k záznamům součinnostních informací vysílaných operačním štábem. Rovněž graficko-technický plán mobilizačního rozvinutí týlových útvarů a zařízení s děroštitkovou evidencí a graficko-technický plán operačních převozů, přesunů a materiálních transportů byly dobrými pomůckami pro řízení a vyhodnocování stavu mobilizace a přesunů. Pro styk s plným sledem velení a s teritoriálním svazem byl s úspěchem využíván šifrovací dálkopisný stroj.

Ovšem, tento stav nemůže být konečnou formou velení. Vždyť veškeré informace o materiální, technické a zdravotnické situaci jsou dosud zpracovávány ručně, jejich předávání je uskutečňováno systémem podacích stanic. I přes jejich dopravu leteckou poštou, materiální zprávy docházejí opožděně, zpravidla v době, kdy již neodpovídají skutečné situaci. Tak například od vzniku požadavku ve vojskách do jeho realizování v ústředních základnách a skladech je nutné zapotřebí 4–6 dní.

Znovu se tedy ukazuje, jak naléhavým požadavkem je řešení systému sběru, přenosu a zpracování informací. K tomu je zapotřebí zavést jednotný systém evidence materiálu, zabezpečit přenos a zpracovat informace pomocí soudobé spojovací a počítačové techniky. To řešit v úzké součinnosti s novým systémem zásobování vojsk za použití paletizace a kontejnerizace. Souběžně s tím nutno sledovat i podmínky zavedení elektronických samočinných počítačů do procesu řízení a správy týlu.

K řízení správ týlu, dopravy a k vzájemné výměně informací je nutno plně využívat soudobých výkonných dispečerských systémů. K sledování a řízení dopravy na silnicích je kromě toho třeba vybudovat síť kontrolních stanovišť, nejlépe na regulačních čarách (na přechodech příčných vodních toků).

Ještě krátce k systému sběru informací. Složitost a současně i realita řízení týlu vyžaduje neustálý přehled o operační, taktické, materiální, technické a zdravotnické situaci na všech úsecích týlu. Je to situace u vojsk (v útvech, ve svazcích a svazech) jak je uváděna v týlových souhrnných hlášeních. Je to však zároveň i situace ve skladech vyššího operačního svazu a ústředních skladech, dílnách a základnách a ve vojenské výrobě na závozech. Zdroj a

přenos zpráv musí být takový, aby mohl být na jednotlivých stupních velení neustále sledován a podle vývoje operační a týlové situace prováděn včasný manévř zásobami, týlovými útvary, vydávány příkazy k materiálním přísunům, k změnám operačních kalkulačních jednotek, stanovených spotřeb materiálu atd.

Podle toho je možno stanovit i požadavky na strojovou informační soustavu, která by měla splňovat především tyto cíle:

a) Evidovat maximální množství informací potřebných pro řízení a správu týlu a to:

- počet zásob podle druhů materiálu a operačních kalkulačních jednotek na jednotlivých stupních,

- pohyb materiálu v železničních a silničních transportech,

- o týlovém prostoru a o stavu komunikací,

- o týlovém prostoru a o stavu komunikací,

- o radiační situaci,
- o stavu týlových útvarů a zařízení,

- o zdravotnické situaci a počtech zdravotnických ztrát,

- o stavu a kapacitě dopravních a od-sunových prostředků,

- o ztrátách bojové a dopravní techniky a změnách operačních kalkulačních jednotek,

- o opravárenské situaci atd.

b) Evidenci věst plynule a včas („a jour“)

c) Zabezpečit nepřetržitý přenos informací

d) Umožnit na základě reálné evidence rychlý výběr potřebných informací z paměti stroje, jejich zpracování a přenos získaných výsledných informací na místo, kde jich je třeba pro řízení; na základě nich vydávat týlová a jiná nařízení a pokyny.

Jak vyplývá ze stanovených cílů jde v podstatě o strojovou soustavu sběru a přenosu informací, jejich redukci a uložení do paměti stroje s možnostmi jejich výběru z paměti, zpracování a vydání (přenosu) na potřebné místo velení.

Takovýto nový systém sběru a přenosu informací umožní změnit dosavadní princip řízení na základě požadavků na direktivní způsob řízení, na základě konkrétních informací o situaci.

Soudobý charakter počátečního období války vyvolává řadu nových problémů spojených se zabezpečením neustálé bojové pohotovosti vojsk a jejich týlového zabezpečení. Staví na pořad dne daleko větší účast obyvatelstva, sil a prostředků celého národního hospodářství v zabezpečení mobilizace, soustředění a rozvinutí ozbrojených sil a v zabezpečení jejich počáteční bojové činnosti. Klade nové a rozsáhlé požadavky k operační přípravě státního území a k přípravě civilní obrany všeho obyvatelstva. Staví pod nový zorný úhel význam a organizaci komplexně řízené a plánované dopravy. Vyvolává nové otázky odborného i organizačního charakteru, jako například překonávání velkých zamořených prostorů vysokým stupněm radioaktivity, zabezpečení živé síly, zasažené nemocí z ozáření, zásobování vojsk vodou atd.

To vše velmi správně uvažuje nový zákon o obraně naší republiky, který zdůrazňuje že její nedílnou součástí jsou i opatření, prováděná v národním hospodářství, opatření k obraně v krajích a okresech i příprava občanů k obraně. Jeho ustanovení se plně vztahují na všechny zastupitelské sbory, ostatní orgány státu, hospodářské a společenské organizace, které jsou povinny činit potřebná opatření k zabezpečení nejvyšší obranyschopnosti země.

Tato ustanovení nového zákona plně odpovídají soudobým bojovým podmínkám, kdy mizí rozdíl mezi frontou a zápolím. Spolehlivá obrana země může být zabezpečena jen za nejširší účasti všeho lidu. Klade vysoké požadavky na operační přípravu velitelského sboru, civilních rezortů a na studijních a vědeckovýzkumnou práci v armádě i v ostatních vědeckých institucích.

V otázkách obrany země a její operační přípravy musí být velení armády iniciátorem, organizovat a správně usměrňovat iniciativu k řešení jednotlivých problémů.

Tento příspěvek, shrnující poslední zkušenosti a názory, má za cíl přispět skromně k řešení, či k přezkoumání těchto některých otázek spojených s počátečním obdobím války.

Organizace a provádění tankového technického zabezpečení útočné operace

Podplukovník Zdeněk Jašek

Ústřední místo v organizaci a provádění tankového technického zabezpečení vojsk v útočné operaci zaujímá technické ošetřování, odsun a opravy tanků. V příspěvku chci ukázat na nové podmínky, z nichž je třeba při organizaci a řízení tankového technického zabezpečení vycházet, a jak se tyto podmínky odrazí v základních úkolech tankového technického zabezpečení, tj. v provozu tanků, jejich odsunu a opravách.

1. Vliv podmínek vedení soudobého boje a operace na tankové technické zabezpečení

Časté přesuny vojsk po vlastní ose na velké vzdálenosti při velkých průměrných rychlostech, vysoká denní tempa, častý manévr prováděný svazky a svazy, překonávání vodních toků tanky proděním nebo i jízdou pod vodou, zvyšuje nároky na technickou spolehlivost tanků při vysokém provozním vypětí.

Z toho vyplývá požadavek kvalitnějšího ošetřování a prohloubení jeho preventivního charakteru i v polních podmínkách. Toto spolu s nutností odborné obsluhy, klade vysoké nároky na odbornou a morální přípravu osádek, velitelů a štábů.

Boj o čas na obou stranách si vyžaduje zkracovat přípravná období a vést nepřetržitou bojovou činnost ve dne i v noci. Vzniká rozpor mezi požadavkem zkvalitnit a prodloužit preventivní ošetřování tanků (v době jejich přípravy k boji a v průběhu přesunů i v průběhu bojové činnosti) a mezi časovými možnostmi k jejich provedení. Tento rozpor musí být řešen hledáním nových a dokonalejších metod v organizaci a provádění jednotlivých druhů technického ošetřování tanků, používáním nových mazacích materiálů, různých mechanizačních prostředků a větší účasti opravárenských jednotek a útvarů při pomoci osádkám.

Vysoká tempa útoku a vedení nepřetržité bojové činnosti velmi ztěžuje provádění odsunu a oprav tanků. Organizovat a provádět odsun tanků a jejich opravy v těchto podmínkách tak, jak jsme to prováděli dříve, by vedlo k neuvěřitelnému odtrhávání opravárenských a odsunových prostředků divizí a armád od bojujících vojsk a tříštění jejich možností. Proto vznikl požadavek revidovat hlavní úkoly opraváren-

ské a odsunové činnosti svazků, operačních svazů a vyššího operačního svazu a uvést je do souladu s novými podmínkami.

Použití ZHN nepřítelem, které vede k hromadným ztrátám tanků, opravárenských a odsunových prostředků, jejich zamoření, vzniku sekundární radioaktivity, novému charakteru poškození tanků i rozsáhlému zamoření terénu, má podstatný vliv na způsob použití a možnosti využití kapacit odsunových a opravárenských prostředků.

Značné ztráty tanků, vysoké tempo postupu a změna působnosti v opravách tanků na stupních svazek, operační svaz a vyšší operační svaz vyžaduje vážně se zamyslet nad způsobem doplňování útvarů, svazů a operačního svazu jak tanky z novovyroby a generálních oprav, tak zejména tanky, u nichž byly provedeny střední opravy prostředky vyššího operačního svazu.

Nová tanková technika je daleko lépe přizpůsobena pro boj v soudobých podmínkách, včetně schopnosti řešení na velké vzdálenosti při vysokých průměrných rychlostech, překonávání řek, krátkých časových nároků na ošetřování i podstatně větších lhůt mezi jednotlivými druhy preventivního ošetření a oprav. Na druhé straně však prováděné opravy jsou jak z hlediska potřebné doby, odborné náročnosti i potřeby záložních dílů různých opravárenských pomůcek, přípravků a nářadí, náročnější.

Odlehčení a zmobilizování útvarů, svazků a operačních svazů si vyžádalo snížit vezené zásoby materiálu na opravy tanků, zrevidovat jejich složení a současně zoperativnit celý systém zásobování útvarů, svazků a operačních svazů.

2. Problematika provozu tanků

Provoz tanků je ovlivňován zejména:

a) objemem a intenzitou provozu, vycházejícího z úkolů a podmínek vedení útočné operace,

b) technickým stavem tanků, daným zásluhou km do příštího preventivního ošetření a opravami (SO, GO),

c) úrovni vycvičenosti osádek a dílen-ských specialistů, používaných k ošetřování tanků,

d) technickou připraveností velitelů, štábů a technických orgánů a jejich aktivní úlohou při organizaci a řízení technického ošetřování.

Objem a intenzita provozu tanků závisí na rozmachu útočné operace, na podmínkách a charakteru bojové činnosti v každém údobí operace. Rozbor provozu v útočných operacích ukazuje, že vzrůstá nejenom spotřeba km na celou operaci, ale i průměrný denní proběh km.

Přitom proběh km tanků značně překračuje stanovenou hloubku operace. Faktický proběh km tanků je 1,5 — 1,8 i vícekrát větší než je hloubka útočné operace, za přesunu 1,3 i vícekrát než vzdálenost změřená na komunikacích podle mapy. Z toho vyplývá, jaká technická ošetření bude nutno v průběhu operace provést.

Používané tanky vyžadují tyto druhy ošetření:

ku operace a způsobuje snížení bojových ztrát.

Proto již plánování operace a boje i při rozhodování v jejím průběhu je nutné s potřebami technického ošetřování počítat. Zkracování potřebných časů dosahovat lepším organizačním a technickým zabezpečením jejich provádění. Praxe, kterou mnozí pracovníci štábů i velitelé často používají, tj. dosahovat vysoké průměrné rychlosti tím, že se vyloučí předepsaná ošetření, je škodlivá a krátkozraká. Vymstí se v nejbližší době vysokou poruchovostí a zbytečnými ztrátami. Na druhé straně však i od technických orgánů se požaduje, aby nepěli dogmaticky na stanovených technických normách, ale novátorsky a tvůrčím způsobem technické ošetřování připravovali a prováděli. K tomu, aby doba potřebná k technickému ošetřování mohla být co nejvíce zkrácena, musí být k ošetřování využito všech příležitostí a zejména přestávek mezi bojem jednotek a útvarů. Není-li možno provést celý objem prací na jednom místě a současně, provádí se postupně (zejména technické ošetření č. 1 a č. 2). Při tom se ukázalo výhodné slučovat jednotlivé práce technického ošetřování čís. 1 a čís. 2 a každodenním ošetřováním.

Hlavním druhem technického ošetřování však i nadále zůstává každodenní ošetřování, které doplňované kontrolními prohlídkami musí být prováděno za každé situace.

Druh ošetření	Jak často provádět	Doba trvání
Kontrolní prohlídka	každé 2—3 hodiny provozu	20—25 min.
Každodenní ošetření	denně jednou	2 hod.
Technické ošetření čis. 1	u T 34/85 po 250—300 km u T 54 A po 1000 km	10 hod. 10 hod.
Technické ošetření čis. 2	u T 34/85 po 500—600 km u T 54 A po 2000 km	12 hod. 12 hod.

Včasné technické ošetřování bojových vozidel jak v přípravném období, tak i během operace, je rozhodujícím faktorem, který zabezpečuje minimální poruchovost tanků technickými příčinami, udržuje na vysokém stupni bojovosti na celou hloub-

Jeho podstatnou částí, vedle technických úkonů, je doplňování PHM a munice.

Rovněž včasné výměna olejů a maziv, seřizování mechanismů, čištění čističů vzduchu, oleje a paliva a udržování zbraní, které jsou hlavním obsahem technického ošetřo-

vání číslo 1 a 2, nesnese odkladu a musí být prováděna včas.

Vážnou otázkou zůstává doplňování tanků naftou. Průměrná spotřeba (s) se vypočítá podle tohoto vzorce:

$$S \text{ (v náplních)} = \frac{Tn \cdot Km \cdot kd}{145}$$

(Tn — denní tempo postupu vojsk, Km = — koeficient manévru 1,5 = 1,8,
kd = koeficient terénních podmínek a povětrnostních vlivů
145 = akční rádius).

Technický stav tanků je dán jejich zásobou km do příštího technického ošetření nebo preventivními opravami (SO, GO). Tuto zásobu musí pečlivě sledovat a brát v úvahu nejen technické orgány, ale i štáby a velitele všech stupňů. Zejména je nutno této důležité otázce věnovat pozornost v počátečním období války, kdy nemusí být vždy dostatek času zásobu km obnovit. Praxe ukazuje, že 10 — 15 % tanků má zásobu méně než 1000 km (z toho polovina méně než 500 km) 35 — 40 % méně než 2000 km a 40 — 45 % nad 2000 km do příští střed-

ní nebo generální opravy, tj. do opravy, jež trvá několik dnů.

Význam zásoby km pro bojovou pohotovost vojsk musí být proto plně doceněn. Již v míru je třeba s km tanků rádně hospodařit a organizovat provoz tanků přísně podle předpisů a rozkazu ministra národní obrany a včas zásobu km obnovovat.

Zvláštní význam pro provoz tanků mají lidé, kteří s touto technikou bojují — především osádky. Jejich bojová připravenost má na provoz tanků přímý a bezprostřední vliv. Zkušenosti ukazují přímou závislost vycvičenosti osádek s počtem vynucených zastávek pro technické oříčiny. Např. nezkušení řidiči mají na 100 km vynucené zastávky až u 60 % vozidel, řidiči s praxí na 500 — 700 km — už jenom u 2 — 5 % vozidel. Z toho je možné učinit konkrétní závěry jak pro bojovou a politickou přípravu v míru, tak i pro polní podmínky, kdy je třeba využívat všech příležitostí ke zvyšování technické připravenosti vojsk. Mimořádný význam má denní provádění technických rozborů s osádkami v tankových jednotkách a zevšeobecňování poznatků a zkušeností v útvech a svazcích.

3. Organizace, vyprošťování, odsun a opravy tanků

Vysoká tempa soudobých operací značně ztěžují rychlé provádění oprav tanků a jejich návrat po opravě zpět k bojujícím jednotkám. Vzniká nebezpečí značného odtržení vojskových opraven od svých útvarů a svazků. Počítáme-li, že střední oprava tanku si vyžadá nejméně 48 hodin absolutního času, pak za tuto dobu by se divizní opravena, jež by tyto střední opravy prováděla, odtrhla od svého svazku na vzdálenost 140 až 200 km. Rovněž odsun tanků, kdy střední tempo odsunu nepojízdného tanku je kolem 6 km/hod. a rozptýlení poškozených tanků bude na daleko větších prostorech, musí být organizována jiným způsobem.

Proto se ukazuje, že bude nezbytné zrevivovat dosavadní zásady organizace odsunu a provádění oprav v útvech, svazcích i operačních svazech. Zkušenosti ukazují, že tyto změny nutno provést poie těchto zásad.

a) Vojskové opravy a vyprošťovací jednotky využít především k poskytování účinné technické pomoci osádkám jak v průběhu bojové činnosti, tak i při technickém ošetřování. Kromě toho jejich hlavní náplní při vysokých tempách bude provádění běžných oprav tanků na místě poškození, nebo

v hnízdech poškozených tanků. Střední opravy provádět divizními opravami pouze za výhodných podmínek (v prostorech soustředění, při nízkém tempu postupu do 40 až 50 km/den, po vyvedení do druhých sledů apod.).

Odsun neopravených tanků provádět ve svazcích do hnízd poškozených tanků, nejlépe poblíž komunikací. Upouštět od zřizování divizních SPV. Stále více úkolů oprav a odsunu musí na sebe vzít prostředky operačních svazů a vyššího operačního svazu (opravy i odsun). K snížení rozsahu odsunu bude nutno ještě více rozšířit uplatnění zásady „Prostředky oprav k poškozeným vozidlům“.

b) V operačním svazu mít pouze odsunové prostředky a sklady tankového materiálu. Kapacita odsunových prostředků operačních svazů musí zabezpečit soustředění všech neopravených tanků (SO, GO) do prostoru armádních SPV, kde tyto tanky shlučovat nejméně v počtu 12 — 15 tanků v jednom místě. Tento počet představuje dostatečný opravený fond pro opravu praporu oprav tanků vyššího operačního svazu na dobu 4 — 5 dnů.

c) Vyšší operační svaz musí mít prostředky k provádění středních oprav s kapacitou, zabezpečující během operace nejméně 70 % středních oprav. Tyto opravy musí být velmi pohyblivé, schopné tvořit technologicky i hospodářsky samostatné celky, které by pracovaly v prostorech největších ztrát na připravených SPV operačních svazů.

Vyšší operační svaz musí mít prostředky k provádění generálních oprav tanků a agre-

gátů a vyprošťovací prostředky k jejich vyproštění a odsunu do opraven. K šetření zásoby km tanků opravených prostředky vyššího operačního svazu provádět jejich přesun ke svazkům na podvalnicích. K tomu mít tankové podvalnicové jednotky. K těžení materiálu z nenávratně zničených tanků mít demontážní dílenské jednotky.

Složitě generální opravy tanků a agregátů odesílat do stabilních vojenských civilních závodů v týlu.

Rozpočet potřeby opravárenských prostředků

Tento rozpočet se provádí z předpokládaných ztrát tanků. Průměrné denní ztráty vyššího operačního svazu za celou operaci činí 8 — 10 % počátečního počtu tanků. V první etapě střetných sražení se předpokládají průměrné denní ztráty 15 %. Průměrné denní ztráty na každých 1000 tanků mohou být 100 tanků a z nich 40 tanků BO, 25 tanků SO, 10 tanků GO a 25 tanků nenávratně zničeno.

K provádění oprav se počítá s opravami plukovního, divizního typu a typu vyššího operačního svazu. Z toho vojskové opravy jsou dimenzovány kapacitně k provádění všech běžných oprav a malé části středních oprav. K vojskovým opravám v divizi patří: technické opravy tp a msp a technická opravna td (msd), jež provádí opravy tanků, OT a aut. Operační svaz dílenské prostředky nemá.

Rozpočet potřeby odsunových prostředků

Z celkového počtu poškozených tanků 70 až 75 % je nutno odsunout z bojiště do nejbližšího skrytu a na SPV. Zbývajících 25 až 30 % odjíždí z bojiště a soustřeďuje se po vlastní ose.

Z palby nepřítel je nutno vyprostit do nejbližšího skrytu všechny poškozené tanky. Tento úkol, jakož i pomoc uváznělým tankům na bojišti provádějí vyprošťovací prostředky útvarů.

Tanky, vyžadující běžné opravy a neopravené plukovními prostředky, se soustřeďují divizními vyprošťovacími prostředky do hnízd poškozených tanků (50 — 70 % tanků vyžadujících BO), kde se opravují a v některých případech i odzbrojují a ukrývají (např. v operační hloubce při nemožnosti oprav a dalšího odsunu).

Celkem je u td 21 a u msd 15 vyprošťovacích tanků. Z toho pro uvedené divizní úkoly jsou 4 vyprošťovací tanky.

Operační svaz musí mít vyprošťovací

Těžiště středních oprav tanků a všech generálních oprav je ve vyšším operačním svazu. Tento svaz prostředky provádí v průběhu operace většinu středních oprav a část generálních oprav. Zbývající se opravují v přestávkách mezi operacemi. Propočty ukazují, že ztráty způsobené za 7 až 10 dnů trvání operace se všechny opravy za 20 i více dnů.

K provádění středních oprav má vyšší operační svaz pojízdné prapory pro opravu tanků, k provádění generálních oprav pojízdné a stabilní tankové opravny závodů a pojízdné tankové opravny agregátové závodů. K těžení materiálu z nenávratně zničených tanků má prapory demontáže tanků. Počty všech těchto útvarů a jejich kapacity jsou dány operačně technickými normami.

Prostředky k vyproštění a soustředění všech tanků, vyžadujících střední a generální opravy, na svůj SPV, kde budou převzaty odsunovými opravárenskými útvary vyššího operačního svazu.

Podle propočtů vychází, že na každých 500 — 550 redukováných tanků je třeba mít v operačním svazu jednu tankovou vyprošťovací rotu o počtu 12 — 15 vyprošťovacích tanků. Tyto rotv se slučují v prapor evakuace tanků. Vzdálenost vyprošťovacího ramena vyprošťovacích tanků operačního svazu je maximálně 20 — 25 km.

Prostředky vyššího operačního svazu budou plnit tyto úkoly:

- vyprošťovat a soustřeďovat tanky, vyžadující GO na SPV nebo do pojízdných závodů,

- odesílat tanky po železnici nebo na podvalnicích do generální opravy do stabilních závodů,

— mít zálohu vyprošťovacích prostředků k pomoci svazům a ke krytí ztrát jejich prostředků,

— provádět přepravu opravených tanků v prostředcích vyššího operačního svazu ke svazkům s cílem úspory km,

— organizovat SPV a přejímat tanky na SPV svazů.

K plnění těchto úkolů mít ve vyšším operačním svazu tyto prostředky:

— na každých 600 — 500 redukováných tanků mít jednu tankovou vyprošťovací rotu. Mít jednu — dvě roty pro odsun těžko zapadlých tanků. Vyprošťovací rotu organizovat v prapor odsunu tanků o 3 tankových a 1 podvalníkové rotě,

— na každých 500 redukováných tanků

mít 25 podvalníků 50 t, což zabezpečí za dva dny dopravovat provedené SO a GO na vzdálenost 300 — 400 km. Zpáteční jízdu opět využít k odsunu tanků a agregátů do GO.

Pro demontáž nenávratně ztracených tanků počítat na každých 1200 — 1300 tanků jednu tankovou demontážní dílnu o kapacitě demontovat 14 tanků denně (demontáž 1 tanku — 100 pracovních hodin). Tyto počty zabezpečí během operace demontovat 50 % nenávratně zničených tanků. Zbytek demontovat po skončení operace.

K plnění těchto úkolů má vyšší operační svaz několik praporů odsunu tanků složených z jednotek vyprošťovacích tanků a tankových podvalníků.

Manévr a využití opravárenských odsunových prostředků

Předpokladem plného a operativního využití kapacit opravárenských vyprošťovacích prostředků v průběhu útočné operace vyššího operačního svazu je jejich správné uskupení před operací a umění s nimi manévrovat v průběhu operace.

Uskupení a způsob využití těchto opravárenských a vyprošťovacích prostředků závisí na situaci a úkolech vyššího operačního svazu, celkové radiční situaci, nasycenosti tankovou technikou, předpokládaném rozmachu, průběhu a podmínkách vedení operace.

Při uskupování a řešení využití opravárenských vyprošťovacích prostředků se vychází ze zásady, aby nedocházelo k nadměrnému odtržení vojskových prostředků a prostředků operačního svazu od bojujících a rychle postupujících útvarů a svazků. Divizní prostředky pracují v tankových případech na jednom místě maximálně 24 hodin, prostředky operačního svazu do 48 hodin. Podle tempa postupu vojsk se mohou tyto časy měnit. Uskupení prostředků vyššího operačního svazu a jejich využití je třeba provádět tak, aby prapory oprav tanků mohly pracovat v jednom prostoru 4 — 6 dnů, vyprošťovací prostředky kolem 4 dnů. K vymezení úkolů a odpovědnosti se pro opravárenské a vyprošťovací prostředky vyššího operačního svazu rozdělují útočné pásmo na sektory (nebo prostory činnosti).

Oprávené prostředky vyššího operačního svazu se, vyjma počátečního období, zpravidla nepřidělují operačním svazům a využívají se v rámci vyššího operačního svazu, kde provádějí střední opravy v určených sektorech. Sektory zahrnují prostor SPV operačních svazů, kde byly pro-

středky operačních svazů soustředěny tanky, vyžadující částečné, střední i generální opravy. V těchto sektorech se organizuje také prostor SPV vyššího operačního svazu, kde se jeho vyprošťovacími prostředky soustřeďují také tanky, vyžadující generální opravy, k odeslání buď do Pojízdného (PTOZ) nebo stabilního tankového opravárenského závodu (STOZ).

V těchto prostorech se rovněž soustřeďují agregáty, vyžadující generální opravy, k odeslání do Pojízdného tankového opravárenského agregátorového závodu (PTOAZ) a pracuje zde také prapor demontáže tanků, těžící materiál z nenávratně zničených tanků. Vytěžený materiál se defektační třídí na použitelný ihned a vyžadující opravu. Poslední se opravuje buď v PTO nebo PTOAZ.

Uskupení opravárenských vyprošťovacích prostředků vyššího operačního svazu se při vycházení z uvedených zásad provádí takto:

a) část vyprošťovacích prostředků se přiděluje po rotách operačním svazům tak, aby zde na každých 500—550 redukováných tanků byla jedna tanková vyprošťovací rota;

b) zbývající podstatné prostředky se v průběhu operace využívají ve dvou sledech.

1. sled prostředků vyššího operačního svazu tankového technického zabezpečení má za úkol:

— přebírat od operačních svazů tanky, vyžadující střední opravy, soustředěné v prostorech v jejich SPV,

— provádět střední opravy tanků v uvedených prostorech, odevzdávat opravené

tanky určeným svazkům (svazům) a při zahájení operace vypomáhat svazům i v provádění běžných oprav,

- soustřeďovat tanky, vyžadující generální opravy, na SPV,
- provádět demontáž nenávratně zničených tanků a defakci vytěženého materiálu i organizaci jeho využití,
- kryt ztráty opravárenských a vyprošťovacích prostředků svazků a svazů a zasahovat v jejich prospěch při hromadných ztrátách.

K plnění těchto úkolů jsou do prvního sledu zařazovány:

- pojízdné prapory oprav tanků, jejichž činnost je orientována za jednotlivými operačními svazy, s důrazem na směr hlavního úderu vyššího operačního svazu. Jejich úkolem je zabezpečit přesuny a rozvinutí útočících operačních svazů a hlavně rozvinout provádění středních oprav v prostorech největších ztrát a na SPV svazů a zajistit provedení těchto oprav v určených sektorech.

Pro prapor oprav tanků se předpokládá sektor, jehož šířka se rovná zpravidla šířce útočného pásma operačního svazu a hloubka jedno až dvoudenního postupu. V takovém prostoru vzniknou přibližně ztráty ve středních opravných, rovnající se $\frac{2}{3}$ denní kapacitě praporu oprav tanků.

Pro provádění BO bude někdy nutné vydělit v první dny operace 1–2 prapory oprav tanků, po dobu asi 2 dnů.

Prapory odsunu tanků vyššího operačního svazu pomáhají operačním svazům v odsunu tanků, vyžadujících SO na jejich SPV a soustřeďují tanky, vyžadující GO a ostatní nevyproštěné tanky na svoje SPV. Kromě toho větší část praporů demontáže tan-

ků a podvalníkové jednotky praporů oprav tanků pomáhají v transportu opravených tanků ke svazkům.

2. sled prostředků tankového technického zabezpečení má za úkol

- odsunovat tanky z SPV do generální opravy do pojízdných nebo stabilních TOZ (po železnici nebo na podvalnicích),
- provádět méně rozsáhlé generální opravy agregátů v PTOZ a PTOAZ a předat opravené tanky svazkům a opravené agregáty zásobovacím orgánům,
- tvořit zálohu opravárenských prostředků pro provádění středních oprav,
- provádět demontáž zvlých, nenávratně zničených, tanků.

K plnění těchto úkolů jsou u 2. sledu zpravidla tyto prostředky:

- pojízdné tankové opravárenské a agregátové závody pro generální opravy tanků a agregátů,
- podvalníkové jednotky tankových vyprošťovacích praporů k odsunu tanků do a z GO,
- prapory oprav tanků,
- záloha jeden prapor oprav tanků.

Svémi úkoly a obsazením je druhý sled méně pohyblivý. Zpravidla se přemísťuje až po vyčerpání opravného fondu a odeslání tanků do GO. Přemísťuje se po etapách. Pojízdné tankové opravárenské a agregátové závody se přemísťují zpravidla do prostoru před přední okraj až po splnění BÚ. Počínaje D 3 je možno organizovat přípravu prostorů pro jejich rozvinutí, soustředění opravného fondu a přistoupit k demontážním pracím. PTOZ pracuje na jednom místě, pokud je opravný fond, tj. asi po dobu 2 měsíců.

Z probíraných otázek lze učinit závěr:

- organizace tankového technického zabezpečení musí být plně sladěna s požadavky vedení soudobého boje a operace,
- vzrůstá význam technické spolehlivosti tanků i při jejich vysoce intenzivním provozu. Proto technické ošetřování tanků musí být dovedně plánováno a organizováno i za obtížných časových i jiných podmínek,
- vysoké rychlosti přesunů i tempa vedení operace si vyžadují revidovat působnost opraven a odsunových prostředků na jednotlivých stupních a uvést je v soulad s možnostmi. Podstatnou tíhu opravárenské služby musí převzít na sebe vyšší operační svaz, i když svazky musí už ve vlastním zájmu (tanky převzaté prostředky vyššího operačního svazu většinou se odepisují z počtu svazků i operačních svazů) usilovat o maximální pokrytí potřebných oprav vlastními prostředky.

Složitost všech otázek zabezpečení soudobého boje a operace v plné míře platí i pro tankové technické zabezpečení. Je proto i zde nutno dále pokračovat v hledání a zkoumání nových účinnějších forem práce a vyjasnění všech hlavních otázek.

Mezi nevyřešené otázky patří zejména:

- místo orgánů tankového technického zabezpečení v systému velení armády (VS, TVS),
- technická problematika vlastního provádění oprav a odsunu z hlediska maximálního využití kapacit a činnosti v soudobých podmínkách,
- doplňování svazků opravenými tanky,
- způsob velení a spojení s útvary tankového technického zabezpečení,
- způsob zásobování záložními díly,
- součinnost s ostatními technickými složkami aj.

Úkol je dále rozpracovat, přezkoušet a vyjasnit všechny nevyřešené otázky. Jakou cestou toto provádět, ukázala provedená cvičení v poslední době.

Poznatky z řízení velitelsko-štabních operačních cvičení

*Kolektiv příslušníků oddělení
operační přípravy GŠ/OS*

V článku pojednáme o některých zkušenostech z oblasti přípravy a řízení cvičení, přičemž chceme položit důraz na zevšeobecnění některých poznatků z rozehry pozemní, vzdušné a atomové situace při jednostranném dvoustupňovém velitelsko-štabním operačním cvičení vyššího operačního svazu.

Organizace a složení ředitelství cvičení a rozhodčí služby (hlavní složky) je uvedena na schématech.

Skupina rozehry se skládá z 5–6 důstojníků. Pro práci dělí se na dvě podskupiny, z nichž jedna vede mapu rozehry, připravuje rozehru stran a řídí činnost koncových rozhodčích. Druhá shromažďuje a ve formě „informačních zpráv“ předává skupině nahrazující necvičící štab „modrých“ výhodnocené podklady pro její rozhodování a předává první podskupině rozhodnutí skupiny štabů „modrých“.

Skupinu štabů „modrých“ je výhodné zřizovat při jednostranných cvičeních z toho důvodu, aby práce ředitelství cvičení nebyla „zatížena“ znalostí zámyslu cvičení a tím bylo dosaženo živější a reálnější rozehry jednotlivých situací.

Možné složení této skupiny: 2–3 důstojníci vševojskového směru a po jednom důstojníkovi pro průzkum, dělostřelectvo a rakety, jaderné zbraně a letectvo.

Tato skupina není seznámena se zámyslem průběhu cvičení a rozhoduje se na základě znalostí způsobů vedení operace pravděpodobným nepřítelem, směrnic pro operaci odpovídající zámyslu cvičení a na základě „informačních zpráv“ skupiny rozehry. Podle potřeby nahrazuje velitele sborů, armád a skupiny armád (výjimečně velitele válciště) a přijímá jen zásadní operační rozhodnutí a rozhodnutí o použití jaderných zbraní.

Skupina rozehry zpráv o „modrých“ v období do zahájení operace rozehrává zprávy o činnosti „modrých“ podle předem připraveného plánu nahrávek. Kromě toho v tomto období rozehrává cvičícím zprávy o opatřeních „modrých“, které byly vyvolány činností cvičících.

Po zahájení operace rozehrává zprávy o „modrých“ na základě průzkumových opatření cvičících, a to štabům operačních svazů prostřednictvím starších a koncových rozhodčích a štabu vyššího operačního svazu přímo.

Skupina důstojníků druhů vojsk a služeb sousedů v úloze Hlavního velení připravuje směrnice pro štab vyššího operačního svazu, řeší požadavky jeho štabu a podle pokynů náčelníka štabu ředitelství cvičení rozehrává štabu vyššího operačního svazu situaci sousedů.

Skupina důstojníků druhů vojsk a služeb ředitelství cvičení je složena z 1–2 důstojníků každého druhu vojska a služby. Vzhledem k tomu, že se nevytváří rozhodčí služba u štabu vyššího operačního svazu, tito důstojníci po své odbornosti sledují a vyhodnocují činnost velitelů a náčelníků a předkládají ředitelství návrhy na rozehru cvičení.

Skupina představuje a plní funkci příslušné složky Hlavního velení a současně koncových rozhodčích za zálohy a útvarů vyššího operačního svazu.

Vydává pokyny koncovým rozhodčím u operačních svazů pro rozehrávání příslušného druhu vojska a služeb.

Ředitelství cvičení řídí rozehru prostřednictvím koncových rozhodčích pro operační svazy a starších rozhodčích u jejich štabů.

Koncoví rozhodčí mohou rozehrávat situace štabům operačních svazů buďto v prostoru velitelských stanovišť těchto štabů, nebo z velitelského stanoviště ředitelství cvičení. Praxe ukázala, že výhodnějším se jeví druhý způsob. V tomto případě jsou koncoví rozhodčí pro jednotlivé operační svazy přímo řízeni skupinou rozehry, takže odpadá složité předávání nařízení ředitelství pro rozehru situace, čímž se práce ředitelství usnadňuje a zrychluje.

Kromě toho tento způsob z hlediska poměru operačního svazu k rozhodčím představujícím podřízené svazky a útvary je reálnější. Nezlehčuje štabu získávat zprávy výhradně osobním stykem, ale nutí ho organizovat a udržovat nepřetržité spojení a

velení podřízeným (rozhodčím) všemi druhy pojtek.

Další výhoda spočívá v úspoře koncových rozhodčích pro druhy vojsk u operačních svazů. Jeví se totiž účelným mít zvláštní koncové rozhodčí jen za vševojskové svazky pro jednotlivé operační svazy a k nim přidruženou skupinu důstojníků druhů vojsk a služeb, kteří rozehrávají situaci příslušné služby pro všechny cvičící štáby operačních svazů.

Koncové rozhodčí za vševojskové svazky jednotlivých armád řídí náčelník skupiny, který je současně směrovým důstojníkem ředitelství cvičení a k staršímu rozhodčím příslušného operačního svazu.

Situace vševojskových záloh a výsadek vyššího operačního svazu rozehrává zvláštní skupina koncových rozhodčích. Při přidělení určitého svazu nebo výsadek operačnímu svazu přechází příslušný koncový rozhodčí do skupiny koncových rozhodčích za tímto svazem.

Počet koncových rozhodčích za vševojskové svazky může být nižší než počet vševojskových svazů jednotlivých operačních svazů.

Uvedený způsob usnadňuje práci starších rozhodčích u štábů operačních svazů, kterým úplně odpadá funkce řízení koncových rozhodčích. Jejich povinností je sledovat a hodnotit práci příslušného štábu a včas informovat skupinu rozehry ředitelství cvičení o rozhodování velitelů svazů s důrazem na použití jaderných zbraní. Tito rozhodčí rozehrávají podle pokynů ředitelství cvičení jen takové situace, které bezprostředně ovlivňují práci velitelských stanovišť svazů. Pro plnění těchto úkolů postačí staršímu rozhodčímu skupina 3–4 důstojníků (vševojskový rozhodčí, rozhodčí pro raketové zbraně, týl, popřípadě průzkum).

Tento způsob odstraňuje nutnost každodenního povolání starších rozhodčích na ředitelství cvičení a odstraňuje ten nedostatek, že na dlouhou dobu bylo prakticky úplně přerušeno plynulé rozehrávání situací štábů operačních svazů.

Skupina rozehry ředitelství cvičení udržuje se staršími rozhodčími styk především prostřednictvím náčelníka koncových rozhodčích pro příslušný operační svaz.

Zkušenosti ze cvičení potvrdily výhodu umístění všech hlavních skupin ředitelství cvičení v jednom operačním stanu. V dalších stanech rozmístí skupinu řídícího cvičení, politickou skupinu, skupinu štábů „modrých“, skupinu rozehry situace PVOS

a letectva, skupinu rozboru a ostatní pomocné složky.

Možný způsob rozmístění skupin u operačním stanu je uveden na schématu (příloha č. 1).

Základem pro přípravu rozehry k zahájení operace je postupné získávání rozhodnutí a plánů jednotlivých cvičících velitelů a štábů a skupiny štábů „modrých“. Tato rozhodnutí získává skupina rozehry prostřednictvím starších rozhodčích u svazů a prostřednictvím koncových rozhodčích, kteří dostávají bojové rozkazy a nařízení od štábů operačních svazů.

Zvláštní pozornost se musí věnovat rozhodnutí o použití jaderných zbraní, zejména rozhodnutím o provedení hromadných úderů jak cvičícími, tak „modrými“, které mají podstatný vliv na rozehru zahájení operace.

Na základě těchto podkladů přistoupí ředitelství cvičení za řízení skupiny rozehry k vzájemné konfrontaci rozhodnutí cvičících a skupiny štábů „modrých“ a připravuje podklady pro rozehru jako např.: poměr sil vcelku a na směrech, časové kalkulace pro zasazení svazků jednotlivých operačních svazů do sražení, vliv připravovaného vyvedení vojsk zpod hromadného jaderného úderu protivníka, zabezpečení přesunu operačních záloh vyššího operačního svazu apod.

Po rozpracování uvedených podkladů připraví skupina rozehry v součinnosti se skupinou rozehry situace PVOS a letectva návrh rozehry situace pro zahájení hromadného úderu a rozehru na nejbližší období po zahájení operace.

Vzhledem k tomu, že rozhodnutí cvičících jsou upřesňována a doplňována na základě výsledků průzkumu a zpráv o protivníkovi, nesmí být vypracována rozehra konečná, ale musí se upravovat podle rozhodování cvičících a skupiny štábů „modrých“. Zejména se to týká upřesnění provedení prvního hromadného jaderného úderu.

Ve stanovené době před zahájením operace provede řídící cvičení se štábem ředitelství cvičení rozbor navrhované rozehry cvičení a na závěr vydá pokyny pro rozehru zahájení cvičení.

Po vydání pokynů řídícím cvičení přistoupí koncoví rozhodčí za jednotlivými operačními svazy k podrobnému vypracování rozehry situace těchto svazů. Další skupiny RC vypracovávají podrobně situaci příslušného druhu vojska a služeb vyššího operačního svazu. Přípravu i vlastní rozehru zahájení operace řídí skupina rozehry podle pokynů náčelníka štábu ředitelství cvičení.

V průběhu operace připravuje se rozehra obdobným způsobem, jako pro rozehru za-

hájení cvičení. Rozehra je připravována zpravidla večer na základě rozhodnutí cvičících velitelů a skupiny štábů „modrých“. Řídící cvičení upřesní rozehru pro příštích 24 hodin, v případě nutnosti ji ráno příštího dne upřesňuje.

Kromě toho je možné, že řídící cvičení bude upřesňovat rozehru i během dne a to za takových okolností, kdy rozhodnutí některé strany může vyvolat zvrat situace na frontě.

Rozehru situací provádí koncoví rozhodčí a skupina druhů vojsk ŘC. Vztah mezi koncovými rozhodčími a cvičícími štáby svazu je určován zásadami velení stanovených platnými řády.

Cvičení potvrdila, že tento způsob rozehry zabezpečuje maximální přiblížení rozehrávané situace co nejvíce skutečnosti.

* * *

Dále pojednáme o rozehrávání jaderných úderů.

Skupina rozehry se skládá ze 3–4 důstojníků specialistů pro ZHN. V případě, že koncoví rozhodčí pro svazy jsou na velitelských stanovištích těchto svazů, pak se jeví nutnost za každým operačním svazem vyčlenit jednoho důstojníka pro ZHN. Budou-li koncoví rozhodčí na ŘC, pak stačí, aby skupina rozehry byla zesílena o 1–2 důstojníky ZHN a není třeba mít u starších rozhodčích svazů důstojníky ZHN. Tuto funkci by splnila skupina rozehry atomových úderů. Druhý způsob rozehry se ukazuje být výhodnější.

V období plánování je třeba, aby skupina rozehry atomových úderů v součinnosti se skupinou štábů „modrých“ připravila rozdělení atomové munice po obdobích operace a dále na mapě 200 000 splánovala atomové úder „modrých“ na pevné objekty cvičících (hospodářská a politická centra, komunikační uzly, letiště, sklady). Tyto úder je účelné plánovat nejvíce na první tři dny operace a postupně je upřesňovat.

Úder na vojska cvičících plánuje skupina štábů „modrých“ samostatně. Součinnost skupiny rozehry ZHN a skupiny štábu „modrých“ je zdůvodněna funkcí, kterou tato skupina plní a malým počtem příslušníků skupiny štábů „modrých“.

Na základě vyhodnocení rozhodnutí o použití jaderných zbraní oběma stranami, zejména prvního hromadného úderu jsou připravovány podklady pro rozehru.

Po zahájení cvičení je povinností skupiny rozehry ZHN, aby nebyla jen registrátorem událostí, ale aby ovlivňovala rozehru vzhledem k provedeným úderům obou stran.

K tomu mohou posloužit následující pomůcky:

- tabulka s počty atomových úderů provedených na vševojskové svazky, prostředky operačních a vyšších operačních svazů se ztrátami, které upřesňují svazům a vyššímu operačnímu svazu koncoví rozhodčí,

- obdobná tabulka pro necvičící (stranu „modrou“),

- přehled o radioaktivním zamoření osob cvičících a „modrých“,

- počty vyřazené bojové techniky, zejména raketových zbraní a tanků,

- počty atomových prostředků, které má „modrý“ a cvičící ihned k dispozici; podrobně toto vedou koncoví rozhodčí pro raketové útvary u svazů za prostředky svazků a operačních svazů, u vyššího operačního svazu za jeho prostředky.

Rozehra atomových úderů „modrého“ na cvičící se uskutečňuje několika směry řízené skupinou rozehry ZHN na ředitelství cvičení. Atomové úder provedené po vševojskových svazcích rozehrávají koncoví rozhodčí za svazky. Tyto úder jsou předběžně vyhodnoceny štábem operačního svazu a později vzhledem k situaci upřesněny koncovými rozhodčími.

Pokud cvičí teritoriální orgán, jsou atomové úder, prováděné po stálých objektech, rozehrávány rozhodčím u tohoto orgánu. Tento je rozehrává podle pokynů skupiny ZHN ředitelství cvičení.

Starší rozhodčí u operačního svazu rozehrává jen úder vedené po VS svazu nebo v jeho blízkosti.

Rozhodčí druhů vojsk rozehrávají úder na speciální útvary operačního a vyššího operačního svazu podle druhu vojska.

Aby hlášení o provedených atomových úderech cvičících bylo přiblíženo skutečnosti je nutné, aby některé provedené úder byly nahrávány dvěma rozhodčími současně. Tím se dosáhne, že jeden a tentýž úder bude předáván „nahoru“ po dvou liniích.

Např.: v blízkosti soustředění divize je komunikační uzel, po kterém byl proveden „modrým“ atomový úder. Živá síla ani bojová technika divize nebyla vcelku zasažena, avšak velitel divize je povinen předat hlášení nadřazenému o provedeném úderu. Cvičící teritoriální orgán obdrží tutéž zprávu cestou civilních složek státního aparátu.

Při takové rozehře musí dát oba rozhodčí stejnou dobu provedení atomového úderu. Epicentra výbuchu mohou být stejná nebo rozdílná. Stejná doba nahrávána oběma rozhodčími taktéž odpovídá skutečnosti.

Atomové úder provedené cvičícím po „modrých“, musí být soustředovány na sku-

pině rozehry ZHN, vyhodnoceny a předávány vyhodnocené skupině štabu „modrých“.

* * *

Úloha a místo leteckého svazu a charakter úkolů si vynucují určité zvláštnosti jak v organizaci, tak především v metodách řízení cvičení.

Základní zvláštnost je třeba vidět v tom, že letectvo plánuje a plní úkoly jak v rámci vyššího operačního svazu, tak i v součinnosti a ve prospěch vševojskových svazů. Současně s plněním těchto úkolů, zvláště v podmínkách počátečního období války, jsou plněny úkoly v rámci protivzdušné obrany státu, které mohou do značné míry ovlivnit celkový vývoj situace.

Letectvo a prostředky PVOS řeší celý komplex úkolů odlišných od úkolů pozemních vojsk. Zároveň je ale třeba vidět přímou závislost činnosti letectva na pozemní situaci a vzájemnou souvislost a podmíněnost situací probíhajících na zemi i ve vzduchu.

Z těchto důvodů bylo přikročeno k organizování samostatné skupiny rozehry letectva v rámci ředitelství cvičení a praxe potvrdila správnost tohoto opatření.

Úloha skupiny pro rozehru situací PVOS a letectva je třeba vidět v tom, že na základě rozehry pozemní situace a rozhodnutí vševojskových velitelů zabezpečuje rozehru situace letectva jak na zemi, tak ve vzduchu. Současně organizuje rozehru situace na základě rozhodnutí velitele letectva (velitele PVOS). Dále zabezpečuje sladění rozehry situace vševojskové s rozehrou letectva předáváním hlavních údajů vševojskové skupině rozehry a odpovídající rozehrou zpráv vzdušného průzkumu. Skupina pro rozehru situace letectva a PVOS se jeví výhodný rozdělit na dvě části. První, základní složkou by měla být vlastní skupina rozehry situace letectva, která v sobě zahrnuje tři oblasti řízení a rozehry. Je to především rozehra sestavy a bojové činnosti letectva, dále rozehra úderů letectva a radiací situace a nakonec jako samostatná oblast je rozehra zpráv vzdušného průzkumu.

Druhou složkou, která řeší samostatný komplex úkolů rozehry, je skupina rozehry vzdušné situace. Jejím úkolem je především připravovat a rozehrávat vzdušnou situaci tak, aby odpovídala celkovému zámyslu cvičení a vývoji situace v závislosti na rozhodnutí cvičících velitelů. Současně zabezpečuje rozehru atomových úderů v síti vzdušné výstrahy, připravuje a organizuje i rozehru radiotechnického rušení. Obě uve-

dené složky však musí pracovat na společné základně a všechny úkoly musí být řešeny v těsné a vzájemné souvislosti.

Rozhodčí službu je výhodné organizovat podle zásad uvedených ve vševojskové stati článku.

Důležitou úlohu v celkovém systému řízení cvičení hraje organizace spojení. Pro skupinu rozehry situace PVOS a letectva je třeba spojovacími prostředky zabezpečit:

- rozehru situace letectva na stupni ŘC a cvičící štáby letectva;
- rozehru situace po liniích koncových rozhodčích;
- rozehru zpráv vzdušného průzkumu;
- rozehru vzdušné situace.

Rozehru zpráv vzdušného průzkumu je třeba zabezpečit, jak ukázala praxe, samostatnou rádiovou sítí, kde by byly rozehrávány zprávy taktického průzkumu. Do této sítě by vcházely jak vševojskové, tak letecké štáby. Rozehra zpráv operačního průzkumu (rozehra komplexních zpráv) lze provádět po pojítkách rozhodčí služby.

Systém práce a vnitřní organizace skupiny pro rozehru situace PVOS a letectva je třeba organizovat tak, aby mohly být splněny hlavní úkoly uvedených dvou pracovišť.

Na pracovišti rozehry základní situace musí být především vedena sestava, předpokládáný manévry, stav sil a prostředků a potřebné podklady pro rozehru ztrát. Tabulka sestavy a složení letectva i prostředků PVOS je výhodné připravit před cvičením formou signální tabulky a tuto tabulku vést jak na ŘC, tak u cvičících štábů.

Rozehru bojové činnosti letectva a to především rozehru jaderných a klasických úderů je třeba vést na zvláštní mapě. Zároveň se na této mapě vede radiací situace a hlavní údaje situace vševojskové.

Na dosavadních cvičeních se ukázalo, že nebyla dostatečně řešena rozehra vzdušného průzkumu a to především taktického průzkumu. Nebylo dostatečně rychle reagováno na rozhodnutí cvičících pro průzkum, průzkumové úkoly vydávané cvičícími koncovým rozhodčím byly málo konkrétní a rozehra zpráv vzdušného průzkumu (ve formě výsledků) nebyla prováděna v odpovídajících časových termínech. V ŘC je nutné posílit skupinu rozehry zpráv vzdušného průzkumu na celkový počet 5 — 6 důstojníků průzkumu. Jediná část těchto důstojníků vede na mapě sestavy letectva a mapě rozehry vzdušných úderů činnost „modrých“ a zároveň v těsné součinnosti se vševojskovou skupinou rozehry zpráv připravuje sou-

hrn zpráv vzdušného průzkumu. Druhá část důstojníků vede sešit úkolů vzdušného průzkumu rozehru zpráv. Tito důstojníci zároveň představují koncové rozhodčí na průzkumné útvary.

Rozehra vzdušné situace je prováděna na odděleném pracovišti. Jejím hlavním úkolem je zabezpečit rozehru bojové činnosti letectva „modrých“ v síti vzdušné výstrahy. Jak ukázaly zkušenosti, není účelné předem připravovat jednotlivé vzdušné situace. Je výhodné při přípravě cvičení zpracovat pouze zámysl činnosti letectva „mod-

rých“ na jednotlivé dny operace a vlastní přípravu rozehry provádět až v průběhu cvičení na základě pokynů řídicího cvičení pro rozehru situace na příští den. K tomu, aby mohla být zabezpečena pružná a celková situace odpovídající rozehra vzdušné situace, je třeba vyčlenit do této skupiny rozehry 3 — 4 letovody a 6 — 8 planšetistů kresličů.

Možnou variantu pracoviště skupiny pro rozehru situace letectva a PVOS uvádí schéma (příloha 2).

* * *

Cílem příspěvku bylo poukázat na hlavní a obecné zásady řízení cvičení, vzhledem k posledním získaným zkušenostem. Doufáme, že umožní, aby vševojskoví velitelé a štáby pronikli do větší hloubky problematiky letectva, což ve svých důsledcích kladně ovlivní vzájemnou součinnost.

Príloha č. 1

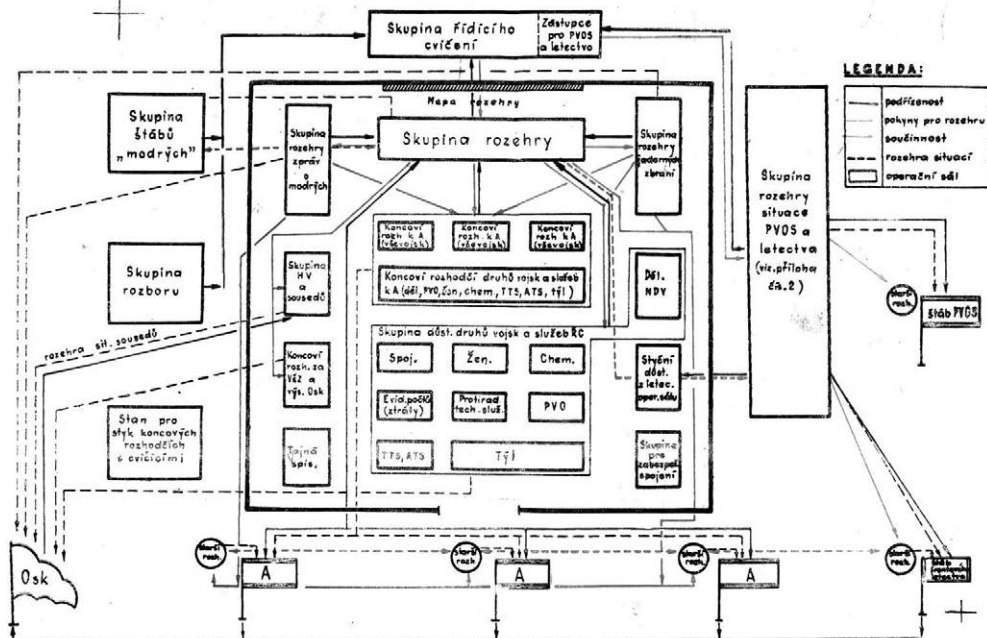
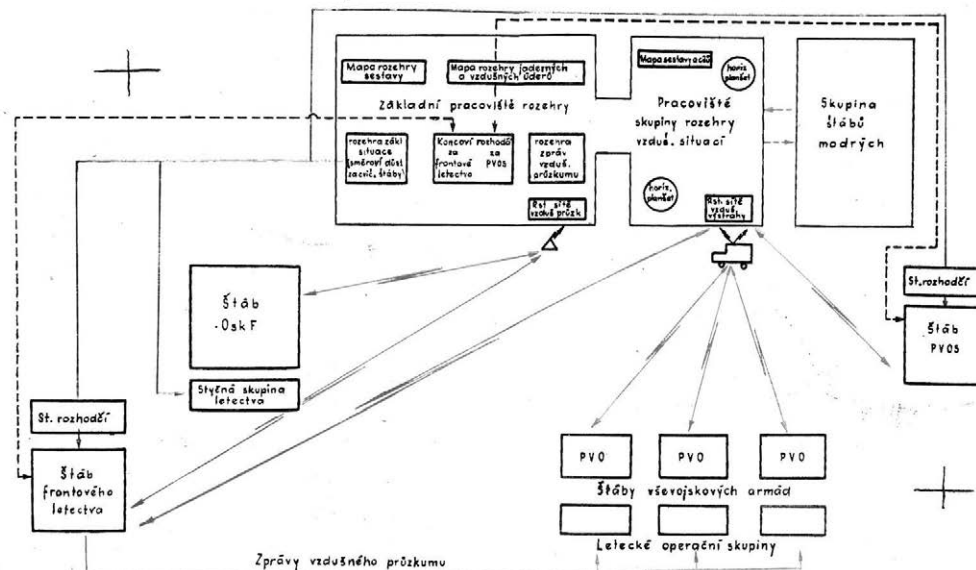

SCHÉMA **ŘÍZENÍ CVIČENÍ PVOS A LETECTVA SKUPINOU ŘC-LET.**

Příloha č. 2

Zjišťování, vyhodnocování a ničení prostředků atomového napadení

Podplukovník Miroslav Brož
a major Bohumír Bláha

Přesto, že otázkám boje s prostředky atomového napadení protivníka je v celé armádě věnována velká pozornost a úsilí, ukázalo se, že široký komplex otázek spojených se zjišťováním, vyhodnocováním a ničením prostředků atomového napadení si ve svém celku i v řadě dílčích problémů vyžaduje upřesnění, přehodnocení, popřípadě bližšího teoretického i praktického rozpracování.

1. Zjišťování prostředků atomového napadení nepřítele

Před přistoupením k rozboru některých dílčích otázek souvisejících se zjišťováním prostředků atomového napadení nepřítele je třeba si připomenout některé skutečnosti, dané současným stavem, popřípadě nejbližšími perspektivami vývoje ozbrojených sil Severoatlantického paktu na středoevropském válečném.

Především je to otázka nasycenosti ozbrojených sil prostředky atomového napadení ve srovnání s operačními normami použití atomové munice. Tak např. současná nasycenost polní armády těmito prostředky je taková, že kdyby z každé hlavní nebo odpalovacího zařízení bylo v průběhu celé armádní útočné operace provedeno jen jedno odvalení (teoreticky), byly by velmi značně překročeny stávající normy použití ZHN. Nestačila by prostě atomová munice, jež je pro útočnou operaci armády přidělována.

Z této skutečnosti vyplývá, že nepřítel má velmi široké možnosti provádět atomové útoky jednotlivými prostředky atomového napadení a že odhalení zámyslu použití toho či jiného prostředku v tom kterém okamžiku či údobí boje bude téměř vyloučeno. I když připustíme, že ne každá houfnice 203,2 mm zjištěná v palebném postavení, oří zajištění do něj nebo za přesunu je určena pro střelbu atomovou municí v nejbližší době, nemůžeme tuto možnost vyloučit. Proto při organizaci zjišťování prostředků atomového napadení nelze situaci zjednodušovat a úsilí zaměřovat výhradně na prostředky operačního a operačně taktického dosahu, ale průzkum všemi prostředky organizovat v jednotlivých hloubkách a prostorech tak, aby co možno v nejkratší době byly zjiště-

ny všechny prostředky, jež pro odpálení atomové munice přicházejí v úvahu.

To ovšem vzhledem k množství cílů, jejich nevelkým rozměrům, vysoké pohyblivosti a rozčlenění do velké hloubky vyžaduje zabezpečit přísnou ekonomičnost a nejefektivnější využití všech prostředků průzkumu. To je možno dosáhnout jen centralizovaným řízením průzkumu, zejména prostředků operačně taktického a operačního dosahu, přesnou a ústředně vedenou evidencí zjištěných, zničených a podle známých norem k zjištění zbývajících prostředků atomového napadení a konečně vysokým stupněm znalosti těchto prostředků všemi příslušníky zejména těch složek, jež se na organizaci, řízení a provádění průzkumu prostředků atomového napadení jakkoli podílejí.

Další skutečností, kterou je při organizaci zjišťování prostředků atomového napadení protivníka třeba brát v úvahu, je krátkost lhůt, které tyto prostředky potřebují na přípravu k odpálení a nepřetržitý maršér jimi. Zejména pro období atomového útoku v počátečním období války je třeba počítat s tím, že všechny nebo převážná většina prostředků atomového napadení bude své úkoly plnit z předem připravených, obsluham známých odpalovacích stanovišť a palebných postavení a u prostředků operačního dosahu z větších částí proti cílům, jejichž prvky jsou dobře známy již v míru. Z toho vyplývá, že příprava k odpálení střel Redstone, Corporal a Lacrosse nebude delší než 30 minut a u houfnice 203,2 mm nepřesáhne 10 minut.

Proto stále více vystupuje do popředí požadavek spojit vyhledávání prostředků

atomového napadení bezprostředně s ničím. To ovšem vyžaduje, aby ten prostředek, kterému je vyhledávání prostředků atomového napadení uloženo, měl také prostředky k bezprostřednímu ničení. Je třeba, aby průzkumné letouny byly vybaveny raketami vzduch — země a měly kanónovou výzbroj, aby průzkumné skupiny vyslané na území protivníka měly potřebnou výzbroj (nejlépe ruční raketové prostředky) a příslušný výcvik založený na co nejdokonalejší znalosti zranitelných míst jednotlivých prostředků atomového napadení i způsobů jejich ničení těmi zbraněmi, jež skupina má k dispozici.

Tuto skutečnost si nepřítel velmi dobře uvědomuje. Výsledkem orientace na vyhledávání a současně ničení pohyblivých, zvláště důležitých a nebezpečných cílů, je nyní uskutečňována koncepce vytvářet jednotky a celé svazky úderných průzkumných letounů (strike reconnaissance aircraft), vybavených mohutnou konvenční i nukleární výzbrojí, jakož i speciálními prostředky umožňujícími provádění „klasického“ vzdušného fotografického průzkumu a vizuálního pozorování. Typickým příkladem takového letounu je F-104 STARFIGHTER.

Jako třetí skutečnost zásadního významu pro organizaci zjišťování zbraní hromadného ničení je třeba vidět to, že technický pokrok v oblasti vývoje nukleárních náloží a koncepce konstrukce většiny bojových letounů taktického letectva hlavních kapitalistických zemí umožňuje, že s výjimkou vyloučené přepadových stíhacích letounů PVO každý bojový letoun může být nosičem atomových pum; při tom řada typů, zejména amerických bombardovacích letounů, je schopna nést atomové pumy velké ráže, některé z nich (např. F-100 SUPER SABRE, F-105 THUNDERCHIEF) až ráže megatonové. Sama znalost výzbroje jednotlivých leteckých svazků protivníka tedy již neumožní předem spolehlivě určit, který z nich je skutečně určen k provádění atomových úderů; zde se zvláště naléhavostí vystupuje potřeba znát stupeň vycvičenosti, charakter výcviku, jakož i speciální vybavení letounů toho kterého svazku či jednotky. Prakticky lze dnes každé letiště v rájónu rozmístění taktické letecké armády, obsazené plně vycvičenou jednotkou stíhacích bombardovacích letounů, považovat za letiště nosičů. V souvislosti s letišti „nosičů AZ“ projevuje se snaha, zejména v období zvýšeného napětí předcházejícího zahájení války, zjistit letiště obsazené svazky a jednotkami letounů — nosičů atomových pum, na tato letiště naplánovat údery a v průběhu

hromadného odvetného úderu je podle tohoto plánu napadnout atomovými pumami. Výsledek je celkem známý: i v případě, že „odvetný úder“ je proveden relativně včas, tj. několik minut dříve, než dopadnou první nukleární pumy nepříteli, je efekt úderů na letiště „nosičů“ velmi pochybný a ve většině případů neodpovídá vynaloženému úsilí; dojde sice ke zničení (při použití vzdušných výbuchů k časově omezenému vyřazení) těchto letišť, avšak vlastní nosiči, tj. letouny, zasaženy nejsou, neboť v kritické době byly ve vzduchu nebo již rozptýleny na záložních letištích. Přitom však nutnost způsobit co největší ztráty právě letounům — nosičům taktického letectva vystupuje zejména v počátečním období války do popředí se zvláště naléhavostí. Poznanky z cvičení Severoatlantického paktu naznačují, že na válčišti se v současné době i v dohledné perspektivě má taktické letectvo na atomovém útoku v počátečním období války podílet rozhodující měrou (společně s letectvem z letadlových lodí až 85 % všech atomových úderů). Vzhledem k tomu, že v současné době ještě prakticky všechny stíhací bombardovací letouny (s výjimkou zaváděných lehkých bitevních letounů FIAT G. 91) potřebují letiště s pevnou vzletovou dráhou a že tato letiště jsou v plné míře, nebo až na nepatrné výjimky, známá již v míru, zbývají v zásadě dvě možnosti řešení tohoto problému:

1. V průběhu první vlny vlastního hromadného úderu napadnout jen skutečně z hlediska předkládaného zámyslu nepříteli, nejdůležitější letecké základny, a to bez ohledu na to, zda před zahájením války byly obsazeny jednotkami „nosičů“ či nikoli. Tato letiště, dovoili-li to zámysl vlastní útočné operace, zničit pozemními výbuchy AZ. Hromadný úder na obsazené letiště bombardovacích letounů provést až podle výsledků doplňkového vzdušného průzkumu buď přímo letouny provádějícími průzkum, nebo raketami. Pro tuto alternativu by bylo výhodné mít předem připraveny prvky pro údery prakticky na všechna v úvahu připadající letiště; vlastní údery provést na krátký signál průzkumného letounu tak, aby k napadení letiště došlo nejpozději do 10 až 15 minut po průletu našeho průzkumného letounu.

2. Počínaje první vlnou vlastního hromadného atomového úderu plánovitě a systematicky ničit všechna letiště s pevnou vzletovou dráhou delší než 1500 — 1800 m, která jsou v prostoru dosahu prostředků operační skupiny frontu. Při spolehlivé komplexní znalosti letištní sítě na území

protivníka by při správné volbě časové posloupnosti a cílů úderů bylo možno kanalizovat letištní manévry taktického letectva a přimět jeho velení k vytváření značných koncentrací letectva na menším počtu letišť, kde by pak byly dány podmínky pro jeho snadnější a účinnější ničení. K této koncepci se mimochodem přiklání i velení ozbrojených sil NATO ve svých zámyslech. Předností této druhé varianty je relativně větší pravděpodobnost dosažení cíle, tj. zeslabení taktického letectva protivníka; záporům je však velká potřeba prostředků atomového napadení, která převyšuje vůbec možnosti, dané současnými normami přidělování nukleárních pum a náplní pro operaci.

K zjišťování prostředků atomového napadení je běžně uvažováno použití především vzdušného fotografického, vizuálního, agenturního, rádiového a pokud se týká jednotek letounů — nosičů AZ i radiolokačního průzkumu.

Vysoká pohyblivost prostředků atomového napadení a krátkost doby přípravy k odpálení si však vynucuje postupné přenesení hlavního těžiště průzkumu, jak v míru, tak i ve válce, na radiotechnický průzkum. Při tom je třeba sledovat požadavek co nejuplněnějšího zautomatizování všech procesů a centralizace shromažďování údajů, neboť jen touto cestou bude moci být zabezpečen včasný zásah.

Dalším požadavkem je nutnost vyřešit v celé armádě a ujednotit způsob určování místa zjištěného cíle. Jelikož prostředky atomového napadení představují ve většině případů cíle plošné nevelké, je právem kladen požadavek maximální přesnosti určení jejich polohy. Přesné umístění cíle tak, aby na něj bez dalšího doprůzkumu bylo možno účinně provést úder raketovými prostředky, dělostřelectvem nebo letectvem, může dát spolehlivě jedině vzdušný průzkum, agenturní průzkum a diverzní průzkumné skupiny. Umístění cíle je třeba uvádět v topografických koordinátech toho druhu mapy, jaká se vede na hlavních pracovištích štábu operační skupiny frontu a u armád. Je třeba zamezit tomu, aby např. letec udal koordináty zjištěného cíle z kódované mapy 500 000, aby se tyto koordináty na štábu frontu již více méně nepřesně přenášely na mapu 200 000 a prostředku, který má proti cíli provést úder, se daly takto uměle vykonstruované souřadnice. Určit přesné souřadnice cíle při použití leteckého snímkování je záležitost poměrně jednoduchá a umožňuje maximální přesnost. Za současně

situace je však třeba vzít v úvahu, že přes značný technický pokrok v letecké fotografii bude v průběhu bojové činnosti při zjišťování prostředků atomového napadení mít podstatně větší význam vizuální průzkum. Souřadnice prostředků atomového napadení je třeba předávat okamžitě po zjištění cíle. Až do doby, než bude možno k těmto účelům využít televize, musí tedy souřadnice cílů ve většině případů dávat osádka letounu. Jsou známy zkušenosti, které v tomto směru má sovětské letectvo. Tak např. ze závěru článku pplk. L. LJUBČENKA, uveřejněného v časopise Věstník vzdušného flota č. 2/61 vyplývá, že přes obtížnost tohoto úkolu dokáže po taktické stránce dobře připravený pilot rychle zhodnotit situaci, cíl vyhledat, určit jeho polohu vzhledem k nejbližšímu orientačnímu bodu nebo bodům a zakreslit jej do mapy. Při nejbližší příležitosti pak, kdy situace ve vzduchu mu na několik okamžiků dovolí odpoutat pozornost od řízení letounu, musí určit koordináty a rádiem je předat. Při použití letounů se dvou nebo vícečlennou osádkou je celý proces pochopitelně podstatně snazší. Na tyto úkony je však třeba osádky průzkumných letounů cílevědomě a soustavně připravovat a dosáhnout u nich vytvoření příslušných návyků.

Obdobná situace je i u diverzních průzkumných skupin. I zde je třeba jejich příslušníky náročně a soustavně v této činnosti procvičovat a přesnost určení souřadnic cílů učinit jedním ze základních kritérií pro hodnocení splnění stanovených úkolů.

Zásadu přesného a jednotného určení souřadnic cílů — prostředků atomového napadení — je třeba důsledně dodržovat mimo jiné i při rozehře cvičení. Údaj, že „jižně velkého města N. je odpalovací zařízení TM-61“ nemůže být podkladem pro včasný úder. Potom si cvičící štáby pro takový cíl souřadnice více méně vymýšlejí a prostředku, který má provést ničení, se dávají přesné souřadnice naprosto nepřesného místa. Škodlivost takovéto praxe spočívá v tom, že dochází k zlehčování situace a nevytvářejí se návyky nutné pro činnost ve skutečném boji. Je třeba přijmout zásadu, že při nedostatečně přesném určení polohy prostředků atomového napadení je nutno provést dodatečný průzkum a teprve na základě jeho výsledků tento cíl napadnout. V řadě případů však může být pozdě.

Cíl, který byl jednou zjištěn a z jakéhokoliv důvodu nemohl být včas zničen, je třeba dále sledovat, aby bylo možno zabránit dalšímu odpálení. Úspěšné sledování prostředků atomového napadení je pochopi-

telně závislé na kvalitách a zkušenostech toho, kdo průzkum provádí (ve většině případů to bude osádka průzkumného letounu) a do značné míry i na správném úkolování osádky orgánem, který průzkum řídí. Správně úkolovat pak může jen ten, kdo dokonale zná nejen základní takticko-technická data prostředků atomového napadení nepřítel, ale i normy setrvání těchto prostředků na jednom místě, rychlost přemístování, potřebu komunikací a kromě toho dovede i z okamžité situace a možného zámyslu použití vyhodnotit nejpravděpodobnější směr přemístění i místo, kde se

v které době může cíl nalézat. Možnost takto účinně řídit průzkum je za situace, kdy není bojových zkušeností, plně závislá na soustavném a hlubokém studiu materiálů o nepříteli a na dokonalé znalosti předpokládaného prostoru bojové činnosti.

Vzhledem k vysokému stupni nasycenosti ozbrojených sil nepřítel (prostředky atomového napadení) je třeba pro jejich zjišťování mít trvale značné vysokou zálohu průzkumných letů a mít praxi v pečlivosti letounů, které jsou ve vzduchu na vyhledávání a upřesňující průzkum prostředků atomového napadení.

II. Vyhodnocování zjištěných prostředků atomového napadení a řízení jejich ničení

Ve vyhodnocování zjištěných prostředků atomového napadení a řízení jejich ničení se rovněž projeví určité nedostatky, jež by ve skutečnosti vedly k nehospodárnému použití vlastních prostředků atomového napadení a tím k ohrožení splnění úkolu.

Vlastní vyhodnocení prostředků atomového napadení nepřítel bude v řadě případů záležitostí toho, kdo je zjisti. V případě, že osádka letounu nebo diverzní průzkumná skupina takový prostředek objeví, rozpozná a má prostředky k jeho zničení, neprodleně jej napadne a výsledek nejkratší cestou ohlásí. K složitějšímu procesu hodnocení bude docházet tehdy, jestliže okamžité zničení není možné. Pak je nutno v příslušném štábu ocenit stupeň nebezpečnosti daného prostředku pro splnění zámyslu vlastního velení, správně určit jeho pravděpodobnou další činnost, zhodnotit nejvýhodnější dobu, způsob a prostředek k zničení, rozhodnout o potřebě prostředků a době případného průzkumu. Teprve na základě toho je možno vydat příslušný rozkaz k zničení.

Projevují se tendence, že zjištěný prostředek atomového napadení třeba ničit zásadně atomovou municí, aniž byla plně vzata v úvahu mnohdy výhodnější možnost zničení dělostřelectvem, bitevním úderem letectva nebo diverzní průzkumnými skupinami. Rovněž tak účinnost použitých atomových pum nebo náloží není vždy volena tak, aby odpovídala důležitosti, velikosti a zranitelnosti cíle. Je třeba vycházet opět z podrobné a hluboké znalosti prostředků atomového napadení nepřítel, způsob jejich rozmístování, citlivých článků, celkového stupně jejich zranitelnosti, dále ze znalosti možností a účinků vlastních prostředků atomového napadení a na základě toho se vyvarovat mrhání kilotonami. V této souvislosti je rovněž vždy třeba zvážit, zda je výhodnější

a snažit zničit přímo raketu, odpalovací zařízení (popřípadě kanón či houfnici) — nebo příslušný prostředek řízení a navedení.

Zvláště je třeba se vyvarovat toho, aby jeden prostředek atomového napadení v důsledku nedokonalého přehledu a nedostatků v řízení ničil současně svými prostředky operační svaz i vyšší operační svaz, nebo aby nedostatky v evidenci provedených vlastních úderů vedl k tomu, že prostředky vyššího operačního svazu je napaden cíl, který před kratší — a někdy i delší dobou již s úspěchem zničil operační svaz. Je třeba zabezpečit, aby hlášení štábů svazů o provedení a zjištěných výsledcích vlastních atomových úderů okamžitě pronikala jak na operační, tak i na zpravodajské oddělení vyššího operačního svazu k umožnění správného plánování případných opakovaných úderů, upřesňování zámyslu, pravděpodobně nejbližší činnosti a zbyvajících možností nepřítel. K zabezpečení celkového přehledu o atomových úderech, provedených prostředky operačních svazů a o zničení prostředků atomového napadení jinými prostředky svazů toto důsledně zahrnovat i do souhrnných průzkumných hlášení štábů operačních svazů.

Dále se jeví potřebným ujasnit úlohu a vzájemné vztahy informační skupiny a skupiny ZHN operačního oddělení a informační skupiny zpravodajského oddělení štábu vyššího operačního svazu při řešení otázek, souvisejících se zjišťováním, vyhodnocováním a ničením prostředků atomového napadení.

V rámci tohoto se nejeví účelné informovat o zjištěných prostředcích atomového napadení ty složky, které se nijak nepodílejí na jejich sledování, ničení a ani jinak jejich činnost nemohou ovlivnit.

Je třeba ujasnit, zda je to informační

skupina operačního oddělení, jež má a je schopna zajistit včasné předávání zpráv od informační skupiny zpravodajského oddělení o zjišťovaných prostředcích atomového napadení kupř. veliteli dělostřelectva, veliteli letectva, protiradiotechnické službě, popřípadě operačním svazům a opačně pak úda je o provedených vlastních úderech předávat informační skupině zpravodajského oddělení. Máme za to, že zde je nebezpečí časové ztráty.

Značné zvýšení operativnosti v předávání zpráv o prostředcích atomového napadení znamenala trvalá přítomnost styčného orgánu velitele dělostřelectva operační skupiny na pracovišti informační skupiny zpravodajského oddělení a jeho spolehlivé spojení s velitelem dělostřelectva. Bylo by třeba uvážit, zda s obdobným posláním by na pracovišti zpravodajského oddělení neměl být trvale, nebo alespoň v nejdůležitějších fázích boje styčný orgán velitele letectva.

Neujasněnost systému předávání zpráv o prostředcích atomového napadení v sobě skrývá nebezpečí, že některé cíle napadení nebudou a na druhé straně v důsledku snahy orgánů zpravodajského oddělení najít někoho, kdo by na cíl vůbec udeřil, se vytvářely podmínky pro to, aby tým cíl byl napaden např. jak prostředky velitelství dělostřelectva, tak i letectva a popřípadě operačních svazů.

V této souvislosti se jeví nutnost usměrnit i informovat svazy o prostředcích ato-

mového napadení a zbytečně jim nepředávat dílčí zprávy o těch prostředcích, které jim přímo nejsou předány jako cíle. K tomu je třeba příslušným způsobem upravit i činnost styčných orgánů operačních svazů a směrových důstojníků za nimi u zpravodajského oddělení. Možnost prakticky a hlavně včas využít výsledků zjišťování a vyhodnocování prostředků atomového napadení je rozhodující měrou ovlivněna systémem spojení. Zkušenost ukázala, že např. v době přemístování štábu leteckého svazu bylo prakticky nemožné informovat letectvo o důležitých cílech a že i předávání výsledků vzdušného průzkumu zpravodajskému oddělení uvázlo. Smlívat se s tímto stavem by znamenalo vědomě připustit, že budou období, kdy prostředky atomového napadení, zejména operačně taktického a operačního dosahu, nebudou ničeny.

Další skutečností, která může nepříznivě ovlivnit včasnost předávání zpráv o prostředcích atomového napadení, je složitost systému kódování a malá pružnost šifrovací služby; kromě ztráty času dochází i ke kómolení zpráv, což zejména při předávání souřadnic může mít nejzávažnější důsledky. Je třeba zvážit možnosti použití rychlopisných jednoduchých šifrovacích strojů a zavedení co nejjednodušších, pro potřeby předávání zpráv o prostředcích atomového napadení specializovaných hovorových a signalizovaných hovorových a signálních tabulek.

Splnění úkolů a dosažení cílů útočné operace je závislé na zachování úderné síly a bojeschopnosti vlastních vojsk, kterou podle přijatých zásad se nepřítel bude snažit ničit především prostředky atomového napadení. Těmito prostředky bude rovněž usilovat o vybojování celkové vzdušné a atomové nadvlády a o rozvrácení hospodářského a politického života státu. Proto ničení jeho prostředků atomového napadení musí být jedním z prvořadých úkolů.

Příspěvek chtěl ukázat, že otázka zjišťování, vyhodnocování a ničení prostředků atomového napadení nepříteli ještě není zcela vyřešena a že vyžaduje velké pozornosti, úsilí, iniciativy a tvůrčího přístupu na všech stupních v naší armádě.

Za hlavní otázky považujeme:

- centralizaci řízení a velení,
- spojovat průzkum s ničením, čehož podmínkou je vybavit prostředky průzkumu, odpovídající výzbrojí,
- vyřešit spolehlivé, operativní a nerušené spojení, zabezpečující řízení průzkumu, předávání zpráv o cílech a řízení vlastního ničení,

Z kapitalistických armád

- stanovit a procvičovat jednotný způsob určování souřadnic cílů u všech složek a na všech stupních armády,
- přezkoušet potřeby a rozsah informování jednotlivých složek štábu vyššího operačního svazu a operačních svazů o prostředcích atomového napadení protivníka s cílem odstranit zbytečnou a co nejvíce zoperativnit a urychlit nezbytnou informaci,
- soustavně zvyšovat a prohlubovat znalosti všech příslušníků štábů a zejména orgánů průzkumu na všech stupních o prostředcích atomového napadení protivníka, jejich možnostech, způsobech a normách použití.

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Вацлав Михалец:

По некоторым вопросам партийно-политической работы во время войны

Подвергая анализу характерные черты будущей возможной войны, автор делает некоторые выводы, вытекающие для партийно-политической работы в армии, подчеркивая необходимость наличия высокой подготовленности, боеспособности и боеготовности, особенно в начальный период войны.

Далее он уделяет внимание, прежде всего:

- привитию боевого духа войскам,
- воспитанию классовой ненависти к врагам социалистического строя,
- воспитанию социалистического патриотизма и пролетарского интернационализма.

ОПЕРАТИВНОЕ ИСКУССТВО И ТАКТИКА

Полковник Ян Воштера:

Опыт работы штаба по планированию, организации и руководству наступательных операций

Глубоко рассматривая методику работы штаба оперативного объединения и соединения по подготовке решения, главным образом в подготовительный период, автор указывает способ, как в решении командира должна найти свое отражение решающая роль оружия массового поражения, и каким образом она проявляется в разрабатываемой документации. Одновременно приводится текст некоторых статей основных документов.

Далее он обсуждает мероприятия, обеспечивающие командира и штабу передавать внесрочные донесения об атомной обстановке, обращая особое внимание на организацию связи и подчеркивая важность единой экспедиции.

Наконец он отмечает обеспечение непрерывности работы штаба, учитывая перегруженность работников штаба и недостаточную механизацию вспомогательных работ.

Подполковник Зденек Шонка - майор Яромир Ланк:

Боевое применение ракетных войск и артиллерии

Автор рассматривает вопросы планирования и управления ракетными подразделениями и управления огнем ракетного оружия, обращая особое внимание на действия группы по управлению огнем, ее организацию и распределение обязанностей между должностными лицами, подготовку штабов по вопросам применения атомного оружия, ствольной артиллерии и ракетометов.

Майор Зденек Кац:

Некоторые сведения по применению ВВС в наступательной операции

Подполковник Православ Калицкий:

Армия ПВОС в противовоздушной операции

Подчеркивая роль и значение противовоздушной обороны и характеризуя противовоздушную операцию, автор обсуждает роль и место армии ПВОС при организации и ведении противовоздушной операции. В этом отношении он детально рассматривает вопросы управления и взаимодействия, уделяя основное внимание оперативно-тактическим и тактическим инстанциям управления.

Коллектив офицеров командования инженерных войск МНО:

Опыт по инженерному обеспечению операции в начальный период войны

Авторы подвергают анализу методы планирования и организации инженерного обеспечения в начальный период войны.

По задачам инженерного обеспечения они затрагивают следующие вопросы:

- организацию разведки,
- обеспечение перехода в наступательную операцию,
- снабжение водой,
- обеспечение пунктов управления,
- материально-техническое обеспечение.

Рассматривая вышеуказанные вопросы, они подбирают новейшие сведения. Авторы также приводят опыт по работе штаба начальника инженерных войск оперативного объединения.

Полковник Лудвик Ондруй, майор Станислав Флориан:

Опыт по оценке радиационной обстановки

Подвергая анализу понятие „радиационная обстановка“, авторы обсуждают проблемы параметров атомного взрыва, приводят возможный способ составления сводки радиационной обстановки, быстрой передачи донесений об атомных ударах и оповещения войск об опасности радиационного заражения.

Подполковник Милан Сладечек:

Обеспечение управления в области связи - современная система связи

Обсуждая современную систему связи в масштабе оперативного объединения автор подчеркивает что основным пунктом управления остается командный пункт, несмотря на усилия командующих (командиров) управлять с передовых командных пунктов.

Далее автор показывает возможности правильного использования средств связи, обращая внимание на важность „Экспедиции“, правильное использование вспомогательных узлов связи и УКВ связи.

Генерал-майор Иосиф Слабый:

Опыт по территориальному характеру в области тыла и снабжения

Автор обращает внимание на следующие вопросы:

- боевую и мобилизационную готовность тыла,
- ВОСО (роль и место),
- использование гражданского сектора во время войны,
- преодоление обширных районов радиоактивного заражения,
- управление тылом;

Сведения представляют собой подытожение новейшего опыта по работе штаба тыла.

Подполковник Зденек Яшек:

Организация и проведение танко-технического обеспечения наступательной операции

Автор рассматривает вопрос влияния условий ведения современной операции и боя на танковое обеспечение, вопросы обеспечения эксплуатации танков, организации и способов вытаскивания, эвакуации и ремонта танков. В статье содержится также реальный расчет потребности ремонтных и эвакуационных средств.

ОПЕРАТИВНО-ТАКТИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА

Коллектив офицеров отдела оперативной подготовки оперативного управления Генерального Штаба:

Опыт по управлению командно-штабными оперативными учениями

ПО КАПИТАЛИСТИЧЕСКИМ АРМИЯМ

Подполковник Милослав Брож - майор Богумир Блага:

Обнаружение, оценка и уничтожение средств атомного нападения